

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN
EĞİTİM-ÖĞRETİM YETERLİK ALGILARI
(KAYSERİ ÖRNEĞİ)**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Zülfi DOĞAN**

**Danışman
Prof. Dr. Süleyman AKYÜREK**

**Temmuz 2019
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Zülfı DOĞAN

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

**Tez Başlığı: 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN EĞİTİM-
ÖĞRETİM YETERLİK ALGILARI (KAYSERİ ÖRNEĞİ)**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ... sayfalık kısmına ilişkin .../.../2019 tarihinde *Turnitin* intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı: % ... dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Giriş dahil
- 2- Ana Bölümler dahil
- 3- Sonuç dahil
- 4- Alıntılar dahil/hariç
- 5- Kapak hariç
- 6- Önsöz ve Teşekkür hariç
- 7- İçindekiler hariç
- 8- Kaynakça hariç
- 9- Özet hariç
- 10- Yedi (7) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. .../.../2019

Adı Soyadı : Zülfi DOĞAN
Öğrenci No : 4030231460
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Bilim Dalı : Din Eğitimi
Program Adı : Yüksek Lisans

Danışman: Adı/İmza
Prof. Dr. Süleyman AKYÜREK

Öğrenci Adı/İmza
Zülfi DOĞAN

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları” adlı Yüksek Lisans, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Zülfi DOĞAN

Danışman

Prof. Dr. Süleyman AKYÜREK

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Abdulvahap TAŞTAN

KABUL ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Süleyman AKYÜREK danışmanlığında **Zülfi DOĞAN** tarafından hazırlanan “**4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği)**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

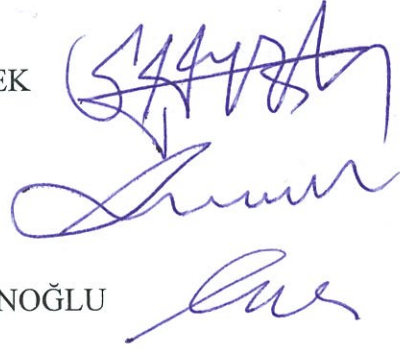
1/07/2019
(Tez Savunma Sınav Tarihi Yazılacak)

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Süleyman AKYÜREK

Üye : Doç. Dr. Eyüp ŞİMŞEK

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Cemil OSMANOĞLU

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 16/07/2019 tarih ve 29 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

16/07/2019

Doç. Dr. Kenan GÜLLÜ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Okul öncesi dönem çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemdir. Kişiliğin oluşumu, şekillenmesi, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesinde ileriki yıllara olan etkisi nedeniyle bu dönem yaşamın en kritik dönemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu yıllarda çocuğa verilenler kadar verilmeyenler de onun geleceğini belirlemektedir.

Okul öncesi dönem aynı zamanda bireyin gençlik ve yetişkinlik dönemindeki dini inanç, duygu, tutum ve davranışlarının temelini de atıldığı bir dönemdir. Bu nedenle okul öncesi dönemde çocuğun dini-ahlaki gelişimi ihmal edilmemeli diğer gelişimsel özelliklerinden ayrı ele alınmamalıdır. Ancak din eğitiminde yaş sınırı nedeniyle okul öncesi eğitim kurumlarında din eğitimi ile ilgili bir kazanıma 2011 yılına kadar yer verilmemiştir. 2011 yılında din eğitiminde yaş sınırının kaldırılmasıyla birlikte DİB tarafından 4-6 yaş grubu çocuklara yönelik olarak “Kur’an Kursları okul öncesi din eğitimi projesi ” başlatılmıştır. Proje kapsamında öğretim programı hazırlanmış, öğretici ve öğrenci kitapları hazırlanmıştır. İlk olarak 10 ilde pilot uygulama yapılmış ertesi yıl ülke genelinde 4-6 yaş grubu Kur’an kursu sınıfları açılmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılan 4-6 yaş grubu Kur’an Kursları’nın belirlenen amaçlara ulaşması için fiziki ortam, araç-gereç ve program ne kadar yeterli olursa olsun belirlenen amaçların gerçekleşmesi daha çok programı uygulayacak olan öğretmenlerin yeterliklerine bağlıdır.

4-6 yaş grubu Kur’an Kursu öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlik algılarını konu alan bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın problemi, amaç ve önemi, sayıltıları, denenceleri, sınırlıkları ve yöntemi ortaya konmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümünde; 4-6 yaş grubu Kur’an Kursu öğretmenlerinden elde edilen bulgulara ve bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlikleri “öğrenciyi tanıma, öğretimi planlama, öğretimi düzenleme, farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma, öğretimi değerlendirme, çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme, ailelerle iletişim aile katılımı aile eğitimi ve mesleki gelişim” boyutları ile ele alınıp değerlendirilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde; araştırmadan elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara göre geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Yüksek lisans derslerinde bilgi ve tecrübeleriyle bizleri aydınlatan Prof. Dr. M. Şevki Aydın Bey'e,

Anket maddelerinin hazırlanma sürecinde eleştiri ve önerileriyle yardımcı olan Doç. Dr. Mehmet Korkmaz Bey'e,

Tez konusunun seçiminde ve içeriğin düzenlenmesinde yapıcı eleştiri ve önerileriyle beni daha iyiye yönlendiren danışman hocam Prof. Dr. Süleyman Akyürek Bey'e çok teşekkür ediyorum.

Tez çalışmalarımda bana karşı anlayışlı davranan kızlarıma ve beni her zaman destekleyen, yardımcı olan eşime ayrıca teşekkür ediyorum.

Zülfi DOĞAN
Kayseri/2019

**4-6 YAŞ GRUBU KUR’AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM
YETERLİK ALGILARI
(KAYSERİ ÖRNEĞİ)**

Zülfı DOĞAN

**Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2019
Danışman: Prof. Dr. Süleyman AKYÜREK**

ÖZET

Ülkemizde yaygın din eğitimi faaliyetlerinden sorumlu olan Diyanet İşleri Başkanlığı 2011 yılında din eğitiminde yaş sınırının kaldırılmasıyla “ Kur’an Kursları okul öncesi din eğitimi” projesini başlatmış ve ülke genelinde 4-6 yaş Kur’an Kursları açılmıştır. 4-6 yaş grubu Kur’an Kursları’nın belirlenen hedeflere ulaşmasındaki en önemli unsur Kur’an Kursu öğretmenlerinin yeterlikleridir.

Araştırmada 4-6 yaş grubu Kur’an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları yoklanmıştır. Araştırmaya Kayseri iline bağlı Kocasinan, Melikgazi, Talas ilçelerindeki 4-6 yaş grubu Kur’an Kurslarında görev yapan 179 Kur’an Kursu öğreticisi katılmıştır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmada anket tekniği ile öğretmenlerden veri toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS-25 programında analiz edilerek elde edilen bulgular yorumlanmaya çalışılmıştır.

Elde edilen verilere göre öğretmenler genel olarak “öğrenciyi tanıma, öğretimi planlama, öğretimi düzenleme, öğretimi değerlendirme, çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme, ailelerle iletişim aile katılımı aile eğitimi ve mesleki yeterlik” boyutlarında kendilerini “oldukça yeterli” algılamaktadırlar. “Farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrencilere yönelik çalışmalar yapma” boyutunda ise kendilerini “orta düzeyde yeterli” olarak algılamaktadırlar.

Öğreticilerin eğitim-öğretim yeterlik algı puanları hizmet içi eğitime katılma durumuna göre farklılaşmaktadır. Resmi statülerine, mesleki kıdem durumuna, mezun oldukları okul programlarına, çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kuruma göre farklılaşmamaktadır.

Öğreticilerle yapılan görüşmelerde ise okul öncesi çocuğunun bilişsel, duyuşsal, psiko-motor ve dini-ahlaki gelişim özelliklerini bilmede eksiklikleri olduğu, çocuğu teorik bilgiden ziyade kendi kişisel tecrübeleriyle tanımaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır.

Yapılan görüşmelerde yine öğretimi planlama, öğretimi düzenleme ve öğretimi değerlendirmede eksiklikleri olduğu, bu konularda da teorik bilgilerinin olmadığı daha çok kendi tecrübeleri ile öğretim sürecini yönettikleri tespit edilmiştir. Çocuğun gelişimi hakkında aileyle iletişim kurdukları ancak okul öncesinde aileyle işbirliğinin önemini yeterince bilmedikleri ve kurslarda aile eğitimine yer vermedikleri belirlenmiştir. Kursların belirlenen amaçlara ulaşması için kendini sürekli geliştirmesi gereken öğretmenlerin bu konuda yeterli gayreti göstermedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, Kur'an Kursu Öğreticileri, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri

**4-6 YEAR OLD GROUP QURAN COURSE TEACHERS 'PERCEPTION
PERFORMANCE
(CASE OF KAYSERİ)**

Zülfı DOĞAN

**Erciyes University Institute for Social Sciences,
Master Degree Thesis, July 2019
Supervisor: Prof. Dr. Süleyman AKYÜREK**

ABSTRACT

The Religious Affairs Department, which is responsible for non-formal religious education activities in our country, initiated the “Qur'an Courses Preschool Religious Education” project in 2011 with the abolition of the age limit in religious education. The most important factor in achieving the set goals of the Quran Courses in the 4-6 age group is the competencies of the Quran Courses.

In the study, the perception of education-teaching competence of the Qur'an Course teachers aged 4-6 years was examined. 179 Qur'an course teachers who work in 4-6 age group Qur'an courses in Kocasinan, Melikgazi and Talas districts of Kayseri province participated in the study. Data were collected from the teachers by using survey method. The data obtained were analyzed in SPSS-25 program and the findings were interpreted.

According to the data obtained, the teachers generally perceive themselves as yeterli quite sufficient in terms of tanıma recognizing the student, planning the teaching, arranging the teaching, evaluating the teaching, developing communication skills in children, family participation in family education and professional competence”. On the other hand, they perceive themselves as yeterli moderate enough yeterli in the dimension of yönelik conducting studies for students with different learning needs”.

The scores of the instructors regarding the educational competence scores differ according to their participation in in-service training. They do not differ according to their official status, professional seniority status, school programs they graduate, and the institution in which they receive the certificate of child development and education.

In the interviews conducted with the teachers, it was revealed that preschool children had deficiencies in knowing cognitive, affective, psycho-motor and religious-moral development characteristics and that they tried to recognize the child by their own personal experiences rather than theoretical knowledge.

In the interviews, it was found that they had deficiencies in planning, organizing and evaluating the teaching and that they did not have theoretical knowledge on these issues, but rather they managed the teaching process with their own experiences. It was determined that they communicate with the family about the development of the child but they do not know the importance of cooperation with the family before the school and do not include family education in the courses.

It has been found that the instructors who need to develop themselves continuously in order to achieve the specified objectives do not make enough effort on this subject.

Keywords: Religious Education, 4-6 Age Group Qur'an Courses, Qur'an Course Tutorials, Qur'an Course Tutorials Education-Teaching Competencies

İÇİNDEKİLER

4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM YETERLİK ALGILARI (KAYSERİ ÖRNEĞİ)

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ İNTİHAL FORMU	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI.....	iii
KABUL ve ONAY.....	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xviii
TABLolar DİZİNİ	xix

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. PROBLEM.....	1
1.2. AMAÇ ve ÖNEM	7
1.3. SAYILTIAR	8
1.4. DENENCELER	8
1.5. SINIRLILIKLAR.....	9
1.6. İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	9
1.7. YÖNTEM.....	12
1.7.1. Evren ve Örneklem.....	13
1.7.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması.....	13
1.7.3. Verilerin Analizi.....	15

2. BÖLÜM

2. 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN EĞİTİM- ÖĞRETİM YETERLİK ALGILARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

2.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRETİCİLERİN KİŞİSEL BİLGİLERİ ..	17
---	----

2.1.1. Resmi Statüleri.....	17
2.1.2. Mesleki Kıdem Durumları.....	19
2.1.3. Eğitim Düzeyleri.....	19
2.1.4. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Sertifikasını Aldıkları Kurum.....	22
2.1.5. Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumları.....	24
2.1.5.1. Hizmet İçi Eğitime Katılma Sayıları.....	26
3. ÖĞRETİCİLERİN EĞİTİM-ÖĞRETİM YETERLİKLERİ.....	27
3.1. ÖĞRENCİYİ TANIMA YETERLİKLERİ.....	27
3.1.1. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Bilişsel, Sosyal, Dil ve Psiko-Motor Gelişimini Bilme.....	29
3.1.2. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Dini-Ahlaki Gelişim Özelliklerini Bilme.....	31
3.1.3. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin İlgi, İhtiyaç ve Yeteneklerini Bilme.....	34
3.1.4. 4-6 Yaş Grubu Öğrencisini Tanıma Tekniklerini Bilme.....	36
3.1.5. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Aile Çevresini, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özelliklerini Bilme.....	37
3.1.6. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Arkadaş İlişkilerini Bilme.....	39
3.1.7. 4-6 Yaş Grubu Öğrencileri Tanımak İçin İlgililerle İşbirliği Yapma.....	40
3.1.8. Öğrenciyi Tanıma Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi.....	42
3.2. ÖĞRETİMİ PLANLAMA / ÖĞRETİME HAZIRLIK YETERLİKLERİ..	44
3.2.1. Kur'an Kursları Öğretim Programının (4-6 yaş grubu) Temel Amaç ve İlkelerini Bilme.....	46
3.2.2. Dersi Planlamada Çocukların Bireysel Farklılıklarını ve İhtiyaçlarını Göz Önünde Bulundurma.....	49
3.2.3. Öğretimin İçeriğini Belirleme ve Düzenleme.....	51
3.2.3.1. Kazanımlara Uygun Ders İçeriğini Belirleme.....	51
3.2.3.1.1. Amaçlara Ulaşmada Kolaylık Sağlayacak ve Konunun Daha İyi Anlaşılmasına Yardımcı Olacak Somut Örnekleri Belirleme.....	52
3.2.3.1.2. Konuların Anlaşılmasına Yardımcı Olacak Ayet ya da Hadisleri Belirleme.....	53
3.2.4. Öğretim Yöntemlerini Bilme.....	55
3.2.4.1. Kazanımlara Uygun Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Bilme.....	55
3.2.4.2. Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygun Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntemini Bilme.....	57

3.2.5. 4-6 Yaş Grubu Çocuklarına İlişkin Değerler Eğitimi Özelliklerini Bilme	59
3.2.6. Kazanımlara Uygun Öğretim Araç-Gereçleri Belirleme ve Hazırlama .	62
3.2.7. Materyal Geliştirme İlkelerini Bilme	64
3.2.8. Öğrenme Ortamını Hazırlama	66
3.2.8.1. Öğrenme Ortamının Fiziksel Koşullarını Öğrenmeyi Destekleyecek Biçimde Hazırlama.....	66
3.2.8.2. Çocukların Psikolojik Olarak Rahat Hissedebilecekleri, Eğlenceli Öğrenme Ortamları Hazırlama	68
3.2.9. Kazanımlara Uygun Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Belirleme	69
3.2.10. Öğretimi Planlama Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi	72
3.3. ÖĞRETİMİ DÜZENLEME YETERLİKLERİ	75
3.3.1. Derse Girişte Öğrencilerin İlgi ve Dikkatini Çekme	77
3.3.2. İşlenecek Konuyu Daha Önce Öğrenilen Konularla İlişkilendirme	78
3.3.3. Konuları Öğrencilerin İhtiyaçları ve Günlük Hayatıyla İlişkilendirme.	80
3.3.3.1. Çocukların Kazandıkları Değerleri Gündelik Hayatta Kullanmalarını Sağlama.....	81
3.3.4. Ezberlenecek Surelerin Anlamalarını Öğrencilere Açıklama	82
3.3.5. Öğretim Sürecinde Çeşitli Yöntemlerden Yararlanma	84
3.3.5.1. Anlatım ve Soru Cevap Gibi Geleneksel Öğretim Yöntemlerini Kullanma.....	84
3.3.5.2. Öğrencilerin İlgilerini Çekecek ve Düşüncelerini Sağlayacak Sorular Sorma	85
3.3.5.3. Drama, Alan Gezileri, Grup Tartışması, Birbirlerine Öğretme, Gösteri, Soru-Yanıt, Deney, Model Alma, Öykü, Eğitsel Oyun ve İşbirlikçi Öğrenme Gibi Yöntemleri Kullanma.....	87
3.3.5.4. Bireysel, Küçük Grup ve Büyük Grup Etkinliklerine Dengeli Biçimde Yer Verme.....	89
3.3.5.5. Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygun Şekilde Kullanma.....	91
3.3.5.5.1. Çocukların Kur'an-ı Kerim'i Ses ve Şekil Olarak Tanımlarını Sağlama	92

3.3.5.5.2. Çocuklara Güzel ve Doğru Kur'an Okumada Modeller	
Sunma	93
3.3.6. 4-6 Yaş Grubu Çocuklarına Bazı Değerlerin Eğitimi	
Yapma/Düzenleme	95
3.3.6.1. Çocukların İslam Dininin Değerlerini Fark Etmelerini Sağlama	95
3.3.6.2. Çocukların Allah'ı Sevgi Temelinde Tanımalarını Sağlama	97
3.3.6.3. Çocukların Peygamber Efendimizin Kişiliğini ve Karakterini	
Tanımalarını Sağlama	99
3.3.6.4. Çocukların Peygamber Efendimizi Sevip Model Almalarını	
Sağlama	100
3.3.6.5. Çocukların, Dini Bayram ve Kandillerin Anlam ve Önemi Fark	
Etmelerini Sağlama	101
3.3.7. Öğretim Sürecinde Çeşitli Araç- Gereç ve Materyallerden	
Yararlanma	102
3.3.7.1. Kazanımlara Uygun Araç-Gereç ve Materyal Kullanma	102
3.3.7.2. Yazı Tahtasını Etkili Kullanma	104
3.3.7.3. Öğretimde Bilgisayar ve İnternette Yararlanma	105
3.3.7.4. Öğretimde Şema, Şekil, Resim Gibi Görsel Unsurlardan	
Faydalanma	107
3.3.8. Dersin Sonunda Öğrenme Düzeyini Tespit Etme	108
3.3.9. Öğrencilerin Eksik ya da Yanlış Öğrenmelerini Düzeltme	109
3.3.10. Öğrenme-Öğretme Sürecini Yönetme	110
3.3.10.1. Öğrenme Sürecinde Zamanı Etkili Kullanma.....	110
3.3.10.2. Öğrencilerin Olumlu Davranışlarını Ödüllendirme	112
3.3.10.3. Olumsuz Öğrenci Davranışları İçin İşlevsel ve Eğitsel Çözümler	
Üretme	113
3.3.10.4. Öğretim Sürecinde Meydana Gelen İstenmedik Durumlar	
Karşısında Etkili Tedbirlere Başvurma	115
3.3.10.5. Öğrenme Ortamında Öğrenci Özelliklerine Uygun İlgili Köşeleri	
Düzenleme	117
3.3.10.6. Demokratik Bir Öğrenme Ortamı Sağlama	119
3.3.10.7. Öğrenme Sürecinde Çocukların Zevk Almalarını ve	
Eğlenmelerini Önemseme	120

3.3.10.8. Öğrenme Ortamının Tehlikelerden Uzak, Estetik, Temiz ve Düzenli Olmasına Dikkat Etme	121
3.3.11. Kur'an Kursu Dışındaki Öğrenme Ortamlarından Yararlanma	123
3.3.12. Öğretimi Düzenleme Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi	124
3.4. FARKLI ÖĞRENME İHTİYACI OLAN ÇOCUKLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR YAPMA YETERLİKLERİ.....	128
3.4.1. Sınıftaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite vb.) Farkına Varma ...	128
3.4.2. Sınıftaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) İhtiyaçlarını Karşılama	130
3.4.3. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Öğrencileri Saptayarak Gerekli Önlemlerin Alınmasını Sağlama	132
3.3.4. Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapma Yeterlikleri ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişki.....	133
3.5. ÖĞRETİMİ DEĞERLENDİRME YETERLİKLERİ.....	136
3.5.1. Çocukların Öğrenme Çabalarını ve Ürünlerini Düzenli Olarak Değerlendirme.....	137
3.5.2. Çocukların Gelişimini Standart Testler, Kontrol Listeleri, Portfolyolar, Oyun, Gözlem Formları, Anekdöt Kayıtları Gibi Çeşitli Yöntem ve Araçlarla Değerlendirme	138
3.5.3. Çocukların Gelişimini Kendilerinin Arkadaşlarının ve Ailelerin Değerlendirmesi Gibi Çeşitli Yöntem ve Araçlarla Değerlendirme	140
3.5.4. Uyguladığı Eğitim Programında Edindiği Değerlendirme Sonuçlarını Analiz Ederek Bunları Yeni Uygulamalarına Yansıtma	142
3.5.5. Çocuğun Gelişimine Yönelik Değerlendirme Sonuçlarını Aileleriyle Paylaşma	143
3.5.6. Öğretimi Değerlendirme Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi.....	144
3.6. ÇOCUKLARDA İLETİŞİM BECERİLERİNİ GELİŞTİRME YETERLİKLERİ	147

3.6.1. Çocukların Söz İsteme-Dinleme Kurallarına Uygun Şekilde Konuşmalarını Teşvik Etme	148
3.6.2. Çocukların Dinleme Becerilerini Soru-Cevap, Tekrarlama, Özetleme, Tamamlama ve Sergileme Gibi Yollarla Geliştirmelerini Sağlama.....	150
3.6.3. Çocukların Ses Tonu, Vurgulama, Jest ve Mimikleri Doğru Kullanmaları İçin Etkinlikler Düzenleme	151
3.6.4. Çocuklarda Beden Dili Kullanabilme Becerilerini Geliştirecek Etkinlikler Düzenleme	153
3.6.5. Çocuğa Müzik, Resim, Dans ve Drama Gibi Tekniklerle Çocuğun Kendini Farklı Şekillerde İfade Edebilmesine Yönelik Öğrenme Yaşantıları Düzenleme.....	154
3.6.6. Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme Yeterlik Boyutunun Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi	155
3.7. AİLELERLE İLETİŞİM, AİLE KATILIMI ve AİLE EĞİTİMİ YETERLİKLERİ	158
3.7.1. Konferans, Bilgi Notları, Aile Görüşmeleri, Telefon ve İnternet Gibi Yollarla Ailelerle İletişim Kurma.....	159
3.7.2. Eğitim Ortamında Aile Katılımına Yönelik Etkinlikler Düzenleme	160
3.7.3. Ailelerin Kurumla ve Öğrenme Süreciyle İlgili Kararlara Katılımını Sağlama.....	162
3.7.4. Çocukların ve Ailelerin Eğitimi İçin İhtiyaç Halinde Uzman Desteği Alma	163
3.7.5. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle ilişki	164
3.8. MESLEKİ GELİŞİM YETERLİKLERİ	167
3.8.1. Mesleki Gelişimine Katkıda Bulunabilecek Yayınları Takip Etme.....	168
3.8.2. Mesleki Gelişimine Katkıda Bulunabilecek Bilimsel Etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) Katılma	170
3.8.3. Mesleki Öneri ve Eleştirilere Açık Olma	171
3.8.4. Mesleki Açından Kendini Geliştirme Konusunda Sürekli Çaba Gösterme.....	172
3.8.5. Meslektaşlarından Mesleki Gelişimine Katkı Sağlayıcı Eleştiri ve Öneriler Alıp, Onlardan Yararlanma.....	173

3.8.6. Mesleki Gelişimi Sağlama Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi	175
--	------------

3. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar.....	178
4.2. Öneriler	188
KAYNAKÇA	192
EKLER.....	204
ÖZGEÇMİŞ.....	210

KISALTMALAR

akt.	: Aktaran
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
bkz.	: Bakınız
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: Editör
ERÜİFD	: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
İ.H.L.	: İmam Hatip Lisesi
K.H.K.	: Kanun Hükümünde Kararname
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
S.B.E.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
TÜBAR	: Türklük Bilimi Araştırmaları
Yay.	: Yayıncılık
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
v.b.	: ve benzeri
v.d.	: ve diğerleri

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Beşli Dereceleme Ölçeği Puan Sınırları	15
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin Resmi Statüleri	18
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin Mesleki Kıdem Durumları.....	19
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin En Son Mezun Olduğu Okul	20
Tablo 5. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Sertifikasının Alındığı Kurum.....	23
Tablo 6. Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumları.....	25
Tablo 7. Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitime Katılma Sayıları.....	26
Tablo 8. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Bilişsel, Sosyal, Dil ve Psiko-Motor Gelişimini Bilme	30
Tablo 9. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Dini-Ahlaki Gelişim Özelliklerini Bilme.....	33
Tablo 10. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin İlgi, İhtiyaç ve Yeteneklerini Bilme	35
Tablo 11. 4-6 Yaş Grubu Öğrencisini Tanıma Tekniklerini Bilme	36
Tablo 12. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Aile Çevresini, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özelliklerini Bilme	38
Tablo 13. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Arkadaş İlişkilerini Bilme	39
Tablo 14. 4-6 Yaş Grubu Öğrencileri Tanımak İçin İlgililerle İşbirliği Yapma.....	41
Tablo 15. Öğrenciyi Tanıma Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları	42
Tablo 16. Kur'an Kursları (4-6 yaş) Öğretim Programını Bilme	48
Tablo 17. Dersi Planlamada Öğrencilerin Bireysel Farklılıklarını ve İhtiyaçlarını Göz Önünde Bulundurma.....	50
Tablo 18. Kazanımlara Uygun Ders İçeriğini Belirleme	51
Tablo 19. Amaçlara Ulaşmada Kolaylık Sağlayacak ve Konunun Daha İyi Anlaşılmasına Yardımcı Olacak Somut Örnekler Belirleme	53
Tablo 20. Konuların Anlaşılmasına Yardımcı Olacak Ayet Ya da Hadisleri Belirleme	54
Tablo 21. Kazanımlara Uygun Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Bilme	56
Tablo 22. Çocukların Gelişimsel Özelliklerine Uygun Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntemini Bilme	58
Tablo 23. 4-6 Yaş Grubu Çocuklarına İlişkin Değerler Eğitimi Özelliklerini Bilme.....	62
Tablo 24. Kazanımlara Uygun Öğretim Araç-Gereçleri Belirleme ve Hazırlama	63
Tablo 25. Materyal Geliştirme İlkelerini Bilme	65

Tablo 26. Öğrenme Ortamının Fiziksel Koşullarını Öğrenmeyi Destekleyecek Biçimde Hazırlama	67
Tablo 27. Çocukların Psikolojik Olarak Rahat Hissedebilecekleri Eğlenceli Öğrenme Ortamları Hazırlama	69
Tablo 28. Kazanımlara Uygun Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Belirleme	71
Tablo 29. Öğretimi Planlama Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları	72
Tablo 30. Öğretimi Planlama-Kıdem Korelasyon Analizi	74
Tablo 31. Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu-Öğretimi Planlama t-Testi	75
Tablo 32. Derse Girişte Öğrencilerin İlgi ve Dikkatini Çekme	78
Tablo 33. İşlenecek Konuyu Daha Önce Öğrenilen Konularla İlişkilendirme	79
Tablo 34. Konuları Öğrencilerin İhtiyaçları ve Günlük Hayatıyla İlişkilendirme.....	80
Tablo 35. Çocukların Kazandıkları Değerleri Gündelik Hayatta Kullanmalarını Sağlama	81
Tablo 36. Ezberlenecek Surelerin Anlamalarını Öğrencilere Açıklama	83
Tablo 37. Anlatım ve Soru Cevap Gibi Geleneksel Öğretim Yöntemlerini Kullanma ..	84
Tablo 38. Öğrencilerin İlgilerini Çekecek ve Düşüncelerini Sağlayacak Sorular Sorma.....	86
Tablo 39. Drama, Alan Gezileri, Grup Tartışması, Birbirlerine Öğretme, Gösteri, Soru-Yanıt, Deney, Model Alma, Öykü, Eğitsel Oyun ve İşbirlikçi Öğrenme Gibi Yöntemleri Kullanma	87
Tablo 40. Bireysel, Küçük Grup ve Büyük Grup Etkinliklerine Dengeli Biçimde Yer Verme	90
Tablo 41. Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygun Şekilde Kullanma.....	91
Tablo 42. Kur'an-ı Kerim'i Ses ve Şekil Olarak Tanımalarını Sağlama.....	93
Tablo 43. Çocuklara Güzel ve Doğru Kur'an Okumada Modeller Sunma.....	94
Tablo 44. Çocukların İslam Dininin Değerlerini Fark Etmelerini Sağlama	96
Tablo 45. Çocukların Allah'ı Sevgi Temelinde Tanımalarını Sağlama	98
Tablo 46. Çocukların Peygamber Efendimizin Kişiliğini ve Karakterini Tanımalarını Sağlama.....	99
Tablo 47. Çocukların Peygamber Efendimizi Sevip Model Almalarını Sağlama	101
Tablo 48. Çocukların Dini Bayram ve Kandillerin Anlam ve Önemini Fark Etmelerini Sağlama.....	102

Tablo 49. Kazanımlara Uygun Araç-Gereç ve Materyal Kullanma	103
Tablo 50. Yazı Tahtasını Etkili Kullanma	104
Tablo 51. Öğretimde Bilgisayar ve İnternette Yararlanma.....	106
Tablo 52. Öğretimde Şema, Şekil, Resim Gibi Görsel Unsurlardan Faydalanma.....	107
Tablo 53. Dersin Sonunda Öğrenme Düzeyini Tespit Etme.....	108
Tablo 54. Öğrencilerin Eksik Ya da Yanlış Öğrenmelerini Düzeltme	109
Tablo 55. Öğrenme Sürecinde Zamanı Etkili Kullanma	111
Tablo 56. Öğrencilerin Olumlu Davranışlarını Ödüllendirme.....	113
Tablo 57. Olumsuz Öğrenci Davranışları İçin İşlevsel ve Eğitsel Çözümler Üretme ..	114
Tablo 58. Öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında etkili tedbirlere başvurma	116
Tablo 59. Öğrenme Ortamında Öğrenci Özelliklerine Uygun İlgi Köşeleri Düzenleme	118
Tablo 60. Demokratik Bir Öğrenme Ortamı Sağlama	119
Tablo 61. Öğrenme Sürecinde Çocukların Zevk Almalarını ve Eğlenmelerini Önemsene	120
Tablo 62. Öğrenme Ortamının Tehlikelerden Uzak, Estetik, Temiz ve Düzenli Olmasına Dikkat Etme	122
Tablo 63. Kur'an Kursu Dışındaki Öğrenme Ortamlarından Yararlanma	123
Tablo 64. Öğretimi Düzenleme Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları.....	124
Tablo 65. Öğretimi Düzenleme-Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu t-Testi.....	127
Tablo 66. Sınıftaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite vb.) Farkına Varma.....	129
Tablo 67. Sınıftaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) İhtiyaçlarını Karşılama	131
Tablo 68. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Öğrencileri Saptayarak Gerekli Önlemlerin Alınmasını Sağlama.....	132
Tablo 69. Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapma Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları	133
Tablo 70. Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapma-Resmi Statü Anova Sonuçları.....	134

Tablo 71. Çocukların Öğrenme Çabalarını ve Ürünlerini Düzenli Olarak Değerlendirme	137
Tablo 72. Çocukların Gelişimini Standart Testler, Kontrol Listeleri, Portfolyolar, Oyun, Gözlem Formları, Anekdöt Kayıtları Gibi Çeşitli Yöntem ve Araçlarla Değerlendirme	139
Tablo 73. Çocukların Gelişimini Kendilerinin Arkadaşlarının ve Ailelerin Değerlendirmesi Gibi Çeşitli Yöntem ve Araçlarla Değerlendirme	141
Tablo 74. Uyguladığı Eğitim Programında Edindiği Değerlendirme Sonuçlarını Analiz Ederek Bunları Yeni Uygulamalarına Yansıtma	142
Tablo 75. Çocuğun Gelişimine Yönelik Değerlendirme Sonuçlarını Aileleriyle Paylaşma.....	144
Tablo 76. Öğretimi Değerlendirme Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları.....	145
Tablo 77. Çocukların Söz İsteme-Dinleme Kurallarına Uygun Şekilde Konuşmalarını Teşvik Etme	149
Tablo 78. Çocukların Dinleme Becerilerini Soru-Cevap, Tekrarlama, Özetleme, Tamamlama ve Sergileme Gibi Yollarla Geliştirmelerini Sağlama	150
Tablo 79. Çocukların Ses Tonu, Vurgulama, Jest ve Mimikleri Doğru Kullanmaları İçin Etkinlikler Düzenleme.....	152
Tablo 80. Çocuklarda Beden Dili Kullanabilme Becerilerini Geliştirecek Etkinlikler Düzenleme	153
Tablo 81. Çocuğa Müzik, Resim, Dans ve Drama Gibi Tekniklerle Çocuğun Kendini Farklı Şekillerde İfade Edebilmesine Yönelik Öğrenme Yaşantıları Düzenleme	155
Tablo 82. Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları.....	156
Tablo 83. Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme-Kıdem Korelasyon Analizi	157
Tablo 84. Konferans, Bilgi Notları, Aile Görüşmeleri, Telefon ve İnternet Gibi Yollarla Ailelerle İletişim Kurma.....	160
Tablo 85. Eğitim Ortamında Aile Katılımına Yönelik Etkinlikler Düzenleme	161
Tablo 86. Ailelerin Kurumla ve Öğrenme Süreciyle İlgili Kararlara Katılımını Sağlama	162
Tablo 87. Çocukların ve Ailelerin Eğitimi İçin İhtiyaç Halinde Uzman Desteği Alma	164

Tablo 88. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları.....	165
Tablo 89. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı, Aile Eğitimi-Kıdem Korelasyon Analizi	166
Tablo 90. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi-Mezun Olunan Okul Anova Sonucu	166
Tablo 91. Mesleki Gelişimine Katkıda Bulunabilecek Yayınları Takip Etme	169
Tablo 92. Mesleki Gelişimine Katkıda Bulunabilecek Bilimsel Etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) Katılma	170
Tablo 93. Mesleki Öneri ve Eleştirilere Açık Olma	171
Tablo 94. Mesleki Açından Kendini Geliştirme Konusunda Sürekli Çaba Gösterme ...	173
Tablo 95. Meslektaşlarından Mesleki Gelişimine Katkı Sağlayıcı Eleştiri ve Öneriler Alıp, Onlardan Yararlanma	174
Tablo 96. Mesleki Gelişim Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları.....	175
Tablo 97. Mesleki Gelişim-Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu t- Testi	177

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. PROBLEM

Bir toplumun refah ve huzur içinde yaşamasını, kültürel, sosyal ve ekonomik alanlarda kalkınıp gelişmesini sağlayan temel unsur insana verilen eğitimidir.¹ Çünkü toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik yapısını oluşturan özellikler eğitim yoluyla bireye kazandırılır.² Yaşam boyunca devamlılık arz eden bir süreç olarak eğitim, yapılandırılması bakımından formal ve informal eğitim olarak ikiye ayrılabilir:

“Formal eğitim, önceden belirlenen hedeflere ulaşmak için planlı ve programlı şekilde uzmanların denetiminde verilen eğitimidir. Informal eğitim ise plana ve programa dayanmayan, bireyin çevresi ile etkileşimi sonucunda kendiliğinden gelişen eğitim sürecidir.”³

Planlı olarak yapılandırılan ve belirli bir program dâhilinde düzenlenen eğitimin ilk basamağı okul öncesi eğitimidir. Bu dönemde alınan eğitim insanın hayat boyu alacağı eğitimin temelini oluşturması sebebiyle oldukça önemlidir.

Okul öncesi yılları sıfır altı yaş arasını kapsar. Bu dönem, kişiliğin temelini atıldığı⁴, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı, çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal

¹Nuriye Semerci, Demet Demiralp, Sevda Koç, vd. “Geçmişte (1942) ve Günümüzde (2003) Göreve Başlamış Sınıf Öğretmenlerine Göre Öğretmenlik”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:33, Sayı: 1, 2009, s.37.

²H. Elif Dağlıoğlu, Okul Öncesi Öğretmenin Özellikleri ve Okul Öncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme (ed: Gelengül Haktanır) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, Anı Yay., Ankara, 2008, s.39-80.

³Mehmet Katrancı, Okul Öncesi Eğitime Giriş (ed: Serdal Seven) içinde: Okul Öncesi Eğitim ve Önemi, PegemA Yay., Ankara, 2014, s.2.

⁴Haluk Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitapevi, İstanbul 2007, s.11.

gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemdir.⁵ Bu nedenle okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılan birçok alışkanlık, temel bilgi ve beceri çocukların sonraki yaşamlarında çok etkili rol oynamaktadır. Okul öncesi dönem ayrıca çocuğun sonraki öğrenim yaşamıyla birlikte sosyal ve duygusal yaşamını da bilinçlendirecek güçtedir.⁶ Bu yüzden okul öncesi eğitim birimi, diğer eğitim birimlerine kıyasla daha farklı işlevlere sahiptir.

Kişinin gençlik ve yetişkinlik döneminde sahip olduğu dini inanç, duygu, tutum ve davranışlarının temeli de büyük ölçüde okul öncesi dönemde atılmaktadır. Bu dönemde verilecek iyi bir eğitimle çocukta sağlıklı din duygusunun gelişimi sağlanabilir. Ya da yanlış ve baskıcı eğitimle çocuktaki din duygusunun körelip dinden uzaklaşmasına neden olunabilir.⁷

Ülkemizde bağımsız anaokulları, ilköğretim okulları içerisinde açılan anasınıfları ve kız meslek liselerinin bünyesinde bulunan uygulama sınıfları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar resmi ve özel olarak faaliyet gösterir.

Okul öncesi eğitim programında; bilişsel gelişim, dil gelişimi, motor gelişimi, sosyal duygusal gelişim ve öz bakım becerileri alanında kazanımlar bulunmaktadır.⁸ Ancak yakın zamana kadar, okul öncesi eğitim kurumlarının programlarında, çocuğun gelişimi açısından önemli bir boşluğu dolduracak din eğitimine ise yer verilmemiştir. İlerleyen zamanla, halkın bu yöndeki istekleri artmış, çocukların devletin gözetimi ve denetimi altında, okul öncesi dönemde din eğitimi alması gündeme gelmiştir. Yaygın din eğitimini yürütmekle sorumlu olan Diyanet İşleri Başkanlığı 2011 yılında din eğitiminde yaş sınırının kaldırılmasıyla ilgili düzenlemeyle⁹ birlikte “Kur’an Kursları

⁵ Handan Asude Başal, Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s. 11.

⁶ Meziyet Arı, Belma Tuğrul, “Okul Öncesi Eğitim”, Milli Eğitim Dergisi, sayı 132, 1996, s.1(akt. Nalân Kuru Turaşlı, Okul Öncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi (ed: Gelengül Haktanır) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, Anı Yay. Ankara 2008, s.1-28)

⁷ Mustafa Köylü, Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi, AÜİFD XLV, sayı:22004, s. 137.

⁸ Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara, 2013.

⁹ Kaldırılan K.H.K. kararname metni: (Yaş sınırlaması getiren K.H.K.): Kanun no: 4415/22.07.1999.

“İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri dışında, Kur’an-ı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için Diyanet İşleri Başkanlığınca Kuran kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin 5’inci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kuran kursları açılır. Kuran kurslarının açılış, eğitim öğretim ve denetimleriyle bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir.”

Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi” hazırlamıştır. Proje kapsamında, anneleri Kuran Kursuna giden 4- 6 yaş grubundaki çocuklar için eğitim sınıfları açılması kararlaştırılmıştır. Anne kursta Kur’an-ı Kerim öğrenirken çocuğunun da din eğitimi alması planlanmıştır. Fakat ilerleyen süreçte annesi Kur’an Kursuna devam etmeyen çocuklar da projeye katılmış ve böylece Kur’an Kursları 4-6 yaş arası çocuklara da eğitim hizmeti vermeye başlamıştır.

2013-2014 eğitim-öğretim yılında Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır, Erzincan, Gaziantep, Samsun, Kayseri ve Rize illerinde pilot olarak uygulanmaya başlanmıştır. 2014-2015 yılından itibaren ise 4-6 yaş grubu Kur’an Kursları Öğretim Programı Türkiye genelinde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından belirli kriterlere sahip öğretmenler tarafından yine belirli özelliklere sahip Kur’an Kurslarında uygulanmaya devam edilmiştir.¹⁰

Proje kapsamında pedagoglar, okul öncesi öğretmenleri, DİB temsilcileri, akademisyenler, imam hatip ve Kur’an Kursu öğretmenlerinden oluşan 15 kişilik komisyon 4-6 yaş grubu için öğretim programını hazırlamıştır. Program geliştirilirken “okul öncesi eğitimi ve program geliştirme alanındaki yeni yaklaşım ve ilkeler ile ilahiyat bilimlerinin verileri doğrultusunda temel yaklaşımların benimsendiği” belirtilmiştir. Bu bağlamda öğretim programında, “çocukların bilişsel, sosyal ve duyuşsal yönden gelişimlerini dikkate alan, öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanıldığı, araştıran, sorgulayan, yorumlayan, işbirliği yapan, bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran ölçme ve değerlendirmeyi temel kabul eden, esnek çerçeve öğretim programı anlayışının benimsendiği” ifade edilmiştir.¹¹

Programın genel amaçları ise Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak 7 maddede belirtilmiştir. Bu amaçlar; “Çocukların kendi seviyelerinde;

1. İslam dininin değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerini,
2. Kazanacakları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını,

Yaş sınırlamasını kaldıran Kanun hükmünde kararname: 633 sayılı kanunun ek 3. maddesi/17.09.2011

¹⁰[https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/detay/466/4-6-ya%C5%9F-grubu-kur'an-kurslar%C4%B1\(13.11.18\)](https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/detay/466/4-6-ya%C5%9F-grubu-kur'an-kurslar%C4%B1(13.11.18))

¹¹Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş) Ankara 2018, s.5.

3. *İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımalarını,*
4. *Allah'ı sevgi temelinde tanımalarını ve yaratılıştaki düzeni fark etmelerini,*
5. *Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını, sevmelerini ve model almalarını,*
6. *Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermelerini,*
7. *İyi alışkanlıklar kazanmalarının yanı sıra beden, zihin ve duygu gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte öğrenim görmelerini sağlayacak uygun bir ortam sunmayı amaçlamaktadır".¹² şeklinde belirlenmiştir.*

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretim programında belirlenen amaçların gerçekleştirilmesi için Dini Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim öğrenme alanları oluşturulmuştur. Bu öğrenme alanları her birinde 9'ar ünite olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır.¹³

Dini Bilgiler-1 içindeki üniteler şunlardır: Sevgi ve Merhamet, Saygı, Görev ve Sorumluluk, Adalet, Yardımlaşma ve Paylaşma, Sabır, Güvenilirlik ve Doğruluk, İyilik, Dua Şükür ve Özür Dileme.

Dini Bilgiler-2 içindeki üniteler şunlardır: Allah'ı Seviyorum, Peygamberimi Seviyorum, Dinimi Seviyorum, Kitabımı Seviyorum, Kâinatı Seviyorum, İnsanları Seviyorum, Vatanımı Seviyorum, Bayramlarımızı Seviyorum.

Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanı içerisinde harflerin tanıtılması esastır. Her ünite içinde 2-4 harfin öğretilmesi amaçlanmıştır. Harflerin çocuklara tanıtılmasında drama, oyun, boyama, çizimleri birleştirme gibi etkinlikler planlanmıştır. Her üniteye ezberlenmesi istenen bir dua veya sure bulunmaktadır. Bunlar: Başarı duası, Sübhaneke, Salâvat, Rabbena, İhlâs, Kevser, Fatiha ve ezan duyduğunda söylenecek ifadeler, (Aziz Allah, Kerim Allah, La ilahe illallah)

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanı içerisinde ise harflerin başta, ortada, sondaki halleri, harekeler, cezm, şedde, tenvin, uzatma harfleri ve Kur'an okumaya geçiş bulunmaktadır. Üniteler içinde ezberlenecek sure ve dualar ise şunlardır: Felak, Nas,

¹² Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş) s.7.

¹³ Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş) s.11.

Amentü, Ayete'l- Kürsi ile daha önce ezberlenen dua ve surelerin tekrarıdır. Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanı içinde de yine harfler ile ilgili çeşitli oyun, drama ve boyama ile etkinlikler yer almaktadır.

Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler dersleri için belirlenen kazanımlar programın uygulayıcısı olan 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin rehberliğiyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında uygulanan programların amaçlarına ulaşabilmesi bu programları uygulayan öğretmenlerin yeterliliğiyle ve yeterlik algılarıyla doğrudan ilişkilidir.¹⁴ Çünkü hazırlanan program, ders kitapları ve diğer öğretim materyalleri ne kadar yeterli olursa olsun Kur'an Kurslarının amacına ulaşması, eğitim sürecini planlayan, düzenleyen, yöneten, değerlendiren öğretmenlerin yeterliklerine bağlıdır.

“Yeterlik, bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet, görevini yerine getirme gücü, kifayet demektir.”¹⁵ **Yeterlik algısı ya da öz-yeterlilik** ise “bireyin belli bir performansı gösterebilmek için yapması gereken eylemleri planlayıp, düzenleyip, bunları başarılı bir biçimde gerçekleştirebileceğine dair kendisine ilişkin inancı”¹⁶ olarak tanımlanmaktadır.

Yeterlik, öğretmen yönünden değerlendirildiğinde, “öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumları ifade etmektedir”.¹⁷ Öğretmenin yeterlik algısı ise, “öğretme görevini başarılı bir şekilde yerine getirebilmek ve öğrenci davranışlarını değiştirebilmek için gerekli davranışları göstereceği konusunda kendisine ilişkin yargılarıdır.”¹⁸ Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri kazanabilmek için öğretmenlerin iyi bir eğitimden geçmelerinin yanı sıra görev ve sorumluluklarını tam olarak yerine getirebilecekleri inancına da sahip olmaları gerekir.

¹⁴M. Şevki Aydın, Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu, DİB Yay.,Ankara 2008, s.218.

¹⁵ http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55be31184334a1.04916144 (10.9.18)

¹⁶ Albert Bandura,*Social Learning Theory*. Englewood Clifts, NJ: Prentice Hall(Akt; S. Sadi Seferoğlu, Cenk Akbıyık, İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgisayara Yönelik Öz-Yeterlik Algıları Üzerine Bir Araştırma, Eğitim Araştırmaları Dergisi, sayı:19, s.90.)

¹⁷Güler Kanbay Ak, Bilal Yıldırım, Hatice Kadioğlu Ateş, Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlik Algılarının İncelenmesi (Başakşehir İlçesi Örneği), Akademik Bakış Dergisi, Sayı:56, Mayıs-Haziran 2016, s.92.

¹⁸ Meral Atıcı, Yüksek ve Düşük Yetkinlik Düzeyine Sahip Öğretmenlerin Sınıf Yönetim Stratejileri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Sayı: 28, Güz 2001, s. 484.

Okul öncesi öğretmeni ise diğer öğretmenlerden farklı olarak aileden sonra çocuklara olumlu davranışlar, arkadaş sevgisi, paylaşma duygusu, olumlu ilişkiler kurma becerisi kazandıracak, çocuğun kendini ifade etme becerisini geliştirecek, öğrenme merakını karşılayacak, düşünme becerisini geliştirecek, okul ortamını sevdirecek, çocuğa rehberlik yapacak ilk kişidir.¹⁹ Bu nedenle tüm bu görev ve sorumluluklarıyla birlikte bunları uygulayabileceklerine dair yeterlik algısına sahip olmaları önemlidir.²⁰

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında öngörülen eğitimse okul öncesi öğretmenlik bilgi ve becerisinden daha fazla bilgi ve beceriyi gerektirmesi nedeniyle daha güçtür. Çünkü bu kurslarda görev yapan öğretmenler bir taraftan okulöncesi öğretmeni gibi çeşitli oyun ve etkinliklerle çocuğun gelişimine katkı sağlamaya çalışırken, diğer taraftan bir Kur'an Kursu öğreticisi olarak onlara, yaşlarına uygun şekilde din eğitimi vermeye çalışmaktadırlar.²¹ Bu nedenle 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin mesleğinin gerektirdiği görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmek için belli yeterliklere sahip olmalarıyla beraber, bu görev ve sorumlulukları yapabileceklerine dair kendilerine inanmaları da önem taşımaktadır. Öğreticilerin kendi yeterliğine ilişkin algıları, onların din eğitim-öğretimine ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarıyla birlikte gösterecekleri çabanın miktarını/niteliğini belirleyecektir.²²

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin öğretim etkinliklerini etkin bir şekilde yürütebilmesi için üç temel alanda yeterli olmaları gerekmektedir; alan bilgisi, eğitim-öğretim bilgi ve becerisi ve genel kültür.²³ Bu nedenle 4-6 yaş öğretmenleri alanıyla ilgili bilgi birikimine, bu bilgiyi etkili bir şekilde iletebilmek için pedagojik formasyona ve bu bilgiyi öğrencinin günlük hayatıyla bütünleştirerek kullanılabilir hale getirmek için genel kültür yeterliğine sahip olduklarında öğrenme-öğretme sürecini verimli ve etkin

¹⁹ Nurcan Koçak, Okul Öncesi Öğretmeni (ed: Neslihan Avcı, Mehmet Toran) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yay., Ankara 2015, s.77.

²⁰ Aysin Küçükıylmaz, Nil Duban, Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretimi Öz yeterlik İnançlarının Arttırılabilmesi İçin Alınacak Önlemlere İlişkin Görüşleri, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, 2006, s.1.

²¹ Ayşegül Gün, Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği, Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:7,s.40

²² Süleyman Akyürek, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Eğitim- Öğretim Yeterliklerine İlişkin Algıları, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt:10 No:23, Haziran 2012, s.9.

²³ Süleyman Akyürek, Kur'an Kursu Öğreticisinin Mesleki Yeterlikleri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 18 Yıl: 2005/1, s.183.

bir şekilde yürütebilirler.²⁴ Sonuç olarak görev yapmakta olan öğretmenlerin yeterlik alanlarıyla ilgili algılarının araştırılması bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada 4-6 yaş grubu öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlik algıları ortaya konmaya çalışılacaktır. Buna göre, **araştırmanın temel problemi** şudur: **4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algı durumu nedir?**

Bu temel problem çerçevesinde ele alınacak olan *alt problemler* ise şunlardan oluşmaktadır: 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin;

1. Öğrenciyi tanıma yeterliklerine ilişkin yeterlik algı durumu nedir?
2. Öğretimi planlamaya ilişkin yeterlik algı durumu nedir?
3. Öğretimi düzenlemeye ilişkin yeterlik algı durumu nedir?
4. Öğretimi değerlendirmeye ilişkin yeterlik algı durumu nedir?
5. Farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrencilere yönelik çalışmalar yapmaya ilişkin yeterlik algı durumu nedir?
6. Ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimine ilişkin yeterlik algı durumu nedir?
7. Çocuklarda iletişim becerilerini geliştirmeye ilişkin yeterlik algı durumu nedir?
8. Mesleki gelişime ilişkin yeterlik algı durumu nedir?
9. Yeterlik algıları mezun oldukları okula, mesleki kıdemlerine, sözleşmeli ya da kadrolu olma durumuna göre değişmekte midir?
10. Yeterlik algıları çocuk gelişimi sertifikasının alındığı kuruma göre değişmekte midir?

1.2. AMAÇ ve ÖNEM

Bu araştırmanın temel amacı, 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev alan öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlik algı durumlarını araştırmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde öğretmenlerin; öğrenciyi tanıma, öğretimi planlama, öğretimi düzenleme, öğretimi değerlendirme, farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrencilere yönelik çalışmalar yapma, ailelerle iletişim, aile katılımı, aile eğitimi, çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme ve mesleki gelişime ilişkin yeterlikler açısından kendilerini nasıl algıladıkları ortaya konulacaktır.

²⁴ Davut Işıkoğan, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Mezunu Öğretmenlerin Yeterlikleri" Ankara Üniversitesi, SBE, 2006, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) s.5.

Araştırmanın şu sebeplerden önemli olabileceği söylenebilir:

1. 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlikleri ile ilgili kapsamlı bir araştırma yapılmamış olması nedeniyle öğretmenlerin yeterlik algıları hakkında bilgi verebilir.
2. Diyanet İşleri Başkanlığınca 4-6 yaş grubu Kuran Kursu öğretmenleri için belirlenmiş olan yeterliklerin gözden geçirilerek geliştirilmesine katkı sağlayabilir.
3. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından öğretmenler için düzenlenen hizmet içi eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sunabilir.
4. 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev alan öğretmenlerin yeterlik algılarını ortaya koyarak kurslardaki eğitimin niteliği hakkında bilgi verebilir.
5. 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev almak isteyenler için düzenlenen çocuk gelişimi ve eğitimi sertifika programlarının mevcut programlarındaki eksiklikler hakkında bilgi verebilir.
6. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları hakkında araştırma yapacak olan araştırmacılara kaynaklık edebilir.

1.3. SAYILTILAR

1. Araştırmada kullanılan anket geçerli ve güvenilirdir.
2. Araştırmada anket uygulanan örneklem evreni temsil etmektedir.
3. Araştırmaya katılan öğretmenler ankette yer alan soruları anlamışlar ve dikkatli bir şekilde cevaplamışlardır.

1.4. DENENCELER

1. Araştırmaya katılan öğretmenler kendilerinin eğitim-öğretim yeterlikleri konusunda genel olarak yeterli olduklarını düşünmektedirler.
2. Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenleri en az öğrenciyi tanıma konusunda yeterli olduklarını düşünmektedir.
3. Araştırmaya katılan Kur'an Kursu öğretmenleri en çok öğretimi düzenleme konusunda yeterli olduklarını düşünmektedirler.
4. Kur'an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları mezun oldukları okul programına göre değişmektedir.

5. Kur'an Kursu öğreticilerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları mesleki kıdemlerine göre deĝişmektedir.
6. Kur,'an Kursu öğreticilerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasının alındığı kuruma göre deĝişmektedir.
7. Kur,'an Kursu öğreticilerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları hizmet içi eğitime katılma durumuna göre deĝişmektedir.
8. Kadrolu öğreticilerin yeterlik algısı fahri öğreticilere göre yüksektir.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğreticilerinin eğitim-öğretim yeterlik algılarıyla sınırlıdır.
2. Araştırma, 2018- 2019 eğitim-öğretim yılında Kayseri il merkezinde görev yapan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğreticileri ile sınırlıdır.
3. Araştırma Kur'an Kursu öğreticilerine uygulanan anket soruları ve ankete verilen cevaplarla sınırlıdır.

1.6. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1. Samet Yaĝcı, “ **Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4 – 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)**” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2018)

Araştırmada İzmir'de bulunan 4-6 yaş grubu 30 Kur'an kursu öğreticisiyle yapılan yarı yapılandırılmış mülakat sonuçları yer almaktadır.

Bu araştırma giriş bölümüne ilave üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “Yöntem”, ikinci bölüm “Çocuklarda Din ve Kur'an Eğitiminin Tarihsel Süreci ve Özellikleri”, üçüncü bölüm “DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının İhtiyaç ve Beklentileri Karşılama Durumu” başlığını taşımaktadır. Araştırmanın üçüncü bölümünde *DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticileri* başlığı altında DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Alan Bilgisi Yeterlikleri, Öğrenme ve Öğretme Süreci Yeterlikleri ve Genel Kültür Yeterlikleri alt başlıklarına yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğreticilere öğrenme- öğretim süreci yeterlikleri ile ilgili olarak “öğrenciyi tanıma, öğretimi

düzenleme ve sınıf yönetimi” ile ilgili sorular sorulmuştur. Öğreticiler bu konularda kendilerini genel olarak yeterli bulduklarını belirtmiştir. Ancak araştırmacı öğretmenlerden elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin öğrenme-öğretme süreci yeterlilikleri düzeyinin ifade edilenden daha düşük olduğu sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir.

Sonuç olarak bu araştırmada 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin eğitim öğretim yeterlik algıları sınırlı birkaç soruyla yoklanmış, eğitim-öğretim yeterlik algıları kapsamlı bir şekilde ele alınmamıştır.

2. Betül Yıldırım, “ Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)” , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2015

Araştırmada 4-6 yaş arası çocuklara din eğitimi veren 2'si özel 1'i DİB' e bağlı Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin, öğretim programında yer alan din eğitimi etkinliklerini nasıl uyguladıkları ve çocuklara verilen din eğitiminin dini gelişimlerine katkı sağlayıp sağlamadığı gözlem tekniği ile araştırılmıştır. Araştırmacı öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymak için görüşme formu kullandığını belirtmiş ancak çalışmada öğretici görüşlerine yer verilmemiştir. Gözleme dayalı olan bu araştırmada etkinliklerin çocuklara katkısı ve uygunluğu hakkında bilgi verilirken öğretmenlerin uygulamalarının doğruluğuna ya da eksiklik ve yanlışlığına değinilmemiştir. Araştırma öğretmenlerin eğitim etkinliklerinde kullandıkları yöntemler konusunda araştırmamıza katkı sağlamıştır; ancak araştırmada öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlikleri ele alınmamış ve yeterlik algılarına değinilmemiştir.

3. Ayşegül Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (2016): 33-66

Makalede öğretici yeterliliği, öğretim programı, öğrencilerin öğrenme güçlüğü çektiği alanlar ve öğretim ortamı konuları, öğretici ve velilerle yapılan anket ve görüşmelerden elde edilen bulgularla değerlendirilmiştir. Araştırmada öğretmenlere eğitim-öğretim yeterlik algıları ile ilgili olarak “4-6 yaş grubu öğrencilerine eğitim verebilecek pedagojik formasyona sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?” şeklinde bir soru

yöneltilmiş, öğretmenlerin 7'si, bu soruya "Evet" cevabını verirken, 8'i "Kısmen", 2'si ise "Hayır" cevabını vermiştir. Araştırmacı bu cevaptan hareketle Kur'an kursu öğretmenlerinin en çok eğitime-öğretme alan yeterliği ile ilgili sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Ancak araştırmada 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlikleri detaylı bir şekilde ele alınmamıştır.

4. Ali Gücen, Ahmet Çakmak ve M. Fatih Ay, "4-6 Yaş Kuran Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi" Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı (18-20 Mart 2016): 752-765

Araştırmada 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programı hakkında Erzurum İl Müftülüğü'ne bağlı olarak açılan 4-6 yaş Kur'an kurslarında çalışan 5 öğreticiye yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Araştırma çocukların İslam dini değerlerinin konusunda farkındalıkları, Kur'an-ı Kerim öğretimi, çocukların Allah tasavvuru, demokratik eğitim kavramı ve uygulanması, kıssaların öğretimde kullanılması olmak üzere beş tema altında toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kurslarda görev alan öğretmenler, özellikle erken çocukluk dönemi din eğitimine yönelik eğitimlere ihtiyaç duyduklarını, bazı konuları nasıl, hangi yöntemle işleyeceklerini bilemediklerini söylemişlerdir. Bu araştırmanın sonucu öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlik algıları hakkında sınırlı da olsa bilgi vermektedir. Araştırmamıza öğretmenlerin hangi konularda kendilerini yeterli görmedikleri konusunda katkı sağlamıştır. Ancak çalışmada öğretmenlerin yeterlik algıları detaylı olarak ele alınmamıştır.

5. İbrahim Kurt, "Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum, 2017

Velilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarından memnuniyet durumunu ve beklentilerini belirlemek için yapılan çalışmada, kurslardaki öğrencilerle ilgili genel özelliklere ve velilerin eğitim ortamı, eğitimin içeriği ve niteliği konusundaki değerlendirmelerine yer verilmiştir. Bu araştırma öğretmenlerin ailelerle iletişim yeterlikleri hakkında araştırmaya kısmen katkı sağlamıştır. Ancak çalışmada 4-6 Yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları ele alınmamıştır.

6. Mehmet Korkmaz, “ Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri” (Yayınlanmış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2009)

2007 yılında yapılan bu araştırmada İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Kayseri, Samsun, Trabzon, Erzurum, Malatya ve Gaziantep illerinde görev yapan 890 öğreticiyle yapılan anket ve mülakat sonuçları yer almaktadır.

Araştırma Giriş bölümüne ilave iki bölümden oluşmaktadır. “Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar” başlığını taşıyan bölümde, “öğrenciyi tanıma”, “öğretimi planlama”, “öğretimi düzenleme”, “öğretimi yönetme”, “öğrenciye rehberlik yapma”, “öğretimi değerlendirme” ve “mesleki gelişim” boyutlarına ilişkin bulgular ele alınıp değerlendirilmiştir. Uygulanan anket sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin genelde eğitim-öğretim yeterlikleri konusunda kendilerini oldukça yeterli algıladıkları ortaya çıkmıştır. Ancak yapılan mülakat sonuçlarında öğretmenlerin öğretim yöntem, tekniklerini kullanma ve öğretim sürecinde çeşitli araç, gereç ve materyallerden yararlanma, öğretim sürecini etkili yönetme, öğretimi değerlendirme konularında önemli eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin eğitim- öğretim yeterlikleri sistemli bir şekilde ele alınmış ve yeterlik ölçeği geliştirilmiştir. Bu yönüyle çalışma araştırmamız için önemli bir kaynak olmuş ve anket maddelerinin hazırlanmasında bu çalışmadan yararlanılmıştır.

1.7. YÖNTEM

Araştırma 4-6 Yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin yeterlik algılarını tespit etme amacını taşımaktadır ve bir alan araştırmasıdır. 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerinin yeterlik algı durumlarını belirlemek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Bu yöntemle yapılan araştırmalarda ilişkiler, inanışlar, görüşler, davranışlar, gelişmekte olan yön ve eğilimler üzerinde durulurken, mevcut durum olduğu gibi ortaya konulmakta, soruna ilişkin mevcut durum herhangi bir müdahale olmaksızın betimlenmeye çalışılmaktadır.²⁵

²⁵Niyazi Karasar, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayıncılık, Ankara 2006, s.77.

Araştırmada eğitim bilimi, din eğitimi bilimi, okul öncesi eğitimi ile ilgili yazılmış olan kitap, dergi, makale, tebliğ ve tezlerden yararlanılmıştır. Böylece tezin amacı ve konusuna yönelik bilgiler elde edilmiş ve araştırmada kullanılacak olan veri toplama aracı geliştirilmiştir.

Nicel desenli bu araştırma anket verilerine dayanmaktadır. Bununla birlikte öğretici görüşlerine ve Kur'an Kurslarında yapılan gözlemlere de yer verilerek araştırma nitel verilerle desteklenmiştir.

1.7.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kayseri kent merkezinde 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapan 312 Kur'an Kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Evrenden tesadüfi olarak seçilen grup, örnekleme oluşturmuştur. Araştırmaya Kayseri kent merkezindeki Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçe müftülüklerine bağlı Kur'an Kursları'nda görev yapan 215 öğretici katılmıştır. 36 öğreticiden geri dönüş alınamamıştır. Sonuç olarak 179 öğreticinin anketleri bilgisayara işlenerek verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

1.7.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak olan anketin geliştirilmesi aşamasında, ilk olarak alan literatüründen elde edilen bilgiler doğrultusunda anket taslağı oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak 9 boyut ve 70 madde olarak hazırlanmıştır. Oluşturulan anket alan uzmanlarınca incelendikten sonra yeterlik boyutlarından birisinin başka bir boyutla ilişkili olduğu ve 4-6 yaş öğrencilerinin eğitim-öğretim yeterlikleri ile ilgili eksik maddeler olduğu tespit edilmiştir. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra anket taslağı 8 boyut ve 74 madde olarak düzenlenmiştir. Anketin geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek için Cronbach's Alpha testi uygulanmıştır. Boyutlara ait Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı şöyledir:

1. Öğrenciyi Tanıma: 0.921
2. Öğretimi Planlama: 0.952
3. Öğretimi Düzenleme: 0.973
4. Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapma: 0.855

5. Öğretimi Değerlendirme: 0.902
6. Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme: 0.906
7. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi: 0.847
8. Mesleki Gelişim: 0.892

Anketin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı ise 0.937 olarak bulunmuştur. Bu değerler anketin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.²⁶

Hazırlanan anket öğretmenlere uygulanmadan önce anketin anlaşılabilirlik düzeyini belirlemek için 10 öğreticiyle pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama için Kur'an Kursları ziyaret edilerek öğretmenlerle görüşülmüştür. Görüşmelerde öğretmenlere maddeler tek-tek okunmuş, anlaşılıp anlaşılmadığı sorulmuş ve öğretmenlere ilgili maddelerle ilgili neler yaptıkları sorulmuştur. Görüşmeler 50-60 dk. arası sürmüştür. Öğreticilerin görüşleri doğrultusunda anket yeniden gözden geçirilip düzenlenmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerin resmi statüsü, mesleki kıdem durumu ve mezun oldukları okul programları şöyledir:

1. Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 4 Yıllık
2. Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 3 Yıllık
3. Kadrolu, İlitam Mezunu, 2 Yıllık
4. Kadrolu, İlitam Mezunu, 2 Yıllık
5. Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 Yıllık
6. Sözleşmeli, İlitam Mezunu, 1 Yıllık
7. Sözleşmeli, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 1 Yıllık
8. Fahri, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 4 Yıllık
9. Fahri, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 3 Yıllık
10. Fahri, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 1 Yıllık

Anket uygulaması için Kayseri il müftülüğünden 12.02.2019 tarihinde izin alınmıştır. Daha sonra ilçe müftülükleri ziyaret edilerek uygulanacak anket hakkında bilgi verilip anketin aylık mutata toplantıda gerçekleştirilmesi için izin alınmıştır. Melikgazi ve Kocasinan ilçe müftülüklerinin Şubat ayı aylık toplantılarından önce öğretmenlere anket çalışması hakkında bilgi verilip anket formları dağıtılmış ve toplantı sonrası anket

²⁶Aliye Kayış, Güvenirlik Analizi (ed:Şeref Kalaycı) içinde: SPSS Uygulamalı, Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yay., Ankara 2009, s. 405.

formları toplanmıştır. Talas müftülüğü ise düzenli olarak aylık toplantı yapmadığı için Kur'an kursları gezilerek anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması araştırmanın güvenilirliği için bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır.

1.7.3. Verilerin Analizi

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerine anket uygulandıktan sonra cevaplar bilgisayara aktarılmıştır. Verilerin analiz edilmesi ve tablolştırılması için SPSS-25 istatistik programından yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar betimlenmeye ve yorumlanmaya çalışılarak genellemelere varılmıştır.

Ankette yer alan her soru önce ayrı-ayrı ele alınarak yüzde ve frekans dağılımları hesaplanmış, daha sonra yeterlik boyutlarının aritmetik ortalamaları hesap edilerek değerlendirilip analiz edilmiştir. Aritmetik ortalamaların değerlendirilmesinde dikkate alınan puan sınırları şöyledir:

Tablo 1. Beşli Dereceleme Ölçeği Puan Sınırları

Yeterlik Derecesi	Puan	Puan Sınırı
Yetersizim	1	1,00-1,80
Biraz Yeterliyim	2	1,81-2,60
Orta Düzeyde Yeterliyim	3	2,61-3,40
Oldukça Yeterliyim	4	3,41-4,20
Tam yeterliyim	5	4,21-5,00

Değişkenler arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için çapraz tablo (cross tab) analizi tekniği kullanılmıştır. Ankette yer alan yeterlik boyutlarına ilişkin ortalama puanların bağımsız değişkenlerle ilişkisini belirlemek için tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) yapılmıştır. İki alt kategoriye ayrılan bağımsız değişkenler için t-testi (Independent Samples T-Test), kıdem değişkeni içinse Korelasyon analizi (Bivariate) kullanılmıştır. Yeterlik algıları arasında farklılaşma olduğu belirlenmişse Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmada analizlerin anlamlılık düzeyi ($p < 0,05$) olarak kabul edilmiştir.

Frekans ve yüzde sonuçları yorumlanırken “biraz yeterliyim ve orta düzeyde yeterliyim” ifadeleri düşük yeterlik algısına sahip oldukları için birlikte değerlendirilerek “*eksikliği olduğunu düşünenler*” olarak yorumlanmıştır. “Oldukça yeterliyim ve tam yeterliyim” ifadeleri ise yüksek yeterlik algısına sahip olduğu için birlikte değerlendirilerek “*yeterli olduğunu düşünenler*” şeklinde yorumlanmıştır. Yeterlik maddelerinin yorumlanmasında pilot uygulamada görüşülen öğretici görüşlerine de yer verilerek değerlendirme yapılmıştır. Görüşlerin kime ait olduğunu ortaya koymak için görüşme yapılan öğretmenlerin resmi statüsü, eğitim durumu ve kıdem bilgileri belirtilmiştir.

2. BÖLÜM

2. 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM YETERLİK ALGILARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin resmi statüleri, mesleki kıdem durumları, en son mezun oldukları okul, çocuk gelişimi ve eğitimi sertifika belgesini aldıkları kurum, hizmet içi eğitime katılıp katılmama durumları ve eğitim-öğretim yeterlik algıları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan bütün öğretmenler bayan olduğu için cinsiyet değişkeni olarak alınmamıştır.

2.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRETİCİLERİN KİŞİSEL BİLGİLERİ

2.1.1. Resmi Statüleri

Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu görevlendirmelerinde ihtiyacın kadrolu öğretmenlerle karşılanamadığı durumlarda öğrenim durumuna göre geçerli diploma/sertifika olması şartıyla sözleşmeli öğretmenleri, bu da yeterli olmadığında ise İl Müftülüğünün yapmış olduğu sınavda başarılı olanları ek ders karşılığında bu sınıflarda görevlendirmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin statüleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin Resmi Statüleri

	Frekans	Yüzde
Kadrolu	66	36,9
Sözleşmeli	23	12,8
Ücretli/Fahri	90	50,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %36,9'u kadrolu, %12,8'i sözleşmeli, %50,3'ü ücretli öğreticidir. Buna göre 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin yarısı ücretli öğretmenlerden oluşmaktadır. 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları ile ilgili yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur.²⁷ 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları ile ilgili yapılan bir çalışmada öğrencilerle birebir ilgilenilmesi, daha fazla sorumluluk gerektirmesi ayrıca yardımcı personel bulmada yaşanan zorluklar vb. nedenlerden dolayı kadrolu öğretmenlerin 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev almada çekingen davrandıkları, bu nedenle de ücretlilerin bu kurslarda daha fazla görev aldıkları belirtilmiştir.²⁸ Başka bir çalışmada ise ücretli öğretmenlerin geçici olma durumunun hem bu şekilde çalışan öğretmenleri hem de hitap ettikleri öğrenci topluluğunu olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Bunun sebepleri; kuruma aidiyet duygusunun geçici öğreticide oluşmaması, buna bağlı olarak da; kendisini geri planda kalmış olarak hissetmesi, motivasyon eksikliği, kadrolu öğretmenlerle özlük hakları arasında büyük farklar olmasına rağmen iş yükü noktasında hemen-hemen aynı şekilde çalışıyor olmalarının şevklerini kırması olarak belirtilmiştir.²⁹ Okul öncesi dönem temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı bir dönem olduğu için öğretmenlerden kaynaklanabilecek bu tür olumsuzluklar Kur'an kurslarından beklenenlerin gerçekleşmemesine sebep olabilir. Bu nedenle 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında kadrolu öğretmenlerin görevlendirilmesine önem verilmesi gerektiği ve kadrolu öğretmenlerin bu kurslarda görev almaları için Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından gerekli çalışmaların yapılması gerektiği söylenebilir.

²⁷Samet Yağcı, Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği), İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi SBE, İzmir 2018(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi); İbrahim Kurt, Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği), Hitit Üniversitesi, SBE, Çorum 2017 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi); Gün, s.7.

²⁸Kurt, s.48.

²⁹ Enes Çınar, İhtiyaç Odaklı Kur'an Kurslarında Yetişkinlerin Eğitimi (Ankara Örneği), Cumhuriyet Üniversitesi, SBE, Sivas 2018 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.170.

2.1.2. Mesleki Kıdem Durumları

4-6 yaş grubu Kur'an Kursları 2013-2014 yılında pilot olarak uygulanmaya başlamış ve bir sonraki yıl ülke genelinde kurslar açılmıştır. Buna göre Kur'an Kurslarında çalışan öğretmenlerin en kıdemlisinin (2019 yılı itibarıyla) 6 yıl çalışması beklenmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdem durumları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin Mesleki Kıdem Durumları

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	4	2,2
0-1 yıl	68	38
1-2 yıl	39	21,8
2-3 yıl	29	16,2
3-4 yıl	19	10,6
4-5 yıl	13	7,3
5-6 yıl	7	3,9
Toplam	175	97,8
Genel Toplam	179	100

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin %38'i mesleğinin ilk yılında, %21,8'i ise mesleğinin ikinci yılındadır. Bu verilere göre öğretmenlerin yarısından fazlası (%59,8) son iki yılda göreve başlamıştır. Bu artışın nedeninin 2013-14 yılında pilot uygulamayla başlayan 4-6 yaş Kur'an Kurslarına gösterilen ilginin her yıl artması ve yeni 4-6 yaş Kur'an Kurslarının açılmasından kaynaklandığı söylenebilir. Yapılan çapraz tablo analizine göre sözleşmelilerin tamamına yakınının meslekteki ilk yılıdır. Ücretli öğretmenlerin ise %41'i meslekteki ilk yılındayken , %30'u ikinci yılındadır.³⁰ Buna göre ücretli öğretmenlerin %71'i bir ya da 2 yıllık bir deneyime sahiptir. Bu sonuca göre 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında öğretim sürecinin çoğunlukla göreve yeni başlayan ücretli öğretmenlerle yürütülmekte olduğu söylenebilir.

2.1.3. Eğitim Düzeyleri

Diyanet İşleri Başkanlığı 2018- 2019 eğitim-öğretim yılında 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev alacak öğretmenlerde aranacak eğitim düzeylerini şöyle belirtmiştir:

³⁰ Bkz. Ekler, Tablo 1

Sertifika/kurs bitirme belgesi aranmaksızın; *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Mezunu, Sınıf Öğretmenliği Mezunu, Okul Öncesi Öğretmenliği Mezunu, Çocuk Gelişimi (Ön Lisans) Mezunu, Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi Mezunu*. Bu diplomalardan birine sahip olmayanlardan sertifika/kurs bitirme belgesi olmak şartıyla; *İlahiyat Fakültesi Mezunu, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, İmam Hatip Lisesi Mezunu*.³¹ Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeyleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin En Son Mezun Olduğu Okul

	Frekans	Yüzde
İHL	17	9,5
İlahiyat ön lisans	94	52,5
İlahiyat Fakültesi	28	15,6
İlitam	38	21,2
İlköğr. Din Kül.ve Ahl. Bil. Öğt Böl.	1	0,6
Yüksek Lisans	1	0,6
TOPLAM	179	100,0

Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %9,5'i İ.H.L,%52,5'i İlahiyat ön lisans, %15,6'sı İlahiyat Fakültesi, %21,2'si İlitam, %0,6'sı ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği bölümü, %0,6 sı ise yüksek lisans mezunudur. Buna göre 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin %62'si lisans mezunu değildir.

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenleri anaokulu öğretmenin öğretmekle yükümlü olduğu konulara ek olarak çocuklara Kur'an-ı Kerim'i ve İslam dininin temel değerlerini tanıtır öğretmekle de sorumludur. Bu açıdan 4-6 yaş grubu öğretmenlerinin anaokulu öğretmeninden daha ileri düzeyde bilgi ve beceriye sahip olması gerektiği söylenebilir. Anaokulu öğretmenleri lisans mezunu olup öğretim programlarında okul öncesi çocuğunu farklı yönleri ile tanımalarını sağlayacak dersler ve pedagojik formasyon dersleri bulunmaktadır.³²

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev alan imam hatip lisesi mezunu öğretmenler eğitim sürecinde çeşitli meslek dersleri almaktadırlar. Ancak 4-6 yaş grubu Kur'an

³¹ DİB, 45796484-254.99-E.113759 sayılı yazı

³² Ayrıntılar için bkz. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Okul_Oncesi_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf (29. 3.2019)

Kursu öğreticiliği için gerekli olan pedagojik formasyon ve okul öncesi çocuğunun gelişimsel özellikleri, dini-ahlaki gelişimi vb. konularda eğitim almamaktadırlar.³³

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından daha fazlası (%52,5) ilahiyat ön lisans mezunudur. İlahiyat ön lisans programlarında da 4-6 yaş grubu öğreticiliği için gereken pedagojik formasyon, çocuk gelişimi ve çocuğun dini-ahlaki gelişim özellikleri ile ilgili bir ders bulunmamaktadır.³⁴

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %36,8'i ise ilahiyat fakültesi ve ilitam mezunudur. Ancak bu fakültelerin programında da 4-6 yaş grubu öğreticiliğiyle ilgili olarak pedagojik formasyon, 4-6 yaş grubu çocuğunun gelişimsel özellikleri ile dini-ahlaki gelişim özelliklerine dair bir ders bulunmamaktadır.³⁵

Araştırmaya katılan öğretmenlerden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği ve yüksek lisans mezunu oranı ise çok azdır. (%1,2)

Sonuç olarak 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenler mezun oldukları okullarda pedagojik formasyon, 4-6 yaş grubu çocuğunun gelişimsel özellikleri ve dini-ahlaki özellikleri ile ilgili bir eğitim almamışlardır. Bununla birlikte 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapmaktadırlar. Öğrenme-öğretme sürecini düzenleyen öğretmenlerin bu konulardaki eksiklikleri onların bu süreci iyi yönetememelerine ve kurslardan beklenen verimin alınmamasına sebep olabilir. Nitekim 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenleri ile ilgili yapılan bir araştırmada öğretmenler *4-6 yaş grubu öğrencilere eğitim verebilecek pedagojik formasyona sahip olduklarını düşünmediklerini*³⁶ belirtmişlerdir. Diğer bir araştırmacı ise yaptığı araştırmada elde edilen verileri genel olarak değerlendirdiğinde 4-6 yaş öğretmenlerinin öğrenme-öğretme süreci yeterliklerinin düşük olduğunu, öğretmenlerin öğretimi planlama ve uygulamada önemli sorunları olduğunu belirtmiştir.³⁷ Kur'an Kursları ile ilgili yapılan çalışmalarda da öğretmenler pedagojik formasyon³⁸ ve öğretim yöntem ve teknikleri³⁹ konusunda eksiklikleri olduğunu

³³ Ayrıntılar İçin bkz. <https://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/14> (17.3.19)

³⁴ Ayrıntılar İçin bkz. <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/turkiye-programlari/acikogretim-fakultesi-onlisans-programlari-2-yillik/ilahiyat> (17.3.19)

³⁵ Ayrıntılar İçin bkz. <https://uzem.omu.edu.tr/ilahiyat-lisans-tamamlama-ders-icerikleri/> (17.3.19)

³⁶ Gün, s.40.

³⁷ Yağcı, s.142.

³⁸ Mehmet Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, TDV Yay. Ankara 2012, s.66.

belirtmişlerdir. Buna göre 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev alacak öğretmenlerin çocuk gelişimi ve pedagojik formasyon konusunda bilgili olan donanımlı kişiler olması gerektiği söylenebilir. İlahiyat fakültelerinin programlarına okul öncesi çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili derslerin eklenmesi bu konuda önemli bir eksikliği ortadan kaldırmaya yardımcı olabilir.

2.1.4. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Sertifikasını Aldıkları Kurum

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2013-2014 eğitim-öğretim yılında açılan 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları Ankara, İstanbul, İzmir'de 10 sınıfta; Adana, Diyarbakır, Erzincan, Gaziantep, Samsun, Kayseri ve Rize de ise 5 sınıfta olmak üzere toplam 10 ilde pilot olarak uygulanmaya başlamıştır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ise Türkiye genelinde sınıflar açılmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öncelikle 09-22 Eylül 2013 Manisa Eğitim Merkezi'nde, 13-21 Ağustos 2014 Afyonkarahisar/Sandıklı'da ve 24 Ağustos-4 Eylül 2015 Rize Eğitim Merkezi'nde düzenlenen seminerlere katılıp hizmet içi eğitim belgesi alan öğretmenleri görevlendirmiştir.

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapacak öğretici ihtiyacının karşılanması ve öğretmenlerin yetiştirilmesi için DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, "4-6 Yaş Çocuk Etkinlikleri ve Eğitimi" adında modüler sertifika eğitim programı (296 saat) hazırlamıştır. Buna göre il, ilçe müftülükleri ve halk eğitim merkezlerinin koordinasyonu ile belirlenen mekânlarda 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev almak isteyen kişilere eğitim programına katılma imkânı sağlanmıştır.⁴⁰

Programı katılmayan öğretmenler için ise Sakarya Üniversitesi tarafından DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü onaylı olmak üzere sürekli eğitim merkezi aracılığıyla uzaktan eğitim verilmiştir. Uzaktan eğitim sertifikası alan kişiler de 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görevlendirilmişlerdir. Daha sonra Sakarya Üniversitesi dışında

³⁹Bilal Yorulmaz, "Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)", Öneri Dergisi, Cilt:10, Sayı: 39, 2013, s.154.

⁴⁰DİB, 13.02.2015 tarihli ve 4937 sayılı yazı

farklı kurumlar da⁴¹ sertifika programları düzenlemiştir. Bir grup öğretici bu sertifikalar ile görevlendirilmiştir. Fakat uzaktan eğitimdeki sınavların güvenliği ve sertifikaların verimli olmadığı gerekçesiyle 19.01.2017 tarihi itibarıyla çeşitli kurum ve kuruluşlardan alınan sertifikaların kabul edilmemesi kararı alınmıştır. Bu tarihten itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğreticiliği için Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile hazırlanan "Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı" (380 saat) bitirme belgesinin isteneceğini duyurmuştur.⁴² Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Sertifikasının Alındığı Kurum

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Uzaktan Eğitim	44	24,6
Halk Eğitim	97	54,2
Çocuk Gelişimi Bölümü	7	3,9
Manisa	1	0,6
Müftülük	3	1,7
Uzaktan Eğitim ve Halk Eğitim	11	6,1
Uzaktan Eğitim ve Çocuk Gelişimi Bölümü	1	0,6
Uzaktan Eğitim, Halk Eğitim ve Çocuk Gelişimi Bölümü	2	1,1
Halk Eğitim ve Çocuk Gelişimi Bölümü	10	5,6
TOPLAM	179	100,0

Tabloya göre öğretmenlerin %24,6'sı uzaktan eğitim, %54,2'si halk eğitim merkezinden, %1,7'si müftülük halk eğitim merkezi işbirliği ile düzenlenen sertifika programlarından, %0,6'sı ise Manisa eğitim merkezinde düzenlenen hizmet içi eğitime katılarak çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını almışlardır. Ayrıca öğretmenlerden farklı iki kurumdan sertifika alanlar da olmuştur. Buna göre öğretmenlerin yarısından fazlası halk eğitim merkezlerinde düzenlenen sertifika programlarına katılarak çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını almıştır.

⁴¹<http://www.sausem.sakarya.edu.tr/3/18/Egitim/4-6> Yaş Grubu Çocuk Eğitimi ve Etkinlikleri; <http://ulusem.uludag.edu.tr/egitim-1-4-6-yas-cocuk-egitimi-ve-etkinlikleri> (18.09.2018)

⁴²DİB. 20.01.2017 tarihli ve 67567140-252.99-E.5722 sayılı yazı

Uzaktan eğitim sertifika programında ve halk eğitim merkezi okul öncesi çocuk gelişimi ve eğitim kurs programında bulunan modüller şunlardır: “çocuğun bilişsel, psiko-motor, dil, sosyal, duygusal, ahlak gelişimi, oyun etkinlikleri, drama etkinlikleri ve çocuklarla iletişim, uyumsuz çocuklar”.⁴³ Ancak bu programlarda okul öncesi çocuğunun dini gelişim özellikleri ve okul öncesi çocuğuna hangi yöntem ve tekniklerle Kur’an-ı Kerim’in öğretilbileceğine dair bir modül bulunmamaktadır. Öğreticilerin mezun oldukları okullarda da bu konular ile ilgili bir dersin bulunmaması nedeniyle öğretmenlerin eğitim etkinliklerini ve Kur’an öğretimini teorik bilgiye dayanmayan kendi tecrübelerine göre gerçekleştirdikleri söylenebilir. Bu nedenle okul öncesi dönemde din eğitimi modüllerinin de bulunduğu yeni bir sertifika programının hazırlanmasının ihtiyaç olduğu söylenebilir.

2.1.5. Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumları

Hizmet içi eğitim, kişilerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek verimliliklerini arttırmak için yapılan her türlü eğitsel etkinliklerdir.⁴⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı ve il müftülükleri 4-6 yaş grubu Kur’an Kursu öğretmenlerinin mesleki bilgi ve becerilerini arttırmak için hizmet içi eğitim seminerleri düzenlemektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2019 yılında düzenlenen 4-6 yaş grubu hizmet içi eğitim seminerlerinde şu konulara yer verilmiştir: *Yaygın Din Eğitimi Kurumu Olarak 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, Çocuk İstismarının Önlenmesi ve Mahremiyet Eğitimi, Okul Öncesi Dönemde Özel Gereksinimi Olan Çocuklara Yaklaşım, Okul Öncesi Eğitim Yaklaşımları ve Din Eğitimi, Erken Çocuklukta Dini ve Ahlaki Gelişim, Okul Öncesi Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Okul Öncesi Eğitimde Oyun ve Oyun Tasarımı, Okul Öncesi Eğitimde Özel Öğretim Metotları, 4-6 Yaş Grubu Dini Bilgiler Eğitimi ve Okul Öncesi Dönemde Duygusal Gelişim.*⁴⁵

Kayseri İl Müftülüğü tarafından farklı tarihlerde düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinde ise şu konulara yer verilmiştir: *Okul Öncesi Eğitime Giriş, Erken Çocuk Döneminde Gelişim, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Sınıf Yönetimi, İletişim Becerileri,*

⁴³ [https://sausem.sakarya.edu.tr/3/18/Egitim/4-6-Yas-Grubu-Cocuk-Egitimi-ve-Etkinlikleri-Sertifika-Programi-\(Uzaktan-Egitim\)](https://sausem.sakarya.edu.tr/3/18/Egitim/4-6-Yas-Grubu-Cocuk-Egitimi-ve-Etkinlikleri-Sertifika-Programi-(Uzaktan-Egitim)) (19.3.19); MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı, Ankara 2018

⁴⁴ Mehmet Şişman, Öğretmenliğe Giriş, PegemA Yay. Ankara 2002, s.14.

⁴⁵ <https://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr/Detay/544/> (18.3.2019)

Drama ile Din Eğitimi, Hikâye Anlatımında Yöntem, Problemler Davranışlar ve Çözüm Yolları, Stres ve Öfke Yönetimi, Değerler Eğitimi, Derslerde Teknoloji Kullanımı, Okul Öncesi Materyal Geliştirme, Okul Öncesi Özel Öğretim Yöntemleri.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Kayseri il müftülüğü tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim seminer konularının genel olarak okul öncesi çocuğunun gelişimsel özellikleri, dini-ahlaki gelişimi ve öğrenme-öğretme süreçleri ile ilgili olduğu ayrıca sertifika programları ile hizmet içi eğitim seminerlerinde farklı derslerin olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin bu konularda eğitime ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumları aşağıdaki gibidir.

Tablo 6. Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumları

	Frekans	Yüzde
Hayır	45	25,1
Evet	134	74,9
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğretmenlerin %74,9'u hizmet içi eğitime katılırken %25,1'i ise hizmet içi eğitime katılmamıştır. Yapılan çapraz tablo analizine göre hizmet içi eğitim seminerlerine katılmayan öğretmenlerin çoğunluğu fahri öğretmenlerden oluşmaktadır.⁴⁶ Nitekim yapılan görüşmelerde fahri öğretmenler il müftülüğü tarafından düzenlenen seminerlere katıldıklarını ancak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından düzenlenen seminerlere çağrılmadıkları için katılmadıklarını söylemişlerdir. Tablo 2'de görüldüğü üzere 4-6 yaş grubu öğretmenlerin yarısı fahri öğretmenlerden oluşmaktadır. Fahri öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerlerine çağrılmamaları öğretmenlerin eksikliklerini fark edememelerine ve kendilerini geliştirme konusunda yetersiz kalmalarına sebep olabilir. Ayrıca öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerlerine katılmadıkları halde (%25) 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapmaları önemli bir çelişkidir. Kur'an Kurslarının belirlenen amaçlara ulaşabilmesi için 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin resmi statü ayrımı yapılmaksızın seminerlere çağrılması gerektiği söylenebilir.

⁴⁶ Bkz. Ekler, Tablo 2

2.1.5.1. Hizmet İçi Eğitime Katılma Sayıları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitim kurslarına katılma sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Öğreticilerin Hizmet İçi Eğitime Katılma Sayıları

	Frekans	Yüzde
1	22	12,3
2	35	19,6
3	15	8,4
4	7	3,9
5	3	1,7
7	1	0,6
Cevapsız	96	53,6
Toplam	179	100,0

Tabloya göre hizmet içi eğitim seminerlerine 1defa katılanlar %12,3, iki defa katılanlar %19,6, üç defa katılanlar %8,4, dört defa katılanlar %3,9, beş defa katılanlar %1,7, yedi defa katılanlar %0,6, cevap vermeyenler ise %53,6'dır. Buna göre araştırmaya katılanların yarısından fazlası bu soruya cevap vermemiştir. Bir önceki tabloda öğretmenlerin %74,9'u hizmet içi eğitim seminerlerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenler seminerlere katıldığı halde kaç kez katıldığını bilmediği ya da hatırlamadığı için bu soruyu cevapsız bırakmış olabilir.

3. ÖĞRETİCİLERİN EĞİTİM-ÖĞRETİM YETERLİKLERİ

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarındaki eğitimin başarıya ulaşmasındaki en önemli etken hiç şüphesiz öğretmenlerdir. Çünkü tüm eğitim sürecini yöneten, şekillendiren kişi onlardır. Bu sürecin etkili olması için öğretmenlerin alan, genel kültür ve eğitim öğretim yeterliklerine sahip olması gerekir. Yani öğretici alanını iyi bilmeli, bilgiyi öğrencilerin hayatıyla bütünleştirerek kullanılabilir hale getirebilmeli ve bu bilgiyi öğretebilecek eğitim öğretim bilgi ve becerisine sahip olmalıdır.⁴⁷

Öğreticilerin eğitim-öğretim yeterlik algılarının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlikleri; *Öğrenciyi Tanıma, Öğretimi Planlama, Öğretimi Düzenleme, Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapma, Öğretimi Değerlendirme, Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme, Ailelerle İletişim Aile Katılımı Aile Eğitimi ve Mesleki Gelişim* başlıkları ile ele alınmıştır.

3.1. ÖĞRENCİYİ TANIMA YETERLİKLERİ

Her çocuk eşsiz bir varlıktır. Aynı yaşta olsa bile her çocuğun kendine özgü gelişim özelliği vardır ve her çocuk birçok açıdan diğer çocuklardan farklılaşır.⁴⁸ Çocukların kendilerine özgü bir kişilik, öğrenme biçimi ve aile yapısı olmasının yanı sıra, kendilerine özgü yetenekleri, ilgileri ve ihtiyaçları da bu farklılıkları çoğaltmaktadır.⁴⁹

Eğitim bir davranış değiştirme sürecidir ve eğitim süreci yoluyla öğrencilerde çeşitli bilgi, beceri ve tutumlar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Öğrencilerin sahip oldukları ve farklı yaşlarda gösterdikleri gelişimsel özellikler bilinmeden, öğrencileri tanımak ve

⁴⁷Aydın, Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu, s.218.

⁴⁸Hadiye Küçükkaragöz, Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi,(ed: Binnur Yeşilyaprak) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yay. Ankara 2017, s. 83-122.

⁴⁹Serdar Erhan, Gelişim Psikolojisinde Temel Kavramlar, (ed: Yaşar Özbay, Serdar Erhan) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yay., Ankara 2009, s. 27-48.

eğitim-öğretim süreçlerini bu özellikleri dikkate alarak planlamak mümkün olmaz. Öğrencilerin ne zaman, neyi, nasıl öğrenebileceğini bilen öğretmen, öğrenme yaşantılarını, öğrenme ortamlarını ve öğrencilerle iletişimini ve ilişkilerini bu bilgilere göre düzenleyerek etkili bir öğrenme-öğretme süreci oluşturabilir.⁵⁰

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğreticilerinin çocuklara yönelik sağlıklı bir din eğitimi süreci düzenleyebilmesi için çocukların gelişim özelliklerini, farklı gelişim basamaklarındaki ihtiyaçlarını, ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini, arkadaş ilişkilerini ve ailenin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini bilmelidir. Böylece öğreticiler çocuğun bu özellik ve ihtiyaçlarına denk düşecek bilgileri belirleyebilir ve bu bilgilerden hangilerinin ne kadarıyla, ne zaman, ne ile nasıl öğretilebileceğini tespit edebilir.⁵¹ Aksi takdirde öğrencilerin özellikleri bilinmeden gerçekleştirilecek tüm etkinliklerin, işe koyulacak unsurların boşa gitme ihtimali vardır.⁵²

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğreticilerinin okul öncesi çocuklarının özelliklerini bilmesinin pek çok yararı vardır:

"1.Çocuğun davranışlarının nedenlerini düşünebilir, çocukları gelişim özelliklerine göre daha iyi ve doğru olarak yönlendirebilir.

2.Çocuklara yönelik beklentileri onların eğitim düzeylerine uygun planlayabilir.

3. Her gelişim döneminin belli ihtiyaçları olduğunu bilir, çocukların sağlıklı ve istenilen biçimde gelişebilmeleri için bu ihtiyaçların daha iyi karşılanmasını sağlar.

4.Çocukların gelişimlerini inceleyerek onların daha sonraki yıllarda karşılaşacakları gelişim sorunlarını, yeteneklerini ve öğrenme kapasitelerini kestirebilir, buna dayalı önlemler alabilir.

5. Çocuğun gelişimini bilmek öğreticiyi ani kararlar vermekten ve sağlam delillere dayalı olmayan genellemeler yapmaktan kurtarır."⁵³

Bu çerçevede araştırmada öğreticilerin öğrencileri tanıma yeterlikleri ile ilgili olarak şu maddelere yer verilmiştir:

⁵⁰ Berrin Eylen Özyurt, Gelişim Konularına Genel Bir Bakış, (ed: Alim Kaya) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yay., Ankara 2011, s.1-23.

⁵¹ M. şevki Aydın, Açık Toplumda Din Eğitimi Yeni Bir Paradigma İhtiyacı, Nobel Yay., Ankara, 2011, s.165.

⁵² Mehmet Korkmaz, Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme, Tezmer, Kayseri 2014, s.18.

⁵³ Hatice Poyraz, Okul Öncesi Yıllarda Gelişim, (Hatice Poyraz, Hale Dere) içinde: Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri, Anı Yay., Ankara, 2000, s.23-42.

1. 4-6 yaş grubu öğrencilerin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini bilme.
2. 4-6 yaş grubu öğrencilerin dini-ahlaki gelişim özelliklerini bilme.
3. 4-6 yaş grubu öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilme.
4. 4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini bilme.
5. 4-6 yaş grubu öğrencilerin aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini bilme.
6. 4-6 yaş grubu öğrencilerin arkadaş ilişkilerini bilme.
7. 4-6 yaş grubu öğrencilerini tanımak için ilgililerle işbirliği yapma.

3.1.1. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Bilişsel, Sosyal, Dil ve Psiko-Motor Gelişimini Bilme

Okul öncesi dönem çocuklarının konuşma, düşünme, problem çözme biçimleri, sosyal, duygusal ve psiko-motor gelişim özellikleri birbirinden farklıdır.⁵⁴ Aynı yaşta da olsa her çocuk kendine özgü gelişim özellikleri taşır. Sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip çocuklar yetiştirebilmek için onların gelişim özelliklerini bilmek gerekir. Aksi takdirde çocukların gelişimsel özelliklerini bilmeden verilen eğitim tesadüflere bağlı olduğu için hem güçtür hem de hata yapılmasına, istemeyerek de olsa çocukların zarar görmesine neden olabilir.⁵⁵

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin, etkili öğrenmeyi sağlayabilmeleri için değişik yaş ve gelişim dönemindeki öğrencilerin özelliklerini bilmeleri ve öğretme - öğrenme sürecini bu özelliklere uygun olarak düzenlemeleri gerekmektedir. Öğreticiler, öğretim sürecinde öğrencilerin tüm bu özelliklerini dikkate aldıklarında başarılı bir eğitim gerçekleştirebilirler.⁵⁶ “Okul öncesi dönemde çocukların fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal gelişim özelliklerini bilmeden onların gelişimine uygun, gelişimlerini destekleyecek etkinlikleri düzenlemek mümkün olmaz. Çocuk bilişsel gelişim açısından, hangi yaşta kavramları anlayabilir, el becerileri ile ilgili etkinlikleri yapabilecek olgunluğa kaç yaşında ulaşır, sosyal gelişim açısından farklı yaşlardaki öğrencilerin özellikleri nelerdir? Bu ve benzer sorulara yanıt vermeden yeterli ve etkili

⁵⁴Nuray Senemoğlu, Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, Gazi Kitabevi, Ankara 1997, s.11.

⁵⁵ MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Erken Çocukluk Eğitiminde Temel İlkeler, Ankara 2011, s.3.

⁵⁶Senemoğlu, s.11.

bir öğrenme süreci gerçekleştirilemez.”⁵⁷ Bu nedenle öğretmenlerin çocukların bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini bilmeleri son derece önemlidir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “öğrencilerin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini bilme” konusundaki yeterlik algılarına dair tablo şöyledir:

Tablo 8. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Bilişsel, Sosyal, Dil ve Psiko-Motor Gelişimini Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	15	8,4
Orta Düzeyde Yeterliyim	73	40,8
Oldukça Yeterliyim	63	35,2
Tam Yeterliyim	26	14,5
Toplam	179	100,0

Tabloya göre 4-6 yaş grubu öğrencilerinin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6’sı yetersiz olduğunu düşünmektedir. %8,4’ü biraz yeterli, %40,8’i orta düzeyde yeterli, %35,2’si oldukça yeterli, %14,5’i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %49,2’si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken, %49,7’si yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu sonuca göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı çocukların gelişimsel özelliklerini bilme konusunda eksiklikleri olduğunu, diğer yarısı ise eksikliği olmadığını düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “4-6 yaş grubu öğrencilerinin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini biliyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğretmenlerden biri bu konuyu tam olarak bildiğimi söyleyemem, eksikliklerim var”(Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 3 Yıllık) şeklinde cevap vermiştir. Başka bir öğretmen ise “4-6 yaş grubu öğrencilerinin en büyük eksikliğinin çocuğu tanıma konusunda olduğunu, DİB’in bu eksikliğin farkında olduğunu ve bu eksikliği hizmet içi eğitimlerle gidermeye çalıştığını”(Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 4 Yıllık) belirtmiştir. Öğrenciyi tanıma konusunda

⁵⁷ Betül Aydın, Gelişimin Doğası (ed.: Binnur Yeşilyaprak) içinde:Eğitim Psikolojisi, PegemA Yay. Ankara 2017, s.29-55.

yeterli olduğunu söyleyen bir diğer öğretici ise görüşmede “çocukların bazı davranışları neden yaptığını bilmiyorum, çocukların davranışlarının nedenlerini bilmeyi isterdim”(Kadrolu, İlitam Mezunu, 2 Yıllık) demiştir.

Bu görüşlerden anlaşılacağı üzere öğretmenlerin bazıları 4-6 yaş grubu öğrencisinin gelişim özelliklerini bilme konusunda eksikliklerinin farkındadır ve bunu açıkça ifade etmektedirler. Bazı öğretmenlerin ise çocukların bilişsel, sosyal ve psiko-motor gelişimini yeterince bilmediği için çocuğun hangi davranışı neden yaptığını bilmediği, ancak öğretmenlerin bu eksikliklerinin farkında olmadığı söylenebilir. Öğrencileri tanıma konusunda eksikliği olduğunu belirten öğretmenler kadro ve 3 ya da 4 yıldır bu görevi yapan ilahiyat ya da ilitim mezunu öğretmenlerdir. İHL ya da ön lisans mezunu olup bu göreve yeni başlayan öğretmenlerin ise öğrenciyi ne kadar iyi tanıdıkları ise ayrıca araştırılması gereken bir konudur.

Sonuç olarak 4-6 yaş grubu öğrencilerin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının eksikliklerinin olabileceği söylenebilir.

3.1.2. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Dini-Ahlaki Gelişim Özelliklerini Bilme

4-6 yaş grubu öğretmenleri okul öncesi çocuğunun diğer gelişim özellikleri ile birlikte dini-ahlaki gelişim özelliklerini de bilmelidir. Çünkü çocuk bilişsel, sosyal dil ve psiko-motor gelişimlerinde olduğu gibi dini ve ahlaki yönden de belirli aşamalardan geçmektedir.

Okul öncesi çocuğunda, potansiyel olarak dinî duygu vardır ve bu duygu somuttan soyuta, duygusaldan zihinsel doğru gelişim gösterir.⁵⁸ Bu dönem, çocuğun dini duygu gelişiminin ve dini konulara merakının en yoğun olduğu dönemdir. Çocuğun bu dönemde aldığı dini- ahlaki eğitim onun ileriki yaşlarda sahip olacağı dindarlığın şeklini belirler.⁵⁹ Bu nedenle öğretmenlerin erken çocukluk dönemi dini gelişim özelliklerini bilmesi ve etkinlikleri buna göre düzenlemesi önemlidir. Okul öncesi çocuğunun dini-ahlaki gelişim özellikleri şöyledir:

⁵⁸Eyüp Şimşek, Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi IV (2004), Sayı:1, s.207.

⁵⁹ Zeynep Nezahat Özeri, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, Dem Yayınları, İstanbul 2004, s.15.

Din Duygusu: Okul öncesi çocuğu din olgusuna karşı ilgilidir, fakat onun dinî anlamda, dinî bir tarzda düşünebildiği söylenemez. Çocuk yetişkinlerin dünyasında olup bitenleri yeterince anlayamaz, kendisine anlatılanlar hakkında çok az şüphelenir ve genellikle kendisine söyleneni olduğu gibi kabul etme eğilimindedir. Bu nedenle çocuk her şeyi istekle kabul ediyor, her söylenene inanıyor düşüncesiyle çocuğun zihnine yüklenmemelidir. Çocuk dinî metinleri lâfzen algıladığı için zihninde bazı karışıklıklar meydana gelebilir ve onun tabii inanırlığı kolayca tahrip edilebilir.⁶⁰

Allah Tasavvuru: Bu dönemde çocuklar somut düşündüklerinden soyut kavramları anlayamazlar. Bu nedenle okul öncesi dönem çocuğunda insana benzetme özelliğinden dolayı Allah tasavvuru da insana benzemektedir.⁶¹ Allah'ın varlığının anlaşılır hale gelmesi için mümkün olduğu kadar hayattan alınmış örnekler ve konularla çocuğa açıklamalar yapılmalıdır.⁶² Çocuğa Allah'ı, sürekli olarak kendisinden korkulması gereken bir varlık olarak tanıtmak bu dönemde yapılacak en büyük hatalardan biridir. Anne- babanın ya da öğreticinin çocuğun yanlış davranışlarının Allah tarafından cezalandırılacağını söylemesi çocuğun zihninde çok olumsuz bir Allah düşüncesinin oluşmasına⁶³; O'ndan nefret etmesine ve hatta inkârına yol açabilir.⁶⁴

İbadet-Dua Anlayışı: Okul öncesi dönemde bazı dini faaliyetleri yaşama imkânını bulan çocuk ilk bakışta yapılan dini faaliyetleri tam olarak anlayamaz. Bununla birlikte büyükleri ile birlikte olmaktan hoşlanır ve ileriki yaşlar için unutamayacağı tecrübeler kazanmış olur. Çocukluğunda dini faaliyetler ile ilgili deneyimler geçirmemiş çocuklar ileri yaşlarda bu faaliyetlere gerek duymayabilir, hatta onlara küçümseyerek bakabilir.⁶⁵ Okul öncesi dönem çocuğunda dua etme isteği çok kuvvetlidir ve dua etmekten hoşlanır. Yetişkinlerin okuduğu duaları tekrar edip, ezberleyebilir. Fakat duaların anlamlarını çözemezler.⁶⁶ Bu dönemdeki çocukların duaları kişisel maddi isteklere yöneliktir.⁶⁷ Okul öncesi çocuğu gerçek ile hayal âlemini yeterince ayıramadığından "Allah'tan iste Allah sana verir" söyleminde ısrar etmek doğru değildir. Çünkü çocuk

⁶⁰Mualla Selçuk, Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler, TDV Yay.,Ankara 1991, s.75.

⁶¹ Özeri, s.67.

⁶² Selçuk, s. 109.

⁶³ M. Emin Ay, Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım, Timaş Yay., İstanbul 2012, s.108.

⁶⁴ Selçuk, s.80.

⁶⁵ Selçuk, s.82.

⁶⁶ Selçuk, s.74.

⁶⁷ Özeri, s.73.

dua etmenin herhangi bir çaba sarf etmeden işleri yola koyabilmenin bir yolu olarak düşünebilir, duaları gerçekleşmediğinde ise Allah'a olan güveni sarsılabilir.⁶⁸

Ölüm: Okul öncesi dönem çocuğunun en fazla merak ettiği ve etkilendiği konulardan biri de ölümdür. Etrafında ölen kimseleri, hayvanları gören çocuklar, ölümün ne olduğunu anlamak için sorular sorabilirler. Çocukların soruları samimi, gerçekçi ve karamsarlıktan uzak şekilde cevaplanmalıdır. Şayet çocuğa ölen kişinin meleğin kanatlarında yükseldiği, uyuduğu ya da hastalandığı için öldüğü söylenirse çocukta yanlış bir melek anlayışı oluşabilir, uykudan ve hastalanmaktan korkabilir.⁶⁹ Çocukta psikolojik açıdan sorun yaşanmaması için ölüm eğitimi bu dönemde doğru yöntem ve ifadeler ile verilmelidir. Doğal olaylar kullanılarak ölüm somutlaştırılarak anlatılabilir.⁷⁰ Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 yaş grubu çocukların dini-ahlaki gelişim özelliklerini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 9. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Dini-Ahlaki Gelişim Özelliklerini Bilme

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	6	3,4
Orta Düzeyde Yeterliyim	57	31,8
Oldukça Yeterliyim	78	43,6
Tam Yeterliyim	38	21,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre 4-6 yaş grubu çocukların dini ve ahlaki gelişimini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %3,4'ü biraz yeterli, %31,8'i orta düzeyde yeterli, %43,6'sı oldukça yeterli, %21,2' si ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre 4-6 yaş grubu öğrencilerin dini-ahlaki gelişim özelliklerini bilme konusunda yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %64,8, eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı ise %35,2'dir. Öğreticilerin dini-ahlaki gelişim özelliklerini bilme konusundaki yeterlik algılarının çocuğun bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor becerilerini bilme konusundaki yeterlik algı oranından (% 49,7) daha yüksek olduğu görülmektedir.

⁶⁸ Selçuk, s.83.

⁶⁹ Cemil Oruç, Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi, Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi (ed. Mustafa Köylü) Nobel Yayıncılık, Ankara 2015, s.27.

⁷⁰ Fatih Çınar, Nural Şener, Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özelliklerine Uygun Ailede Din Eğitimi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:9, Sayı:7, s.612.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların dini ve ahlaki gelişim özelliklerini biliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya öğretmenlerden biri “bu konuda yeterli bilgilerinin olmadığını öğretmenlerin büyüklere uyguladığı eğitimleri çocuklara uyguladıklarını” (Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 3 Yıllık) söylemiştir. Bir diğer öğretmen ise “sertifika programlarında çocuğun dini-ahlaki gelişim özellikleri ile ilgili bir modül olmadığını, bu nedenle daha çok kendi tecrübelerinden hareketle çocukların dini-ahlaki gelişim özelliklerini bildiklerini” (Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 Yıllık) söylemiştir. 4-6 yaş dönemi çocuğun ileri yaşlardaki dini anlayışın temelini atıldığı bir dönem olduğu için öğretmenlerin bu dönem çocuğunun dini-ahlaki gelişim özelliklerini mutlaka bilmesi ve öğretim etkinliklerini buna göre düzenlemesi gerekir. Ancak öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında okul öncesi çocuğunun dini-ahlaki gelişim özellikleri ile ilgili bir ders bulunmamaktadır.⁷¹ Bu nedenle öğretmenlerin teorik bilgi olmadan kendi tecrübelerinden hareket ederek yeterli olduklarını düşündükleri söylenebilir. Öğretmenlerin dini-ahlaki gelişim özelliklerini bilmede kendilerinin daha yeterli olduğunu düşünmelerinde mezun oldukları okulların etkisi olabilir. Sonuç olarak çocukların dini-ahlaki gelişim özelliklerini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının eksikliği olabileceği söylenebilir.

3.1.3. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin İlgi, İhtiyaç ve Yeteneklerini Bilme

Öğrenme-öğretme sürecinin etkili olabilmesi için öğretmenlerin çocuğun gelişim durumunu, ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini, içinde bulunduğu çevre şartlarını bilip karşılaştığı problemler hakkında fikir sahibi olmak gerekir. Çünkü her çocuğun ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri birbirinden farklıdır. Okul öncesi dönemde ise çocuklar henüz kendi gelişimsel özelliklerini, yeteneklerini, ilgi alanlarını bilmediklerinden, duygu ve düşüncelerini yeterli düzeyde ifade edemediklerinden onlarla ilgilenen yetişkinlerin/öğretmenlerin çok bilinçli ve dikkatli olmaları gerekmektedir.⁷²

Okul öncesi çocuğunun fiziksel (beslenme, barınma, solunum, uyku dinlenme, temizlik, boşaltım, tehlikelerden korunma), sosyal (arkadaşlık kurma, bir gruba ait olma, sosyal statü, bir işe yarama, bağımsızlık), psikolojik (sevme sevilme, ait olma, öğrenme, psikolojik güven içinde olma, başarılı olma, başkalarının onayını alma, kendine ve

⁷¹ Bkz. s.21, 23.

⁷²MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Erken Çocukluk Eğitiminde Temel İlkeler, Ankara 2011, s.1.

kişiliğine saygı duyulması) temel ihtiyaçları vardır.⁷³ Öğreticiler öğrenme-öğretme sürecinde çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini dikkate alarak gerekli düzenlemeleri yaptıklarında öğrenme sürecinin daha verimli geçmesini sağlayabilirler. Ayrıca öğretmenler çocukları dikkatli bir şekilde gözlemleyerek yeteneklerini ya da özel gereksinimlerini tespit etmeli, aileleri bilgilendirerek çocukların ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirilmesini sağlamalıdır. Öğreticilerin 4-6 yaş grubu öğrencilerin, ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 10. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin İlgi, İhtiyaç ve Yeteneklerini Bilme

	Frekans	Yüzde
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	3	1,7
Orta Düzeyde Yeterliyim	54	30,2
Oldukça Yeterliyim	82	45,8
Tam Yeterliyim	39	21,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre 4-6 yaş grubu öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı kendini yetersiz görürken, %1,7'si biraz yeterli, %30,2'si orta düzeyde yeterli, %45,8'i oldukça yeterli, %21,8'i ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %31,9'u bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken, %67,6'sı yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini biliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler bu soruya “bu konuda teorik bilgilerinin olmadığını daha çok kendi çocuklarından edindikleri tecrübelerden hareketle çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilmeye çalıştıklarını” (Kadrolu, İlitam Mezunu, 2 Yıllık; Sözleşmeli, Ön Lisans Mezunu, 1 Yıllık) söylemişlerdir. Çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilmek ancak çocuğun gelişimsel özelliklerini, ilgi ve ihtiyacının neler olduğunu bilme ile sağlanabilir. Ancak öğretmenlerin bu konuda bazı eksiklikleri olabileceği daha önce⁷⁴ geçmişti. Bu nedenle öğrencinin gelişimsel özellikleri hakkında eksiklikleri olan öğretmenler çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini anlamakta zorlanabilir ve çocuğu doğru bir şekilde yönlendiremeyebilir.

⁷³ MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocukta Temel İhtiyaçlar, Ankara 2017, s.4.

⁷⁴ Bkz. s.30, 35.

3.1.4. 4-6 Yaş Grubu Öğrencisini Tanıma Tekniklerini Bilme

Okul öncesi dönem bireyin gelişimi için oldukça önemli bir dönemdir. Çocukların gelişimini olumlu olarak destekleyebilmek için onların özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Çünkü her çocuğun gelişimi birbirine benzer görünmekle birlikte farklı ilgi, yetenek ve yaşantılara sahiptir ve çocuklar okula farklı yaşantılar geçirerek gelmektedirler. Yaş grupları aynı olsa bile zihinsel, bedensel ve psikolojik gelişimleri farklı olabilmektedir. Yine her çocuğun kendine özgü gelişim düzeyi gereksinimleri, sorunları, istekleri, güçlü ve sınırlı yönleri farklı olabilir.⁷⁵

Çocuğun eğitim ortamından yeterli düzeyde yararlanabilmesi ve öğrencilerin birçok yönden tanınabilmesi için öğreticilerin bireyi tanıma tekniklerini mutlaka bilmeleri gerekmektedir.

4-6 yaş grubu çocuğunu tanımak, çocukların çeşitli nitelikleri hakkında bilgi toplamayı gerektirir. Çocuğun niteliklerine ilişkin bilgiler tek-tek ve her biri farklı yaklaşım, yöntem ve ölçme araçları ile elde edilebilir. Bireyi tanımada yararlanılan yaklaşım ve teknikler çok sayıda olmakla birlikte bu teknikler genel olarak test ve test dışı teknikler olarak iki gruba ayrılır. Çeşitli yetenek, kişilik, ilgi ve tutum envanterleri, envanterler test grubuna; anket, görüşme, gözlem test dışı teknikler grubuna dâhil olmaktadır.⁷⁶ Öğreticiler bu teknikleri bilip uyguladıkları takdirde çocukları daha iyi tanıyıp öğretim sürecini daha etkili ve verimli hale getirebilirler. Öğreticilerin 4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini bilme konusundaki yeterlik algıları aşağıdaki tabloya göre şöyledir:

Tablo 11. 4-6 Yaş Grubu Öğrencisini Tanıma Tekniklerini Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli değilim	5	2,8
Biraz Yeterliyim	10	5,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	61	34,1
Oldukça Yeterliyim	70	39,1
Tam Yeterliyim	30	16,8
Toplam	179	100,0

⁷⁵Özlem Tagay, Okul Öncesi Eğitimde Çocuğu Tanımının Önemi,(ed: Alev Önder) içinde: Okul Öncesi Dönemde Çocukları Değerlendirme ve Tanıma Teknikleri , PegemA Yay., Ankara 2014, s.1-7.

⁷⁶ MEB. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocukları Tanıma Teknikleri, Ankara 2013, s.8.

Tabloya göre 4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i kendini yetersiz görürken, %5,6'sı biraz yeterli, %34,1'i orta düzeyde yeterli, %39,1'i oldukça yeterli,%16,8'i ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %55,9'u bu konuda yeterli olduğunu düşünürken, % 39,7'si eksiklikleri olduğunu düşünmektedir. Görüşme yapılan öğretmenlere “4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini biliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden bazıları “verilen seminerlerde bu tekniklerin anlatıldığını ve bildiklerini”(Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 Yıllık; Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu 3 Yıllık) söylemişlerdir. Öğretmenlerden bazıları ise “öğrenciyi tanıma tekniklerini bilmediklerini, etkinliklerde ve oyunlarda gözlem yaparak öğrenciyi tanımaya çalıştıklarını” söylemişlerdir.(Kadrolu, İlitam Mezunu, 3 Yıllık; Sözleşmeli İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 1 Yıllık) Buna göre öğretmenlerden bazıları bireyi tanıma teknikleri hakkında bilgi sahibiyken bazıının ise bu teknikleri hiç bilmediği söylenebilir. Okul öncesi öğretmenleri ile ilgili yapılan bir araştırmada öğretmenlerin yarısı bireyi tanıma tekniklerini bilmediğini belirtirken bu konuda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtenlerin oranı %70'dir.⁷⁷ Öğrenciyi tanıma teknikleri ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu belirten öğretmenlerin çoğunluğu lisans mezunudur ve lisans programlarında konu ile ilgili ders bulunmaktadır.⁷⁸ Buna rağmen eksikliklerinin olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenlerin katıldıkları sertifika programında ise konu ile ilgili bir ders bulunmamakta, hizmet içi eğitim seminerlerinde bilgi verilmektedir. Ancak öğretmenlerin hepsinin bu seminlere katılmaması nedeniyle öğretmenlerden bazıının öğrenciyi tanıma teknikleri ile ilgili eksiklikleri olabileceği söylenebilir.

3.1.5. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Aile Çevresini, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özelliklerini Bilme

Kişinin bireysel özelliklerini belirleyen etmenlerden birisi de yaşadığı çevredir. Nasıl bir çevrede yetiştiği, kimlerle, ne şekilde bir iletişimde bulunduğu vb. durumlar bireyleri birbirinden farklı kılar.⁷⁹ Ailenin yapısı, ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, kardeş faktörü gibi etkenler çocuğun davranışlarının şekillenmesinde rol oynar. Öğretmenin aileyi yakından tanınması, çocuğu daha kolay tanıyabilmesinde

⁷⁷ Necmiye Büyükgöncü, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Bireyi Tanıma Tekniklerinin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kayseri Örneği), Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2013, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.96.

⁷⁸ https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Okul_Oncesi_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf (21.4.19)

⁷⁹ Aydın, Gelişimin Doğası, s.29-55.

önemli bir faktördür. Ailedeki disiplin anlayışı, aile üyeleri arasındaki ilişkiler, anne babanın çocuğa karşı tutumlarının öğretici tarafından bilinmesi, onun öğrencide gözlediği çeşitli davranışları anlayıp değerlendirmesine ve öğrenciyi daha iyi anlamasına yardımcı olabilir.⁸⁰ Öğreticiler çocukların aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini tanımak için ev ziyaretleri yapabilir. Böylece çocukları daha iyi tanıyarak öğrenme- öğretme sürecini öğrenci özelliklerine göre düzenleyerek öğrenme sürecinin daha etkili olmasını sağlayabilirler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerin aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 12. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Aile Çevresini, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özelliklerini Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	15	8,4
Orta Düzeyde Yeterliyim	57	31,8
Oldukça Yeterliyim	69	38,5
Tam Yeterliyim	34	19,0
Toplam	179	100,0

Tabloya göre 4-6 yaş grubu öğrencilerin aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1'i kendini yetersiz görürken, %8,4'ü biraz yeterli, %31,8'i orta düzeyde yeterli, %38,5'i oldukça yeterli,%19'u ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %57,5'i bu konuda yeterli olduğunu düşünürken %40,2'si eksiklikleri olduğunu düşünmektedir. Görüşme yapılan öğretmenlere “4-6 yaş grubu öğrencilerin aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini biliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler “kursun başlangıcında veliler tarafından doldurulan bilgi formu ile velilerin mesleklerini bildiklerini ailenin kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri hakkında ise yeterli bilgilerinin olmadığını” söylemişlerdir.(Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 4 yıllık) Başka bir öğretici ise veliler ile öğretmenler arasında mesafe olduğunu, öğretmenler arasında velilerle çok fazla muhatap olmanın doğru olmadığı düşüncesinin yaygın olduğunu söylemiştir.(Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 yıllık)

⁸⁰ Ayla Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem, Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2004, s.204.

Bu görüşlerden anlaşıldığı gibi öğretmenler velilerin özelliklerini bilmede kendilerinin oldukça yeterli olduklarını düşünmekteyse de yapılan görüşmelerden hareketle bazı öğretmenlerin aileyi çeşitli özellikleriyle tanımak için yeterli çalışma yapmadıkları söylenebilir. Öğretmenlerin aile konusunda yeterli bilgi sahibi olmaması öğrenci davranışlarının nedenlerini bilmemesine yani öğrenciyi yeterince tanıyamamalarına ve öğrencinin belirlenen kazanımlara ulaşamamasına sebep olabilir.

3.1.6. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Arkadaş İlişkilerini Bilme

Okul öncesi çocuklarının sosyal yönden gelişimlerine katkı sağlayan etkenlerden biri arkadaş ilişkileridir. Çocuğun sosyal yönden gelişmesi için arkadaş edinmesi ve arkadaş gruplarına girmesi önemlidir.⁸¹ Paylaşma, yardımlaşma, karşı cinsi tanıma okul öncesi dönemde arkadaş ortamında gerçekleştirilen önemli sosyalleşme adımlarıdır.⁸² Yine çocuk sorumluluk almayı, kendi haklarını korumayı başkalarının hak ve sorumluluklarına saygı duymayı grup arkadaşlıkları ile öğrenir.⁸³ Böylece çocuk arkadaş ortamı içerisinde sosyalleşme, iletişim becerilerini artırma ve kurallı hayata uyum sağlama becerilerini geliştirerek toplumsal yaşamın yöntem ve kurallarını benimser. Öğretmenlerin ve ailelerin çocukların arkadaşlarıyla oluşturdukları oyun ortamını iyi gözlemlemeleri, hem onları yakından tanımaları hem de gelişimlerine katkıda bulunmalarına imkân tanıyacaktır.⁸⁴ Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 yaş grubu öğrencilerin arkadaş ilişkilerini bilme ile ilgili yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 13. 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Arkadaş İlişkilerini Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	5	2,8
Biraz Yeterliyim	7	3,9
Orta Düzeyde Yeterliyim	53	29,6
Oldukça Yeterliyim	71	39,7
Tam Yeterliyim	43	24,0
Toplam	179	100,0

⁸¹Türker Sezer, Sibel Yoleri, Okul Öncesi Çocuğunun Temel Özellikleri ve Gereksinimleri (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yay, Ankara 2013, s.42-73.

⁸²Hülya Bilgin, Okul Öncesi Eğitimde Aile İle İletişim ve Ailelere Rehberlik (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul öncesi Eğitime Giriş, , PegemA Y ay, Ankara 2013, s.226-235.

⁸³Sezer, Yoleri, s.42-73.

⁸⁴Bilgin, s.226-235.

Tabloya göre 4-6 yaş grubu öğrencilerin arkadaş ilişkilerini bilme konusunda öğretmenlerin %3,9'u biraz yeterli, %29,6'sı orta düzeyde yeterli, %39,7'si oldukça yeterli, % 24'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %63,7'si yeterli olduğunu düşünürken, % 33,5'i eksiklikleri olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “4-6 yaş grubu öğrencilerinin arkadaş ilişkilerini biliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “etkinlikleri gerçekleştirirken ve oyunlar oynarken çocukları gözlemleyerek çocukların arkadaşlarıyla olan ilişkilerini anladıklarını” söylemişlerdir. Buna göre öğretmenlerin çocukların arkadaşlarıyla olan ilişkilerini bilme konusunda kendi gözlemlerini kullandıkları söylenebilir.

İki tür gözlem vardır: gelişigüzel (plansız) gözlem, sistemli (planlı) gözlem. Gelişigüzel gözlemlerde bireyi tanımak için belli bir amaç ve plan yoktur ve bilgiler rastlantısal olarak elde edilir. Bu yolla elde edilen bilgiler rastlantısal olduğu için genellikle güvenilmemektedir. Sistemli gözlemlerde ise bireylerin belirli davranışları, planlı ve sistemli olarak kontrollü koşullar altında, bireyin davranışlarının nedeninin sebep-sonuç ilişkilerini bulma amacı vardır.⁸⁵ Buna göre öğretmenlerin yapmış oldukları gözlemlerin planlı gözlemlerden daha çok gelişigüzel gözlem olduğu; elde edilen bilgilerin rastlantısal olduğu, bu şekilde elde edilen bilgilerin yüzeysel olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin çoğunluğu bu konuda yeterli olduklarını düşünmekteyse de yapılan görüşmelere göre bazı öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.1.7. 4-6 Yaş Grubu Öğrencileri Tanımak İçin İlgililerle İşbirliği Yapma

Okul öncesi öğrencisini tanımada öğretmenler sadece kendi gözlem ve bilgileri ile yetinmemelidir. Öğreticilerin velilerin, meslektaşlarının ve varsa yöneticilerin öğrenci hakkındaki gözlemlerini ve görüşlerini alması öğrenciyi farklı açılardan daha iyi tanımaya sağlayabilir. Böylece öğretmenler, öğrencilerin sorunları, ilgileri, ihtiyaçları, beklentileri, arkadaş ilişkileri hakkında derinlemesine bilgi edinebilirler ve eğitim sürecinde bu bilgilerden yararlanabilirler.⁸⁶ Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 yaş

⁸⁵Binnur Yeşilyaprak, Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım, Nobel Yay. Ankara 2004, s.285.

⁸⁶Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, s.131.

grubu öğrencileri tanımak için ilgililerle işbirliği yapma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 14. 4-6 Yaş Grubu Öğrencileri Tanımak İçin İlgililerle İşbirliği Yapma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	6	3,4
Yeterli değilim	5	2,8
Biraz Yeterliyim	7	3,9
Orta Düzeyde Yeterliyim	35	19,6
Oldukça Yeterliyim	69	38,5
Tam Yeterliyim	57	31,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre 4-6 yaş grubu öğrencilerini tanımak için ilgililerle işbirliği yapma konusunda öğretmenlerin %2,8'i kendini yetersiz görürken, %3,9'u biraz yeterli %19,6'sı orta düzeyde yeterli, %38,5'i oldukça yeterli, %31,8'i ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %70,3'ü yeterli olduğunu düşünürken, %23,5'i bu konuda eksiklikleri olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere ilgililerle işbirliği yapılıp-yapılmadığı sorulmuş bazı öğretmenler veliden öğrenci hakkında bilgi aldığını söylerken, bazı öğretmenler ise veliyle çok fazla muhatap olmadıklarını, veliyle muhatap olmanın sorunlara neden olduğunu söylemişlerdir. Görüşmede öğretmenler, meslektaşlarıyla görüşme durumunun olmadığını ve bunun 4-6 yaş grubu kurslardaki öğretmenler için önemli bir sorun olduğunu, fikir alışverişinde bulunamadıklarını belirtmişlerdir. (Sözleşmeli, Ön Lisans Mezunu, 1 yıllık; Kadrolu, İltam Mezunu, 2 yıllık)

Bazı öğretmenlerin veliyle muhatap olmayı sorun olarak görmeleri özellikle okul öncesi çocuğu için velinin ne kadar önemli olduğunun farkında olmadıklarını göstermektedir. Çünkü okul öncesi çocuk veliden ayrı olarak düşünülemez. Veli kurs, öğretici ve öğrenme süreciyle ilgili ne kadar bilgili olursa çocuğun başarısı da o derecede artacaktır.

Sonuç olarak öğretmenler çocuğu tanımak için ilgililerle işbirliği yapma konusunda genel olarak yeterli olduklarını düşünmekteyse de yapılan görüşmelere göre ilgililerle işbirliği yapma konusunda bazı öğretmenlerin eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.1.8. Öğrenciyi Tanıma Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Öğrenciyi tanıma boyutunda yer alan yeterlik ifadeleriyle öğretmenlerin algı puanlarının ortalaması aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 15. Öğrenciyi Tanıma Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları

	N	ORTALAMA	ALGI DÜZEYİ
4-6 yaş grubu öğrencileri tanımak için ilgililerle (veliler, meslektaşlar, yöneticiler) işbirliği yapma	173	3,96	Oldukça yeterli
4-6 yaş grubu öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilme	179	3,87	Oldukça yeterli
4-6 yaş grubu öğrencilerin arkadaş ilişkilerini bilme	174	3,86	Oldukça yeterli
4-6 yaş grubu öğrencilerinin dini ve ahlaki gelişimini bilme	179	3,83	Oldukça yeterli
4-6 yaş grubu öğrencilerin aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini bilme	177	3,67	Oldukça yeterli
4-6 yaş grubu öğrencilerinin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor, gelişimini bilme	178	3,55	Oldukça yeterli
4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini bilme	176	3,3	Orta düzeyde yeterli
Ortalama	177	3,72	Oldukça yeterli

Tabloya göre öğretmenlerin öğrenciyi tanıma boyutuna ilişkin yeterlik ortalaması (3,72)'dir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenler öğrenciyi tanıma boyutunda kendilerinin “oldukça yeterli” olduğunu düşünmektedir. Bu boyutta ortalamanın üzerinde yer alan yeterlik ifadeleri “4-6 yaş grubu öğrencileri tanımak için ilgililerle işbirliği yapma; (3,96)”, “4-6 yaş grubu öğrencilerinin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilme; (3,87)”, “4-6 yaş grubu öğrencilerin arkadaş ilişkilerini bilme; (3,86)”, “4-6 yaş grubu öğrencilerinin dini ve ahlaki gelişimini bilme; (3,83)” dir. Ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri ise “4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini bilme; (3,3)” “4-6 yaş grubu öğrencilerinin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini bilme; (3,55)”, “4-6 yaş grubu öğrencilerin aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini bilme; (3,67) dir.

Tablodaki veriler genel olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan öğretmenler “öğrenciyi tanımak için ilgililerle işbirliği yapma, öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini, arkadaş ilişkilerini, dini-ahlaki gelişimini bilme” yeterliklerinde

kendilerinin daha yeterli olduğunu düşünürken, “4-6 yaş grubu öğrencilerinin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini bilme” ve “4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini bilme” yeterliklerinde ise kendilerinin daha az yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu sonuca göre öğretmenlerin gözlem yoluyla ve kendi tecrübelerinden hareketle bilgi sahibi oldukları konularda kendilerini yeterli görürken, teorik bilginin ağırlıklı olduğu konularda ise eksiklikleri olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenciyi tanıma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *resmi statüleri* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig= 0,275; $p>0,05$) Buna göre öğrenciyi tanıma yeterlikleri açısından kadrolu, sözleşmeli ve ücretli öğretmenlerin algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur, resmi statü öğretmenlerin yeterlik algılarını etkilememektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemleriyle öğrenciyi tanıma yeterlik algıları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Korelasyon analizi sonucu şöyledir: ($r=0,120$; $p>0,05$) Buna göre öğretmenlerin kıdemleriyle öğrenciyi tanıma yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuçtan; mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin öğrenciyi tanıma konusundaki eksikliklerinin farkında olmayıp kendilerini yeterli algıladıkları, meslekte daha kıdemli olan öğretmenlerin ise edindikleri tecrübelerden hareketle yeterli olduklarını düşündükleri çıkarılabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenciyi tanıma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mezun oldukları okul programları* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig.=0,340; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin mezun oldukları okul programları ile yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmenlerin mezun oldukları okullara göre anlamlı bir farklılığın olmamasının nedeninin mezun oldukları okul programlarında 4-6 yaş öğrencisini tanıma konusunda ders/derslerin bulunmaması olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenciyi tanıma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum* değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig.=0,974;

p>0,05) Bu sonuca göre sertifika programları ile öğretmenlerin yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Sertifika programları arasında anlamlı bir farklılığın olmaması manidardır. Çünkü uzaktan eğitim sertifika programı 1 ay, halk eğitim merkezi sertifika programı 4 ay ve çocuk gelişimi ön lisans bölümü 2 yıl sürmektedir. Ön lisans mezunlarının daha yüksek bir algıya sahip olmaması program içeriklerinde öğrenciyi tanıma konusunda yeterli ders ya da derslerin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenciyi tanıma boyutu ile *hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumu* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan t- testi sonucu şöyledir: (Sig.=0,094; p>0,05) Buna göre öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılıp katılmamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Hizmet içi eğitim seminerlerine katılanlarla katılmayanların algıları arasında anlamlı bir farkın olmaması düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinin niteliğinin sorgulanması gerektiğini göstermektedir.

3.2. ÖĞRETİMİ PLANLAMA / ÖĞRETİME HAZIRLIK YETERLİKLERİ

“Öğretim terimi olarak plan, belirli eğitim amaçlarına ve program hedeflerine ulaşmak için öğretim etkinliklerinden hangilerinin seçileceğini, bunların öğrencilere niçin ve nasıl yaptırılacağını, ne gibi yardımcı ve tamamlayıcı kaynak ve araçların kullanılacağını, elde edilen başarının nasıl değerlendirileceğini, önceden tasarlayıp, saptamaktır.”⁸⁷

Öğretim sürecinin başarısı büyük ölçüde öğretimin nitelikli bir şekilde planlanmasına bağlıdır. Dikkatli bir şekilde ve kapsamlı olarak hazırlanan planlar öğrenme üzerinde olumlu etkilere sahiptir.⁸⁸ 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenleri planlama yaparken konuyu ne ölçüde bildiğini, çocukların özelliklerini ne kadar bildiğini ve ne ölçüde materyal temin edebileceğini önceden belirlemelidir. Yine öğretici etkili bir plan yapmak istiyorsa öğrencilerin özelliklerini, işlenecek konunun kapsamını göz önünde bulundurarak hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılacağını ve öğrencilerin nasıl değerlendirileceğini de belirlemelidir.⁸⁹ Şayet öğretim planlanmazsa yetiştirilecek

⁸⁷ Özcan Demirel, Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri, PegemA Yay, Ankara 2011, s.12.

⁸⁸ F. Dilek Gözütok, Öğretmenliği Geliştiriyorum, Siyasal Kitabevi, Ankara 2004, s.13.

⁸⁹ Behçet Oral, Etkili Öğretim ve Etkili Öğretimin İlkeleri (ed.: Alim Kaya) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yay., Ankara 2011, s.465-492.

insanın davranışlarında olası her sonuçla karşılaşmak söz konusu olacaktır. Çünkü plansızlık ve programsızlık, öğrenme-öğretme sürecinin rastlantısal ve tamamen öğretmenin/öğreticinin yorumuna dayanacak şekilde sonuçlanmasına neden olabilir.⁹⁰

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri, öğretimi planladığında neyi, nasıl öğreteceğini bildiği için kendinden emin bir şekilde derse girebilecektir. Diğer bir açıdan da derste yapacaklarını belli bir sıraya göre yapacağından sınıftaki zamanını en iyi şekilde değerlendirmiş olacaktır. Bu nedenle tüm öğretmenlerin sınıfa girmeden önce plan yapmaları ve plan yapmaya özen göstermeleri gerekir.

Öğreticilerin öğretimi planlama boyutuyla ilgili olarak aşağıdaki yeterlik ifadeleriyle ilgili algıları araştırılmıştır:

1. Kur'an Kursları Öğretim Programının (4-6 yaş grubu) temel amaç ve ilkelerini bilme.
2. Dersi planlamada çocukların bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma.
3. Kazanımlara uygun ders içeriğini belirleme.
4. Amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayacak ve konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak somut örnekleri belirleme.
5. Konuların anlaşılmasına yardımcı olacak ayet ya da hadisleri belirleme.
6. Kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme.
7. Çocukların gelişim özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme.
8. 4-6 Yaş grubu çocuklarına ilişkin değerler eğitimi özelliklerini bilme.
9. Kazanımlara uygun öğretim araç-gereçleri belirleme ve hazırlama.
10. Materyal geliştirme ilkelerini bilme.
11. Kazanımlara uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleme.
12. Öğrenme ortamının fiziksel koşullarını öğrenmeyi destekleyecek biçimde hazırlama.
13. Çocukların psikolojik olarak rahat hissedebilecekleri, eğlenceli öğrenme ortamları hazırlama.

⁹⁰ Ergin Erginer, Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme, PegemA Yay., Ankara 2008, s.15.

3.2.1. Kur'an Kursları Öğretim Programının (4-6 yaş grubu) Temel Amaç ve İlkelerini Bilme

“Öğretim programı; eğitim programının amaçları doğrultusunda öğrenciye kazandırılması istenen bilgi, beceri tutum ve davranışların ders kümeleri olarak planlı bir biçimde düzenlenmesidir.”⁹¹“Öğretim programları ulaşılabilecek hedefleri, bu hedeflere ulaşabilmek için seçilecek ve belli ilkelere göre düzenlenecek içeriği, içerikle ilişkili olarak uygulanacak yöntemleri, destekleyici araç-gereçleri, hedeflere ulaşma durumunu gösteren değerlendirme ölçütlerini kapsar.”⁹² Eğitim programının içinde yer alan öğretim programları öğrenme- öğretme süreçleriyle ilgili tüm etkinlikleri kapsar.

Kur'an Kursları öğretim programının (4-6 yaş) temel amaçları şunlardır:

“Çocukların kendi seviyelerinde

1. İslam dininin değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerini,
2. Kazanacakları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını,
3. İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımalarını,
4. Allah'ı sevgi temelinde tanımalarını ve yaratılıştaki düzeni fark etmelerini,
5. Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını, sevmelerini ve model almalarını,
6. Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermelerini,
7. İyi alışkanlıklar kazanmalarının yanı sıra beden, zihin ve duygu gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte öğrenim görmelerini sağlayacak uygun bir ortam sunmayı amaçlamaktadır.”⁹³

Programın temel ilkeleri ise şunlardır:

1. Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) eğitim süreci, tüm unsurlarıyla çocukların ihtiyaçlarına ve bireysel farklılıklarına uygun etkinliklerle yürütülmelidir.
2. Programda çocukların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.
3. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının yanı sıra çevrenin ve kursun imkânları da göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Çocuklar sınıfa geldiğinde güler yüzle karşılanmalıdır.

⁹¹ Demirel, Öğretim Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri s.11.

⁹² Dilek Gözütok, Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları, Milli Eğitim Dergisi, 160-1, Güz 2003, https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/160/kozutok.htm 16.01 19)

⁹³ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş), s.7.

5. Her çocuk kursa başladığında gözlemlenmeli ve hazırbulunuşluk seviyeleri ile ön bilgileri değerlendirilmelidir.
6. Eğitim sürecinde, çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesini sağlayacak uygun fırsatlar tanınmalıdır.
7. Verilen eğitimle çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma vb. duygu ve davranışları geliştirilmelidir.
8. Eğitim sürecinde çocukların kendilerine saygı ve güven duyması sağlanmalı, öz denetim kazandırılmalıdır.
9. Oyun, bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bu sebeple programda yer verilen etkinliklerde oyun mümkün olduğunca kullanılmalıdır.
10. Oyunun bir araç olarak kullanıldığı unutulmamalı, her oyunda değerler eğitimine yönelik bir kazanım bulunmasına dikkat edilmelidir.
11. Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici baskıcı bir tutum yerine demokratik, hoşgörülü, çocuğa önemsendiğini belirten, çocuğun kendini ifade edebileceği ve kişilik gelişimini destekleyici bir tutum sergilenmelidir.
12. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
13. Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi, tanınması ve duygularını uygun şekilde ifade etmeleri desteklenmelidir.
14. Çocukların hayal güçleri, keşfedici ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma, duygu ve düşüncelerini ifade edici davranışları geliştirilmelidir.
15. Erken çocukluk dönemi değerler eğitiminin Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler öğretmekten önce, çocukta dini bir etki bırakma ve dini duygunun gelişmesine katkı sağlamayı amaçladığı hususu daima göz önünde bulundurulmalıdır.
16. Kur'an öğretiminde çocukların harf ve kelimelerin doğru telaffuzuna özen gösterilmeli, ancak mahreç üzerinde çocuklara bıkkınlık verecek şekilde ısrar edilmemelidir.
17. Peygamberimizle ilgili konular işlenirken, onun örnek kişiliğini anlatan çok sayıda örnek ve kesite çocukların kolay anlayabileceği bir anlatımla yer verilmelidir.
18. Öğretici, planlı ve programlı bir biçimde dokümanlarını dosyalamalı, dosyalarını gerektiğinde yönetici ve meslektaşlarıyla paylaşmalıdır.
19. Öğretici, öğretici kitabında yer alan etkinlikleri uygulamadan önce gerekli materyal ve ortamla ilgili hazırlıkları yapmalı ve derse hazırlıklı girmeye özen göstermelidir.
20. Öğretici, öğretici kitabında yer alan etkinlikleri uygularken oyun ve dramalarda çocuklarla birlikte yer alma konusunda bir çekince yaşamamalıdır.
21. Eğitim sürecinde anlatım ve soru-cevap yanında drama, örnek olay, kavram haritaları, tartışma, gösterip yaptırma gibi çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

22. Kursta öğrenilen bilgi ve davranışların pekiştirilmesi, kalıcılığının sağlanması için aile eğitimi ve aile katılımı çalışmalarına da yer verilmelidir.
23. Öğretici eğitim boyunca çocuğun var olan yeteneklerini geliştirmesine ve yeni beceriler edinmesine destek olmak için sonuçtan ziyade sürece önem vermeli, çocuğun çabalarına odaklanmalı, bu çabaları takdir etmeli, çocuğa iyi bir model olmalı ve yeni öğrenme fırsatları oluşturmalıdır.”⁹⁴

Kur'an Kursu öğretmenlerinin 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları için belirlenen hedeflerin neler olduğunu ve bu hedeflere nasıl ulaşılabileceğini bilmeleri Kur'an Kursları (4-6 yaş) öğretim programının ilke ve amaçlarının neler olduğunu bilmelerine bağlıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Kur'an Kursları öğretim programının (4-6 yaş) temel amaç ve ilkelerini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 16. Kur'an Kursları (4-6 yaş) Öğretim Programını Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Biraz Yeterliyim	8	4,5
Orta Düzeyde Yeterliyim	57	31,8
Oldukça Yeterliyim	73	40,8
Tam Yeterliyim	40	22,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre Kur'an Kursları (4-6 yaş) öğretim programını bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %4,5'i biraz yeterli, %31,8'i orta düzeyde yeterli, %40,8'i oldukça yeterli, %22,3'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %63,1'i bu konuda yeterli olduğunu düşünürken, %36,3'ü eksiklikleri olduğunu düşünmektedir. Yetersiz olduğunu düşünen öğretici ise bulunmamaktadır.

Görüşme yapılan öğretmenlere “4-6 yaş Kur'an Kursu öğretim programını biliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Görüşme yapılan 10 öğreticiden 2'si hariç diğer öğretmenler öğretim programını okumadıklarını söylemişlerdir. Öğreticilerden biri “okumadığımı ve diğer öğretmenlerin de okuduğunu düşünmediğimi” (Kadrolu, İlitam Mezunu, 2 yıllık) söylerken bir diğer öğretici “birazını okuduğunu ama anlamadığımı” (Fahri, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 5 yıllık) söylemiştir. 4-6 yaş Kur'an Kursları ile ilgili yapılan bir çalışmada

⁹⁴ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) s.8-9.

araştırmacı öğretmenlerin öğretim programı hakkında yeterli bilgilerinin olmadığını, bazı öğretmenlerin öğretim programı ile ders programını karıştırdığını, bazılarının ise öğretim programı hakkında hiçbir bilgisinin olmadığını belirtmiştir.⁹⁵ Öğreticilerin öğretim programı hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması programın amaç ve ilkelerini bilmemelerine ve içeriği belirleme, kullanılacak yöntem, araç-gereçler ve değerlendirme konularında zorlanmalarına sebep olabilir. Ayrıca öğretmenlerin öğretim programı hakkında yeterli bilgi sahibi olmamaları onların kendi tecrübelerinden hareketle farklı amaç ve ilkeler belirleyerek öğrenme-öğretme sürecini buna göre düzenlemelerine de sebep olabilir. Sonuç olarak öğretmenler 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları öğretim programını bilme konusunda kendilerinin yeterli olduğunu düşünmekteyse de yapılan görüşmelere göre bazı öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.2.2. Dersi Planlamada Çocukların Bireysel Farklılıklarını ve İhtiyaçlarını Göz Önünde Bulundurma

Bütün çocuklar aynı gelişim dönemine ve yaşa sahip olsalar da, aynı düzeyde donanıma sahip değildirler. Her çocuk farklıdır ve her çocuğun kendine has özel gereksinimleri vardır. Okul öncesi dönem çocuklarının konuşma, düşünme, problem çözme biçimleri, sosyal, duygusal ve psiko-motor gelişim özellikleri birbirinden farklıdır ve öğrencilerin bu bireysel farklılıkları öğrenmede önemli rol oynar.⁹⁶ Öğreticiler, öğretim sürecinde öğrencilerin tüm bu özelliklerini dikkate aldıklarında, eğitimi bireyselleştirdiklerinde başarılı bir eğitim gerçekleştirebilirler. Çünkü aynı yaş grubundaki çocuklar benzer davranışları farklı zamanlarda gösterdikleri gibi, öğrenme hızları yönünden de farklılık gösterirler. Kimileri yavaş, kimileri hızlı, ama hazır oldukları zaman öğrenirler. Bu becerilere hazır olmadıkları halde onları zorlamak doğru değildir.⁹⁷

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında farklı yaşlarda ve farklı gelişim özelliklerine sahip çocuklar bulunmaktadır. Öğreticilerin etkili bir öğrenme-öğretme süreci düzenleyebilmeleri için bu bireysel farklılıkları dikkate alarak dersi planlamaları ve çocukların özelliklerine göre farklı etkinlikler hazırlamaları gerekir. Araştırmaya katılan

⁹⁵Yağcı, s.123.

⁹⁶ Senemoğlu, s.11.

⁹⁷ Oktay, s.133.

öğreticilerin dersi planlamada çocukların bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 17. Dersi Planlamada Öğrencilerin Bireysel Farklılıklarını ve İhtiyaçlarını Göz Önünde Bulundurma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Yeterli değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	7	3,9
Orta Düzeyde Yeterliyim	55	30,7
Oldukça Yeterliyim	84	46,9
Tam Yeterliyim	30	16,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre dersi planlamada çocukların bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1'i yeterli olmadığını düşünürken, %3,9'u biraz yeterli, %30,7'si orta düzeyde, %46,9'u oldukça yeterli, %16,8'i ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu konuda oldukça yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %63,7 iken, eksiklikleri olduğunu düşünenlerin oranı ise %34,6'dır.

Görüşme yapılan öğretmenlere “dersi planlarken öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulunduruyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin hepsi bu soruya “evet” cevabını vermiştir. Ancak bu konuda nelere dikkat ettiğini ve neler yaptığını belirten bir öğretici olmamıştır. Öğreticilerin dersi planlarken öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurabilmesi ve gerekli düzenlemeleri yapabilmesi için öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psiko-motor gelişimleri hakkında yeterli bilgi sahibi olması gerekir. Fakat görüşme yapılan öğretmenler en büyük eksikliklerinin çocukların gelişim özelliklerini yeterince bilmeme olduğunu söylemişlerdir.⁹⁸Bu nedenle araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerinin bireysel farklılıklarına ve ihtiyaçlarına göre dersi planlarken nelere dikkat ettikleri, hangi düzenlemeler yaptıkları ayrıca araştırılmalıdır.

⁹⁸ Bkz. s.30.

3.2.3. Öğretimin İçeriğini Belirleme ve Düzenleme

3.2.3.1. Kazanımlara Uygun Ders İçeriğini Belirleme

Eğitim programında öğrencilere kazandırılması düşünülen konular içerik boyutunda yer alır. İçeriğin belirlenmesi sürecinde “öğrenciler hangi bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkları öğrenecekler?” sorusuna cevap aranır. İçerik belirlenirken öğrencilerin hazır bulunuşlukları, ilgi, ihtiyaç ve beklentileri dikkate alınmalıdır.⁹⁹ Ayrıca içerik somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, birbirinin ön koşulu ve bilinenden bilinmeyene, bütünden parçaya ya da parçadan bütüne şeklinde düzenlenmelidir.¹⁰⁰ Ders içerikleri belirlenirken hareket noktası öğretim programları ve ders kitaplarıdır. Bu nedenle 4-6 yaş grubu Kur’an Kursu öğretmenleri ders içeriğini DİB tarafından hazırlanan Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu)’na ve öğretici kitaplarına göre belirlemelidir. Öğreticiler ayrıca öğrencilerinin gelişimsel özelliklerini, hazır bulunuşluklarını, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alarak kazanımlara uygun ders içeriğini belirlerse öğrenme-öğretme sürecinin daha verimli olmasını sağlamış olurlar. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin kazanımlara uygun ders içeriğini belirleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 18. Kazanımlara Uygun Ders İçeriğini Belirleme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Yeterli değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	11	6,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	51	28,5
Oldukça Yeterliyim	74	41,3
Tam Yeterliyim	40	22,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre kazanımlara uygun ders içeriğini belirleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1’i kendinin yetersiz olduğunu düşünürken, %6,1’i biraz yeterli, %28,5’i orta düzeyde yeterli, %41,3’ü oldukça yeterli, %22,3’ü ise tam yeterli olduğunu

⁹⁹Soner Mehmet Özdemir, Eğitimde Program Geliştirme ve Program Geliştirme Sürecinin Unsurları (ed: Gürbüz Ocak) içinde: Öğretim İlke ve Yöntemleri, PegemA Yay.,Ankara 2008, s.61-122.

¹⁰⁰Özcan Demirel, Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme, PegemA Yay., Ankara 2004, s.126.

düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin çoğunluğu (%63,6) kazanımlara uygun ders içeriğini belirlemede kendilerinin oldukça yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı ise %34,6'dır

Görüşme yapılan öğretmenlere “kazanımlara uygun ders içeriğini belirliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi bu soruya “evet” cevabını vermiştir. Ancak öğretmenlerin içerik belirleme de hareket noktası olan öğretim programı hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları¹⁰¹ nedeniyle içerikleri yalnızca öğretici kitabına göre hazırladıkları söylenebilir. Öğretmenlerin bu konudaki eksiklikleri öğretim programının esnek çerçeve özelliğinden yararlanamamalarına ve bu nedenle çocukların hazır bulunuşluk, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almadan öğretici kitabına göre ders içeriğini belirlemelerine sebep olabilir. Bu durum da öğrencilerin belirlenen kazanımlara ulaşamamasına neden olabilir.

3.2.3.1.1. Amaçlara Ulaşmada Kolaylık Sağlayacak ve Konunun Daha İyi Anlaşılmasına Yardımcı Olacak Somut Örnekleri Belirleme

Okul öncesi çocuklarda zihin gelişimi somuttan soyuta doğru olmaktadır. Somut bilgi, öğrencinin daha kolay resmetmesini sağladığı için, soyut bilgidен daha kolay ve doğru olarak anlamlandırılır ve hatırlanabilir. 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında öğretmenler soyut konuların öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak için bilginin kapsamını olabildiğince resimler, tablolar, grafikler ve benzetimlerle somutlaştırmalıdır. Öğretmenler mümkünse ders konusu olan nesne ve eşyalarla öğrenciyi doğrudan karşı karşıya getirmeli; bu mümkün olmadığında o nesne veya olayın modelini, fotoğrafını veya başka bir simgesini göstermelidir.¹⁰²

Araştırmaya katılan öğretmenlerin amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayacak ve konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak somut örnekleri belirleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹⁰¹ Bkz. s.49.

¹⁰²Hasan Yılmaz, Ali Murat Sünbül, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Çizgi Yay. Konya 2006, s.31.

Tablo 19. Amaçlara Ulaşmada Kolaylık Sağlayacak ve Konunun Daha İyi Anlaşılmasına Yardımcı Olacak Somut Örnekler Belirleme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	4	2,2
Biraz Yeterliyim	5	2,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	52	29,1
Oldukça Yeterliyim	87	48,6
Tam Yeterliyim	31	17,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre amaca ulaşmada kolaylık sağlayacak ve konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak somut örnekleri belirleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i biraz yeterli, %29,1'i orta düzeyde yeterli, %48,6'sı oldukça yeterli, %17,3'ü ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %65,9'u bu konuda eksikliğini olduğunu düşünmezken, %31,9'u bazı eksikliklerinin olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayacak ve konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak somut örnekler belirliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler genel olarak “öğrencilerin konuları daha iyi anlaması için somut örnekler belirlediklerini” söylemişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin somut örnek belirlerken öğrencilerin gelişimsel özelliklerini dikkate alıp almadıkları ve ne gibi somut örnekler belirledikleri, belirlenen örneklerin okul öncesi çocuklara uygun olup olmadığı ayrıca araştırılması gereken bir konudur.

3.2.3.1.2. Konuların Anlaşılmasına Yardımcı Olacak Ayet ya da Hadisleri Belirleme

Kur'an Kursu öğretim programında (4-6 yaş grubu) değer eğitimi ile çocukta dini bir etki bırakma ve dini duygunun gelişmesine katkı sağlamanın amaçlandığı ve öğretmenlerin bunu daima göz önünde bulundurması gerektiği belirtilmiştir.¹⁰³ Öğretmenler çocuğun dini duygu gelişimine katkıda bulunmak ve çocuğun doğru bir inanç geliştirmesini sağlamak için etkinliklerinde ayet ve hadisleri yer verebilirler. Böylece çocuklar İslam dininin temel kaynakları olan ayet ve hadisleri tanıyıp, öğrenebilir. Ayet ve hadislerin önemini fark edebilir.

¹⁰³ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş), s.9.

Öğreticiler konuların anlaşılmasına yardımcı olacak ayet ve hadisleri belirlerken bazı ilkelere dikkat etmelidirler:

1. Öğreticiler ayet ve hadis meallerini güvenilir kaynaklardan almalıdır.
2. Öğreticiler çocukların gelişim düzeylerini dikkate almalıdır. Büyük yaşta olanlar için seçilebilecek ayet veya hadis çocuklar için uygun olmayabilir.
3. Öğreticiler ayet ve hadisleri çocukların anlayabileceği bir dille sunmalıdır. Büyüklere yönelik bir din dili ile çocuklara ayet ve hadislerin sunumu çocukların ayet ve hadisleri anlamamasına ya da yanlış anlamasına sebep olabilir.
4. Öğreticiler öğrenmede bireysel farklılıkların olduğunu dikkate almalı ve etkinliklerinde farklı yöntemler kullanarak çocukların ayet ve hadisleri öğrenmesini sağlamalıdır.¹⁰⁴

Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuların anlaşılmasına yardımcı olacak ayet ya da hadis belirleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 20. Konuların Anlaşılmasına Yardımcı Olacak Ayet Ya da Hadisleri Belirleme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	4	2,2
Biraz Yeterliyim	14	7,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	52	29,1
Oldukça Yeterliyim	74	41,3
Tam Yeterliyim	35	19,6
Total	179	100,0

Tabloya göre konuların anlaşılmasına yardımcı olacak ayet ya da hadisleri belirleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %7,8'i biraz yeterli, %29,1'i orta düzeyde yeterli, %41,3'ü oldukça yeterli, %19,6'sı ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Yetersiz olduğunu düşünen öğretici ise yoktur. Bu konuda kendinin oldukça yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %60,9, eksiklikleri olduğunu düşünenlerin oranı ise %36,9'dur.

Görüşme yapılan öğretmenlere “etkinlikleri planlarken ayet ve hadis belirliyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğreticilerden bazıları “konuların anlaşılmasına yardımcı olacak

¹⁰⁴ Remziye Ege, Din ve Ahlak Öğretiminde Ayet, Hadis, Sure ve Dua Öğretimi (ed: Cemal Tosun, Fatma Çapcıoğlu) içinde: Din Ve Ahlak Öğretimi, Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yay., Ankara 2016, s.349-376.

ayet ya da hadisleri kendilerinin belirlemediğini, öğretici kitabında varsa kullandıklarını” (Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 3 Yıllık; Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 Yıllık) söylemişlerdir. Anket uygulaması sırasında görüşülen öğretmenler ise “çocukların dikkat sürelerinin çok kısa olduğunu, bu nedenle öğrenme-öğretme sürecinde çocukların ayet ve hadisleri anlamayacakları için böyle bir çalışma yapmadıklarını” belirtmişlerdir.(Sözleşmeli, 1 Yıllık; Fahri 2 Yıllık). Öğreticilerin böyle düşünmelerinde ki en önemli sebebin ayet ve hadis belirleyerek etkinliklerde kullanmanın, büyük yaştaki öğrencilere ayet hadis belirleyerek öğretim sürecinde kullanma ile aynı olacağını düşünmelerinden kaynaklandığı ve bu nedenle böyle bir çalışmayı gerekli görmedikleri söylenebilir. Bu nedenle araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının bu konuda eksikliği olabileceği söylenebilir. Etkinliklerinde ayet ve hadis kullandığını belirten öğretmenlerin ise ayet ve hadis belirlerken belirtilen ilkelere dikkat edip etmedikleri ve etkinliklerde ayet ve hadislere nasıl yer verdikleri ayrıca araştırılmalıdır.

3.2.4. Öğretim Yöntemlerini Bilme

Öğrenme-öğretme sürecinin başarısındaki en önemli etken öğretmenlerin konuları etkili bir şekilde sunmasıdır. Bu nedenle öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini, yöntem ve tekniklerin olumlu ve sınırlı yönlerini bilmeleri gerekmektedir. Araştırmada öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknik bilgisi ve Kur’an-ı Kerim öğretim yöntem bilgisi ayrı-ayrı ele alınmıştır.

3.2.4.1. Kazanımlara Uygun Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Bilme

Öğreticilerin öğretim programında belirlenen eğitim hedeflerini gerçekleştirebilmesi için bir konuyu çok iyi bilmesi, öğretimin ön koşulu olmakla birlikte öğretim için yeterli değildir. Öğreticilerin bildiğini nasıl öğreteceğini de bilmesi ¹⁰⁵ yani öğretim yöntemlerini ve tekniklerini bilmeleri gerekir. Öğreticilerin kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini seçebilmeleri için öncelikle dersin amaçlarını belirlemeleri ve öğrencilerin özelliklerini; yaşını, zekâsını, ilgi ve yeteneklerini dikkate almaları gerekmektedir. Çünkü her yöntem, farklı ders amaçları için aynı ölçüde uygun değildir. Yine bazı yöntemler, belli özelliklere sahip öğrencilerde daha iyi sonuçlara neden olurken, başka özelliklere sahip öğrencilerde farklı yöntemler daha etkili

¹⁰⁵Şişman, s.9.

olabilmektedir.¹⁰⁶ Bu nedenle her ders için tek bir yöntem değil, çok farklı yöntemlerin kullanılması gerekir.¹⁰⁷ Öğreticilerin kazanımlara uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirlerken seçici olabilmesi için onların farklı yöntemleri bilmeleri ve kullanabilmeleri gerekir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 21. Kazanımlara Uygun Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	11	6,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	64	35,8
Oldukça Yeterliyim	73	40,8
Tam Yeterliyim	28	15,6
Toplam	179	100,0

Tabloya göre kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerden %0,6'sı yeterli olmadığını düşünürken, %6,1'i biraz yeterli, %35,8'i orta düzeyde yeterli, %40,8'i oldukça yeterli, %15,6'sı tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %56,4'ü bu konuda yeterli olduğunu düşünürken, % 41,9'u eksiklikleri olduğunu düşünmektedir. Tabloya göre kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini bilme konusunda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının fazla olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini biliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerden bazıları “öğretici kitabından yararlanarak öğretim yöntem ve teknikleri konusunda bilgi sahibi olduklarını” (Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 4 Yıllık) belirtirken bir başka öğretici “öğretim yöntem ve tekniklerini bilmediğini, bu konuda eksik olduğunu” söylemiştir. (Kadrolu, İlitam Mezunu, 2 yıllık)

Öğreticilerin mezun oldukları okul programlarında ve çocuk gelişimi ve eğitimi sertifika programlarında öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili bir ders

¹⁰⁶Muhsin Hesapçioğlu, Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim, Nobel Yay., Ankara 2011, s.208.

¹⁰⁷ Demirel, Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri, s.68.

bulunmamaktadır.¹⁰⁸ Bu nedenle öğreticilerin öğretim yöntem ve tekniklerinin ne olduğu, hangi yöntemin hangi kazanımlara uygun olduğu vb. konularda teorik bilgi eksikliği olduğu söylenebilir. ÖĞreticilerin öğretim yöntem ve tekniklerini yeterince bilmemesi kendi tecrübelerine göre, doğru olduğunu düşündükleri yöntemle öğrenme-öğretme sürecini sürdürmelerine neden olabilir. Yine farklı öğretim yöntem ve tekniklerini bilmemeleri öğretimi bireyselleştirerek her öğrencinin öğrenme sürecinden en iyi şekilde faydalanmasını da engelleyebilir. Hem öğretici görüşleri hem de tabloda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının yüksek olması birlikte değerlendirildiğinde araştırmaya katılan bazı öğreticilerin öğretim yöntem ve tekniklerini bilme konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.2.4.2. Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygun Kur'an-ı Kerim ÖĞretim Yöntemini Bilme

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında değer eğitimi ile birlikte çocukların İslam dininin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak kendi seviyelerinde tanımaları hedeflenmiştir.¹⁰⁹ Bu hedefin gerçekleşmesi için öğreticilerin Kur'an-ı Kerim okuma becerisi ve alan bilgisine sahip olması, daha sonra da sahip oldukları bu bilgi ve beceriyi öğrencilere kazandırabilmek için çocukların gelişim özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemlerini bilmeleri gerekir.¹¹⁰ ÖĞretim programında Kur'an öğretiminde öğreticilerin metnin görsel sunumu, örnek okuyuş sunumu, bireysel okumalar, toplu tekrarlar gibi öğretim tekniklerini kullanabileceği belirtilmiştir.¹¹¹ Bununla birlikte öğreticilerin çocuklara Kur'an öğretiminde bazı ilkeleri göz önünde bulundurmaları bu sürecin daha verimli olmasını sağlayabilir:

1. Kur'an öğretiminde öncelikle çocuklara karşı merhametli ve yumuşak davranmak esas olmalı, baskıcı, kaba ve sert olmamalıdır. Aksi davranışlar çocuğun Kur'an'dan uzaklaşmasına ve nefret etmesine sebep olabilir.¹¹²
2. Harflerin mahreçleri ile telaffuz edilmesi, çocukların kulaklarının doğru sese aşına olmasını, zihnin sesi tanıyarak benimsemesini sağlayabilir. Bu nedenle öğreticiler

¹⁰⁸ Bkz. s.21, 23.

¹⁰⁹ Kur'an Kursları ÖĞretim Programı (4-6 Yaş), s.7.

¹¹⁰ Nazif Yılmaz, Kur'an ÖĞretiminde Temel İlkeler ve Yöntem-Teknikler, İstanbul, Aralık 2012, s.2.

¹¹¹ Kur'an Kursları ÖĞretim Programı (4-6 Yaş), s.30.

¹¹² Yılmaz, s. 4.

harfleri mahreçleri ile telaffuz etmeye dikkat etmeli, ancak bu konuda çocuklara baskı yapmamalıdır.¹¹³

3. Çocukların farklı gelişimsel özelliklere sahip olduğu unutulmamalı, her çocuk kendi gelişimine göre değerlendirilmeli, çocuklar birbiriyle karşılaştırılmamalı
4. Ailelerle iletişim halinde bulunarak kursta öğrenilenlerin evde pekiştirilmesi sağlanmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların gelişimsel özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 22. Çocukların Gelişimsel Özelliklerine Uygun Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntemini Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	3	1,7
Orta Düzeyde Yeterliyim	52	29,1
Oldukça Yeterliyim	77	43,0
Tam Yeterliyim	43	24,0
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların gelişimsel özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme konusunda öğretmenlerin %1,1'i yetersiz olduğunu düşünürken, %1,7'si biraz yeterli, %29,1'i orta düzeyde, %43'ü oldukça yeterli, %24'ü ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre bu konuda yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %67, eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı ise %30,8'dir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların gelişimsel özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemi biliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler “sertifika programlarında Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemine dair bir modül bulunmadığını, her öğreticinin kendi kişisel tecrübelerinden hareket ederek deneme-yanılma yoluyla çocuklara uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini belirlemeye çalıştıklarını” söylemişlerdir. Daha öncede geçtiği gibi öğretmenlerin mezun oldukları okul

¹¹³Mustafa Kılıç, Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Öğretmenin Yeri ve Kur'an Öğretim Yöntemleri, Din Eğitiminde İyi Örnekler Sempozyumu, Osmaniye 16-17 Haziran 2015, s.9.

programlarında ve çocuk gelişimi ve eğitimi sertifika programlarında okul öncesi çocuğunun dini-ahlaki gelişim özellikleri ve okul öncesi çocuğuna Kur'an-ı Kerim öğretimi ile ilgili bir ders bulunmamaktadır. Bu nedenle de öğretmenler teorik bilgi olmadan kendi tecrübelerine göre öğrenme-öğretme sürecini yönetmektedirler. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin Kur'an öğretim yöntemleri konusunda teorik bilgilerinin yeterli bilgileri olmadığı, belirttikleri yöntem isimlerinin bazılarının öğretim tekniği, bazılarının bir yöntemin işlem basamağı, bazılarının araç-gereç, bazılarının etkinlik olduğu belirtilmiştir.¹¹⁴ Öğretmenlerin öğretim yöntemleri konusundaki teorik bilgi eksikliği hem bilmedikleri konularda öğretim yapmalarına hem de nasıl yapacağını bilmedikleri için yanlışlıklar yapmalarına ya da öğrencilerin eksik öğrenmelerine sebep olabilir. Sonuç olarak çocukların gelişimsel seviyelerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme konusunda bazı öğretmenlerin eksikliği olduğu söylenebilir.

3.2.5. 4-6 Yaş Grubu Çocuklarına İlişkin Değerler Eğitimi Özelliklerini Bilme

“Değerler okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişim alanı ile başlayan, ilerleyen aşamalarda kişiliğimizi oluşturan gelişim süreci içinde bizi biz yapan tanımlamalar olarak adlandırılabilir.”¹¹⁵ Toplumsal olarak yaşanan değerler toplumların ileri gitmesine yardımcı olacak en önemli unsurlardan bir tanesidir. Toplumların kalkınıp gelişmesini sağlayan ve bireyin yeteneklerini geliştiren eğitim, hiç şüphesiz değer eğitimini de içerisine almaktadır. Bu nedenle, okul öncesinden başlayarak eğitimin tüm basamaklarında değer eğitimi üzerinde titizlikle durulması gerektiği söylenebilir.¹¹⁶

Planlanmış öğretim ortamında değerlerin nasıl ve hangi etkinliklerle verildiği oldukça önemlidir. Özellikle de soyut olarak nitelendirilen; sevgi, saygı, doğruluk, merhamet, empati gibi öğretilmesi daha zor olan değer başlıklarında, bu etkinliklerin nasıl yapılacağı daha da önem kazanmaktadır.

Değer eğitiminin nasıl yapılması gerektiğiyle ilgili olarak farklı yaklaşımlar bulunmaktadır.

¹¹⁴Vijdan Demirezen, Kur'an Kurslarında Kur'an-ı Kerim Derslerinde İzlenen Öğretim Yöntemleri (Kayseri Örneği), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2017 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.60-61.

¹¹⁵Gülden Uyanık Balat, Okul Öncesinde Değerler Eğitimi (ed:Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri, PegemA Yay., Ankara 2012, s.6.

¹¹⁶Züleyha Yuvacı, Okul Öncesi Değerler Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya 2013 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.5.

Bu yaklaşımlar:

1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı
2. Değerleri Açıklama Yaklaşımı
3. Değer Analizi Yaklaşımı
4. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı: Bu yaklaşımda öğretici öğrencilerden belirli değerleri (adalet, dürüstlük, eşitlik vb.) kabullenmelerini ister. Bunun için öğretici öğrencilerin bu değerleri kabullenmelerini sağlayacak öğretim yaşantıları oluşturur. Ahlaki değerlerin olduğu şiir, masal, özlü söz, taklide teşvik eden hikâye, video vb. değer edindirme sürecinde öğretim aracı olarak kullanılır. Bu yaklaşım öğretici merkezli olması ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını yok saydığı için eleştirilmektedir.¹¹⁷

2. Değerleri Açıklama Yaklaşımı: Bu yaklaşımda esas olan kişinin neye değer verip vermeyeceğine başkalarının telkiniyle değil, alternatifleri ve muhtemel sonuçları inceledikten sonra, kendisinin özgürce değer hakkında karar vermesidir.¹¹⁸ Öğretmen belli değerleri öğrencilere kabul ettirmeye çalışmaz, sınıf içinde ve dışında öğrencilerin kendi seçim ve değerlendirmelerini bilinçli olarak geliştirmeleri için fırsatlar sunar.¹¹⁹ Değer açıklamada rol oynama, grup tartışması, düşünce kâğıtları, açık uçlu sorular, otobiyografi, oylama, görüşme, alıntılama, öğrenci raporları vb. gibi pek çok öğretim tekniği kullanılabilir.¹²⁰ “Bu yaklaşım, öğrencinin kişisel (mahrem) alanına girme, öğretmeni bir gelişim danışmanı rolüne büründürme, ahlaki olan ve ahlaki olmayan konuların ayırt edilmesinde başarısızlık ve bütün değerlerin önemini eşit olarak görme gibi konularda eleştirilmiştir.”¹²¹

¹¹⁷ Mahmut Zengin, Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar ve Uygulama, s.9,10.

<https://docplayer.biz.tr/22426020-Değerler-egitiminde-yaklaşımlar-ve-uygulama> (4.5.19)

¹¹⁸ Ahmet Doğanay, Değerler Eğitimi, (ed:Cemil Öztürk vd) içinde Sosyal Bilgiler Öğretimi:Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, PegemA Yay., Ankara 2011, s. 225-256.

¹¹⁹ Zengin, Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar ve Uygulama s.21.

¹²⁰ Soner Aladağ, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2009 (Yayınlanmamış Doktora Tezi) s.29.

¹²¹ Oktay Akbaş, Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 6, No. 16, Aralık 2008, s.14.

3. Değer Analizi Yaklaşımı: Değer analizi yaklaşımında birey gerçek veya yapay bir sorunla karşılaştığı zaman, duygusal olmadan, akılcı, mantıklı ve sistematik düşünme süreçlerini kullanarak sorunu çözümlenmeye çalışır.¹²² Bu yaklaşımda öğrenciler karşılaşılan sorunla ilgili çözüme yönelik görüşler ortaya atar, değerlendirme yapar ve sonuçlara ulaşır. Böylece öğrenciler, değerlerin neden önemsenmesi ve neden değerlere uygun yaşanması gerektiği konusunda ikna olur. Bu nedenle öğüt vermektan daha etkilidir.¹²³

4. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı: Kohlberg, tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç, öğrencilere verilen ahlaki ikilem içeren hikâyelerle öğrencinin kendi ahlaki gelişim düzeyine paralel olarak akıl yürütmesi sonucunda değerlerini ortaya çıkarmaktır. Ahlaki muhakeme yaklaşımında öğrencilerin ahlak konulu hikâyelerdeki ikilemleri incelenerek, en üst ahlaki basamağa çıkarılması hedeflenir. Öğrencinin değerlendirme yaparken kullandığı dayanaklar ve yaptığı çalışmalar çocuğun ahlaki gelişimi hakkında bilgi verir. Burada çocuğun çözümü değil çözüme ulaşma yolu önemlidir.¹²⁴

Öğreticiler değer eğitimi etkinliklerinde çocukların gelişimsel özelliklerini ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak değer eğitimi yaklaşımlarındaki yöntem ve teknikleri uygulayabilirler. Böylece değerlerin çocuklar tarafından benimsenip içselleştirmesini sağlayabilir. Ayrıca bu sürecin daha verimli olması için öğretmenler *öncelikle verdiği değer başlığını kendileri özümsemeli ve somut hale getirmeye çalışmalı, çocuğun merak yönünü kullanarak vermek istedikleri başlığı mümkün olduğunca hayatın içinden sorularla ve çocuğu meraklandırarak öğelerle vermeye çalışmalı, model olarak çocukların dikkatini çekmeli, bütün değer eğitimi çalışmalarında çocukların aktif rol almasını sağlamalı, belirledikleri değeri oyunların içine yerleştirerek çocukların içselleştirmesini sağlamalıdır.*¹²⁵

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 yaş grubu çocuklarına ilişkin değerler eğitimi özelliklerini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹²² M. Zeki Aydın, Değerlerin Eğitimi Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi, Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2013, s.4.

¹²³ Akbaş, s.14.

¹²⁴ Akbaş, s.15.

¹²⁵ Yuvacı, s.16.

Tablo 23. 4-6 Yaş Grubu Çocuklarına İlişkin Değerler Eğitimi Özelliklerini Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli Değilim	3	1,7
Biraz Yeterliyim	10	5,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	62	34,6
Oldukça Yeterliyim	75	41,9
Tam Yeterliyim	26	14,5
Toplam	179	100,0

Tabloya göre erken yaş dönemi değerler eğitimi özelliklerini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,7'si kendini yetersiz görürken %5,6'sı biraz yeterli, %34,6'sı orta düzeyde yeterli, %41,9'u oldukça yeterli, %14,5'i ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %56,4'ü bu konuda yeterli olduğunu düşünürken, %40,2'si eksiklikleri olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “4-6 yaş grubu çocuklarına ilişkin değerler eğitimi özelliklerini biliyor musunuz” sorusu yöneltilmiştir. Öğreticiler “bu konuda yeterli bilgilerinin olmadığını daha çok kendi tecrübelerinden hareket ederek öğretimi düzenlemeye çalıştıklarını” (Sözleşmeli, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 1 yıllık; Kadrolu, İltam, 1 yıllık) söylemişlerdir. Öğreticilerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamasının nedeninin; mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında değerler eğitimi konusuna yer verilmemesinden¹²⁶ kaynaklandığı söylenebilir. Buna göre öğretmenlerin erken yaş dönemi değerler eğitiminin özelliklerini ve değerlerin çocuklara nasıl kazandırılacağını teorik bilgi olmadan kendi tecrübelerinden hareketle çocuklara kazandırmaya çalıştıkları söylenebilir. Ancak teorik bilgi olmadan yapılan çalışmalar belirlenen hedeflere ulaşamamasına, çocukların eksik ya da yanlış öğrenmelerine sebep olabilir.

3.2.6. Kazanımlara Uygun Öğretim Araç-Gereçleri Belirleme ve Hazırlama

“Öğrenme yaşantılarını zenginleştiren, öğrenilecek konunun anlaşılmasını kolaylaştıran, öğretmenin etkili bir öğretim yapmasını sağlayan dolayısı ile öğretim programında yer alan hedeflere ulaşmaya katkıda bulunan öğrenme-öğretme yardımcılara öğretim araç-

¹²⁶ Bkz. s.21, 23.

gereci denir”.¹²⁷ Eğitimde araç-gereçlerin öğretmenler tarafından kullanılması hem çalışmalarını kolaylaştırır hem de öğrencilerin derslere olan ilgisini arttırarak, bilginin kalıcılığını ve yaşama uygulanabilirliğini sağlar. Çünkü bir öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme olayı da o denli iyi ve kalıcı izli olmakta, unutma da o denli geç olmaktadır.¹²⁸ Hazırlanan araç-gereçlerin etkili olabilmesi için çocukların uzun süreli kullanımına uygun, çok amaçlı, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak vb. özelliklere sahip olması gerekir. Bu da öğretmenlerin bilgisine, becerisine ve üretken olmalarına bağlıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kazanımlara uygun öğretim araç-gereçlerini belirleme ve hazırlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 24. Kazanımlara Uygun Öğretim Araç-Gereçleri Belirleme ve Hazırlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli değilim	3	1,7
Biraz Yeterliyim	9	5,0
Orta Düzeyde Yeterliyim	57	31,8
Oldukça Yeterliyim	74	41,3
Tam Yeterliyim	33	18,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre kazanımlara uygun öğretim araç-gereç belirleme ve hazırlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin % 1,7'si yeterli olmadığını düşünürken, % 5'i biraz yeterli, %31,8'i orta düzeyde yeterli, %41,3'ü oldukça yeterli, %18,4'ü ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %59,7'si bu konuda yeterli olduğunu düşünürken, %36,8'i ise eksiklikleri olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “kazanımlara uygun öğretim araç-gereçleri belirleyip hazırlıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler genel olarak “öğretici kitabından ya da internetten araştırma yaparak araç-gereç hazırladıklarını, sertifika programında araç-gereç hazırlama konusunda yeterli eğitim olmadığını” söylemişlerdir. Anket formlarında görüşlerini belirten öğretmenler de “kazanımlara uygun araç-gereç hazırlamaya yönelik eğitim seminerleri yapılması gerektiğini bu konuda eksiklikleri olduğunu” (Kadrolu, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 3 yıllık; Sözleşmeli, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 1yillik)

¹²⁷Korkmaz, Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme, s.92.

¹²⁸ Demirel, Öğretim Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri, s.46.

belirtmişlerdir. Din kültürü ve Ahlak bilgisi ve İmam Hatip öğretmenlerinin yeterlikleri ile ilgili yapılan çalışmalarda öğretmenlerin araç-gereç hazırlama konusunda eksiklikleri olduğu belirtilmiştir.¹²⁹ Araç-gereç belirleme ve hazırlama konusunda eksikliği olduğunu düşünen öğretmenler lisans mezunudur ve eğitim programlarında konu ile ilgili dersler bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğreticilerin mezun oldukları okul programları ve sertifika programlarında ise kazanımlara uygun araç-gereç belirleme ve hazırlama ile ilgili bir ders bulunmamaktadır.

Kazanımlara uygun araç-gereçleri belirleme ve hazırlama öğreticilerin araç-gereçlerin nasıl seçilip hazırlanacağını, araç-gereçlerin kullanım ilkelerini, kullanma şekillerini bilmeleriyle mümkün olabilir. Bu konuda yeterli bilgileri olmadan kazanımlara uygun araç-gereç belirleme ve hazırlamada zorluk yaşayabilirler. Yapılan görüşmelere ve anket formunda görüşlerini belirten öğreticilerden hareketle bazı öğreticilerin bu konuda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.2.7. Materyal Geliştirme İlkelerini Bilme

Öğreticiler, herhangi bir konunun öğretilmesinde kullanmayı planladıkları materyali kursta bulamayabilir. Bu durumda öğreticinin bizzat kendisinin ihtiyaç duyulan öğretim materyalini hazırlaması gerekir. Öğreticilerin hazırlayacağı öğretim araç-gereç ve materyallerin beklenen işlevleri yerine getirebilmesi için bir takım ilkelere göre hazırlanması gerekir.

“Öğretim materyallerinin hazırlanmasındaki ilkeler materyalin türüne göre değişmekle birlikte, her türlü materyalin geliştirilmesinde göz önünde tutulması gereken ilkeler şunlardır: Öğretim materyali;

1. *Basit, sade ve anlaşılabilir olmalı,*
2. *Dersin hedef ve davranışlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalı,*
3. *Dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil, önemli ve özet bilgilerle donatılmalı,*

¹²⁹Safınaz Asri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlikleri (Göller Bölgesi Örneği) Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Isparta 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.114; Akyürek, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersi İle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterliklerine İlişkin Algıları, s.19; Mahmut Zengin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı: 27 (2013/1), s. 15.

4. Görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı,
5. Yazılı metinler ve görsel-işitsel öğeler, öğrencinin gelişim ve öğrenim özelliklerine uygun olmalı, ayrıca gerçek hayatla da tutarlılık göstermeli
6. Her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalı,
7. Öğretmenler kadar öğrencilerin de kullanabileceği düzeyde basit olmalı,
8. Tekrar kullanılabilmesi için dayanıklı olmalı,
9. Gerektiğinde kolayca geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır”.¹³⁰

Araştırmaya katılan öğretmenlerin materyal geliştirme ilkelerini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 25. Materyal Geliştirme İlkelerini Bilme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	4	2,2
Yeterli değilim	4	2,2
Biraz Yeterliyim	11	6,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	63	35,2
Oldukça Yeterliyim	68	38,0
Tam Yeterliyim	29	16,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre materyal geliştirme ilkelerini bilme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,2'si yeterli olmadığını düşünmektedir. %6,1'i biraz yeterli, %35,2'si orta düzeyde yeterli, %38'i oldukça yeterli, %16,2'si ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin % 54,2'si bu konuda yeterli olduğunu düşünürken %41,3'ü ise eksiklikleri olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “materyal geliştirme ilkelerini biliyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenler genel olarak “materyal geliştirme ilkeleri konusunda yeterli bilgilerinin olmadığını, sertifika programlarında bununla ilgili yeterli eğitim olmadığını” söylemişlerdir. Öğretmenlerin materyal geliştirme ilkelerini bilmemeleri; kazanımlara uygun materyal hazırlayamamalarına, zaman kaybına, öğretimden istenen verimin alınamamasına sebep olabilir. Sonuç olarak öğretici görüşleri ve tabloya göre

¹³⁰ Özcan Demirel, S. Sadi Seferoğlu, Esed Yağcı, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, PegemA Yay., Ankara 2002, s.28.

eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı dikkate alındığında bazı öğretmenlerin materyal geliştirme ilkelerini bilme konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.2.8. Öğrenme Ortamını Hazırlama

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarındaki eğitimden istenilen oranda verim alınabilmesi programa, personele, uygulanan yöntem ve tekniklere bağlı olduğu kadar öğrenme ortamının fiziksel olarak düzenlenmesine ve çocukların bu ortamda psikolojik olarak kendilerini rahat hissetmelerine de bağlıdır.¹³¹ Öğreticilerin bu konulardaki yeterlik algıları ayrı-ayrı ele alınmıştır.

3.2.8.1. Öğrenme Ortamının Fiziksel Koşullarını Öğrenmeyi Destekleyecek Biçimde Hazırlama

Okul öncesi çocuklarının dikkat sürelerinin kısa olması ve çocukların oyun ihtiyaçları olduğu göz önüne alındığında kurslarda oluşturulacak fiziki ortamın yenilenip dikkat çekici özelliğinin sürekli korunması gereklidir. Sınıfta farklı ve çocukların ilgisini çekecek malzemelerin olması onların kursa gelme isteklerini artıracak önemli bir etkidir.¹³² 4-6 yaş sınıflarında gelişimi destekleyici çevre ortamlarının hazırlanması, çocukların yaptırılacak etkinliklere motive olmalarını ve etkinlikleri başarılı bir şekilde gerçekleştirmelerine katkıda bulunur. Çekici ve estetik olarak düzenlenmiş sınıf ortamı çocukların olduğu kadar öğreticinin de kendini iyi hissetmesini sağlar ve öğretimin etkililiğini artırır.¹³³

4-6 yaş grubu Kur'an Kursları fiziksel olarak şu özelliklere sahip olmalıdır:

1. *Çocuğa rahatça hareket imkânı vermeli,*
2. *Kaza ihtimalinden uzak olmalı, buna karşılık kolayca biçimlendirilmeye (değiştirilmeye) imkân vermeli,*
3. *Etkinlikleri gerçekleştirirken yapılacak çalışmalara kolaylık ve rahatlık sağlamalı,*

¹³¹Seda Özkubat, Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi ve Donanım, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Aralık 2013, Cilt:4, Sayı:2, s.58

¹³²Emel Tok, Okul Öncesi Eğitimde Eğitim Ortamları (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yay. , Ankara 2010, s.162-177.

¹³³Dilek Acer, Erken Çocukluk Eğitiminde Fiziksel Ortam ve özellikleri, (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yay. , Ankara 2010, s.374-393.

4. *Bireysel ve grup faaliyetlerine ve aynı zamanda topluluk duygusunun oluşmasına imkân vermeli,*
5. *Estetik olarak hoş ve zevkle düzenlenmiş olmalıdır.*¹³⁴

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenme ortamının fiziksel koşullarını öğrenmeyi destekleyecek biçimde hazırlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 26. Öğrenme Ortamının Fiziksel Koşullarını Öğrenmeyi Destekleyecek Biçimde Hazırlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	4	2,2
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	10	5,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	58	32,4
Oldukça Yeterliyim	75	41,9
Tam Yeterliyim	31	17,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğrenme ortamının fiziksel koşullarını öğrenmeyi destekleyecek biçimde hazırlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı kendini yetersiz görürken, %5,6'sı biraz yeterli, %32,4'ü orta düzeyde yeterli, %41,9'u oldukça yeterli, %17,3'ü ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %59,2'si bu konuda kendini yeterli görürken, %38'i bazı eksiklikleri olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “kursun fiziksel ortamını eğitimi destekleyecek şekilde hazırlıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “4-6 yaş sınıflarının daha önce büyüklere ait sınıflar olduğunu, daha sonra çocuk sınıflarına dönüştürüldüklerini bu nedenle fiziksel olarak çocuklara uygun olmadığını, sınıflarda yapmak istedikleri fiziksel düzenlemeler için yeterli maddi imkânlarının olmadığını ancak çocukların ilgisini çekecek resimler, panolar hazırlamaya çalıştıklarını” söylemişlerdir. Yağcı tarafından yapılan araştırmada da öğretmenler DİB tarafından yeterli hazırlıklar yapılmadan kursların açıldığını ve bu nedenle sınıfların fiziksel açıdan yeterli olmadığını, sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.¹³⁵ Başka bir araştırmada da

¹³⁴ Oktay, s.192.

¹³⁵ Yağcı, s.114.

kursların genel olarak DİB tarafından belirlenen fiziksel özellikleri taşımadığı belirtilmiştir.¹³⁶

Anket uygulamaları sırasında kurslarda yapılan gözlemlerde 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu sınıflarının fiziksel ortamında çocukların öğrenmelerini destekleyecek şekilde herhangi bir hazırlık ve düzenleme yapılmadığı, çocukların ilgisini çekecek ve öğrenmelerini kolaylaştıracak etkinliklerin olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenler öğrenme ortamının fiziksel koşullarını öğrenmeyi destekleyecek biçimde düzenleme konusunda yeterli olduklarını düşünmekteyseler de yapılan görüşmeler ve gözlemlere göre öğretmenlerin bazılarının eksiklikleri olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin öğrenme ortamının fiziksel koşullarını öğrenmeyi destekleyecek biçimde hazırlamak için neler yaptığı ve bu etkinliklerin 4-6 yaş grubu öğrencileri için uygun olup olmadığı ise ayrıca araştırılmalıdır.

3.2.8.2. Çocukların Psikolojik Olarak Rahat Hissedebilecekleri, Eğlenceli Öğrenme Ortamları Hazırlama

Öğretmenlerin sınıftaki temel görevi, etkili bir öğrenme için gerekli sınıf koşullarını oluşturmak ve sürdürmektir. Bunlardan biri de sınıftaki psikolojik havadır. Öğretmenler, sınıfta etkili bir öğrenme-öğretme sürecinin gerçekleşebilmesi için rahat bir psikolojik ortam oluşturmalı, bütün öğrencilerin korkudan ve kaygıdan uzak olarak derse katılmalarını sağlamalıdır. Öğretmenler sınıfa girdiğinde ilk olarak öğrencilerin rahatlamasını sağlamak için güler yüzle onları selamlamalı, şakalar yapmalı, çocuklara gün içinde yaptıkları ile ilgili bazı sorular sorarak onları dinleyip anlamaya çalışmalıdır. Öğretmenlerin sınıf içinde herhangi bir güç gösterisinde bulunmaması öğretici ve öğrenciler arasında güven ortamının oluşmasını sağlar.¹³⁷ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların psikolojik olarak rahat hissedebilecekleri eğlenceli öğrenme ortamları hazırlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹³⁶ Kurt, s.54.

¹³⁷ Şişman, s.135.

Tablo 27. Çocukların Psikolojik Olarak Rahat Hissedebilecekleri Eğlenceli Öğrenme Ortamları Hazırlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	5	2,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	60	33,5
Oldukça Yeterliyim	73	40,8
Tam Yeterliyim	36	20,1
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların psikolojik olarak rahat hissedebilecekleri eğlenceli öğrenme ortamları hazırlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1'i yetersiz olduğunu düşünürken, %2,8'i biraz yeterli, %33,5'i orta düzeyde yeterli, %40,8'i oldukça yeterli, %20,1'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %60,9'u bu konuda yeterli olduğunu düşünürken, %36,3'ü bazı eksiklikleri olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların psikolojik olarak rahat hissedebilecekleri eğlenceli öğrenme ortamları hazırlıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak bu soruya 4-6 yaş grubu öğrencilerinin Kur'an Kursuna gelmelerinin çok önemli olduğunu, bu nedenle çocukların kursu sevmelerine ve eğlenmelerine önem verdiklerini söylemişlerdir. Ancak bu konuda neler yaptığını söyleyen bir öğretici olmamıştır. Öğreticilerin çocukların rahat hissedebilecekleri eğlenceli öğrenme ortamları hazırlamak için neler yaptıkları, bu hazırlıkların okul öncesi çocuğuna uygunluğu ise ayrıca araştırılmalıdır.

3.2.9. Kazanımlara Uygun Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Belirleme

Öğretim programının son ögesi olan “ölçme ve değerlendirme etkinlikleri, öğrencilere kazandırılması planlanan kazanımların kazanılma düzeylerinin tespiti ve varsa aksaklıkların belirlenmesine yönelik etkinlikleri içerir.”¹³⁸ Erken çocukluk eğitiminde çocukların değerlendirilmesi, gelişimlerinin desteklenmesi için oldukça önemlidir. Bu nedenle öğretmenler öğretim sürecini planlarken gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin

¹³⁸ Oral, s.465-492.

etkili olup olmadığını anlamak için ölçme ve değerlendirme araçlarını da belirlemelidir.¹³⁹ Okul öncesi dönemde ölçme ve değerlendirme, çocukların tüm gelişimleri hakkında bilgi sahibi olmak, çocuğun eğitim sürecinde gelişimini izlemek ve özel gereksinimli çocukları belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Bu süreçte öğretmenlerin çocukları tüm yönleri ile değerlendirmesi, çocukların gelişimleri ile ilgili doğru kararlar almalarını sağlayacaktır. Çocukların tüm yönleriyle gelişimlerini ölçmek ve değerlendirmek için tek bir araç kullanılması yeterli değildir. Öğreticilerin birden fazla ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarından yararlanmaları doğru bir değerlendirme yapmaları için gereklidir. Erken çocukluk eğitiminde ölçme ve değerlendirme araçları; formal, informal ve alternatif değerlendirme olmak üzere üç grupta toplanmaktadır.¹⁴⁰

“Formal Değerlendirme: Çocuğun gelişimini değerlendirmek için önceden belirlenmiş, yapılandırılmış ve standartlaştırılmış araç ve gereçler kullanılarak yapılan işlemlere denilmektedir”¹⁴¹

“İnformal Değerlendirme: Görüşme, gözlem, derecelendirme ölçekleri ve etkinlik örnekleri gibi standart olmayan teknikler kullanılarak yapılan ölçme ve değerlendirmeyi kapsamaktadır.”¹⁴²

“Alternatif Değerlendirme: Çocukların gözlemlenerek, çalışma örnekleri toplanarak, oyun temelli uygulamalar yapılarak gelişim ve öğrenmelerinin değerlendirilmesidir.”¹⁴³ Öğreticilerin bu ölçme ve değerlendirme araçlarından uygun olanını seçebilmesi neyi, niçin yaptığını bilmesi ile doğrudan ilgilidir.¹⁴⁴ Araştırmaya katılan öğretmenlerin kazanımlara uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹³⁹Korkmaz, Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme, s.33.

¹⁴⁰ Nesrin Işıkoğlu Erdoğan, Merve Canbeldek, Erken Çocukluk Eğitiminde Ölçme Ve Değerlendirme, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:17, Sayı:3, s. 1306.

¹⁴¹S. Wortham, B. Hardin, Assessment in early childhood education(6th Edition) NJ: Pearson (akt. Erdoğan, Canbeldek, s.1308)

¹⁴²O.Mcafee, D.J.Leong, Erken Çocukluk Döneminde Gelişim ve Öğrenmenin Değerlendirilmesi ve Desteklenmesi (Çev: B. Ekinci) Ankara,2012, Nobel Yay. (akt. Erdoğan, Canbeldek,s.1309)

¹⁴³ Colorado Department of Educatin Child and family outcomes

<http://www.cde.state.co.us/resultsmatter/childfamilyoutcomes.htm> (akt. Erdoğan, Canbeldek, s.1317)

¹⁴⁴ Oktay, s.208.

Tablo 28. Kazanımlara Uygun Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Belirleme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	4	2,2
Biraz Yeterliyim	5	2,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	52	29,1
Oldukça Yeterliyim	87	48,6
Tam Yeterliyim	31	17,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre kazanımlara uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i biraz, %29,1'i orta düzeyde, %48,6'sı oldukça, %17,3'ü ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin % 65,9'u bu konuda yeterli olduğunu düşünmektedir. Eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı ise %31,9'dur.

Görüşme yapılan öğretmenlere “kazanımlara uygun ölçme ve değerlendirme araçları belirliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler bu soruya genel olarak “ölçme ve değerlendirme için farklı araçlar belirlemediklerini ölçme ve değerlendirme için gözlem yöntemini kullandıklarını” söylerken, bir öğretici “soru-cevap yöntemi ile değerlendirme yaptığını” söylemiştir (Kadrolu, İlahiyat Fakültesi Mezunu, 4 yıllık) Çocukları ölçme ve değerlendirmede, en yaygın ve etkili olarak kullanılan informal tekniklerden birisi gözlemdir. Öğreticilerin gözlemi, ölçme ve değerlendirme amacıyla kullanmaları için gözlemi kayıt altına almaları, gözlemin amacını ve odağını belirleyerek detayları ve davranışları mümkün olduğunca nesnel olarak kaydetmeleri, gözlenen davranışlara ait değerlendirme ve yorumları gözlem notlarından ayrı bir şekilde belirtmeleri gerekmektedir.¹⁴⁵ Ancak öğretmenlerin görüşlerinden hareketle onların böyle bir gözlem çalışması yapmadıkları, yaptıkları gözlemin daha çok neyin, nerede, nasıl, ne zaman gözleneceğine ilişkin bir planın yapılmadığı, amacın saptanmadığı gelişigüzel gözlem olduğu söylenebilir.¹⁴⁶

Öğreticilerin çocukların özelliklerini dikkate alarak farklı ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleyebilmesi, öğretmenlerin okul öncesi dönemde kullanılacak ölçme ve değerlendirme araçlarının neler olduğu ve bu araçların nasıl kullanıldığı hakkında

¹⁴⁵Erdoğan, Canbeldek, s.1310.

¹⁴⁶ Bkz. s.40.

yeterli bilgi sahibi olmalarıyla mümkündür. Fakat öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında ölçme ve değerlendirme ile ilgili bir dersin olmaması ve yapılan görüşmeler dikkate alındığında bazı öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgilerinin olmaması öğrenciyi doğru bir şekilde değerlendirememelerine sebep olabilir.

3.2.10. Öğretimi Planlama Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Aşağıdaki tabloda öğretimi planlama boyutunda yer alan yeterlik ifadeleri ile öğretmenlerin algı puanlarının ortalaması verilmiştir:

Tablo 29. Öğretimi Planlama Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları

	N	ORTALAMA	ALGI DÜZEYİ
Çocukların gelişim özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme	177	3,88	Oldukça yeterli
Amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayacak ve konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak somut örnekleri belirleme	175	3,82	Oldukça yeterli
Kur'an Kursları Öğretim Programının (4-6 yaş grubu) temel amaç ve ilkelerini bilme	178	3,81	Oldukça yeterli
Kazanımlara uygun ders içeriğini belirleme	178	3,78	Oldukça yeterli
Çocukların psikolojik olarak rahat hissedebilecekleri, eğlenceli öğrenme ortamları hazırlama	176	3,77	Oldukça yeterli
Dersi planlamada çocukların bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma	178	3,75	Oldukça yeterli
Konuların anlaşılmasına yardımcı olacak ayet ya da hadisleri belirleme	175	3,74	Oldukça yeterli
Kazanımlara uygun öğretim araç-gereçleri belirleme ve hazırlama	176	3,71	Oldukça yeterli
Öğrenme ortamının fiziksel koşullarını öğrenmeyi destekleyecek biçimde hazırlama	175	3,71	Oldukça yeterli
Kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme	177	3,66	Oldukça yeterli
4-6 yaş grubu çocuklarına ilişkin değerler eğitimi özelliklerini bilme	176	3,63	Oldukça yeterli
Materyal geliştirme ilkelerini bilme	175	3,61	Oldukça yeterli
Kazanımlara uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleme	175	3,55	Oldukça yeterli
Ortalama	176	3,71	Oldukça yeterli

Tabloya göre öğretmenlerin öğretimi planlama boyutundaki yeterlik algılarının ortalaması (3,71)'dir. Bu sonuç araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama boyutunda kendilerinin oldukça yeterli olduğunu düşündükleri anlamına gelmektedir.

Öğretimi planlama yeterlikleri içinde genel ortalamanın (3,71) üzerinde olan 3 yeterlik ifadesi şunlardır: “çocukların gelişim özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme” (3,88), “amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayacak ve konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak somut örnekleri belirleme (3,82)”, “Kur'an Kursları öğretim programının (4-6 yaş grubu) temel amaç ve ilkelerini bilme (3,81)” dir.

Öğretimi planlama yeterlikleri içinde genel ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri ise şunlardır: “kazanımlara uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleme; (3,55)”, “materyal geliştirme ilkelerini bilme; (3,61)”, “4-6 yaş dönemine ilişkin değerler eğitimi özelliklerini bilme; (3,63)”, “kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme; (3,66)” dir. Bu verilere göre öğretmenlerin “ders içeriğini belirleme, somut örnek belirleme, çocukların bireysel farklılıklarını dikkate alma ve psikolojik olarak rahat hareket edecekleri öğrenme ortamı hazırlama konularında daha yeterli olduklarını düşünürken, öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme, materyal geliştirme, ölçme değerlendirme araçlarını belirleme konularında eksiklikleri olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin eksik hissettikleri konuların pedagojik formasyon eksikliklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama yeterlik algı puanları *ile resmi statüleri* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig =0,813; $p>0,05$) Buna göre öğretmenlerin resmi statüleri ile öğretimi planlama yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmenlerin kadrolu, sözleşmeli veya ücretli olmaları öğretimi planlamada yeterlik algılarını etkilememektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama yeterlik algı puanları *ile mesleki kıdem durumları* arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 30. Öğretimi Planlama-Kıdem Korelasyon Analizi

		Öğretim Planlama	Mesleki Kıdem
Öğretim Planlama	Pearson Correlation	1	,176**
	Sig. (1-tailed)		0,010
	N	175	175
Mesleki Kıdem	Pearson Correlation	,176**	1
	Sig. (1-tailed)	0,010	
	N	175	175

Korelasyon analizine göre ($r=0,010$; $p<0,05$)'dir. Bu sonuca göre öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile öğretimi planlama yeterlik algıları arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır. Buna göre öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça öğretimi planlama konusundaki yeterlik algıları artmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama yeterlik algı puanları ile *mezun oldukları okul programları* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig =0,275; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin mezun oldukları okul programları ile öğretimi planlama yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında pedagojik formasyon derslerinin olmaması nedeniyle anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama yeterlik algıları ile *çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum değişkeni* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir (Sig.= 0,857; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin sertifika aldıkları kurum ile öğretimi planlama yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Sertifika programlarında pedagojik formasyon ile ilgili derslerin bulunmaması nedeniyle anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama ile *hizmet içi eğitime katılma durumları* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır.

Tablo 31. Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu-Öğretimi Planlama t-Testi

	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Katılmayanlar	45	3,50	0,79	177	2,57	0,011
Katılanlar	134	3,80	0,63	63,53	2,29	0,025

Yapılan t-testi sonucuna göre hizmet içi eğitim seminerlerine katılan öğretmenlerle katılmayan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Hizmet içi eğitime katılanların yeterlik algısı (\bar{X} =3.80), katılmayanlara (\bar{x} = 3.50) göre daha yüksektir. Bu bulguya göre düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinin öğretimi planlama konusunda öğretmenlerin yeterlik algısına katkı sağladığı söylenebilir.

3.3. ÖĞRETİMİ DÜZENLEME YETERLİKLERİ

Eğitim durumları da denilen ve öğretim sürecinin ikinci aşamasını oluşturan öğretimi düzenleme aşaması; öğreticinin öğrencilerin belirlenen hedef davranışları kazanması için gerekli yaşantı çevresini düzenleyerek, öğrencilerin istedik davranışları kazanmasına kılavuzluk etme süreci¹⁴⁷ olarak tanımlanabilir. Bu süreç; giriş etkinlikleri, gelişme etkinlikleri ve sonuç etkinlikleri olmak üzere 3 aşamadan oluşmaktadır.

Giriş etkinlikleri; öğretmenin/öğreticinin öğretime başlamadan önce öğrencileri derse, konuya hazır hale getirmesi gerekir. Bunun için dersin başında öğretici dikkat çekme, güdüleme/istekli kılma ve ön öğrenmeleri kontrol etme gibi etkinlikleri yaparak öğrenciyi derse hazır hale getirmelidir.

Gelişme etkinlikleri; dersin ikinci safhasını oluşturan gelişme etkinliklerinde öğretici dersle ilgili materyaller, araç-gereçlerden faydalanarak ve öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak öğrenme-öğretme etkinliğinin gerçekleşmesini sağlamalıdır. Yine bu süreçte öğretici pekiştirme, dönüt, düzeltme vb. etkinliklerden faydalanarak öğrenme sürecinin daha verimli hale gelmesini sağlamalıdır.

¹⁴⁷ Veysel Sönmez Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Anı Yay. , Ankara 2005, s.119; Korkmaz, Din Öğretimi Teknolojisi, s.30.

Sonuç etkinlikleri; bu aşamada öğretici öğrenme etkinliklerini tamamladıktan sonra öğrenilenlerin kalıcılığını sağlamak, öğrenme eksikliklerini belirlemek ve öğrencilerin bir sonraki derse hazır hale gelmeleri için özetleme, tekrar güdüleme, değerlendirme ve bir sonraki dersle ilgili ön bilgiler verme etkinlikleri yapmalıdır.¹⁴⁸

4-6 yaş grubu öğretmenlerinin etkili bir din öğretimi gerçekleştirebilmeleri öğretimi düzenleme konusundaki bilgi ve becerilerine bağlıdır. Bu nedenle öğretmenlerin pedagojik formasyon bilgileri kritik öneme sahiptir. Şayet öğretmenlerin pedagojik formasyon alt yapısı yoksa öğrenme-öğretme sürecini öğretmenler etkili bir şekilde gerçekleştiremez ve istenilen hedef davranışlar öğrencilerde gerçekleştirilemez. Böylece öğretici yaptığı hizmetin karşılığını alamadığı gibi eğitim için işe koşulan tüm kaynaklar da boşa gitmiş olur.¹⁴⁹

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi düzenleme yeterlikleri ile ilgili olarak şu maddelere yer verilmiştir:

1. Derse girişte öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekme.
2. İşlenecek konuyu daha önce öğrenilen konularla ilişkilendirme.
3. Konuları öğrencilerin ihtiyaçları ve günlük hayatıyla ilişkilendirme.
4. Çocukların kazandıkları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını teşvik etme.
5. Ezberlenecek surelerin anlamlarını öğrencilere açıklama.
6. Anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel öğretim yöntemlerini kullanma.
7. Öğrencilerin ilgilerini çekecek ve düşüncelerini sağlayacak sorular sorma.
8. Drama, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yeni öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma.
9. Kur'an-ı Kerim öğretim yöntem ve tekniklerini çocukların gelişim özelliklerine uygun şekilde kullanma.
10. Çocukların Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımlarını sağlama.
11. Çocuklara güzel ve doğru Kur'an okumada modeller sunma.
12. Bireysel, küçük grup ve büyük grup etkinliklerine dengeli biçimde yer verme.
13. Çocukların İslam Dini'nin değerlerini fark etmelerini sağlama.
14. Çocukların Allah'ı sevgi temelinde tanımlarını sağlama.

¹⁴⁸ Oral, s.465-504.

¹⁴⁹ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, s.190.

15. Çocukların Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını sağlama.
16. Çocukların Peygamber Efendimizi sevip model almalarını teşvik etme.
17. Çocukların, dini bayram ve kandillerin anlam ve önemini fark etmelerini sağlama.
18. Kazanımlara uygun araç-gereç ve materyal kullanma.
19. Yazı tahtasını etkili kullanma.
20. Öğretimde bilgisayar ve internetten yararlanma.
21. Öğretimde şema, şekil, resim gibi görsel unsurlardan faydalanma.
22. Dersin sonunda öğrenme düzeyini tespit etme.
23. Öğrencilerin eksik ya da yanlış öğrenmelerini düzeltme.
24. Öğrenme sürecinde zamanı etkili kullanma.
25. Öğrencilerin olumlu davranışlarını ödüllendirme.
26. Olumsuz öğrenci davranışları için işlevsel ve eğitsel çözümler üretme.
27. Öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında etkili tedbirlere başvurma.
28. Öğrenme ortamında öğrenci özelliklerine uygun ilgi köşeleri düzenleme.
29. Demokratik bir öğrenme ortamı sağlama.
30. Öğrenme sürecinde çocukların zevk almalarını ve eğlenmelerini önemseme.
31. Öğrenme ortamının tehlikelerden uzak, estetik, temiz ve düzenli olmasına dikkat etme.
32. Kur'an Kursu dışındaki öğrenme ortamlarından yararlanma.

3.3.1. Derse Girişte Öğrencilerin İlgi ve Dikkatini Çekme

Bir dersin işlenişinde ilk basamak öğrencinin ilgi ve dikkatini çekmektir. Öğrencilerin dikkatini çekerek etkinliğe geçmek öğrencide öğrenme isteğini artırarak etkinliklere istekli bir şekilde katılımını sağlayabilir. Öğreticiler dersin başında öğrencilerin dikkatini konuya ve kazandırılacak davranışa çekmek için olay, anı, espri, fıkra, şarkı gibi etkinliklerden yararlanabilirler. Öğreticiler dikkat çekme için kullanılacak argümanları belirlerken hedeflerin düzeyine dikkat etmeli ve öğrencilerin gelişimsel özelliklerini mutlaka göz önünde bulundurmalarıdır.¹⁵⁰ Araştırmaya katılan öğretmenlerin derse girişte öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹⁵⁰Sönmez, s.164.

Tablo 32. Derse Girişte Öğrencilerin İlgi ve Dikkatini Çekme

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	4	2,2
Orta Düzeyde Yeterliyim	43	24,0
Oldukça Yeterliyim	75	41,9
Tam Yeterliyim	57	31,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre derse girişte öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,2'si biraz yeterli, %24'ü orta düzeyde yeterli, %41,9'u oldukça yeterli, %31,8'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre 73,7'si kendini bu konuda yeterli görürken, %26,6'sı eksiklikleri olduğunu düşünmektedir. Yetersiz olduğunu düşünen öğretici ise bulunmamaktadır.

Görüşme yapılan öğretmenlere “derse girişte öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekiyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak bu soruya evet cevabını vermiş ve çocukların ilgisini çekmek için derse girişte çocuklarla dans ettiklerini, oyun oynadıklarını söylemişlerdir. Bir öğretici ise soru sorarak çocukların ilgi ve dikkatini çektiğini belirtmiştir. (Kadrolu, İlahiyat Mezunu, 4 yıllık) Çocukların ilgisini artırmak için işlenecek konuyla ilgili öykü, fıkra vb. etkinliklerden yararlandığını söyleyen bir öğretici olmamıştır. Öğreticilerin çocuklarla dans etmesi ya da oyun oynaması çocukların neşelenmesini ve enerjilerini atmasını sağlasa da uygulanacak etkinliklere hazırlayıcı bir faaliyet olmadığı söylenebilir. Sonuç olarak pedagojik formasyon eksikliği nedeniyle öğretmenlerin derse giriş etkinliklerinin nasıl yapılacağını bilmedikleri, bu konuda eksiklikleri olduğu söylenebilir. Öğreticilerin etkinliklere öğrencilerin dikkatini çekmeden başlaması öğrencinin işlenecek konuya ilgi duymamasına ve öğrenme düzeyinin düşük olmasına sebep olabilir.

3.3.2. İşlenecek Konuyu Daha Önce Öğrenilen Konularla İlişkilendirme

Öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasında öğrencinin daha önceki yaşantılarının ve bilgilerinin büyük önemi vardır. Çünkü öğrenilen yeni bilgiler eski bilgilerin üzerine inşa edilir.¹⁵¹ Her öğrenme faaliyeti daha önceki öğrenmelerle ilişkili olduğu için

¹⁵¹ Binnur Yeşilyaprak, Ertuğrul Uçar, Öğrenmeden Öğretime, (ed: Binnur Yeşilyaprak) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yay, Ankara 2017, s.337.

öğretici öğretme etkinliğine önce çocuğun bildiği şeylerden başlamalıdır. Öğreticinin konuları birbiriyle ilişki içinde ele alması, öğrencide kalıcı öğrenmeyi sağlar ve bu yolla çocuk eski bildikleriyle yeni öğrendikleri arasında bağlantı kurmayı öğrenir. Böylece öğrenme daha kalıcı olur ve daha anlamlı bir hale gelir.¹⁵² Araştırmaya katılan öğretmenlerin işlenecek konuyu daha önce öğrenilen konularla ilişkilendirme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 33. İşlenecek Konuyu Daha Önce Öğrenilen Konularla İlişkilendirme

	Frekans	Yüzde
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	5	2,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	40	22,3
Oldukça Yeterliyim	83	46,4
Tam Yeterliyim	50	27,9
Toplam	179	100,0

Tabloya göre işlenecek konuyu daha önce öğrenilen konularla ilişkilendirme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yetersiz olduğunu düşünürken %2,8'i biraz yeterli, %22,3'ü orta düzeyde yeterli, %46,4'ü oldukça yeterli, %27,9'u tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu tabloya göre öğretmenlerin %74,3'ü kendini yeterli görürken, % 25,1'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “ işlenecek konuyu daha önce öğrenilen konularla ilişkilendiriyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerden bazıları “konuları birbiriyle ilişkilendirmeyi çok yapmadığını” söylerken (Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 Yıllık) bazıları “yapmaya çalıştığını” (Kadrolu, İlitam Mezunu, 3 Yıllık) söylemiştir. Öğreticilerin bazılarının bu konudaki eksikliklerinin sebebinin öğrenme psikolojisini ve kalıcı öğrenme için konular arasında ilişki kurulmasının önemini bilmediklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Öğreticilerin bu konudaki eksiklikleri öğrencilerin eski ve yeni öğrenmeler arasında bağlantı kuramamasına ve öğrenilenlerin kalıcı olmamasına sebep olabilir.

¹⁵² Oktay, s.137.

3.3.3. Konuları Öğrencilerin İhtiyaçları ve Günlük Hayatıyla İlişkilendirme

Öğreticiler etkinliklerde anlatılanları çocukların anlamlandırmalarına yardımcı olmak için sık-sık anlatılan konuyla günlük yaşam arasında bağlantı kurmalıdır. Çünkü çocuk anlatılanların kendisi için anlamlı olduğuna inandığında daha iyi öğrenir.¹⁵³ Bunun için öğretim sırasında çocuğun öğrendiklerini nerede, nasıl kullanacağını görmesi sağlanmalı, verilen örnekler hayatın içinden seçilmelidir. Konuların yaşanan hayattan alınması, öğrencilerin öğrendiği bilgileri hayata atıldığında kullanmasına yardımcı olacaktır.¹⁵⁴ Şayet çocuk anlatılanlarla kendi yaşamı arasında bir bağ kuramazsa öğrenme düzeyi düşer. Bu nedenle öğretmenler öğretimin kapsamını çocuğun ihtiyaçlarına cevap verecek, günlük hayatıyla ilişkilendirecek şekilde düzenlemelidir.¹⁵⁵ Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuları öğrencilerin ihtiyaçları ve günlük hayatıyla ilişkilendirme konusundaki yeterlik algıları şöyledir

Tablo 34. Konuları Öğrencilerin İhtiyaçları ve Günlük Hayatıyla İlişkilendirme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	6	3,4
Orta Düzeyde Yeterliyim	35	19,6
Oldukça Yeterliyim	76	42,5
Tam Yeterliyim	60	33,5
Toplam	179	100,0

Tabloya göre konuları öğrencilerin ihtiyaçları ve günlük hayatıyla ilişkilendirme konusunda öğretmenlerin %0,6'sı yetersiz olduğunu düşünürken, %3,4'ü biraz yeterli, %19,6'sı orta düzeyde yeterli, %42,5'i oldukça yeterli, %33,5'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu tabloya göre öğretmenlerin %76'sı yeterli olduğunu düşünürken, %23'ü eksiklikleri olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “konuları öğrencilerin günlük hayatı ve ihtiyaçlarıyla ilişkilendiriyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “4-6 yaş grubu

¹⁵³Bülent Öztürk, İbrahim Kısaç, Bilgiyi İşleme Modeli (ed: Binnur Yeşilyaprak) içinde: Eğitim psikolojisi, PegemA Yay. , Ankara 2017, s.303-335.

¹⁵⁴ Yılmaz, Sümbül, s.35.

¹⁵⁵Senemoğlu, s.385.

Kur'an Kurslarında değerler eğitiminin ağırlıklı olduğunu bu nedenle öğrenilenlerin günlük hayatla ilişkilendirilmesine önem verdiklerini, ailelerden de bu konuda olumlu tepkiler aldıklarını” (Fahri, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 3 yıllık; Sözleşmeli, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 1 yıllık; Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 yıllık) söylemişlerdir. Bununla birlikte öğreticilerin konuları günlük hayat ve öğrencilerin ihtiyaçlarıyla ilişkilendirmek için neler yaptıkları ve yapılan etkinlikler ile çocukların kendi yaşamı arasında ilişki kurup kurmadığı ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.3.1. Çocukların Kazandıkları Değerleri Gündelik Hayatta Kullanmalarını Sağlama

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında çocukların öğrendikleri değerleri gündelik hayatta kullanmalarını sağlamak için mümkün olduğunca kurs gerçek yaşamın bir parçası olmalıdır. Çocuğun kurs dışında ne yapması bekleniyorsa kurs içinde de onu yapması, yani benzer şeyleri öğrenmesi sağlanmalıdır.¹⁵⁶ Ayrıca çocukların öğrendikleri değerleri gündelik hayata yansıtılabilmeleri için öğreticilerin velilerle iletişim halinde olması gerekir. Çünkü çocuğun kurstaki yaşantılarından, kazanımlarından velilerin haberdar olması ev ortamında çocuğun hayatında süreklilik olmasını sağlayarak değerleri benimsemesini ve günlük yaşamına aktarmasını kolaylaştırabilir. Araştırmaya katılan öğreticilerin çocukların kazandıkları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 35. Çocukların Kazandıkları Değerleri Gündelik Hayatta Kullanmalarını Sağlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Biraz Yeterliyim	4	2,2
Orta Düzeyde Yeterliyim	31	17,3
Oldukça Yeterliyim	85	47,5
Tam Yeterliyim	57	31,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların kazandıkları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını sağlama konusunda öğreticilerin %2,2'si biraz yeterli, %17,3'ü orta düzeyde yeterli, %47,5'i

¹⁵⁶Senemoğlu, s.133.

oldukça yeterli, %31,8'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %19,5'i eksikliği olduğunu düşünürken %79,3'ü yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların kazandıkları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını sağlıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler “çocukların kazandıkları değerleri gündelik hayatta kullanmalarına önem verdiklerini ve ailelerden de bu yönde olumlu tepkiler aldıklarını” söylemişlerdir. 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları ile ilgili yapılan çalışmalarda da çocukların kazandıkları değerleri gündelik hayatta kullanma konusunda çaba gösterdikleri ve bu konuda olumlu gelişmeler olduğu belirtilmiştir.¹⁵⁷ Bununla birlikte öğretmenlerin çocukların kazandıkları değerleri günlük hayatta kullanmaları için hangi etkinlikleri yaptıkları, yapılan etkinliklerin çocuklara uygunluğu ve öğrencilerin öğrenilen değerlerin ne kadarını günlük hayatta kullandıkları ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.4. Ezberlenecek Surelerin Anlamlarını Öğrencilere Açıklama

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretim programında çocuklara ezberletilecek dua ve sureler Besmele, Kelime-i Tevhid, Kelime-i Şehadet, başarı duası, Subhaneke, Salli-Barik, İhlas, Kevser, Tahiyat, Rabbena duaları, Fatiha, Amentü, Nas, Felak, Ayet'el Kürsi olarak belirlenmiştir.

Bu dua ve surelerden Besmele, Kelime-i Tevhid, Kelime-i Şehadet ve başarı duasının anlamının öğrenilmesi, Amentü, İhlas, Kevser ve Fatiha surelerinin ise anlamının bilinmesi çocuklardan beklenen kazanımlardır. Çocukların ezberlenecek dua ve surelerin anlamlarını bilmesi ve öğrenebilmesi için öğretmenlerin çocukların seviyelerini dikkate alarak açıklama yapmaları gerekir. Bunun için öğretmenlerin öğretim öncesinde söz konusu dua ve surelerin anlamlarının ne olduğu, ilgili kaynaklarda nasıl yorumlandığı, çocukların seviyelerine göre nasıl açıklanabileceği vb. konularda ön hazırlık yapmaları gerekmektedir.¹⁵⁸ Araştırmaya katılan öğretmenlerin ezberlenecek surelerin anlamlarını öğrencilere açıklama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹⁵⁷Betül Yıldırım, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)", Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas 2015 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.148; Ali Gücen, Ahmet Çakmak, M. Fatih Ay, 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi, 18-20 Mart, İstanbul 2016, s.756.

¹⁵⁸ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, s.272.

Tablo 36. Ezberlenecek Surelerin Anlamlarını Öğrencilere Açıklama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli Değilim	3	1,7
Biraz Yeterliyim	19	10,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	64	35,8
Oldukça Yeterliyim	66	36,9
Tam Yeterliyim	24	13,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre ezberlenecek surelerin anlamlarını öğrencilere açıklama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,7'si yeterli olmadığını düşünmektedir. %10,6'sı biraz yeterli,%35,8'i orta düzeyde yeterli, %36,9'u oldukça yeterli,%13,4'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %46,4'ü bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %50,3'ü yeterli olduğunu düşünmektedir. Tabloya göre eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısını oluşturduğu söylenebilir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “ezberlenecek dua ve surelerin anlamlarını öğrencilerinize açıklıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. 10 öğretmeninden ikisi “sadece Besmele, Kelime-i Tevhid, Kelime-i Şehadet ve başarı duasının anlamlarını öğrencilere açıkladıklarını, diğer sureleri ise öğrencilerin anlayamayacağı için açıklama yapmadıklarını” (Kadrolu, İlahiyat Mezunu, 3 yıllık; Kadrolu, İlahiyat Mezunu, 4 yıllık) söylemişlerdir. Diğer öğretmenler ise böyle bir çalışma yapmadıklarını söylemişlerdir. Anket uygulamasında görüşülen öğretmenlerde çocukların ilgi sürelerinin kısalığı nedeniyle ezberlenecek dua ve surelerin anlamlarını açıklamadıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin bu görüşlerinden onların ezberlenecek dua ve surelerin anlamlarını yetişkinlerde olduğu gibi açıklanamayacağını düşündükleri için gerekli görmedikleri söylenebilir. Ancak öğretmenler ezberlenecek dua ve surelerin anlamlarını çocukların seviyelerini göz önünde bulundurarak, uygulayacakları etkinliklerle kısaca açıklayabilirler. Böylece çocukların sadece ezber yapmaları değil ezber yaptıkları dua ve surelerin anlamlarını öğrenmeleri de sağlanmış olur. Sonuç olarak yapılan görüşmelere göre öğretmenlerden bazılarının bu konuda eksiklikleri olabileceği söylenebilir.

3.3.5. Öğretim Sürecinde Çeşitli Yöntemlerden Yararlanma

3.3.5.1. Anlatım ve Soru Cevap Gibi Geleneksel Öğretim Yöntemlerini Kullanma

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin öğretim etkinliklerinde kullanabilecekleri yöntemlerin başında anlatım ve soru-cevap gelmektedir. Anlatım yöntemi yaygın ve yanlış kullanımı nedeniyle eleştirilen bir yöntemdir. Monoton ve fazla hazırlık gerektirmeyen bir yöntem olarak kabul edilir. Oysa ciddi bir ön hazırlığı ve etkin uygulamayı gerektirir.¹⁵⁹ Soru-cevap yöntemi ise anlatma metodundan sonra eğitimde en çok kullanılan öğretim yöntemidir. Sınıf içi uygulamalarda soru sorulması ve cevap verilmesi yoluyla tartışmanın yürütüldüğü, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirerek onların anlayıp anlamadıklarını ve dersin etkililiğinin de kontrol edildiği bir yöntemdir.¹⁶⁰ Öğreticilerin bu yöntemleri etkili bir şekilde uygulayabilmeleri için yöntemlerin imkân ve sınırlılıkları konusunda bilgi ve beceri sahibi olmaları gerekmektedir.¹⁶¹ Araştırmaya katılan öğretmenlerin anlatım ve soru cevap gibi geleneksel öğretim yöntemlerini bilme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 37. Anlatım ve Soru Cevap Gibi Geleneksel Öğretim Yöntemlerini Kullanma

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	4	2,2
Orta Düzeyde Yeterliyim	34	19,0
Oldukça Yeterliyim	81	45,3
Tam Yeterliyim	60	33,5
Toplam	179	100,0

Tabloya göre anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel öğretim yöntemlerini kullanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin % 2,2'si biraz yeterli, %19'u orta düzeyde yeterli, %45,3'ü oldukça yeterli, %33,5'ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %78,8'i yeterli olduğunu düşünürken, %21,2'si eksiklikleri olduğunu düşünmektedir. Bu konuda yetersiz olduğunu düşünen öğretici ise yoktur.

¹⁵⁹ Süleyman Akyürek, Din Öğretimi: Model, Strateji, Yöntem Teknikler, Nobel Yay., Ankara 2013, s.125.

¹⁶⁰ Gürbüz Ocak, Yöntem ve Teknikler (ed: Gürbüz Ocak) içinde: Öğretim İlke ve Yöntemleri, PegemA Yay.,Ankara 2008, s.261-336.

¹⁶¹ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, s.201.

Görüşme yapılan öğretmenlere “anlatım ve soru-cevap öğretim yöntemlerini kullanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. 10 öğreticiden birisi “öğretim yöntemleri konusunda eksiklikleri olduğunu, sertifika programlarında da öğretim yöntemleri konusunda eğitim olmadığını, bu nedenle etkinliklerde zorlandığını (Kadrolu, İlitam Mezun, 1 yıllık) söylemiştir. Bazı öğretmenler ise bu yöntemleri bildiklerini(sözleşmeli, ilahiyat ön lisans,1 yıllık; kadrolu, ilitam mezunu,2 yıllık; fahri, ilahiyat önlisans, 3 yıllık) söylemişlerdir.

Kur’an Kursları ile ilgili yapılan çalışmalarda öğretmenlere hangi öğretim yöntemini kullandıkları sorulmuştur. Öğreticiler çoğunlukla anlatım ve soru-cevap yöntemini kullandıklarını belirtmişler,¹⁶² fakat cevaplar incelendiğinde öğretim yöntem ve tekniklerini yeterince bilmedikleri,¹⁶³ bazı öğretmenlerin bu yöntemleri çok farklı şekilde anladıkları ve kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır¹⁶⁴.

Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenler genel olarak anlatım ve soru- cevap yöntemini bildiklerini ve kullandıklarını düşünseler de öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili bir dersin olmaması ve yapılan görüşmelerde dikkate alındığında bazı öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olduğu, yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin ise daha çok teorik bilgi olmadan kendi tecrübelerinden hareketle bu yöntemleri bildiklerini düşündükleri söylenebilir. Öğreticilerin bu yöntemleri ne kadar bildikleri ve doğru kullanıp kullanmadıkları ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.5.2. Öğrencilerin İlgilerini Çekecek ve Düşüncelerini Sağlayacak Sorular Sorma

Öğretimde soru sormak, çocuklarda düşünceyi ortaya çıkarmak açısından önemlidir. Bu yüzden planlanarak sorulan sorular, çocukların etkili biçimde düşünmesini sağlamaktadır. Çocuklara farklı bilişsel düzeylerde sorular sormak ayrıca onların eleştirel düşünmesini de sağlamaktadır. Çocuklarda eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için öğretmenlerin çocukların gelişimine uygun olarak nasıl soru

¹⁶²M. Faruk Bayraktar, Eğitim Kurumu Olarak Kur’an Kursları Üzerine Bir Araştırma, Yıldızlar Matbaası, İstanbul 1992, s.86; M. Fatih Genç, Kur’an Kurslarında Toplam Kalite Yönetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas 2007, s.123; Korkmaz, Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, s.202.

¹⁶³ Genç, s.123.

¹⁶⁴ Korkmaz, Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, s.205.

soracaklarının planlamasını yapmaları gerekir. Bu nedenle öğretmenler hem soru sorma türlerini hem de hangi durumlarda hangi tür soruların kullanıldığını bilmelidir.¹⁶⁵ Öğreticilerin dersin başında soracağı sorular çocuğun, kendini amaca ulaştırarak konuya odaklanmasını sağlarken, ders sırasında ve sonrasında sorulan sorular, çocuğun bilgiyi yeniden yapılandırmasına yardım eder. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerin ilgilerini çekecek ve düşüncelerini sağlayacak sorular sorma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 38. Öğrencilerin İlgiğini Çekecek ve Düşüncelerini Sağlayacak Sorular Sorma

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	9	5,0
Orta Düzeyde Yeterliyim	36	20,1
Oldukça Yeterliyim	80	44,7
Tam Yeterliyim	53	29,6
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğrencilerin ilgiğini çekecek ve düşüncelerini sağlayacak sorular sorma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünürken, %5'i biraz yeterli, %20,1'i orta düzeyde yeterli, %44,7'si oldukça yeterli, %29,6'sı tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %25,1'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %74,3'ü yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “öğrencilerin ilgiğini çekecek ve düşüncelerini sağlayacak sorular soruyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin hepsi bu soruya evet cevabını vermiştir. Ne gibi sorular sorarsınız sorusuna ise “çocuklara sen olsan ne yapardın, sen ne düşünüyorsun?” şeklinde sorular sorduklarını söylemişlerdir. Ancak öğretmenler arasında öğretim planını yaparken çocukların farklı bilişsel düzeylerine göre ne zaman hangi soru soracağı ile ilgili hazırlık yaptığını söyleyen bir öğretici olmamıştır. Buna göre öğretmenlerin dersin akışı içinde akıllarına gelen soruları sordukları, öğrencinin düşünme becerisini geliştirmek için planlı sorular sormadıkları söylenebilir. Öğreticilerin soru sorma türlerini ve hangi durumlarda hangi tür soruların

¹⁶⁵D. Neslihan Bay, Fatma Alisinanoğlu, Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerine Uygulanan Soru Sorma Becerisi Öğretim Programının Öğretmenlerin Sorularının Bilişsel Taksonomisine Etkisi, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:8, Sayı:3, Aralık 2012, s. 80,81.

kullanıldığını bilmemeleri öğretim sürecinden beklenen verimin alınamamasına sebep olabilir. Bu nedenle öğretmenlerin bazılarının bu konuda eksikliği olduğu söylenebilir. Öğreticilerin derste sordukları soruların çocukların ne kadar ilgisini çektiği ve derse ne kadar katkı sağladığı ise ayrıca araştırılması gereken bir konudur.

3.3.5.3. Drama, Alan Gezileri, Grup Tartışması, Birbirlerine Öğretme, Gösteri, Soru-Yanıt, Deney, Model Alma, Öykü, Eğitsel Oyun ve İşbirlikçi Öğrenme Gibi Yöntemleri Kullanma

Okul öncesi dönemdeki çocuk eğitim ortamında bilişsel yeterlikleri, duyuşsal özellikleri ve devinışsel becerileri ile bir bütündür. Bu nedenle hangi ders söz konusu olursa olsun öğrenme-öğretme etkinliklerinin çocuğun gelişimine katkı sağlayacak şekilde planlanması ve uygulanması gerekir. Bu sebeple her ders için tek bir yöntem değil, çok farklı yöntemlerin kullanılması önemlidir.¹⁶⁶ 4-6 yaş grubu öğretmenleri değer eğitimi etkinliklerinde drama, alan gezileri, grup tartışması vb. yöntemleri kullanarak öğretme-öğrenme yaşantılarını zenginleştirip çocuğun gelişimini olumlu yönde etkileyebilir. Öğreticilerin bu yöntemleri etkili bir şekilde kullanabilmesi için yöntemlerin kullanma ilkelerini, olumlu ve sınırlı yönlerini bilmeleri gerekmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin drama, alan gezileri, grup tartışması, birbirlerine öğretme, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yöntemleri kullanma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 39. Drama, Alan Gezileri, Grup Tartışması, Birbirlerine Öğretme, Gösteri, Soru-Yanıt, Deney, Model Alma, Öykü, Eğitsel Oyun ve İşbirlikçi Öğrenme Gibi Yöntemleri Kullanma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	10	5,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	53	29,6
Oldukça Yeterliyim	74	41,3
Tam Yeterliyim	40	22,3
Toplam	179	100,0

¹⁶⁶ Demirel, Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri, s.68, 85.

Tabloya göre drama, alan gezileri, grup tartışması, birbirlerine öğretme, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yöntemleri kullanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yetersiz olduğunu düşünürken, %5,6'sı biraz yeterli, %29,6'sı orta düzeyde yeterli, %41,3'ü oldukça yeterli, %22,3'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %35,2'si bu konuda eksiklikleri olduğunu düşünürken % 63,6'sı yeterli olduğunu düşünmektedir. Tabloya göre öğretmenlerden yeni öğretim yöntemleri konusunda yeterli olduğunu düşünenlerin oranı (%63,6) anlatım ve soru-cevap yöntemini bilme konusunda yeterli olduğunu düşünenlerin oranına (%78,8) göre daha düşük çıkmıştır. Bu sonuca göre öğretmenlerin geleneksel öğretim yöntemlerini bilme konusunda kendilerini daha yeterli gördükleri söylenebilir. Kur'an Kursu öğretmenleri ile ilgili yapılan bir araştırmada da benzer sonuçlar çıkmıştır.¹⁶⁷

Görüşme yapılan öğretmenlere "drama, alan gezileri, grup tartışması, birbirlerine öğretme, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yöntemleri kullanıyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi de etkinliklerde drama yöntemini kullandığını ve okul öncesinde dramanın önemli olduğunu söylemişlerdir. Drama dışında başka bir yöntem kullandığını söyleyen öğretmen ise olmamıştır. Görüşme sırasında öğretmenlerin bazı öğretim yöntemlerini ise hiç duymadığı ve bilmediği fark edilmiştir. Öğretmenlerin bu yöntemlerden yalnızca drama yöntemini bildiklerini söylemelerinde sertifika programlarında *drama etkinlikleri* modülünün ve hizmet içi eğitim seminerlerinde *drama ile din eğitimi* dersinin bulunması etkili olmuş olabilir. Ancak öğretmenlerin etkinliklerinde yalnızca drama yöntemine yer vermeleri farklı gelişimsel özelliklere sahip çocukların öğrenme-öğretim ortamından istenilen düzeyde yararlanamamalarına neden olabilir. Okul öncesi öğretmenleri ile ilgili yapılan bir araştırmada örgün eğitim programından mezun olan öğretmenlerin açık öğretim programından mezun olan öğretmenlere göre öğretim yöntemlerini kullanma düzeyinin daha yüksek olduğu, bunun sebebinin örgün eğitimde uygulama derslerinin daha etkin yürütülmesi nedeniyle öğretimin daha aktif ve kalıcı olduğu, açık öğretim programlarında ise derslerin daha yüzeysel ve teorik olmasından

¹⁶⁷ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğretmenlerinin, s.207.

kaynaklanabileceği belirtilmiştir.¹⁶⁸ Öğreticilerin ise pedagojik formasyon eksiklikleri nedeniyle öğretim yöntem ve teknikleri konusunda teorik ve uygulama bilgileri bulunmamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin kullandıklarını söyledikleri drama yöntemini ve diğer öğretim yöntem ve tekniklerini ne kadar iyi bildikleri ve doğru kullanıp kullanmadıkları ayrıca araştırılmalıdır. Ayrıca öğretim yöntemlerini bilme konusunda daha düşük (%56,4) yeterlik algısına sahip olan öğretmenlerin¹⁶⁹ öğretim yöntemlerini uygulamada daha yüksek yeterlik algısına sahip olmalarının bir çelişki olduğu söylenebilir.

3.3.5.4. Bireysel, Küçük Grup ve Büyük Grup Etkinliklerine Dengeli Biçimde Yer Verme

Çocukların öğrenme stilleri ve ilgi alanları birbirinden farklıdır. 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenleri çocukların bu farklılıklarını dikkate alarak tek bir etkinlik planlamak yerine bireysel, küçük grup, büyük grup etkinliklerine dengeli bir şekilde yer verebilirler. Böylece çocukların öğrenme etkinliklerinden daha iyi yararlanmalarını ve öğrenme ortamının eğlenceli hale gelmesini sağlamış olurlar.

“Bireysel etkinlik, çocuğun kendi başına yaparak yaşayarak öğrenmesini amaçlar. Bu etkinlikler, çocukların bireysel ilgi, gereksinim ve yetenekleri ile gelişim özelliklerini dikkate alarak onların potansiyel gelişimlerini desteklemek amacıyla planlanan etkinliklerdir.

Küçük grup etkinliği, çocukların yaş, gelişim özelliği, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gruplara ayrılarak farklı çalışmalar yaptıkları etkinliklerdir. Küçük grup etkinliklerinde her grubun etkinliği ayrı-ayrı planlanmalıdır. Yani küçük grup etkinliği öğretmenin farklı yöntem ve teknikleri kullanarak aynı kazanım ve göstergelere yönelik etkinlikler planlamasıdır. Böylece çocuklar aynı kazanımlara farklı yollardan ulaşabilirler.

Büyük grup etkinliği, aynı kazanımlara ulaşmayı amaçlayan, aynı yöntem, teknik ve materyaller kullanılarak sınıftaki tüm çocuklarla birlikte yapılan etkinliklerdir.”¹⁷⁰

¹⁶⁸Vakkas Yalçın, Halil Uzun, Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kullanma Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Kilis ve Gaziantep İli Örneği), Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, Eylül 2018, Cilt:3 Sayı:2, s.50.

¹⁶⁹ Bkz. s.57.

¹⁷⁰ MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara 2016, s.18.

Öğreticilerin bu etkinlikleri yapabilmesi için çocukları iyi tanımaları ve farklı yöntem ve teknikleri bilmeleri gerekmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bireysel, küçük grup ve büyük grup etkinliklerine dengeli biçimde yer verme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 40. Bireysel, Küçük Grup ve Büyük Grup Etkinliklerine Dengeli Biçimde Yer Verme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	5	2,8
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	13	7,3
Orta Düzeyde Yeterliyim	65	36,3
Oldukça Yeterliyim	66	36,9
Tam Yeterliyim	29	16,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre bireysel etkinlik, küçük grup ve büyük grup etkinliklerine dengeli bir şekilde yer verme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünürken, %7,3'ü biraz yeterli, % 36,3'ü orta düzeyde yeterli, %36,9'u oldukça yeterli, %16,2'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %53,1'i kendini bu konuda yeterli görürken, % 43,6'sı eksiklikleri olduğunu düşünmektedir. Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerden bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının fazla olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “bireysel ve grup etkinliklerine dengeli bir şekilde yer veriyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler bu soruya genel olarak evet demiş fakat ne tür etkinlikler yaptıklarını belirtmemişlerdir. Ancak öğretmenlerin bu etkinlikleri etkili bir şekilde yapabilmeleri için hem öğrencinin gelişimsel özelliklerini, ilgi ve yeteneklerini bilmesi hem de farklı yöntem ve teknikler konusunda bilgili olması gerekir. Daha önce de geçtiği gibi öğretmenler öğrenciyi tanıma ve öğretim yöntemleri konusunda eksiklikleri olduğunu kendileri de ifade etmişlerdir.¹⁷¹ Tabloda da bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı (%43,6) dikkate alındığında bazı öğretmenlerin bireysel, küçük grup ve büyük grup etkinliklerine dengeli biçimli yer verme konusunda eksiklikleri olabileceği söylenebilir.

¹⁷¹ Bkz. s.30, 57.

3.3.5.5. Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygun Şekilde Kullanma

4-6 yaş öğreticileri Kur'an-ı Kerim öğretiminde çocukların gelişim özelliklerini dikkate alarak, öğretim programında belirtilen metnin görsel sunumu, örnek okuyuş sunumu, bireysel okumalar, toplu tekrarlar vb. öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak çocukların Kur'an-ı Kerim öğrenmelerini sağlamalıdır. Araştırmaya katılan öğreticilerin Kur'an-ı Kerim öğretim yöntem ve tekniklerini çocukların gelişim özelliklerine uygun şekilde kullanma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 41. Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygun Şekilde Kullanma

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	1	0,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	43	24,0
Oldukça Yeterliyim	85	47,5
Tam Yeterliyim	50	27,9
Toplam	179	100,0

Tabloya göre Kur'an-ı Kerim öğretim yöntem ve tekniklerini çocukların gelişim özelliklerine uygun şekilde kullanma konusunda araştırmaya katılan öğreticilerin %0,6'sı biraz yeterli, %24'ü orta düzeyde yeterli, %47,5'i oldukça yeterli, %27,9'u tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğreticilerin %24,6'sı eksikliği olduğunu düşünürken %75,4'ü yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğretimi planlama boyutunda bulunan "çocukların gelişimsel özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme" yeterlik maddesinde ise öğreticilerin %67'si yeterli olduğunu %30,8'i eksikliği olduğunu düşünmektedir.¹⁷² İki tablo karşılaştırıldığında öğreticilerin Kur'an öğretim yöntemlerini uygulama konusunda yöntemleri bilmeye göre daha yüksek yeterlik algısına sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuca göre öğreticilerin bazılarının teorik bilgi olmadan öğretim yapabileceklerini düşündükleri söylenebilir. Yapılan araştırmalarda Kur'an kursu öğreticilerinin deneme yanılma yoluyla veya kendi hocalarından gördükleri usullerle Kur'an öğretimi etkinliklerini devam ettirdikleri belirtilmiştir.¹⁷³ Aynı durumun 4-6 öğreticileri için de geçerli olduğu söylenebilir.

¹⁷² Bkz. Tablo 22.

¹⁷³ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim Öğretim Yeterlikleri, s.211.

Çünkü öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında okul öncesi çocuğa yönelik Kur'an-ı Kerim öğretimi ile ilgili bir ders bulunmamaktadır. Yalnızca hizmet içi eğitim seminerlerinde konuyla ilgili dersler bulunmaktadır. Ancak öğretmenlerin hepsinin seminerlere katılmaması ya da katılamaması nedeniyle¹⁷⁴ bu derslerden yararlanamayan öğretmenler de bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerden bazılarının bu konuda eksiklikleri olabileceği söylenebilir.

3.3.5.5.1. Çocukların Kur'an-ı Kerim'i Ses ve Şekil Olarak Tanımlarını Sağlama

Kur'an kursları öğretim programının amaçlarından biri de çocukların Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımlarını sağlamaktır. Öğreticiler bunu sağlamak için ilk olarak çocuklara harflerin seslerini hissettirmeli ve çocukların harfi tanımasını sağlamalıdır. Bu aşamada öğretmenler aşağıdaki çalışma ve etkinlikleri yapabilirler.

- “1. Kısa öyküler anlatma, drama yapma, tekerleme ya da şarkı söyleme gibi etkinliklerle ses hissettirilebilir.
2. Sesin geçtiği kelimelere örnekler buldurulabilir. Örneğin tanıtılan sesin hangi öğrencilerin adında bulunduğu, hangi bitki, hayvan veya eşya adında olduğu sorulabilir.(Bu kelimeler söylenirken ilgili ses vurgulanır. Öğrenciler örnekler vermeye özendirilir)
3. Görsellerden yararlanılarak sesi ayırt etme çalışmaları yapılır (Sesin bulunduğu ve bulunmadığı kelimelerin resimleri gösterilerek bu kelimelerde ilgili sesin geçip geçmediğini belirlemeleri istenir.”¹⁷⁵

Daha sonra öğretmen harfi tahtaya yazıp, nasıl okunduğunu çocuklara söyleyip çocuklarla tekrar yapabilir. Böylece çocukların Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımlarını sağlanabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımlarını sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹⁷⁴ Bkz. s.25.

¹⁷⁵ Mehmet Arslan, Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Uygulanması (<https://www.academia.edu/27331490>, 10.2.19)

Tablo 42. Kur'an-ı Kerim'i Ses ve Şekil Olarak Tanımalarını Sağlama

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	1	0,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	32	17,9
Oldukça Yeterliyim	81	45,3
Tam Yeterliyim	64	35,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımalarını sağlama konusunda öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünmektedir. %0,6'sı biraz yeterli, % 17,9'u orta düzeyde yeterli, %45,3'ü oldukça yeterli, %35,8'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %18,5'i eksikliği olduğunu düşünürken %81,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin bu konudaki yeterlik algılarının yüksek olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımalarını sağlıyor musunuz, bunun için hangi etkinlikleri yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi bu soruya evet cevabını vermişlerdir. “Çocukların harflerin seslerini tanımaları ve öğrenmeleri için resimlerden yararlandıklarını, harfleri şekil olarak tanımaları içinse boyama yaptırdıklarını, oyun hamuru ile harfi yaptıklarını” söylemişlerdir. Öğretmenlerin çocukların Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımaları için öğrencilerin yaşlarını ve gelişimsel özelliklerini dikkate alarak, belirttikleri etkinliklerden başka farklı etkinliklere de yer vermeleri bütün öğrencilerin harfleri daha kolay tanınmasını ve öğrenmesini sağlayabilir. Böylece öğrenme-öğretme sürecinin daha verimli ve eğlenceli olması sağlanabilir. Öğretmenlerin yaptıkları etkinliklerin çocukların Kur'an harflerini ses ve şekil olarak tanımalarını sağlayıp sağlamadığı ve bu etkinliklerin çocukların seviyelerine uygunluğu ise ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.5.5.2. Çocuklara Güzel ve Doğru Kur'an Okumada Modeller Sunma

Okul öncesi çocukların özelliklerinden biri taklit edebilme yetenekleridir. Öğretmenler çocukların bu özelliğini Kur'an-ı doğru ve güzel okumaları için kullanabilir. Çocuklar modelleri dinleyip onları taklit ederek hem Kur'an harflerini doğru telaffuz etmeyi hem de Kur'an okumaya geçtiğinde Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun şekilde okumayı daha

iyi öğrenebilirler. Bunun için öğretmenler kurs ortamında çocukların seviyelerine uygun modelleri dinletmeye özen göstermelidirler. Ayrıca velilerle irtibata geçilerek evde de çocukların Kur'an-ı doğru ve güzel okuyan modelleri dinlemeleri sağlanabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklara güzel ve doğru Kur'an okumada modeller sunma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 43. Çocuklara Güzel ve Doğru Kur'an Okumada Modeller Sunma

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	9	5,0
Orta Düzeyde Yeterliyim	44	24,6
Oldukça Yeterliyim	70	39,1
Tam Yeterliyim	55	30,7
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocuklara güzel ve doğru Kur'an okumada modeller sunma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yetersiz olduğunu düşünmektedir. %5'i biraz yeterli, %24,6'sı orta düzeyde yeterli, %39,1'i oldukça yeterli, %30,7'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %29,6'sı bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %69,8'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocuklara doğru ve güzel Kur'an okumada modeller sunuyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler genel olarak “yalnızca çocukların kolay bir şekilde ezber yapmaları için sınıf ortamında ezberlenecek dua ve sureleri çocuklara dinlettiklerini, bunun dışında Kur'an öğretimi için model sunmadıklarını, çocukların Kur'an bilmediklerinden model sunmanın çok ileri bir aşama olduğunu ve gerekli görmediklerini” söylemişlerdir. Öğretmenlerin bu söylemlerinden çocuklara doğru ve güzel Kur'an okumada modeller sunma konusunu yalnızca ezberlenecek dua ve surelerle sınırlandırdıkları, Kur'an öğretiminde ise uygulamadıkları söylenebilir.

3.3.6. 4-6 Yaş Grubu Çocuklarına Bazı Değerlerin Eğitimi Yapma/Düzenleme

3.3.6.1. Çocukların İslam Dininin Değerlerini Fark Etmelerini Sağlama

Kur'an Kursları öğretim programında (4-6 yaş) çocuklarda dini duygunun gelişimine katkı sağlamak için çocukların İslam dininin temel değerlerini fark etmeleri amaçlanmıştır. Bu amaçla *dua, şükür, özür dileme, sevgi, merhamet, saygı, sorumluluk, yardımlaşma, sabır, iyilik, doğruluk, dürüstlük ve adalet* konularına yer verilmiştir.

0-6 yaş arası insan hayatının ileriye dönük etkilerinin en fazla olduğu dönemdir. Aynı zamanda bu dönem dini ve ahlaki gelişim açısından çocuğun ilerleyen yıllarda dine karşı tutum ve davranışlarının belirlenmesinde de önemli bir etkiye sahiptir. Bu dönemde verilecek yanlış bir eğitim, dini gelişim bakımından olumsuz bir tutuma neden olabileceği gibi pedagojik esaslar dikkate alınarak verilecek bir eğitim olumlu bir dini gelişime katkı sağlayabilir.¹⁷⁶ Bu nedenle öğretmenlerin çocuklara İslam dininin değerlerini fark ettirebilmeleri ve çocuklarda olumlu bir tutuma sebep olabilmeleri için erken çocukluk dönemi ile ilgili dikkat etmeleri gereken bazı ilkeler şunlardır:

1. Okul öncesi dönemdeki çocuk, sorgulama kabiliyeti henüz gelişmediği için kendisine sunulan bilgileri itiraz etmeden ve sorgulamadan doğru ya da yanlış her bilgiyi kabul etme eğilimindedir.¹⁷⁷ Bu nedenle öğretmenler verdikleri bilgilerin doğruluğundan emin olmalı, çocuklara yanlış ya da eksik bilgiler vermemelidir.
2. Okul öncesi dönemde çocuk dini inanç ve davranışları kavrayamaz ancak onları bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde taklit eder. Bu dönemde taklit yoluyla kazanılan bazı davranışlar ilerleyen yıllarda daha bilinçli bir şekilde yapılmaya başlanır. Bu nedenle çocuğun etrafındaki örnekler, özellikle anne-baba ve öğretmenler davranışları ile çocuğa örnek olduklarını bilmelidirler.¹⁷⁸
3. Öğreticiler öğrenmesi istenen değerleri öncelikle kendisi benimsemeli ve davranışlarıyla çocuklara örnek olmalıdır.
4. Öğreticiler çocuklara değerleri hangi yöntemle, nasıl fark ettireceğini bilmelidir.

¹⁷⁶Kerim Yavuz, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi, DİB Yayınları, Ankara 1987,s.42

¹⁷⁷ Yavuz, s.42.

¹⁷⁸İbrahim Turan, Bazı Batı ve Türk Klasiklerinde Dini ve Ahlaki Değerler, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi Cilt:10 Sayı: 1, s.173.

Şayet öğretmenler değeri benimsememişse ya da nasıl öğreteceğini bilmiyorsa; çocuklara değerleri öğretmedikleri gibi çocukların mevcut değerlerinin körelmesine hatta yok olmasına neden olabilir.¹⁷⁹ Çocukların ileri yaşlarda kazanacağı dini duygunun temelini okul öncesi dönemde oluşması nedeniyle öğretmenlerin bu konudaki yeterliklerinin çok önemli olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların İslam dininin değerlerini fark etmelerini sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 44. Çocukların İslam Dininin Değerlerini Fark Etmelerini Sağlama

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	6	3,4
Orta Düzeyde Yeterliyim	35	19,6
Oldukça Yeterliyim	91	50,8
Tam Yeterliyim	47	26,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların İslam dininin değerlerini fark etmelerini sağlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %3,4'ü biraz yeterli, %19,6'sı orta düzeyde yeterli, %50,8'i oldukça yeterli, %26,3'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin % 23'ü eksikliği olduğunu düşünürken %77,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin bu konudaki yeterlik algılarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların İslam dininin değerlerini fark etmelerini sağlayabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden bazıları evet cevabı verirken bazıları ise “çocuklara göre öğretim yöntemini bilmediklerini bu nedenle zorlandığını” söylemiştir. (Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 Yıllık) Öğretmenlerin bu konuda zorlanmalarının en önemli sebebinin 4-6 yaş dönemi çocukların gelişimsel özelliklerini ve öğretim yöntemlerini bilmemeleri olduğu söylenebilir. Bununla birlikte öğretmenlerin İslam dininin değerlerini çocuklara fark ettirmek için neler yaptıkları, hangi yöntemleri kullandıkları ve yaptıkları etkinliklerin çocukların İslam dininin değerlerini fark etmelerini sağlayıp sağlamadığı ayrıca araştırılması gereken bir konudur.

¹⁷⁹ Kubilay Yazıcı, Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış, TÜBAR-XIX-/2006-Bahar, s.500.

3.3.6.2. Çocukların Allah'ı Sevgi Temelinde Tanımalarını Sağlama

4-6 yaş grubu çocukların en önemli özelliklerinden birisi de oldukça meraklı olmalarıdır. Etrafta olup biteni dikkatle incelerler. Çocuktaki bitmek bilmeyen bu merak duygusu onu doğaüstü bir gücün varlığını keşfetmeye götürür.¹⁸⁰ Bu süreç daha sonra soru sorma faslıyla devam eder. Çocuklar bu dönemde en çok Allah hakkında soru sorarlar. Onun nerede, nasıl olduğunu ve neden O'nu göremediklerini merak ederler. Soyut bir kavram hakkında sorulan soruları cevaplamak genel olarak zordur. Hakkında soru sorulan kutsal bir varlık ise cevap verirken daha dikkatli olmak gerekir. Öğreticiler, çocukların bu dönemde soyut kavramları yetişkinler gibi algılamadıklarını bilmeli ve verdikleri cevaplar çocuğun gelişim seviyelerine uygun olmalıdır.¹⁸¹ Bu dönem çocuğunun bir diğer özelliği de Allah'ı bir şeylere benzetip, somutlaştırarak tasvir etme yani antropomorfizm'dir. Allah'ı çok büyük, beyaz elbise giyen, aksakallı bir ihtiyar olarak tasvir etmelerinin nedeni bu özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Çocuğun gelişimine bağlı olarak ileriki yaşlarda soyut düşünme yeteneği geliştikçe, bu özellik kaybolmaktadır.¹⁸² Öğreticiler çocukların Allah'ı tanımalarına yönelik eğitim uygularken Allah sevgisini esas almalıdırlar. Çocukta seven, insanlara çeşitli nimetler veren, bağışlayan bir Allah anlayışı oluşturmaları gerekir. Bunun için Allah'ın olumlu sıfatlarından örnekler vererek çocukların Allah'ı sevgi temelinde tanımaları sağlanabilir. Bu dönem çocuğunun Allah ile korkutularak istenilenlerin yaptırılması (şunu yaparsan ya da yapmazsan Allah seni sevmez, seni taş yapar, seni cehenneminde yakar vb. ifadeler) çocuğun zihninde cezalandıran, azap veren bir Allah anlayışının oluşmasına sebep olabilir.¹⁸³ Konu ile ilgili olarak yapılan bir araştırmada çocuklar yaramazlık yaptıklarında, anne babaya karşı geldiklerinde vb. durumlarda Allah'ın insanı taş yapmasından, çarpmasından ya da cezalandırmasından korktuklarını belirtmişlerdir.¹⁸⁴ Böyle bir duruma sebep olmamak için hem anne-babaların hem öğreticilerin bu tarz ifadelerden kaçınması önemlidir. Araştırmaya katılan öğreticilerin çocukların Allah'ı sevgi temelinde tanımalarını sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹⁸⁰ Ali Kuşat, Bilişsel Gelişim Açısından Din Fıtrat İlişkisi", ERUIFD, 2012/2, Sayı:15, s.35-53.

¹⁸¹ Hasan Dam, Çocukluk Dönemi Din Eğitimi, Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015, s.91

¹⁸² Selçuk, s.71.

¹⁸³ Özeri, s.184-185.

¹⁸⁴ Yurdagül Konuk, Okul Öncesi Çocuklarda, Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi, TDV Yay. Ankara 1994, s.79.

Tablo 45. Çocukların Allah'ı Sevgi Temelinde Tanımalarını Sağlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Orta Düzeyde Yeterliyim	30	16,8
Oldukça Yeterliyim	83	46,4
Tam Yeterliyim	63	35,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların Allah'ı sevgi temelinde tanımalarını sağlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %16,8'i orta düzeyde yeterli, %46,4'ü oldukça yeterli, %35,2'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin 81,6'sı yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu konuda öğretmenlerin yeterlik algısının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocuklara Allah'ı sevgi temelinde tanıtılabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerden biri “çocuklara anlatmakta en çok zorlandığı konunun Allah'ı tanıtmak olduğunu, öğrencilerden gelecek sorulara nasıl cevap vereceğini bilmediği için Allah'ı tanıtırken hata yaparım, yanlış şeyler söylerim düşüncesiyle kısaca anlattığını” (Kadrolu, İlitam Mezunu 1 yıllık) belirtmiştir. Bir başka öğretici ise “ Allah hakkında gelen sorularda çocukların sorularını cevaplayacak şekilde çok fazla detaylandırmadan soruları cevaplamaya çalıştığını” (Kadrolu, İlahiyat Mezunu, 3 yıllık) belirtmiştir. Bazı öğretmenler ise “Allah hakkında gelen sorulara nasıl cevap vereceklerini bilmediklerini ve zorlandıklarını” (Sözleşmeli, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 1 yıllık; Fahri, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 3 yıllık) belirtmişlerdir. 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları ile ilgili yapılan bir çalışmada da öğretmenler çocuklara Allah hakkında bilgi verirken ya da çocukların sordukları soruları cevaplarırken bu konuda bir eğitim almadıkları için zorlandıklarını söylemişlerdir. Araştırmacılar öğretmenlerin Allah'ın sıfatlarını çocuklara anlatırken yetişkinlerde kullanılan din dilini kullandıkları için çocuklar tarafından Allah'ın sıfatlarının yanlış anlaşıldığını ve çeşitli problemlere neden olduğunu, bu nedenle çocuklara kullanılacak din dilinin seçiminde yetişkinlere kullanılanıdan daha farklı bir kullanım gerektiğini belirtmişlerdir.¹⁸⁵ Öğretici görüşleri ve yapılan araştırmalar dikkate alındığında bazı öğretmenlerin çocuklara Allah'ı tanıtırken zorlandıkları söylenebilir. Bunun sebebinin öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında ve sertifika

¹⁸⁵ Gücen, Çakmak, Ay, s. 759.

programlarında erken çocukluk dönemi din eğitimi ile ilgili bir dersin olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Öğreticilerin bu konudaki eksiklikleri çocukların Allah'ı doğru bir şekilde tanıyamamalarına ve yanlış düşüncelere kapılmalarına sebep olabilir. Bu nedenle sertifika programlarında erken çocukluk dönemi din eğitimi ile ilgili bir dersin mutlaka bulunması gerektiği söylenebilir.

3.3.6.3. Çocukların Peygamber Efendimizin Kişiliğini ve Karakterini Tanımalarını Sağlama

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının amaçlarından biri çocukların kendi seviyelerinde Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını sağlamaktır. Bu dönemde çocukların Hz. Muhammed (s.a.v.)'i tanıyıp sevmeleri onlarda dini duygunun gelişimine önemli katkılar sağlayabilir. Özellikle Hz. Peygamber'in hayatı, çocukluğu, mucizeleri, çocuklara, komşulara, hayvanlara, vs. karşı davranışlarına yönelik örneklerin çocuklara anlatılması çocuğun Hz. Peygamberi daha iyi tanımalarını sağlayacaktır. Bu nedenle öğretmenler Peygamber Efendimizin hayatından çocukların seviyelerine uygun örnekler anlatmaya özen göstermelidir.¹⁸⁶ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 46. Çocukların Peygamber Efendimizin Kişiliğini ve Karakterini Tanımalarını Sağlama

	Frekans	Yüzde
Orta Düzeyde Yeterliyim	37	20,7
Oldukça Yeterliyim	79	44,1
Tam Yeterliyim	63	35,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını sağlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %20,7'si orta düzeyde yeterli, %44,1'i oldukça yeterli, %35,2'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %79,3'ü yeterli olduğunu düşünmektedir.

¹⁸⁶ Özeri, s.186

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanıdıklarını sağlayabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “Peygamberimizin kişiliğini ve karakterini çocuklara tanıtmada konusunda bir sıkıntı yaşamadıklarını, değer eğitiminde Peygamberimizden davranış örnekleri vererek çocuklara Peygamberimizi tanıttıklarını” söylemişlerdir. Bir öğretici ise “çocuklara Peygamber kavramını anlatamadığını, bu konuda zorluk yaşadığını” (Sözleşmeli, Ön Lisans Mezunu, 1 yıllık) söylemiştir. Bu konuda öğretmenlerin yeterlik algısı oldukça yüksek olmakla birlikte okul öncesi dönem çocuğunun dini-ahlaki gelişim özellikleri ile ilgili mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında bir dersin bulunmaması nedeniyle öğretmenlerin çocuklara Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanıtmak için hangi etkinlikleri yaptıkları ve bu etkinliklerin çocukların seviyelerine uygunluğu ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.6.4. Çocukların Peygamber Efendimizi Sevip Model Almalarını Sağlama

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında öğretmenlerin çocukların Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımaları için yaptıkları etkinlikler aynı zamanda çocukların Peygamber Efendimizi sevip O'nu kendilerine model almalarını da sağlayabilir. Çünkü çocuklar her yaşta kahramanlara ilgi duyar ve onlara karşı hayranlık duyguları beslerler. Özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların ileriki hayatlarında kendilerine rehber edinecekleri şahsiyetlerin hayatlarının, hatıralarının anlatılması ve kendilerine örnek alacakları bir model ortaya konulması çocukların şahsiyetleriyle birlikte birçok olumlu tutum geliştirmesine de yardımcı olabilir.¹⁸⁷ Kur'an-ı Kerim'de de Peygamberimizin insanlar için güzel bir örnek olduğu¹⁸⁸ ve inananların Peygamberimizi örnek almaları gerektiği¹⁸⁹ ayetlerde belirtilmiştir. Bu nedenle öğretmenler çocukların rehber edinecekleri ve model alacakları kişinin Peygamber Efendimiz olmasını sağlamak için sık-sık hayatından örnekler anlatmaya özen göstermelidir. Öğreticiler anlatımlarında okul öncesi çocuğa özgü bir üslup ve yöntem kullanılması gerektiğini unutmamalıdır.

¹⁸⁷İsmail Sağlam, Okul Öncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri ve Din Eğitimi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:10 Sayı:1 2001, s.200.

¹⁸⁸Ahzab 33/21

¹⁸⁹ Al-i İmran 3/31-31, Nisa 4/13-14, 59, 64, 80

Tablo 47. Çocukların Peygamber Efendimizi Sevip Model Almalarını Sağlama

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	1	0,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	28	15,6
Oldukça Yeterliyim	80	44,7
Tam Yeterliyim	70	39,1
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların Peygamber Efendimizi sevip model almalarını sağlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı biraz yeterli, %15,6'sı orta düzeyde yeterli, %44,7'si oldukça yeterli,%39,1'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %16,2'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %83,8'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların Peygamber Efendimizi sevip model almalarını sağlayabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi de bu soruya evet cevabını vermiştir. Ancak bunun için hangi etkinlikleri yaptığını belirten bir öğretmeni olmamıştır. Bu nedenle öğretmenlerin bu konuda hangi etkinlikleri yaptıkları, bu etkinliklerin okul öncesi çocuğunun gelişimine uygun olup olmadığı ve çocukların Peygamber Efendimizi model almalarını sağlayıp sağlamadığı ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.6.5. Çocukların, Dini Bayram ve Kandillerin Anlam ve Önemi Fark Etmelerini Sağlama

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında İslam dini açısından önemli olan günler (dini bayram, kandil günleri) program içerisinde değerlendirilerek kurslarda özel kutlamalar yapılabilir. Böylece çocuk o günün Müslümanlar için önemini anlayarak bu günlerde neler yapılabileceğini öğrenebilir. Öğretmenler dini bayram ve kandil günlerinde sınıfları süsleyerek ve hediyeleşme gibi faaliyetler yaparak çocukların dini duygularının gelişimine katkıda bulunabilir.¹⁹⁰ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların, dini bayram ve kandillerin anlam ve önemini fark etmelerini sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

¹⁹⁰ Özeri, s.188

Tablo 48. Çocukların Dini Bayram ve Kandillerin Anlam ve Önemini Fark Etmelerini Sağlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Biraz Yeterliyim	5	2,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	42	23,5
Oldukça Yeterliyim	76	42,5
Tam Yeterliyim	54	30,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların, dini bayram ve kandillerin anlam ve önemini fark etmelerini sağlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i biraz yeterli, %23,5'i orta düzeyde yeterli, %42,5'i oldukça yeterli, %30,2'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %26,3'ü bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %72,7'si yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların, dini bayram ve kandillerin anlam ve önemini fark etmelerini sağlamak için neler yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi “kandillerde ve cuma günlerinde program yaptıklarını” söylemişlerdir. Kur'an Kursları ile ilgili yapılan bir çalışmada da öğretmenler, özel gün ve gecelerde farkındalık oluşturmak için, bu gün ve gecelerin anlam ve önemlerine uygun olarak kurs içinde; tebrikleşme, hediyeleşme, ikram, özel kartlar hazırlama, drama gibi çeşitli etkinlikler yaptıklarını belirtmişlerdir.¹⁹¹ Öğretmenlerin dini bayram ve kandil günlerinde yaptıkları bu tür faaliyetler çocukların dini duygu gelişimine önemli katkılar sağlayabilir. Bununla birlikte öğretmenlerin çocukların dini bayram ve kandil günlerinin önemini fark etmeleri için yaptıkları etkinliklerin çocuklara uygunluğu ve bu etkinliklerin çocukta farkındalık oluşturup oluşturmadığı ayrıca araştırılabilir.

3.3.7. Öğretim Sürecinde Çeşitli Araç- Gereç ve Materyallerden Yararlanma

3.3.7.1. Kazanımlara Uygun Araç-Gereç ve Materyal Kullanma

Okul öncesi dönemde çocuk ne kadar zengin bir uyarıcı çevre içinde bulunursa o kadar çok gelişir. Bu nedenle öğretmenlerin öğretme-öğrenme yaşantılarını farklı araç-gereçler,

¹⁹¹ Yağcı, s.127

farklı materyaller ve farklı etkinliklerle zenginleştirmeye önem vermeleri gerekmektedir.¹⁹² Öğreticiler çevrelerine ve etrafındaki nesnelere öğretimde yararlanabilecek malzeme gözıyla bakabilirse pek çok materyal ve araç bulabilir.¹⁹³ Bu da öğreticinin bu konudaki bilgi ve becerisine bağlıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kazanımlara uygun araç-gereç ve materyal kullanma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 49. Kazanımlara Uygun Araç-Gereç ve Materyal Kullanma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	9	5,0
Orta Düzeyde Yeterliyim	54	30,2
Oldukça Yeterliyim	77	43,0
Tam Yeterliyim	35	19,6
Toplam	179	100,0

Tabloya göre kazanımlara uygun araç-gereç ve materyal kullanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin % 1,1'i yetersiz olduğunu düşünürken, %5'i biraz yeterli, %30,2'si orta düzeyde yeterli, % 43'ü oldukça yeterli, %19,6'sı tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre araç-gereç ve materyal kullanma konusunda yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %62,6, eksiği olduğunu düşünenlerin oranı ise %35,2'dir. Öğretimi planlama boyutunda "kazanımlara uygun araç-gereç belirleme ve hazırlama" konusunda öğretmenlerin daha düşük (%59,7) bir algıya sahip oldukları görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere "kazanımlara uygun araç-gereç ve materyal kullanıyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak " müftülükler tarafından temin edilen araç-gereç ve materyallerin yeterli olmadığını, araç-gereç konusunda eksiklikleri olduğunu ve bu nedenle etkinliklerde zorluklar yaşadıklarını" söylemişlerdir. Öğreticiler etkinliklerde kullanacakları yeterli materyal olmasa da kendi bilgi ve becerilerini kullanarak materyal geliştirebilirler. Ancak bazı öğretmenlerin materyal geliştirme

¹⁹²Gülçin Güven, Okul Öncesi Eğitim Programı (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, Pegem Akademi, Ankara 2013, s.82-129.

¹⁹³Korkmaz, Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme, s.52.

tekniklerini bilme konusunda eksiklikleri olması nedeniyle¹⁹⁴ kazanımlara uygun materyal geliştirmekte zorlandıkları söylenebilir. Ayrıca görüşme yapılan bütün öğretmenlerin araç-gereç ve materyal konusunda eksiklikleri olduğunu belirtmeleri nedeniyle kurslarda bu konuda önemli eksiklikler olduğu, bu durumda öğretme-öğrenme sürecinin beklenen düzeyde gerçekleşmemesine sebep olabileceği söylenebilir.

3.3.7.2. Yazı Tahtasını Etkili Kullanma

Bilgiyi aktarmanın ve öğrenme süreçlerini oluşturmanın temel görsel öğesi yazı tahtasıdır. Yazı tahtalarının öğrenci öğrenmelerine ve akademik süreçlere pek çok katkısı vardır. Öğreticiler bir göreve ilişkin işlem basamaklarını göstermek, yazım çizim işlerini yapmak, öğrencilerin kalem-tebeşir tutma becerilerini geliştirmek, dikkatini çekmek, algısını canlı tutmak vb. faaliyetler için yazı tahtasını kullanabilirler. Öğreticilerin yazı tahtasından etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için tahta kullanımı öğrenme-öğretme ilkelerini, tasarım ilkelerini, görme ve algılama ile ilgili etkenleri bilmeleri gerekir.¹⁹⁵ Aksi takdirde yazı tahtası ciddi bir zaman kaybına neden olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yazı tahtasını etkili kullanma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 50. Yazı Tahtasını Etkili Kullanma

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	4	2,2
Biraz Yeterliyim	14	7,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	64	35,8
Oldukça Yeterliyim	66	36,9
Tam Yeterliyim	31	17,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre yazı tahtasını etkin kullanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,2'si yeterli olmadığını düşünürken, %7,8'i biraz yeterli, %35,8'i orta düzeyde yeterli, %36,9'u oldukça yeterli, %17,3'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna

¹⁹⁴ Bkz. s.66.

¹⁹⁵ Nida Bayındır, Ali Fuat Arıcı, Sınıf Tahtalarının Etkili Kullanım Üzerine Bir Araştırma, Ana Dili Eğitimi Dergisi, Cilt:3, Sayı:4, 2015, s.75.

göre öğretmenlerin %43,6'sı eksikliği olduğunu, % 54,2'si yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğreticilerin bu konudaki yeterlik algıları diğer konulara göre daha düşüktür.

Görüşme yapılan öğretmenlere “yazı tahtasını etkili kullanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin hepsi “tahtayı çok az kullandıklarını” söylemiştir. Nedeni sorulduğunda “tahta kullanmanın çok zaman kaybı olduğunu, tahta yerine sinevizyonu kullanmanın daha pratik ve daha kullanışlı olduğunu” söylemişlerdir. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler sonucu sınıflarda akıllı tahta ve sinevizyon gibi araçlar kullanılmaktadır. Bu araçlar öğrenci ve öğretmenlere zaman kazandırmakta ve derslerin daha zevkli geçmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte yazı tahtaları özellikle okul öncesi dönem çocuklarının kalem tutma, yazma becerisi kazanmasını, ince motor kaslarının gelişmesini, çocukların özgüven kazanmasını da sağlamaktadır. Her ne kadar teknolojik imkânlar öğretmenlerin işini kolaylaştırırsa da okul öncesi çocukların gelişimi için yazı tahtası kullanımı da ihmal edilmemelidir. Buna göre öğretmenlerin bazılarının yazı tahtasını kullanma konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.3.7.3. Öğretimde Bilgisayar ve İnternette Yararlanma

Bilgisayar teknolojisi artık günlük hayatımızın olmazsa olmaz önemli bir parçası haline gelmiştir. Eğitimde de önemli ölçüde faydalanılan bilgisayarlar, okullar için eğitimde önemli bir araç haline gelmiş olup önemi her gün daha da artmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında ise sınıflarda bulunan bilgisayarlar öğretmenler tarafından etkinlikler sırasında ya da etkinlikleri pekiştirici olarak kullanılmaktadır.¹⁹⁶ Bilgisayar kullanımının okul öncesi dönemde yararlı olabilmesi büyük ölçüde bu dönem çocuğunun gelişim özellikleri ile bu gelişmeye bağlı olan öğrenme yeteneğinin özelliklerinin bilinmesine bağlıdır. Bu dönemde öğretmenler ezberlenecek süre ve duaların dinletilmesinde ya da değerler hakkında bilgilendirici filmleri göstermek için bilgisayar kullanabilir. Öğreticilerin burada dikkat etmesi gereken husus; konunun anlatım biçiminin, kullanılan söz ve görüntülerin çocuğun anlayabileceği seviyede ve nitelikte olmasıdır.

¹⁹⁶Mehmet Nur Tuğluk, Okul Öncesi Eğitimde Teknoloji ve Bilgisayar Kullanımı (ed; Gülten Uyanık Balat), içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yay. , Ankara 2013, s.242-255.

Aksi takdirde yeterince anlayamadığı, doğru olarak değerlendiremediği bazı ses ve görüntüler, ölüm, kavga vb. gibi şiddet sahneleri çocuğun korkmasına sebep olabilir.¹⁹⁷

Çocuklara sağladığı eğitim fırsatları açısından internet de günümüzde çok önemlidir. Okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların kullanabilecekleri web siteleri her gün artmaktadır. Ancak web sitelerinin pek çoğu, okul öncesi çocuğunun gelişimine uygun olmayıp, karmaşık içeriklere sahiptir. Bu nedenle sınıf etkinliklerinde kullanılacak internet adreslerinin önceden öğretici tarafından incelenmesi ve çocuğun gelişimine uygun olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.¹⁹⁸ Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimde bilgisayar ve internetten yararlanma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 51. Öğretimde Bilgisayar ve İnternette Yararlanma

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	10	5,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	40	22,3
Oldukça Yeterliyim	82	45,8
Tam Yeterliyim	46	25,7
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğretimde bilgisayar ve internetten yararlanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yetersiz olduğunu düşünmektedir. %5,6'sı biraz yeterli, %22,3'ü orta düzeyde yeterli, %45,8'i oldukça yeterli, %25,7'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %27,9'u bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %71,5'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “öğretimde bilgisayar ve internetten yararlanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “çocuklara Kur'an ve dua öğretiminde, bazen de değer eğitimi için çizgi film izlemede bilgisayardan yararlandıklarını, okul öncesinde bilgisayarın mutlaka olması gerektiğini” söylemişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin öğretimde bilgisayar ve internetten yararlanırken kullandıkları içeriklerin ne olduğu ve bu içeriklerin çocuklara uygun olup olmadığı, ayrıca araştırılmalıdır.

¹⁹⁷ Oktay, s.231.

¹⁹⁸ Nilay Dereobalı, Okul Öncesi Eğitim ve Kitle İletişim Araçları, (ed: Gelengül Haktanır) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara 2008, s. 269-291.

3.3.7.4. Öğretimde Şema, Şekil, Resim Gibi Görsel Unsurlardan Faydalanma

Okul öncesi dönemde çocuklar işlem öncesi dönemdedir. Bu nedenle soyut kavramları anlamakta zorlanabilirler. Ayrıca dikkat süreleri ve seçicilikleri azdır. Bu nedenle öğrenmeleri gereken nesne ya da kavram gibi bilgiler; renkli, eğlenceli, düzeylerine uygun şema, şekil veya resim gibi görsel unsurlardan yararlanılarak verilebilir.¹⁹⁹ Öğreticilerin öğretimde kullanacağı bu gibi görsel unsurlar, çocukların dikkatini çekerek onları öğrenilecek konu hakkında güdüler, duygusal tepkiler vermelerini sağlar, dikkatlerini canlı tutar, kavramları somutlaştırır, anlaşılması zor olan kavramları basitleştirir.²⁰⁰ Böylece öğretmenler çocukların öğrenmeye daha iyi motive olmalarını, öğrenme-öğretme sürecine daha aktif katılmalarını ve anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmelerini sağlayabilir.²⁰¹ Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimde şema, şekil, resim gibi görsel unsurlardan faydalanma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 52. Öğretimde Şema, Şekil, Resim Gibi Görsel Unsurlardan Faydalanma

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	7	3,9
Orta Düzeyde Yeterliyim	45	25,1
Oldukça Yeterliyim	70	39,1
Tam Yeterliyim	56	31,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğretimde şema, şekil, resim gibi görsel unsurlardan faydalanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünmektedir. %3,9'u biraz yeterli, %25,1'i orta düzeyde yeterli, %39,1'i oldukça yeterli, %31,3'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin % 29'u eksikliği olduğunu düşünürken %70,4'ü yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “öğretimde şema, şekil, resim gibi görsel unsurlardan faydalanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “4-6 yaş grubu çocuklar için hem Kur'an öğretiminde hem de diğer etkinliklerde mutlaka şekil ve resim gibi görsel unsurlardan yararlandıklarını, çocukların soyut kavramları görsel unsurlarla

¹⁹⁹ MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi 0-72 Ay Bilişsel Gelişim, Ankara 2015, s.9.

²⁰⁰ Demirel, Seferoğlu, Yağcı, s.30.

²⁰¹ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim- Öğretim Yeterlikleri, s.227.

anlayabildiklerini” söylemişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin öğretimde ne sıklıkta şema, şekil ve resimden yararlandıkları ve bu görsel unsurların okul öncesi çocukların gelişim seviyelerine uygun olup olmadığı, kullanılan şema, şekil ve resimlerin çocukların anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmelerini sağlayıp sağlamadığı ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.8. Dersin Sonunda Öğrenme Düzeyini Tespit Etme

Öğreticiler tarafından çocukların öğrenme düzeyini tespit etmeye dönük, dersin sonunda yapılacak değerlendirme belirlenen hedefler doğrultusunda erişilen öğrenme düzeyini belirler. Böylece öğretici yaptığı öğretim planının ve uyguladığı öğretim etkinliklerinin hedef davranışları ne derecede gerçekleştirdiğini belirlemiş olur. Öğretici ayrıca değerlendirme çalışmaları ile öğrenmenin gerçekleşmesine yardım etmeyen ya da engelleyen öğeleri düzelterek öğretimin geliştirilmesini sağlayabilir. Öğrenme düzeyinin sonucuna göre öğretici öğretimi planlama, öğretimi uygulama etkinliklerinde gerekli öğelerde düzeltme ve geliştirme çalışmaları yaparak öğrencilerin daha üst düzeyde öğrenmelerini sağlayabilir.²⁰² Araştırmaya katılan öğretmenlerin dersin sonunda öğrenme düzeyini tespit etme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 53. Dersin Sonunda Öğrenme Düzeyini Tespit Etme

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	5	2,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	46	25,7
Oldukça Yeterliyim	85	47,5
Tam Yeterliyim	43	24,0
Toplam	179	100,0

Tabloya göre dersin sonunda öğrenme düzeyini tespit etme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i biraz yeterli, %25,7'si orta düzeyde yeterli, %47,5'i oldukça yeterli, %24'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %28,5'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %71,5'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “dersin sonunda öğrenme düzeyini tespit etmek için neler yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “Kur'an öğretiminin

²⁰² Senemoğlu, s. 430.

birebir yapıldığı için çocukların öğrenme düzeylerini günlük olarak tespit ettiklerini” söylemişlerdir. Değer eğitiminde ise “çocukları gözlemleyerek öğrenme düzeyini tespit ettiklerini” söylemişlerdir. Öğreticilerin bu söylemlerinden yaptıkları gözlemin planlı değil gelişigüzel gözlem olduğu söylenebilir. Gelişigüzel gözlemle elde edilen bilgiler ise yüzeysel olması nedeniyle güvenilir değildir. Ayrıca öğretmenlerin değer eğitiminin öğrenme düzeyini ders sonunda tespit etmemeleri öğretme-öğrenme sürecinin etkililiğini değerlendirememelerine, çocukların eksik ya da yanlış öğrenmelerine ve öğrenme-öğretme sürecinden beklenen verimin alınamamasına sebep olabilir. Bu nedenle öğretmenlerden bazılarının bu konuda eksikliği olabileceği söylenebilir.

3.3.9. Öğrencilerin Eksik ya da Yanlış Öğrenmelerini Düzeltme

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında farklı yaş ve gelişimsel özelliklere sahip öğrenciler bulunabilir. Bu nedenle öğrencilerin kazanımlara ulaşım durumları farklılaşabilir. Öğreticiler öğrencilerin hem öğrenme düzeylerini tespit etmek hem de öğrenme güçlüklerini, eksikliklerini belirleyerek, bu güçlükleri gidermek, eksiklikleri tamamlamak için dönüt-düzeltilme işlemi yapmalıdır.²⁰³ Öğrencilerde öğrenme eksiklikleri ya da yanlışları saptanırsa telafi edici öğretim etkinlikleri uygulanmalıdır. Okul öncesinde öğrenilenlerin kalıcı olması nedeniyle öğretmenlerin dönüt düzeltme işlemine önem vermeleri ve düzenli olarak gerçekleştirmelerinin önemli olduğu söylenebilir. Öğreticiler dönüt-düzeltilme faaliyetini yaparken çocukların gelişimsel özelliklerini mutlaka dikkate almalıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerin eksik ya da yanlış öğrenmelerini düzeltme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 54. Öğrencilerin Eksik Ya da Yanlış Öğrenmelerini Düzeltme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Biraz Yeterliyim	6	3,4
Orta Düzeyde Yeterliyim	41	22,9
Oldukça Yeterliyim	82	45,8
Tam Yeterliyim	47	26,3
Toplam	179	100,0

²⁰³ Senemoğlu, s.429.

Tabloya göre öğrencilerin eksik ya da yanlış öğrenmelerini düzeltme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %3,4'ü biraz yeterli, %22,9'u orta düzeyde yeterli, %45,8'i oldukça yeterli, %26,3'ü ise tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin % 26,3'ü eksikliği olduğunu düşünürken %72,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların eksik ve yanlış öğrenmelerini düzeltiyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “Kur'an öğretiminde ve ezber alımında çocuklarla birebir ilgilendiklerini ve eksiklerini, yanlışlarını hemen düzelttiklerini” söylemişlerdir. Öğreticilerin çocukların yanlış ve eksikliklerini hemen düzeltmeleri önemlidir. Çünkü okul öncesi dönemde öğrenilenler kalıcı izli olmakta ve kolay unutulmamaktadır. Bununla birlikte öğretmenler değer eğitimi ile ilgili çocukların eksik ve yanlışlarını düzelttiklerini ya da bu konu ile ilgili yaptıkları bir faaliyeti belirtmemişlerdir. Bir önceki yeterlik boyutu olan “ dersin sonunda öğrenme düzeyini tespit etme” de ise öğretmenler yalnızca gözlem yöntemini kullanarak öğrencilerin öğrenme düzeyini tespit etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin plansız olarak yaptıkları bu gözlemlerle öğrencilerin eksik ya da yanlış öğrenmelerini ne derece doğru tespit edip düzelttikleri tartışmalıdır. Bununla birlikte öğretmenlerden değer eğitimi ile ilgili eksik ve yanlışları düzelteren olabileceği gibi bu konuda çalışma yapmayan öğretmenlerde olabilir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerin eksik ve yanlışlıklarını düzeltmek için neler yaptıkları ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.10. Öğrenme-Öğretme Sürecini Yönetme

3.3.10.1. Öğrenme Sürecinde Zamanı Etkili Kullanma

Öğretmen/öğreticilerin etkili bir öğretim gerçekleştirebilmeleri zamanı verimli kullanmaları ile mümkündür. Çünkü öğrencilerin sınırlı zaman dilimi içinde belirlenmiş kazanımlara ulaşması beklenmektedir. Öğreticiler sınırlı zamanda etkili öğrenmeyi sağlayabilmek için derse nasıl başlayacağını, hangi yöntem, teknik ve araç gereçleri kullanacağını, dönüt ve düzeltme işlemlerinde neler yapacağını önceden planlamalıdır.²⁰⁴ Ayrıca öğrencilerin bireysel farklılıklarını, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate

²⁰⁴ <http://www.hasanyildiz.com/egitimde-zamanin-etkili-kullanimi/> (4.4.19)

almalıdır. Öğrencilerin ihtiyaçları ve bireysel farklılıklarını göz ardı ederek acele ile konuları yetiştirmeye çalışmak öğrencilerin etkili ve kalıcı öğrenmesine katkıda bulunmaz.²⁰⁵

4- 6 yaş grubu Kur'an Kurslarında hem anaokulu etkinlikleri hem de Kur'an-ı Kerim öğretimi yapılmaktadır. Bu açıdan anaokullarına göre daha fazla etkinlik yapıldığı söylenebilir. Bu nedenle öğrenme-öğretme sürecinin olumsuz yönde etkilenmemesi için öğretmenlerin iyi bir planlama yaparak zamanı verimli kullanmaları gerekir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenme sürecinde zamanı etkili kullanma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 55. Öğrenme Sürecinde Zamanı Etkili Kullanma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Biraz Yeterliyim	5	2,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	60	33,5
Oldukça Yeterliyim	70	39,1
Tam Yeterliyim	43	24,0
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğrenme sürecinde zamanı etkili kullanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i biraz yeterli, %33,5'i orta düzeyde yeterli, %39,1'i oldukça yeterli, %24'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %36,3'ü bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %63,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “öğrenme sürecinde zamanı etkili kullanabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler bu soruya genel olarak “zaman konusunda çok sıkıntı çektiklerini hem etkinlikleri yapmak hem de Kur'an öğretimi için zamanın yetmediğini, kurs sürelerinin uzatılması gerektiğini” belirtmişlerdir. Anket uygulamasında görüşülen öğretmenler ise sınıflardaki öğrenci sayılarının fazla olması nedeniyle zamanı etkili kullanamadıklarını, çocuklarla yeterince ilgilenemediklerini, sınıflardaki öğrenci sayılarının belli bir sayı üzerine çıkmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu görüşlere paralel olarak Gün yaptığı araştırmada öğretim

²⁰⁵Aykut Ceyhan, Esra Ceyhan, Etkili Sınıf Ortamı: Sınıf Yönetimi (ed: Yaşar Özbay, Serdar Erkan) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yay., Ankara 2009, s.407-445.

programının oldukça yoğun olduğunu, birçok öğrenciyle aynı anda ve çoğunlukla tek başına ilgilenmek zorunda kalan ve bunu haftalık olarak en fazla 18 saat içerisinde başarmak zorunda kalan öğretmenler için bunun oldukça güç bir sorumluluk olduğunu bu nedenle kurs saatlerinin artırılması gerektiğini belirtmiştir.²⁰⁶ Gerek öğretici görüşleri gerekse yapılan araştırmalar dikkate alındığında program yoğunluğu ve öğrenci sayısının çokluğu nedeniyle bazı öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin genel olarak bu konuda sıkıntı yaşadıklarını söylemesi nedeniyle DİB'in hem öğretim programı hem de kurs sürelerini yeniden gözden geçirerek bu konularda düzenleme yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

3.3.10.2. Öğrencilerin Olumlu Davranışlarını Ödüllendirme

Okul öncesi çocuğunun yapılan etkinlikleri sevmesi ve belirlenen amaçlara ulaşmasındaki en güçlü araçlardan biri, çocuğun olumlu davranışlarının ödüllendirilmesidir. Öğreticiler özellikle çocukların bir davranış ya da etkinlik sırasındaki çabalarını ödüllendirerek çocukları daha fazlasını yapmaları için güdüleyebilir ve böylece çocuklarda kalıcı izli davranış değişikliği oluşturabilirler.²⁰⁷ Öğreticilerin çocukların olumlu davranışlarını ödüllendirirken istedikleri sonucu almaları için dikkat etmeleri gereken bazı kurallar şunlardır:

1. Öğreticiler yeni bir öğrenme durumundaki öğrenciyi anında ödüllendirmeli, öğrencinin yaptığı doğru davranış ile ödüllendirme arasında gecikme olmamalıdır.
2. Öğreticiler çocukların başarılarını överek ödüllendirmelidir. Örneğin “aferrin, teşekkür ederim, çok doğru gibi sözel ifadeler, puan, yıldız, derece ya da olumlu yüz ifadeleri gibi ödüllendirmeler öğrencinin öğrenme isteğini devam ettiren, doğru davranışın yapılma sıklığını artıran pekiştiricilerdir.
3. Öğreticiler öğrencilerini tanımak ve kullandıkları ödüllerin öğrenciler için anlamlı olmasına dikkat etmelidir. Bazı öğrencilere öğretmenin yakınlığı, bazılarına ise arkadaşlarının onayı daha etkili bir ödüldür²⁰⁸. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerini

²⁰⁶Gün, s.52.

²⁰⁷Şenay Özen Altınkaynak, Hatice Uysal Bayrak, Necdet Taşkın, vd, Çocukların Ödül ve Ceza Algıları ile Öğretmenlerin Disiplin Hakkındaki Görüşleri, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:33, 2018, s.3.

²⁰⁸Senemoğlu, 177.

ödüllendirirken çocuk için anlamlı olan bir ödül kullanmaya dikkat etmelidir. Bu da öğretmenlerin çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını bilmesi ile olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerin olumlu davranışlarını ödüllendirme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 56. Öğrencilerin Olumlu Davranışlarını Ödüllendirme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	4	2,2
Yeterli değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	2	1,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	45	25,1
Oldukça Yeterliyim	69	38,5
Tam Yeterliyim	58	32,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğrencilerin olumlu davranışlarını ödüllendirme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünürken, %1,1'i biraz yeterli, %25,1'i orta düzeyde yeterli, %38,5'i oldukça yeterli, % 32,4'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %26,2'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %70,9'u yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “öğrencilerin olumlu davranışlarını ödüllendiriyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler bu soruya genel olarak “öğrencilerin olumlu davranışlarını ödüllendirirken çocukların birbirini kıskanmamaları için maddi olmayan manevi ödüller (aferin, çok güzel vb. ifadeler ya da yıldız, çıkartma vb. vererek), verdiklerini maddi bir şey verecekleri zaman bütün çocuklara verdiklerini” söylemişlerdir. Öğreticilerin olumlu davranışları ödüllendirmede dikkat ettikleri bu husus önemli olmakla birlikte öğretmenlerin ödüllendirmede dikkat edilecek kuralları bilip bilmedikleri ve yaptıkları ödüllendirme uygulamalarının çocuklarda öğrenme isteğini sağlayıp sağlamadığı ayrıca araştırılmalıdır.

3.3.10.3. Olumsuz Öğrenci Davranışları İçin İşlevsel ve Eğitsel Çözümler Üretme

Öğretmenlerin/öğreticilerin en çok zorluk yaşadıkları durumlardan biri de özellikle, sınıf içindeki olumsuz öğrenci davranışlarıdır. Olumsuz öğrenci davranışlarının ortaya

çıkmasında çocukların arkadaşları tarafından kabul edilme, ilgi, sevgi, özgürlük, eğlenme istekleri ya da güç gereksinimleri vardır. Öğreticiler her şeyden önce, olumsuz öğrenci davranışları ortaya çıkmadan önlem almalı, sorun ortaya çıktığında da sorun çözme konuları üzerinde yoğunlaşmalıdır. Alınan tedbirlere rağmen bazı olumsuz davranışlar olduğunda da işlevsel ve eğitsel çözümler üreterek bunları ortadan kaldırmalıdır.²⁰⁹Olumsuz öğrenci davranışları için kullanılabilir çalışmalar şunlardır: “İstenen davranışları pekiştirmek, öğrenciyi istenen davranışın gerekliliğine inandırmak, görmezden gelmek, derste değişiklik yapmak, sorumluluk vermek, öğrenciyle konuşmak, doğru davranışı göstermek, öğrenciye bir seçenek sunmak, ben dili kullanmak, aile ile görüşmek, ceza vermek”²¹⁰ Bu çalışmaları kullanırken öğretici çocuğun gelişimsel özelliklerini mutlaka dikkate almalıdır. Aksi takdirde gelişim özellikleri dikkate alınmadan alınacak tedbirler çocukları kurstan ve derslerden soğutacağı gibi psikolojik açıdan da olumsuz sonuçlara neden olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin olumsuz öğrenci davranışları için işlevsel ve eğitsel çözümler üretme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 57. Olumsuz Öğrenci Davranışları İçin İşlevsel ve Eğitsel Çözümler Üretme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	13	7,3
Orta Düzeyde Yeterliyim	57	31,8
Oldukça Yeterliyim	79	44,1
Tam Yeterliyim	26	14,5
Toplam	179	100,0

Tabloya göre olumsuz öğrenci davranışları için işlevsel ve eğitsel çözümler üretme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1’i yeterli olmadığını düşünürken % 7,3’ü biraz yeterli, %31,8’i orta düzeyde yeterli, %44,1’i oldukça yeterli, %14,5’i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %39,1’i eksikliği olduğunu düşünürken, %58,6’sı bu konuda yeterli olduğunu düşünmektedir.

²⁰⁹ Şişman, s.136.

²¹⁰ Oral, s.465-492.

Görüşme yapılan öğretmenlere “olumsuz öğrenci davranışları için ne yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerden bazıları “öğrencilere oyun odasına gitmeme cezası verdiklerini, bazı çocukların olumsuz davranışlarını düzeltmekte bu cezanın işe yaradığını bazı çocuklarınsa önemsemediğini ve bir şey yapamadıklarını”(Kadrolu, İlahiyat Mezunu, 4 yıllık) söylemişlerdir. Bazı öğretmenler ise “bu konuda çok zorlandıklarını, ne yapacaklarını bilemediklerini” (Sözleşmeli, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 1 yıllık) söylemişlerdir. Öğreticilerin bu ifadelerinden olumsuz öğrenci davranışlarını nasıl önleyebileceklerini ve bu davranışlar gerçekleştiğinde kullanılacak yöntemler hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Bu nedenle öğretmenlerden bazılarının olumsuz öğrenci davranışları için işlevsel ve eğitsel çözümler üretmede eksiklikleri olduğu söylenebilir. Öğreticilerin bu konudaki eksikliği hem çocukları olumsuz yönde etkileyebilir hem de öğretim sürecinin planlandığı gibi sürdürülememesine sebep olabilir.

3.3.10.4. Öğretim Sürecinde Meydana Gelen İstenmedik Durumlar Karşısında Etkili Tedbirlere Başvurma

Okul öncesi eğitim verilen sınıflarda bu dönemin gereği olarak çocukların gün boyu beraber olması, ders değil etkinliklerin olması, teneffüs zamanının olmaması gibi nedenlerle çocuklarda öğretim-öğrenme sürecini kesintiye uğratan istenmedik davranışlar görülebilir. Okul öncesi dönemde istenmedik davranışlar 5 kategoride tanımlanmaktadır: “1.Saldırgan davranışlar (vurmak, saç çekmek, tekmelemek, itmek ve küfür etmek vb.) 2.Fiziksel olarak istenmedik davranışlar (parçalamak, zarar vermek, karalamak, fırlatmak vb.) 3.Sosyal olarak istenmedik davranışlar (koşuşturmak, bağırıp çağırmak ve tepinmek, öfkeli olmak vb.) 4.Meydan okuyucu davranışlar (istekleri yerine getirmeyi reddetmek, kurallara uymamak, sözel ve sözel olmayan meydan okuyucu davranışlar sergilemek vb.) 5. Kendine yönelik istenmedik davranışlar (etkinliklere katılmamak vb.).”²¹¹ Öğreticilerin öğrenme-öğretim sürecini verimli bir şekilde yürütebilmesi ve sınıflarında bu gibi istenmedik durumların meydana gelmemesi için etkili sınıf yönetimi becerilerine sahip olması gerekir. Ayrıca sınıfın fiziksel koşullarını öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemeleri, ders

²¹¹ R. J. Cameron, School discipline in the United Kingdom: promoting classroom behaviour which encourages effective teaching and learning. Educational Child Psychology, 15(1), 1998(akt: Hatice Üysal, Sadegül Altun, Ege Akgün, Okulöncesi Öğretmenlerinin Çocukların İstenmeyen Davranışları Karşısında Uyguladıkları Stratejiler, s.974.)

planı yapmaları, etkinlikler arası geçişlerin nasıl yapılacağını planlamaları, materyalleri önceden hazırlamaları gibi önleyici çalışmalar yapmaları öğretimde istenmedik durumların oluşmasını azaltacak çalışmalardır. Bu tarz çalışmalar yapıldığı halde istenmeyen durumlar ortaya çıkarsa başarılı bir şekilde yönetmek için öğretmenlerin öncelikle istenmedik durumların sebebini anlamaya çalışması gerekmektedir. Böylece sorunun neden kaynaklandığını anlayarak daha sonra ortaya çıkabilecek olan istenmedik durumları önceden bilebilir ve ortaya çıktığında da doğru bir yaklaşımla çözebilir.²¹² Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında etkili tedbirlere başvurma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 58. Öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında etkili tedbirlere başvurma

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	11	6,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	60	33,5
Oldukça Yeterliyim	74	41,3
Tam Yeterliyim	33	18,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında etkili tedbirlere başvurma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünmektedir. %6,1'i biraz yeterli, %33,5'i orta düzeyde yeterli, %41,3'ü oldukça yeterli, %18,4'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin % 39,6'sı bu konuda eksikliği olduğunu, %59,7'si yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında neler yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler “öğrenciler arasında birbirine vurma, saç çekme gibi olaylar yaşandığını, bu durumda ne yapacaklarını bilemediklerini ve zorlandıklarını” söylemişlerdir. Bu gibi durumların meydana gelmemesi için çalışmalar yaptığını belirten bir öğretmen olmamıştır. 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları ile ilgili yapılan bir araştırmada da sınıf yönetiminin öğretmenler için

²¹²Hatice Uysal, Sadegül Altun, Ege Akgün, Okulöncesi Öğretmenlerinin Çocukların İstenmeyen Davranışları Karşısında Uyguladıkları Stratejiler, İlköğretim Online, 9(3), 973, 2010. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> (4.6.19)

ortak bir problem olduğu belirtilmiştir. Bu problemin sebepleri; Kur'an-ı Kerim dersinin birebir işlenmesi nedeniyle oluşan otorite boşluğu, çocukların farklı yaş aralıklarına sahip olması ve sınıfta yardımcı öğreticinin olmaması olarak belirtilmiştir.²¹³ Anket formunda görüşlerini belirten öğretmenlerde sınıf yönetimi konusunda eksiklikleri olduğunu bu konuda seminerlerde eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. (Kadrolu, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 2 yıllık; Kadrolu, İlahiyat Ön Lisans Mezunu, 1 yıllık) Bu görüşlerden hareketle öğretmenlerin öğretimi planlama ve düzenlemedeki eksiklikleri nedeniyle sınıf yönetiminde sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Ancak öğretmenler sorunun kaynağı olarak kendi yapıp ettiklerini değil farklı sebepleri görmekte-dirler. Bu durum da sorunun çözülememesine ve hem öğreticinin hem de öğrencinin olumsuz etkilenmesine sebep olabilir.

3.3.10.5. Öğrenme Ortamında Öğrenci Özelliklerine Uygun İlgili Köşeleri Düzenleme

Okul öncesi eğitim kurumlarının, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak özellikte tasarlanmış olması önemlidir. Eğitim ortamlarının çocuklara göre tasarlanması çocukların etkin öğrenmelerini desteklerken, problem çözme becerilerini de geliştirir. 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu eğitim ortamlarının, çocukların eğitim gereksinimlerini karşılayacak ve ilgi köşelerini de içerecek şekilde düzenlenmesi eğitim programının amacına ulaşabilmesini kolaylaştıracaktır. "İlgili köşeleri günlük eğitim akışında yer alan etkinliklerde ele alınan kazanım ve göstergeler doğrultusunda seçilmiş farklı materyalleri de barındıran, birbirinden çeşitli malzemelerle (çocuk boyundaki dolap / raflar, pano, farklı renkte halılar, yer döşemeleri veya yere yapıştırılan bantlar, vb.) ayrılmış olan oyun alanlarıdır. İlgili köşeleri çocukların serbest oyun oynama gereksinimlerini karşılamak için düzenlenmiş alanlardır." Öğreticiler bu köşelerin düzenlenmesinde çocukların da fikirlerini alırsa, hem çocukların sınıfı benimsemelerini hem de aldıkları sorumlulukları yerine getirme bilincini kazanmalarını sağlamış olurlar. Blok köşesi, kitap köşesi, müzik köşesi, dramatik oyun köşesi bir okul öncesi eğitim kurumunda mutlaka bulunması gereken ilgili köşeleridir. Öğreticiler çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını, sınıfın fiziki koşullarını ve materyallerin çeşitliliğini dikkate alarak ilgi

²¹³ Yağcı, s.142.

köşelerinde değişiklik yapabilir.²¹⁴ Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenme ortamında öğrenci özelliklerine uygun ilgi köşeleri düzenleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 59. Öğrenme Ortamında Öğrenci Özelliklerine Uygun İlgi Köşeleri Düzenleme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli Değilim	6	3,4
Biraz Yeterliyim	25	14,0
Orta Düzeyde Yeterliyim	66	36,9
Oldukça Yeterliyim	55	30,7
Tam Yeterliyim	24	13,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğrenme ortamında öğrenci özelliklerine uygun ilgi köşeleri düzenleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %3,4'ü yeterli olmadığını düşünmektedir. %14'ü biraz yeterli, %36,9'u orta düzeyde yeterli, %30,7'si oldukça yeterli, %13,4'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %50,9'u bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %44,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğreticilerden eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının yeterli olduğunu düşünenlerden daha fazla olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “sınıfınızda öğrenci özelliklerine göre ilgi köşeleri düzenliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin hepsi de bu soruya hayır cevabını vermiştir. Nedeni sorulduğunda ise “bazı öğretmenler eğitim ortamlarının ilgi köşeleri düzenlemeye uygun olmadığını, bazı öğretmenler ise maddi imkânsızlıklar nedeniyle yapamadıklarını” söylemişlerdir. 4-6 yaş sınıfları açılırken mevcut Kur'an Kurslarında bulunan sınıflar çocuk sınıflarına dönüştürülmüştür. Ancak bu sınıflarda çocukların eğitim gereksinimlerini karşılayacak bazı düzenlemeler yapılırsa da çocukların gelişimlerine destek olacak ilgi köşeleri vb. düzenlemelerin eğitim ortamlarının şartlarının uygun olmaması nedeniyle yapılamadığı söylenebilir. Öğretme-öğrenme sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi kursların fiziksel olarak yeterli olmasıyla mümkündür. Bu konudaki eksiklikler çocukların gelişimlerini olumsuz yönde

²¹⁴ MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı, s.43.

etkileyebilir. Bu nedenle DİB'in 4-6 yaş için gerekli fiziksel imkânlarla sahip sınıflar açılmasına önem vermesi gerektiği söylenebilir.

3.3.10.6. Demokratik Bir Öğrenme Ortamı Sağlama

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu sınıfında etkili bir öğrenme-öğretme sürecinin gerçekleşebilmesi için öğreticilerin karşılıklı sevgi, saygı ve güvene dayanan demokratik bir ortam oluşturması çok önemlidir.²¹⁵ Çünkü öğrenme hata yapma korkusunun, tehdidin olmadığı özgür ve demokratik bir ortamda gerçekleşir. Öğrenme sürecinin etkili olabilmesi için sınıf ortamında çocuklar yeteneklerini sınavabilmeli, yeni deneyimler kazanabilmek için uğraşabilmeli, eleştirilmeksizin yanlışlar yapabilmelidir. Ayrıca öğreticilerin, çocuğa, kararlarına, haklarına saygı göstermesi çocuğun kendini mutlu hissetmesini sağlarken çocukta benlik saygısının gelişmesini sağlayacaktır.²¹⁶ Böylece çocuk severek ve isteyerek kursa gelmek isteyen öğrenme süreci daha verimli olacaktır. Araştırmaya katılan öğreticilerin demokratik bir öğrenme ortamı sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 60. Demokratik Bir Öğrenme Ortamı Sağlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Biraz Yeterliyim	1	0,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	45	25,1
Oldukça Yeterliyim	76	42,5
Tam Yeterliyim	56	31,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre demokratik bir öğrenme ortamı sağlama konusunda araştırmaya katılan öğreticilerin %0,6'sı biraz yeterli, %25,1'i orta düzeyde yeterli, %42,5'i oldukça yeterli, %31,3'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğreticilerin % 25,7'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken % 73,8'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğreticilere “sınıfınızda demokratik bir öğrenme ortamı sağlıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin hepsi “buna özellikle dikkat ettiklerini, her

²¹⁵ Dağlıoğlu, s.39-80.

²¹⁶ Sezer, Yoleri, s.42-73.

çocuğun kendini ifade etmesine olanak tanıdıklarını, çocuğun kursu sevmesi için çabaladıklarını aksi takdirde çocuğun hem kurstan hem de dinden soğuma ihtimalinin olduğunu ve bu sorumluluğu almak istemediklerini” belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin demokratik bir öğrenme ortamı sağlamak için neler yaptıkları, nelere dikkat ettikleri ayrıca araştırılabilir.

3.3.10.7. Öğrenme Sürecinde Çocukların Zevk Almalarını ve Eğlenmelerini Önemseme

Öğrenme sürecinin etkili olması için çocuğun bulunduğu ortamdan, öğrendiklerinden zevk alması, eğlenmesi ve Kur’an Kursu’na karşı olumlu tutum geliştirmesi gerekir. Bunun için öğretmenlerin öğrencileri öğrenme sürecine etkin olarak katmaları, onlara yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı vermeleri ve öğrenmeyi oyun haline getirmeleri gerekir.²¹⁷ Çocuk öğrenme sürecinden zevk alırsa kursa gelme konusunda daha istekli olacak, öğrenme etkinliklerini isteyerek ve zevk alarak yapacak ve böylece öğrenilenler daha kalıcı olacaktır. Ayrıca çocuğun istekli olması, kursu sevmesi öğreticiyi de olumlu etkileyerek görevini daha çok severek yapmasına ve öğretici de yeterlik algısının artmasına da sebep olacaktır. Bu nedenle öğretmenler öğrenme sürecinde çocukların zevk almalarını ve eğlenmelerini sağlayacak şekilde etkinlikler planlayıp yapmaya özen göstermelidir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenme sürecinde çocukların zevk almalarını ve eğlenmelerini önemseme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 61. Öğrenme Sürecinde Çocukların Zevk Almalarını ve Eğlenmelerini Önemseme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Biraz Yeterliyim	1	0,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	32	17,9
Oldukça Yeterliyim	80	44,7
Tam Yeterliyim	65	36,3
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğrenme sürecinde çocukların zevk almalarını ve eğlenmelerini önemseme konusunda öğretmenlerin %0,6’sı biraz yeterli, %17,9’u orta düzeyde yeterli,

²¹⁷Şahin Oruç, Sibel Çağır, 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemini Kullanımının İncelenmesi, International Journal of Social Science Research, Cilt:7, Sayı:1,2018, s.156.

%44,7'si oldukça yeterli, %36,3'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %18,5'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken,%81'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “öğrenme sürecinde çocukların zevk almalarını ve eğlenmelerini önemsiyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi bu soruya “evet” cevabını vermiş ve “yapılan etkinliklerle çocuklara Kur'an kursunu sevdirmek istediklerini bu nedenle çocukların bu süreçte zevk almalarına, eğlenmelerine önem verdiklerini” söylemişlerdir. Ancak öğretmenler daha önce kursların fiziksel olarak yeterli olmadıklarını, bu nedenle çocukların ilgisini çekecek ilgi köşeleri düzenleyemediklerini belirtmişlerdir. Bu gibi eksiklikleri olan sınıflarda öğretmenlerin öğrenme sürecinde çocukların zevk almaları ve eğlenmeleri için hangi etkinlikleri yaptığı ve nelere dikkat ettikleri ve çocukların bu etkinliklerde eğlenip eğlenmedikleri ayrıca araştırılması gereken bir konudur.

3.3.10.8. Öğrenme Ortamının Tehlikelerden Uzak, Estetik, Temiz ve Düzenli Olmasına Dikkat Etme

Okul öncesi eğitim ortamlarında güvenlik en başta dikkat edilmesi gereken durumlardan birisidir. Bu dönemdeki çocuklar çevrelerine karşı çok meraklıdır. Bu merakları bazen kendilerine zarar verici girişimlere sebep olabilir. Pencereden sarkma, prizlere ince uçlu materyaller sokma, kablolarla oynama gibi. Bu nedenle 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında kaza riski oluşturabilecek durumları ortadan kaldırmak veya bu durumlara neden olacak malzemeleri, çocukların ulaşamayacağı bölümlere yerleştirmek, monte etmek gereklidir.²¹⁸ Ayrıca çocukların sağlığı için sınıfın ısısı, nemi, hava akımı, temizlik koşulları, güvenliği ve diğer gerekli tüm unsurlar en doğru şekilde ayarlanmalıdır. Uygun aralıklarla bina temizlenip dezenfekte edilmelidir. Temizlik malzemeleri çocukların ulaşamayacağı, kapalı bir yerde saklanmalıdır. Sınıf içindeki eşyalar belirli aralıklarla temizlenmelidir. Aksi takdirde uygun temizlik koşulları sağlanmadığı için bulaşıcı hastalıklar kolaylıkla yayılabilir. Bu nedenle bina içinin ve kullanılan malzemelerin düzenli aralıklarla temizlenmesi gerekir. Temiz ve düzenli olmayan alanlar hem çocukların hem velilerin kursa bakış açılarını olumsuz olarak

²¹⁸Tok, s.162-177.

etkileyebilir.²¹⁹ Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenme ortamının tehlikelerden uzak, estetik, temiz ve düzenli olmasına dikkat etme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 62. Öğrenme Ortamının Tehlikelerden Uzak, Estetik, Temiz ve Düzenli Olmasına Dikkat Etme

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	3	1,7
Orta Düzeyde Yeterliyim	35	19,6
Oldukça Yeterliyim	80	44,7
Tam Yeterliyim	61	34,1
Toplam	179	100,0

Tabloya göre öğrenme ortamının tehlikelerden uzak, estetik, temiz ve düzenli olmasına dikkat etme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,7'si biraz yeterli, %19,6'sı orta düzeyde yeterli, %44,7'si oldukça yeterli, %34,1'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %21,3'ü eksikliği olduğunu düşünürken %78,8'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “sınıfınızın tehlikelerden uzak ve temiz olmasına dikkat ediyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler genel olarak “temizlik konusuna dikkat ettiklerini, bunun için yardımcı elemanlarının olduğunu” belirtmişlerdir. Ancak güvenlik konusunda bazı öğretmenler sınıfların çocuklara göre yapılmadığı için sorun yaşadıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin bu görüşlerinden hareketle eldeki imkânlar ölçüsünde sınıfların estetik, temiz ve güvenli olmasına çalıştıkları ancak zorluklar yaşadıkları söylenebilir. Bu zorlukların en önemli sebebinin 4-6 yaş sınıflarının çocuklar için özel olarak tasarlanmaması, büyük öğrenci sınıflarından dönüştürülmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin sınıfların küçük, dar ve basık olması, pencerelerin çocukların boyunda ve korumasız olması, koridorların dar olması, vb. durumlar anket uygulamasında gözlenen bazı olumsuzluklardır. Bu nedenle öğrenme-öğretme sürecinin daha verimli olması, çocukların estetik ve güvenilir bir ortamda eğitim almalarını sağlamak için 4-6 yaş sınıfları oluşturulurken tüm bunlara dikkat edilmesi gerektiği, çocukların sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokacak durumlardaki sınıfların 4-6 yaş sınıfı olarak açılmaması gerektiği söylenebilir.

²¹⁹Özkubat, s.59.

3.3.11. Kur'an Kursu Dışındaki Öğrenme Ortamlarından Yararlanma

“Sınıf dışında eğitimin amaçlarına uygun olarak, çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda, kişiliklerini geliştirmek için, idarenin bilgisi ve öğretmenlerin rehberliği altında yapılan planlı, programlı çalışmalara sınıf dışı etkinlikler denir.”²²⁰ Öğretim, yalnızca sınıfta değil, sınıf dışı etkinlikler yoluyla da verilebilir. Çünkü sınıf dışında da oldukça zengin ve geniş öğrenme ortamı sunan çevreler vardır. Bu sınıf dışı çevrelerin de öğrenmede kullanılması öğrencileri aktif kılarak daha etkili ve kalıcı öğrenme imkânı sunabilir.²²¹ Sınıf dışı etkinlikler, çocukların gerçek dünyayı öğrenmesine fırsat verir, aynı zamanda çocuğun psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını karşılar.²²² 4-6 yaş grubundaki çocukların dini duygu gelişimine katkı sağlamak için sınıf dışı etkinlikler kapsamında cami ve kutsal mekânların ziyareti, doğa gezileri vb. yapılabilir. Dini açıdan kutsal sayılan mekânların ziyaret edilmesi, doğa gezileri vb faaliyetler çocukların hem ilgisini çekebilir hem de çocukların dini duygularının gelişimine katkıda bulunabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Kur'an Kursu dışındaki öğrenme ortamlarından yararlanma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 63. Kur'an Kursu Dışındaki Öğrenme Ortamlarından Yararlanma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli Değilim	12	6,7
Biraz Yeterliyim	27	15,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	58	32,4
Oldukça Yeterliyim	50	27,9
Tam Yeterliyim	29	16,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre Kur'an Kursu dışındaki öğrenme ortamlarından yararlanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %6,7'si yeterli olmadığını düşünmektedir. %15,1'i biraz yeterli,%32,4'ü orta düzeyde yeterli, %27,9'u oldukça yeterli, %16,2'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %47,5'i eksikliği olduğunu

²²⁰Hesapçıoğlu, s. 480.

²²¹Nazan Karakaş Özür, Salih Şahin Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinliklerin Öğrenci Başarısına Etkisi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:18, Sayı: 3, Aralık 2017, s.324.

²²²Saime Çağlak Sarı, Okul Öncesi Eğitimde Sınıf Dışı Etkinlikler (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, Pegem Akademi, Ankara 2013, s.180-198.

düşünürken %44,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu konuda yeterli olmadığını düşünenler ile eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının yüksek olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “kurs dışındaki öğrenme ortamlarından yararlanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin hepsi bu soruya hayır cevabını vermişlerdir. Nedeni sorulduğunda “sorumluluğun çok fazla olduğunu, öğretimi aksattığını ve müftülüklerin de bu konuda izin vermediklerini” söylemişlerdir. Buna göre öğretmenlerin öğretim sürecinde sadece kurs içindeki mekânla yetindikleri söylenebilir. Sınıf dışında çocuklarla faaliyet yapmanın bir takım zorlukları olabilir. Ancak çocukların gerçek dünyayı ve sınıf ortamında anlatılanları anlayıp içselleştirmeleri için sınıf dışı etkinliklere önem verilmelidir. Öğreticilerin velilerle görüşerek yardım almaları bu tür etkinliklerin yapılmasını kolaylaştırabilir.

3.3.12. Öğretimi Düzenleme Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Aşağıdaki tabloda öğretimi düzenleme yeterlik ifadeleri ile öğretmenlerin yeterlik algı puanlarının ortalamaları verilmiştir:

Tablo 64. Öğretimi Düzenleme Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları

	N	ORTALAMA	ALGI DÜZEYİ
Çocukların Peygamber Efendimizi sevip model almalarını teşvik etme	179	4,22	Tam yeterli
Çocukların Allah'ı sevgi temelinde tanımalarını sağlama	176	4,19	Oldukça yeterli
Öğrenme sürecinde çocukların zevk almalarını ve eğlenmelerini önemseme	178	4,17	Oldukça yeterli
Çocukların Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanımalarını sağlama	179	4,15	Oldukça yeterli
Çocukların Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını sağlama	179	4,15	Oldukça yeterli
Öğrenme ortamının tehlikelerden uzak, estetik, temiz ve düzenli olmasına dikkat etme	179	4,11	Oldukça yeterli
Çocukların kazandıkları değerleri gündelik hayatta kullanmalarını teşvik etme	177	4,1	Oldukça yeterli
Anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel öğretim yöntemlerini bilme	179	4,1	Oldukça yeterli
Konuları öğrencilerin ihtiyaçları ve günlük hayatıyla ilişkilendirme	178	4,06	Oldukça yeterli
Demokratik (özgür, katılımcı ve eşitlikçi) bir öğrenme ortamı sağlama	178	4,05	Oldukça yeterli

Tablo 64'ün devamı...

Derse girişte öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekme	179	4,03	Oldukça yeterli
Kur'an-ı Kerim öğretim yöntem ve tekniklerini, çocukların gelişim özelliklerine uygun şekilde kullanma	179	4,03	Oldukça yeterli
Öğrencilerin olumlu davranışlarını ödüllendirme	175	4,03	Oldukça yeterli
Çocukların, dini bayram ve kandillerin anlam ve önemini fark etmelerini sağlama	177	4,01	Oldukça yeterli
Çocukların İslam dininin değerlerini fark etmelerini sağlama	179	4	Oldukça yeterli
İşlenecek konuyu daha önce öğrenilen konularla ilişkilendirme	179	3,98	Oldukça yeterli
Öğrencilerin ilgilerini çekecek ve düşüncelerini sağlayacak sorular sorma	179	3,98	Oldukça yeterli
Öğretimde şema, şekil, resim gibi görsel unsurlardan faydalanma	179	3,97	Oldukça yeterli
Öğrencilerin eksik ya da yanlış öğrenmelerini düzeltme	176	3,97	Oldukça yeterli
Çocuklara güzel ve doğru Kur'an okumada modeller sunma.	179	3,94	Oldukça yeterli
Dersin sonunda öğrenme düzeyini tespit etme	179	3,93	Oldukça yeterli
Öğretimde bilgisayar ve internetten yararlanma	179	3,91	Oldukça yeterli
Öğrenme sürecinde zamanı etkili kullanma	178	3,85	Oldukça yeterli
Drama, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yeni öğretim yöntem ve teknikleri bilme.	178	3,8	Oldukça yeterli
Kazanımlara uygun araç-gereç ve materyal kullanma	177	3,76	Oldukça yeterli
Öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında etkili tedbirlere başvurma.	179	3,71	Oldukça yeterli
Olumsuz öğrenci davranışları için işlevsel ve eğitsel çözümler üretme	177	3,64	Oldukça yeterli
Bireysel etkinliklere ve grup(küçük, büyük) etkinliklerine dengeli biçimde yerme	174	3,63	Oldukça yeterli
Yazı tahtasını etkili kullanma	179	3,59	Oldukça yeterli
Ezberlenecek surelerin anlamlarını öğrencilere açıklama	176	3,51	Oldukça yeterli
Öğrenme ortamında öğrenci özelliklerine uygun ilgi köşeleri düzenleme	176	3,38	Orta düzeyde yeterli
Kur'an Kursu dışındaki öğrenme ortamlarından yararlanma	176	3,32	Orta düzeyde yeterli
Ortalama	178	3,91	Oldukça yeterli

Tabloya göre öğretmenlerin öğretimi düzenleme boyutuna ilişkin yeterlik puanlarının ortalaması (3,91)'dir ve öğretmenlerin bu boyutta kendilerini oldukça yeterli düşündüğü anlamına gelmektedir.

Bu boyutta ortalamanın üzerinde yer alan üç yeterlik ifadesi şunlardır: “Çocukların Peygamber Efendimizi sevip model almalarını teşvik etme; (4,22),“Çocukların Allah’ı sevgi temelinde tanımlarını sağlama; (4,19)“Öğrenme sürecinde çocukların zevk almalarını ve eğlenmelerini önemseme; (4,17) dir. Bu boyutta genel ortalamanın altında çıkan yeterlik ifadeleri ise; “Kur’an Kursu dışındaki öğrenme ortamlarından yararlanma; (3,32)”, “öğrenme ortamında öğrenci özelliklerine uygun ilgi köşeleri düzenleme; (3,38)”, “ezberlenecek surelerin anlamlarını öğrencilere açıklama; (3,51)”, “yazı tahtasını etkili kullanma; (3,59)”, “bireysel etkinliklere ve grup (küçük, büyük) etkinliklerine dengeli biçimde yerme; (3,63)”, “olumsuz öğrenci davranışları için işlevsel ve eğitsel çözümler üretme; (3,64)”, “öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında etkili tedbirlere başvurma; (3,71)”, “kazanımlara uygun araç-gereç ve materyal kullanma; (3,76)”, “drama, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yeni öğretim yöntem ve teknikleri bilme; (3,8)”, “öğrenme sürecinde zamanı etkili kullanma; (3,85)”dir.

Bu sonuçlara göre öğretmenlerin “4-6 yaş çocuğuna bazı değerlerin eğitimini yapma” yeterliği alt maddelerinde oldukça yüksek yeterlik algısına sahipken, öğretim yöntemlerini kullanma, öğrenme-öğretme sürecini yönetme yeterliği alt maddelerinde ve kazanımlara uygun araç-gereç ve materyal kullanma konusunda daha düşük yeterlik algısına sahip oldukları görülmektedir. Öğretimi planlama boyutunda da öğretmenlerin bu konularda daha düşük yeterlik algısına sahip oldukları görülmüştür.²²³ Buna göre öğretimi planlama konusundaki eksikliklerin öğretimi düzenleme boyutuna da yansıdığı ve bunun pedagojik formasyon konusundaki eksiklikten kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi düzenleme yeterlik algı puanları ile *resmi statüleri* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig= 0,179; p>0,05) Bu sonuca göre kadrolu, sözleşmeli ve ücretli öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmenlerin resmi statülerinin öğretimi düzenleme konusunda yeterlik algılarına bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

²²³ Bkz. s.74

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi düzenleme yeterlik algı puanları ile *mesleki kıdem* arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Korelasyon analizi sonucu şöyledir: ($r= 0,067$; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin kıdemleri ile yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Buna göre mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin bu konudaki eksikliklerinin farkında olmadığı, kıdemli olanların ise kendi tecrübelerini yeterli olarak algıladıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi düzenleme yeterlik algı puanları ile *mezun oldukları okul* programları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig.=0,249; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin öğretimi düzenleme yeterlik algı puanları ile mezun oldukları okul programları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında konu ile ilgili derslerin bulunmamasının bu sonuca neden olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi düzenleme yeterlik algı puanları ile *çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum değişkeni* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig.= 0,933; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin sertifika aldıkları kurum ile öğretimi düzenleme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Sertifika programlarında konu ile ilgili derslerin bulunmamasının anlamlı bir farklılık olmamasına sebep olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi düzenleme yeterlik algı puanları ile *hizmet içi eğitime katılma durumları* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır.

Tablo 65. Öğretimi Düzenleme-Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu t-Testi

	N	\bar{x}	S	sd	T	p
Katılmayanlar	45	3,73	0,64	177	2,35	0,020
Katılanlar	134	3,97	0,58	69	2,24	0,028

Yapılan t-testine göre hizmet içi eğitim seminerlerine katılan öğretmenlerle katılmayan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Hizmet içi eğitim seminerlerine katılan

öğreticilerin yeterlik algıları ($\bar{X} = 3,97$), katılmayanlara göre ($\bar{X} = 3,73$) daha yüksektir. Buna göre hizmet içi eğitim seminerlerinin konu ile ilgili öğretici algılarına olumlu katkısının olduğu söylenebilir.

3.4. FARKLI ÖĞRENME İHTİYACI OLAN ÇOCUKLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR YAPMA YETERLİKLERİ

4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarına gelişimsel özellikleri açısından farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklar da gelebilir. Bu nedenle öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocukları fark edip onlara yönelik çalışmalar yapma yeterliliğine de sahip olmaları gerekmektedir.²²⁴

Araştırmada öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma yeterlikleri ile ilgili aşağıdaki maddelere yer verilmiştir:

1. Sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite vb.) farkına varma.
2. Sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) ihtiyaçlarını karşılama.
3. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri saptayarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlama.

3.4.1. Sınıftaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite vb.) Farkına Varma

Her sınıfta öğrenme özelliği, yetenekleri, ilgileri, ihtiyaçları, geçmişteki eğitim yaşantıları yönünden birbirinden farklı çocuklar vardır.²²⁵ Bu çocuklar arasında özel gereksinimli çocuklar da olabilir. Özel gereksinimli çocuklar çoğu zaman eğitim öğretim ortamlarıyla tanıştıktan sonra fark edilebilmektedir. Özel gereksinimli çocukların ileri dönemlerde yaşayacağı zorlukları önlemek için, okul öncesi dönemde, çocuğun gelişim dönemine ait özellikler de göz önüne alınarak, bozukluğun tanınması

²²⁴ Okul Öncesi Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri, s.110,

https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/06160307_5-

YYretmen_Yeterlikleri_KitabY_okul_Yncesi_YYretmeni_Yzel_alan_yeterlikleri_ilkYYretim_(24.5.19)

²²⁵ Dağlıoğlu, s.52.

ve tedaviye başlanması önemlidir. Öğreticilerin sınıflarındaki çocukları gözlemleyerek hangi çocuğun özel gereksinimli olduğunu anlaması çocukların gelişimsel özelliklerini bilmesine bağlıdır. Bu konuda yeterli bilgisi olmayan bir öğretici ilk anlarda bu çocukların gösterdikleri davranışları anlamlandırmakta zorlanabilir ve çocuk ile öğretici arasında olumsuz bir ilişki oluşabilir. Bu nedenle öğretmenlerin çocukların davranış özellikleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları önemlidir.²²⁶ Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite vb.) farkına varma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 66. Sınıftaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite vb.) Farkına Varma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli Değilim	5	2,8
Biraz Yeterliyim	16	8,9
Orta Düzeyde Yeterliyim	54	30,2
Oldukça Yeterliyim	69	38,5
Tam Yeterliyim	33	18,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin farkına varma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i yeterli olmadığını düşünmektedir. %8,9'u biraz yeterli, %30,2'si orta düzeyde yeterli, %38,5'i oldukça yeterli, %18,4'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %39,1'i eksikliği olduğunu düşünürken %56,9'u yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “özel gereksinimli çocukların farkına varabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “bu konuda yeterli bilgilerinin olmadığını kendi tecrübelerinden hareketle ve öğrencileri gözlemleyerek özel gereksinimli öğrencileri fark edebildiklerini” söylemişlerdir. Ancak öğretmenlerin hangi davranışı yapan ya da yapmayan çocuğun özel gereksinimli olduğuna karar verebilmesi için sadece gözlem yapması yeterli değildir. Bu yaşta çocukların normal olan ve

²²⁶ Suna Kaymak Özmen, Okulda Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite(DEHB), Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı:2, Aralık 2010, s.2.

olmayan davranışlarının neler olduğunu bilmesi gerekir. Kur'an Kursları ile ilgili yapılan çalışmalarda da öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere karşı belirlenecek yaklaşım ve uygulamalarda sorunlar yaşadığı ve öğretmenlerin bu sorunlarının çözümü için konuyla ilgili rehberlik ve bilgilendirme ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği belirtilmiştir.²²⁷

Sonuç olarak öğretmenlerin öğrenciyi tanıma konusundaki eksiklikleri ve sertifika programlarında da özel gereksinimli çocuklar ile ilgili bir modülün bulunmaması nedeniyle²²⁸ öğretmenlerden bazılarının bu konuda eksikliği olabilir. Öğretmenlerin bu konudaki eksiklikleri çocuklardaki özel durumun zamanında fark edilememesine ve gerekli tedbirlerin zamanında alınmamasına sebep olabilir. Bu nedenle sertifika programlarına özel gereksinimli çocuklarla ilgili bir modülün konulması gerektiği söylenebilir.

3.4.2. Sınıftaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) İhtiyaçlarını Karşılama

Özel gereksinimli çocuklar okul öncesi dönemde sık karşılaşılan, öğretmenleri/öğreticileri strese sokan ve öğretmenlik/öğreticilik yeterliliklerini zorlayan bir problemdir. Öğretmenlerin bu problemin üstesinden gelebilmeleri ve özel gereksinimli çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için çocuğun problem davranışları ne zaman gösterdiğini ve çocuğun derse etkin katılımının nasıl sağlanabileceğini tespit etmelidir. Ayrıca aileyle işbirliği, öğretmenin mutlaka dikkat etmesi gereken bir diğer konudur. Öğretmenin anne-babayla düzenli olarak görüşmesi ve öğrencilerin hem güçlü yönleri hem de var olan sorunlarıyla ilgili olarak görüşme yapmaları oldukça yararlı olacaktır.²²⁹ Öğretmenlerin bu tip uygulamalar yapabilmesi için kişisel ve mesleki yeterliklere sahip olması gerekmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) ihtiyaçlarını karşılama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

²²⁷Yağcı, 150.

²²⁸ Bkz. s.23, 30.

²²⁹Özmen, s.5.

Tablo 67. Sınıftaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) İhtiyaçlarını Karşılama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli Değilim	10	5,6
Biraz Yeterliyim	23	12,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	76	42,5
Oldukça Yeterliyim	45	25,1
Tam Yeterliyim	23	12,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) ihtiyaçlarını karşılama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %5,6'sı yeterli olmadığını düşünmektedir. % 12,8'i biraz yeterli, %42,5'i orta düzeyde yeterli, %25,1'i oldukça yeterli, %12,8'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %55,3'ü bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %37,9'u yeterli olduğunu düşünmektedir. Araştırmada öğretmenlerin en çok eksiklik hissettiği konunun bu olduğu görülmektedir. Bir önceki tabloyla birlikte değerlendirildiğinde öğretmenler özel gereksinimli çocukları fark etmede (%56,9) daha fazla yeterli olduğunu düşünürken özel gereksinimli çocukların ihtiyaçlarını karşılamada ise daha düşük bir oran(%37,9) yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyacını karşılayabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler genel olarak bu konuda “özel gereksinimli çocuklar konusunda yeterli bilgilerinin olmadığını, kendi tecrübelerinden hareketle ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıklarını” söylemişlerdir. Okul öncesi dönemin özel gereksinimli çocukların tespit edilip önlem alınması gereken bir dönem olduğu göz önüne alındığında öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların ihtiyacını karşılama yeterliliğine sahip olmalarının önemi daha net ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin bu konudaki eksikliği özel gereksinimli çocuklara uygun öğrenme ortamının oluşturulamamasına ve çocuğun gelişiminin geri kalmasına sebep olabilir.

3.4.3. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Öğrencileri Saptayarak Gerekli Önlemlerin Alınmasını Sağlama

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri sınıflarında görme, işitme engeli olan ya da otizm spektrum bozukluğu olan öğrencileri belirleyerek, velileri bilgilendirmeli onları ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirerek gerekli önlemlerin alınmasını sağlamalıdır. Öğreticiler ise bu öğrencilerin eğitimlerini devam ettirebilmeleri için özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların bilişsel, duyuşsal, psiko-motor gelişim özelliklerini ve öğrenciye hangi bilgilerin ne ölçüde ve nasıl verileceğini, nelere dikkat etmesi gerektiğini bilmelidir.²³⁰ Böylece çocuklar kendi akranları ile birlikte gelişim özelliklerine uygun din eğitimi etkinliklerinden yararlanabilir. Diyanet İşleri Başkanlığı da özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitim faaliyetlerinden geri kalmaması için engellilere yönelik materyaller hazırlamalı ve kurslarda gerekli olan fiziksel düzenlemeler yapmalıdır.²³¹ Araştırmaya katılan öğretmenlerin özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri saptayarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 68. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Öğrencileri Saptayarak Gerekli Önlemlerin Alınmasını Sağlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	7	3,9
Yeterli Değilim	19	10,6
Biraz Yeterliyim	26	14,5
Orta Düzeyde Yeterliyim	66	36,9
Oldukça Yeterliyim	42	23,5
Tam Yeterliyim	19	10,6
Toplam	179	100,0

Tabloya göre özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri saptayarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %10,6'sı yeterli olmadığını düşünmektedir. %14,5'i biraz yeterli, %36,9'u orta düzeyde yeterli, %23,5'i oldukça yeterli, %10,6'sı tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin

²³⁰ Rıdvan Demir, Özel Eğitim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabının Çeşitli Açılardan İncelenmesi, <http://orcid.org/0000-0002-6141-6638> (25.5.19)

²³¹ Şaban Öz, "Engelli" Din Eğitiminden "Özürsüz" Din Eğitimi Modelliğine: "Ötekileştirilen" Özürlülerin Din Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Haziran 2013/1, s.80.

%51,4'ü bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %34,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğreticilerin bu konudaki yeterlik algısının da düşük olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri saptayarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlayabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler bu konuda genel olarak özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciyle karşılaşmadıklarını, şayet olursa uzman kişilere yönlendirerek gerekli önlemlerin alınmasını sağlayabileceklerini söylemişlerdir.

Farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışma yapabilme yeterlik boyutu genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin diğer yeterlik boyutlarına göre oldukça düşük bir yeterlik algısına sahip oldukları görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin bu konuda önemli eksiklikleri olduğu ve bu eksiklikleri nedeniyle özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada da yetersiz kalabilecekleri söylenebilir.

3.3.4. Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapma Yeterlikleri ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişki

Aşağıdaki tabloda farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma yeterliklerinin ortalama puanları verilmiştir:

Tablo 69. Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapma Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları

	N	ORTALAMA	ALGI DÜZEYİ
Sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, vb.) farkına varma	177	3,62	Oldukça yeterli
Sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) ihtiyaçlarını karşılama	177	3,27	Orta düzeyde yeterli
Özel eğitime ihtiyaç duyan(otistik vb) öğrencileri saptayarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlama	172	3,09	Orta düzeyde yeterli
Ortalama	175	3,32	Orta düzeyde yeterli

Tabloya göre öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanlarının ortalaması; (3,32) dir ve öğretmenlerin bu boyutta kendilerini “orta düzeyde yeterli” olduğunu düşündükleri anlamına gelmektedir. Bu boyutta ortalamanın üzerinde olan yeterlik ifadesi; “sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite vb.) farkına varma; (3,62)”dır. Ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri; “özel eğitime ihtiyaç duyan(otistik vb) öğrencileri saptayarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlama; (3,09)”, “sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) ihtiyaçlarını karşılama; (3,27) dir.

Öğreticilerin en düşük yeterlik algısına sahip olduğu boyut farklı öğrenme ihtiyacı olan öğretmenlere yönelik çalışmalar yapma boyutudur. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların ihtiyacını karşılama ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocukları tespit edip gerekli önlemlerin alınması konusunda eksiklikleri vardır. Öğreticilerin bu konudaki eksikliklerinin nedeninin mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında konu ile ilgili bir dersin bulunmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu nedenle sertifika programlarında özel gereksinimli öğrencilerle ilgili bir module mutlaka yer verilmelidir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *resmi statüleri* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla Anova testi yapılmıştır.

Tablo 70. Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapma-Resmi Statü Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	6,498	2	3,249	3,789	0,024	Kadrolu-Fahri
Gruplar İçi	150,055	175	0,857			
Toplam	156,553	177				

Yapılan analiz sonucuna göre öğretmenlerin resmi statüsü ile farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır. (Sig. =0,024; $p < 0,05$) Bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan “Tukey çoklu karşılaştırma testi” sonucuna göre ücretli öğretmenlerin ($\bar{x} = 3,51$) kadrolu öğretmenlerden ($\bar{x} = 3,13$) ve sözleşmeli öğretmenlerden ($\bar{x} = 3,13$) kendilerini daha yeterli olarak algılamakta olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mesleki kıdemleri* arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla Korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucu ($r = 0,060$; $p > 0,05$) dir. Buna göre öğretmenlerin mesleki kıdemi ile farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mezun oldukları okul programları* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Anova testi sonucu şöyledir (Sig.=0,256; $p > 0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin mezun oldukları okul programları ile farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışma yapma boyutu arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında konu ile ilgili ders ya da derslerin bulunmaması nedeniyle anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum değişkeni* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig.= 0,528; $p > 0,05$) Bu sonuca göre sertifika alınan kurum değişkeni ile öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Sertifika programlarında farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili bir modülün bulunmaması nedeniyle anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumu* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için t-testi yapılmıştır. Test sonucu şöyledir: (Sig.= 0,223; p>0,05) Bu sonuca göre araştırmaya katılan öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile hizmet içi eğitime katılma durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Hizmet içi eğitim seminerlerinde farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik dersler bulunmasına rağmen anlamlı bir farklılığın olmamasının nedeni öğretmenlerin hepsinin bu seminerlere katılmaması ya da seminerlerin nitelikli olmaması olabilir. Farklı öğrenme ihtiyacı olan çocukların okul öncesi dönemde fark edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması çok önemlidir. Bu nedenle seminerlerde öğretmenlerin konu ile ilgili bilgilendirilmelerinin gereklilik olduğu söylenebilir.

3.5. ÖĞRETİMİ DEĞERLENDİRME YETERLİKLERİ

Öğretimin ayrılmaz bir parçası olan değerlendirme her öğrenmenin sonunda mutlaka yapılmalıdır. Ölçme ve değerlendirme olmadan eğitimde gözlenebilir değişim mümkün değildir.²³² Öğreticiler tarafından yapılacak değerlendirme etkinlikleri, çocukların yapılan etkinliklerle ilgili öğrenmeleri hakkında dönüt sağlayarak çocuğun öğrenmelerine ilişkin öğretmenlere olumlu ya da olumsuz geri bildirim yapma fırsatı sağlar. Böylece öğretmenler etkinliği planlarken, yürütürken ve değerlendirirken dikkat etmesi gereken noktaları göz önünde bulundurarak öğrenme- öğretme sürecinde gerekli değişiklikleri yapabilir. Öğreticilerin öğretimi değerlendirme boyutuna ilişkin yeterlik algıları ile ilgili olarak aşağıdaki maddelere yer verilmiştir:

1. Çocukların öğrenme çabalarını ve ürünlerini düzenli olarak değerlendirme.
2. Çocukların gelişimini standart testler, kontrol listeleri, portfolyolar, oyun, gözlem formları, anekdot kayıtları gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme.
3. Çocukların gelişimini kendilerinin arkadaşlarının ve ailelerin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme.

²³²Demirel, Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri, s.188.

4. Uyguladığı eğitim programında edindiği değerlendirme sonuçlarını analiz ederek bunları yeni uygulamalarına yansıtma.
5. Çocuğun gelişimine yönelik değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşma.

3.5.1. Çocukların Öğrenme Çabalarını ve Ürünlerini Düzenli Olarak Değerlendirme

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin çocukların gelişimini değerlendirebilmesi için, çocukları devamlı gözlemlemesi, günlük notlar tutması ve daha sonra bunları gözlem kayıt formlarına geçirmesi gerekir. Öğreticiler çocukların gelişimini değerlendirirken onları birbirleriyle karşılaştırmamalı, her çocuğu önceki ve sonraki davranışlarına bakarak kendi içinde değerlendirmelidir. Çocuktan beklenen davranışların onun bireysel özellikleriyle ve gelişimiyle tutarlı olmasına yani beklentilerin gerçekçi olmasına da dikkat edilmelidir. Çocuğu tanıma ve değerlendirme sürecinde çocuğun yaptıkları kadar yapamadıkları da öğretmenler tarafından dikkatle izlenmeli, ihtiyaç halinde çocuk için gereken eğitsel destek sağlanmalıdır.²³³ 2018 yılında güncelleştirilen Kur'an Kursları öğretim programında (4-6 yaş) öğretmenlerin öğrenci gelişimlerini takip edip değerlendirebilmeleri için kazanımlarla ilgili değerlendirme formu eklenmiştir. Böylece çocukların öğrenme çabalarının düzenli olarak kontrol edilebilmesi amaçlanmıştır.²³⁴ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların öğrenme çabalarını ve ürünlerini düzenli olarak değerlendirme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 71. Çocukların Öğrenme Çabalarını ve Ürünlerini Düzenli Olarak Değerlendirme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Biraz Yeterliyim	11	6,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	51	28,5
Oldukça Yeterliyim	82	45,8
Tam Yeterliyim	34	19,0
Toplam	179	100,0

²³³Güven, s.82-129.

²³⁴ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş), s. 39, 40, 41, 42.

Tabloya göre çocukların öğrenme çabalarını ve ürünlerini düzenli olarak değerlendirme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %6,1'i biraz yeterli, %28,5'i orta düzeyde yeterli, %45,8'i oldukça yeterli, %19'u tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %34,6'sı bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %64,8'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların öğrenme çabalarını ve ürünlerini düzenli olarak değerlendiriyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi düzenli olarak değerlendirme yaptıklarını söylemiştir. Değerlendirmeyi nasıl yapıyorsunuz sorusuna ise gözlem yaptıklarını söylemişlerdir. Ancak yaptığı gözlemleri öğretim programında bulunan değerlendirme formunu kullanarak²³⁵ ya da başka bir şekilde kayıt altına aldığını söyleyen bir öğretmen olmamıştır. Öğretmenlerin bu söylemlerinden öğrencilerin günlük faaliyetlerini gözlemlediklerini ancak daha önce de geçtiği gibi bu gözlemlerinin planlı bir gözlem değil gelişigüzel bir gözlem²³⁶ olduğu söylenebilir. Bu tür gözlemlerde elde edilen bilgiler rastlantısal olduğu ve belli bir amacı olmadığı için güvenilir olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca öğretmenlerin bu gözlemlerini kayıt altına almaması öğrenme sürecinde öğrencide gerçekleşen gelişmeleri değerlendirememelerine, öğretimi planlama ve düzenlemede ki eksiklik ya da yanlışlıkları tespit edip gerekli düzenlemeleri yapamamalarına ve öğrenme-öğretme sürecinden beklenenlerin gerçekleşmemesine neden olabilir.

3.5.2. Çocukların Gelişimini Standart Testler, Kontrol Listeleri, Portfolyolar, Oyun, Gözlem Formları, Anekdöt Kayıtları Gibi Çeşitli Yöntem ve Araçlarla Değerlendirme

Okul öncesi dönemdeki çocukların okuma yazma bilmemesi, dikkat sürelerinin kısa olması, duygusal dengelerinin kolayca bozulabilmesi, yaşları gereği normal olan kendini ifade edebilmede güçlükler yaşaması, çocuk düşüncesinin yetişkininkinden farklı kendine özgü yapısının olması vb. sebeplerden öğretmenler değerlendirme çalışmalarını oldukça dikkatle yapmalıdırlar. Bu nedenle öğretmenlerin çocukları değerlendirirken tek bir yöntem kullanmak yerine birden fazla yöntem kullanması

²³⁵ Öğretim programı hakkında yeterli bilgi sahibi olmamaları nedeniyle bu formları kullanmıyor olabilirler(bkz. s.49.)

²³⁶ Bkz. s.40.

çocuklar hakkında daha doğru bir değerlendirme yapmalarını sağlayacaktır.²³⁷“Gözlem kayıtları, anekdot kayıtları, gelişim kontrol listeleri, standardize testler, portfolyolar (gelişim dosyaları) ve gelişim raporları gibi araçlar çocukların dikkatlerini, bir alan üzerindeki bilgi ve beceri düzeylerini, ilgi alanlarını, öğrenme stillerini, gereksinimlerini, organizasyon becerilerini, sözlü ve sözlü olmayan iletişim becerilerini, arkadaşlık ilişkilerini, problem çözme becerilerini, sosyal yaşam becerilerini, yardıma ihtiyaç duyduğu alanları ve güçlü yönlerini tespit etmede kullanılacak değerlendirme araçlarıdır.”²³⁸ Öğreticilerin öğrenme-öğretme sürecinde bu yöntem ve araçları kullanmaları çocukları daha doğru değerlendirmelerine ve çocukların gelişimlerini düzenli olarak takip edebilmelerine yardımcı olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların gelişimini standart testler, kontrol listeleri, portfolyolar, oyun, gözlem formları, anekdot kayıtları gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 72. Çocukların Gelişimini Standart Testler, Kontrol Listeleri, Portfolyolar, Oyun, Gözlem Formları, Anekdot Kayıtları Gibi Çeşitli Yöntem ve Araçlarla Değerlendirme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	4	2,2
Yeterli Değilim	15	8,4
Biraz Yeterliyim	41	22,9
Orta Düzeyde Yeterliyim	59	33,0
Oldukça Yeterliyim	46	25,7
Tam Yeterliyim	14	7,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların gelişimini standart testler, kontrol listeleri, portfolyolar, oyun, gözlem formları, anekdot kayıtları gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %8,4’ü bu konuda kendinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. %22,9’u biraz yeterli, %33’ü orta düzeyde yeterli, %25,7’si oldukça yeterli, %7,8’i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %55,9’u eksikliği olduğunu düşünürken %33,5’i yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu

²³⁷Oktay, s.214.

²³⁸Dağlıoğlu, s.39-80.

sonuca göre çocukların gelişimini farklı yöntem ve araçlarla değerlendirme konusunda öğretmenlerin çoğunluğu eksikliği olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların gelişimini standart testler, kontrol listeleri, portfolyolar, oyun, gözlem formları, anekdot kayıtları gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendiriyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi bu soruya hayır cevabını vermiş, değerlendirme yöntem ve araçları hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıklarını öğrencileri değerlendirirken sadece gözlem yöntemini kullandıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin bu konudaki eksikliklerinin sebebi sertifika programlarında ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı ve kullanılacak yöntemler ile ilgili bir modülün bulunmamasından olabilir.²³⁹ Çocukların gelişimini yalnızca gözlem yöntemi ile değerlendirmeleri öğretmenlerin çocuk hakkında yanlış ve eksik değerlendirme yapmalarına sebep olabilir. Çünkü öğretmenlerin plansız olarak yaptıkları bu gözlemler analiz edilmiş bir veri değildir. Kurslardaki eğitimin kalitesinin artırılması için DİB tarafından ölçme ve değerlendirme ile ilgili materyaller hazırlanmalı ve öğretmenlerin bu materyalleri kullanması sağlanmalıdır.

3.5.3. Çocukların Gelişimini Kendilerinin Arkadaşlarının ve Ailelerin Değerlendirmesi Gibi Çeşitli Yöntem ve Araçlarla Değerlendirme

Öğretmenler çocukların gelişimini değerlendirmek için çocuğun kendisinin, arkadaşlarının ve ailesinin değerlendirmesine yönelik çalışmalar da yapabilir. Çocuğun kendisini değerlendirmesi, güçlü ve zayıf yönlerini fark etmesini sağlayarak kendi öğrenme sürecine yön vermesini sağlayabilir. Arkadaş değerlendirmeleri çocuklarda eleştirel düşünebilme, sorumluluk alma vb. becerilerin gelişmesine katkı sağlayabilir.²⁴⁰ Aileler tarafından çocuğun değerlendirilmesi ise ailelerin çocuğun gelişimini daha iyi fark etmelerine ve çocuğu gerekli konularda desteklemelerine katkı sağlayabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların gelişimini kendilerinin arkadaşlarının ve ailelerin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

²³⁹ Bkz. s.23.

²⁴⁰ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, s.340.

Tablo 73. Çocukların Gelişimini Kendilerinin Arkadaşlarının ve Ailelerin Değerlendirmesi Gibi Çeşitli Yöntem ve Araçlarla Değerlendirme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	7	3,9
Yeterli Değilim	8	4,5
Biraz Yeterliyim	19	10,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	77	43,0
Oldukça Yeterliyim	44	24,6
Tam Yeterliyim	24	13,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların gelişimini kendilerinin arkadaşlarının ve ailelerin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %4,5'i yeterli olmadığını düşünmektedir. % 10,6'sı biraz yeterli, %43'ü orta düzeyde yeterli, %24,6'sı oldukça yeterli %13,4'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %53,6'sı bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %38'i yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının çok olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların gelişimini kendilerinin arkadaşlarının ve ailelerin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendiriyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler “değerlendirme yöntem ve araçları hakkında yeterli bilgi sahibi olmamaları nedeniyle böyle bir çalışma yapmadıklarını” söylemişlerdir. Öğreticilerin değerlendirme etkinliklerinde çoklu değerlendirme (çocuğun kendisinin, arkadaşlarının, ailesinin değerlendirmesi) yapmaması öğrenme-öğretme sürecindeki eksiklikleri, yanlışlıkları fark edememesine ve kurstaki eğitim kalitesinin düşmesine sebep olabilir. Öğreticiler ile aile arasında mesafe olması, öğretmenlerin aileyle muhatap olmayı sorun olarak görmesi²⁴¹, yapılan görüşmeler ve tabloya göre bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı birlikte değerlendirildiğinde bazı öğretmenlerin çocuğun gelişimini değerlendirmede çocuğun kendisinin, arkadaşlarının ve ailesinin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme konusunda önemli eksiklikleri olduğu söylenebilir.

²⁴¹Bkz. s.38.

3.5.4. Uyguladığı Eğitim Programında Edindiği Değerlendirme Sonuçlarını Analiz Ederek Bunları Yeni Uygulamalarına Yansıtma

Uygulanan eğitim programının etkinliğini anlamak ve değerlendirme sonuçlarına göre gerekli önlemleri alma konusunda kullanılan yöntemlerden biri öğreticinin kendini değerlendirmesidir. Öğreticilerin kendi kendilerini değerlendirmeleri onların güdülenmelerini ve eksikliklerini görerek öğrenme-öğretme sürecinde değişiklikler yapmasını sağlar.²⁴² Öğreticiler kendilerini değerlendirirken, çocukların ve programın değerlendirilmesi sonucunda elde ettiği verileri analiz etmeli, değerlendirme sonucuna göre hazırladıkları planı, eğitim ortamını, kullandıkları öğretim yöntem-teknikleri ve materyalleri gözden geçirerek uygulamalarını geliştirmelidir.²⁴³ Tüm öğretmenlerin özelde okul öncesi öğreticilerinin kendilerini incelemesi, değerlendirmesi ve sürekli geliştirmesi, edindiği bilgileri yeni uygulamalarına yansıtmasının bir gereklilik olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğreticilerin uyguladığı eğitim programında edindiği değerlendirme sonuçlarını analiz ederek bunları yeni uygulamalarına yansıtma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 74. Uyguladığı Eğitim Programında Edindiği Değerlendirme Sonuçlarını Analiz Ederek Bunları Yeni Uygulamalarına Yansıtma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	8	4,5
Yeterli Değilim	4	2,2
Biraz Yeterliyim	19	10,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	74	41,3
Oldukça Yeterliyim	47	26,3
Tam Yeterliyim	27	15,1
Toplam	179	100,0

Tabloya göre uyguladığı eğitim programında edindiği değerlendirme sonuçlarını analiz ederek bunları yeni uygulamalarına yansıtma konusunda araştırmaya katılan öğreticilerin %2,2'si yeterli olmadığını düşünmektedir. %10,6'sı biraz yeterli, %41,3'ü orta düzeyde yeterli, %26,3'ü oldukça yeterli, %15,1'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğreticilerin %51,9'u bu konuda eksikliği olduğunu

²⁴²MEB Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitimi Programı, Ankara 2013, s.56.

²⁴³Erginer, s.108.

düşünürken %41,4'ü yeterli olduğunu düşünmektedir. Kendini değerlendirme konusunda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının yeterli olduğunu düşünenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “değerlendirme sonuçlarını analiz edip, bunları yeni uygulamalarınıza yansıtıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “değerlendirme sonuçlarına göre uygulamalarında yenilikler yapmaya çalıştıklarını” söylemişlerdir. Ancak konuyla ilgili olarak yaptığı çalışmaları belirten bir öğretici olmamıştır. Tabloya göre bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı ve öğretmenlerin değerlendirme yöntem ve araçları konusunda yeterli bilgileri olmaması nedeniyle²⁴⁴ öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olabileceği söylenebilir. Öğreticilerin uygulamalarını değerlendirmemeleri öğrenme-öğretme sürecindeki eksikliklerin ve yanlışlıkların fark edilememesine ve gerekli düzenlemelerin yapılamamasına, belirlenen kazanımlara öğrencilerin ulaşamamasına sebep olabilir.

3.5.5. Çocuğun Gelişimine Yönelik Değerlendirme Sonuçlarını Aileleriyle Paylaşma

4-6 yaş grubu öğretmenlerinin öğretimi değerlendirme sürecinde yapması gereken faaliyetlerden biri de çocuğun gelişimi hakkında aileleri bilgilendirmektir. Öğreticiler bunun için çocukları gözlemlerken kullandıkları gelişim gözlem formlarında yer alan bilgileri analiz edip değerlendirerek, ailelere önerilerde bulunmalıdır. Bu raporlar çocukların öğrenme-öğretme sürecinde gösterdikleri gelişimi anlamak açısından ailelere yol gösterici olacak ve çocuğun gelişimini daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Öğreticiler ayrıca ailelerin dikkatinin çekilmesi gereken özel durumlar varsa (özel yetenekler, okul dışında desteklenmesi gereken alanlar, öneriler ve çözüm yolları gibi) gözlem raporunda mutlaka bunlara da yer vermelidir.²⁴⁵ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuğun gelişimine yönelik değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

²⁴⁴ Bkz. s.143.

²⁴⁵ Güven, s.82-129.

Tablo 75. Çocuğun Gelişimine Yönelik Değerlendirme Sonuçlarını Aileleriyle Paylaşma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	5	2,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	59	33,0
Oldukça Yeterliyim	57	31,8
Tam Yeterliyim	54	30,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocuğun gelişimine yönelik değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünmektedir. %2,8'i biraz yeterli, %33'ü orta düzeyde yeterli, %31,8'i oldukça yeterli, %30,2'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %35,8'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %62'si yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların gelişimine yönelik değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşıyor musunuz” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak çocukların gelişimi ile ilgili bilgileri ailelerle paylaştıklarını söylemişlerdir. Öğreticilerin bu söylemlerinden çocukların gelişimini gözlemleyip kaydettikleri bir gelişim raporunu değil günlük gözlemlerini (planlı olmayan) aileleriyle paylaştıkları söylenebilir. Bu nedenle öğretmenlerden bazılarının çocuğun gelişimine yönelik kapsamlı bir değerlendirme yapmadıkları ve çocuk konusunda genel bir değerlendirmeyi aileyle paylaşmadıkları söylenebilir.

3.5.6. Öğretimi Değerlendirme Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin öğretimi değerlendirme boyutundaki yeterlik algı puanlarının ortalaması verilmiştir:

Tablo 76. Öğretimi Değerlendirme Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları

	N	ORTALAMA	ALGI DÜZEYİ
Çocuğun gelişimine yönelik değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşma	176	3,9	Oldukça yeterli
Çocukların öğrenme çabalarını ve ürünlerini düzenli olarak değerlendirme	178	3,78	Oldukça yeterli
Uyguladığı eğitim programında, öğreticinin edindiği değerlendirme sonuçlarını analiz ederek bunları yeni uygulamalarına yansıtması	171	3,43	Oldukça yeterli
Çocukların gelişimini, kendilerinin, arkadaşlarının ve ailelerin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme	172	3,33	Orta düzeyde yeterli
Çocukların gelişimini standart testler, kontrol listeleri, portfolyolar (gelişim formu), oyun gözlem formları, anekdot kayıtları gibi yöntem ve araçlarla değerlendirme	175	3,02	Orta düzeyde yeterli
Ortalama	174	3,49	Oldukça yeterli

Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi değerlendirme yeterlik boyutuna ilişkin yeterlik puanlarının ortalaması; (3,49)'dur ve öğretmenlerin bu boyutta kendilerini oldukça yeterli düşündükleri anlamına gelmektedir.

Bu boyutta ortalamanın üzerinde olan yeterlik ifadeleri: "çocuğun gelişimine yönelik değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşma; (3,9)", "çocukların öğrenme çabalarını ve ürünlerini düzenli olarak değerlendirme; (3,78)" dir. Ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri ise: "çocukların gelişimini standart testler, kontrol listeleri, portfolyolar (gelişim formu), oyun gözlem formları, anekdot kayıtları gibi yöntem ve araçlarla değerlendirme; (3,02)", "çocukların gelişimini, kendilerinin, arkadaşlarının ve ailelerin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme; (3,33)", "uyguladığı eğitim programında, öğreticinin edindiği değerlendirme sonuçlarını analiz ederek bunları yeni uygulamalarına yansıtması; (3,43)" dır.

Öğretimi değerlendirme boyutunda araştırmaya katılan öğretmenler çocuğun öğrenme çabalarını, ürünlerini değerlendirme ve sonuçları ailelerle paylaşma konusunda kendilerinin yeterli olduğunu düşünürken, çocukların gelişimini farklı yöntem ve araçlarla değerlendirme, öğretim sürecini ve kendilerini değerlendirme konusunda

eksiklikleri olduğunu düşünmektedirler. Çocuğun gelişimini farklı yöntem ve araçlarla değerlendirme konusunda eksikliği olduğunu düşünen öğretmenlerin çocuğun öğrenme çabalarını ve ürünlerini değerlendirme de daha yüksek bir algıya sahip olmalarının bir çelişki olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi değerlendirme boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *resmi statüleri* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig.= 0,087; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin resmi statüleri ile öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre öğretmenlerin kadrolu, sözleşmeli ve ücretli olması öğretimi değerlendirmede yeterlik algılarını etkilememektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları ile *mesleki kıdem* arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Korelasyon analizi sonucu şöyledir: ($r= 0,159$; $p>0,05$) Bu sonuca göre mesleki kıdem ile öğretmenlerin öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Buna göre mesleğe yeni başlayan öğretmenler konu ile ilgili eksikliklerinin farkında değildir. Meslekte kıdemli olanlar ise kendi tecrübelerinden hareketle yeterli olduklarını düşünmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları ile *mezun oldukları okul programları* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (sig.= 0,133; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin mezun oldukları okul programı ile öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında konu ile ilgili ders/derslerin olmaması nedeniyle mezun olunan okul programı ve öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları ile *çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum* değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucuna göre (Sig.= 0,678; $p>0,05$) sertifika programları ile öğretmenlerin öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Sertifika programlarında

öğretimi değerlendirme konusunda bir modülün olmaması nedeniyle anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları ile *hizmet içi eğitime katılma durumları* arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonucuna göre (Sig.= 0,516 p>0,05) öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılma durumu ile öğretimi değerlendirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerle katılmayan öğretmenlerin yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmaması düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinde konu ile ilgili dersin olmaması ya da seminerlerin nitelikli olmamasından kaynaklanmış olabilir.

3.6. ÇOCUKLARDA İLETİŞİM BECERİLERİNİ GELİŞTİRME YETERLİKLERİ

İyi bir eğitimci olabilmek için hem iletişim sürecini hem de iletişimi etkileyen unsurları iyi bilmek gerekir. Okul öncesi dönem öğrenme-öğretme sürecinde de öğretmenlerin öğrencilerine rehberlik yapabilmesi, bir konuyu etkili bir şekilde öğretebilmesi ve çocuğun kursa yönelik olumlu duygular geliştirebilmesini sağlamak için öğrencileriyle sağlıklı bir iletişim kurması gerekir. Bu iletişimin sağlıklı olabilmesi için öğretmenlerin iletişimin öğelerini iyi bilmesi ve bunları sınıf içinde sağlaması gerekir.²⁴⁶ Ayrıca öğretmenler çocukla nasıl konuşması gerektiğini ve nasıl dinlemesi gerektiğini de bilmelidir. Çocukla iyi bir iletişimde bulunan öğretici çocuğa güven ve huzur sağlar. Çocukla iyi iletişim kurmak, aktif dinlemeyi sağlamak, çocuğu tanımak ve anlamak çocuğun sağlıklı gelişimi için çok önemlidir.²⁴⁷ Bu dönem çocuğu ile iletişim kurarken öğretmenlerin dikkat etmesi gereken bazı noktalar şunlardır:

1. İletişimin en önemli ögesi beden dilidir. Bu nedenle öğretmenler söyledikleri ile yaptıklarının uyumlu olmasına dikkat etmelidir. Çocuğa yaptıklarından dolayı aferin derken sert bir ses tonuyla ve olumsuz bir tavırla söylerse çocuğa bu sevgi sözcüğü inandırıcı gelmez.

²⁴⁶ Demirel, Seferoğlu, Yağcı, s.19.

²⁴⁷ Sezer, Yoleri, s.42-79.

2. Çocuklarla sağlıklı bir iletişim kurabilmek için öğretmenler çocukları dikkatli bir şekilde dinlemeli ve bunu onlara hissettirmelidir. Bunun için öğretmenler çocukla konuşurken eğilerek onunla aynı seviyeye gelmeli, çocuğun söylediklerini dinlediğini baş hareketleri ve mimikleriyle belli etmeli, çocuğun sözünü kesmeden sabırla dinlemeli, söylediklerine olumsuz tepki vermemeli, söyledikleri bitince anlayacağı bir dille konu ile ilgili düşüncelerini söylemelidir.

3. Çocuğun yaptıkları ile ilgili olumsuz cümleler kurup suçlamak (sen hiç laftan anlamıyorsun, sen çok yaramazsın vb.) yerine karşılaşılan durum ya da davranış ile ilgili duygu ve düşüncelerin ifade edilmesi (söylediğin bazı sözler beni üzdü, şunları yaparsan daha mutlu olurum vb.) çocukla olan iletişimi kuvvetlendirerek empati kazanmasını sağlar.²⁴⁸

Öğreticiler ayrıca çocukların iletişim becerilerini geliştirerek onların toplumda geçerli olan iletişim kurallarını öğrenmesini ve benimsemesini sağlamalıdır. Araştırmada öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme yeterlikleri ile ilgili olarak şu maddelere yer verilmiştir:

1. Çocukların söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme.
2. Çocukların dinleme becerilerini soru-cevap, tekrarlama, özetleme, tamamlama ve sergileme gibi yollarla geliştirmelerini sağlama.
3. Çocukların ses tonu, vurgulama, jest ve mimikleri doğru kullanmaları için etkinlikler düzenleme.
4. Çocuklarda beden dili kullanabilme becerilerini geliştirecek etkinlikler düzenleme.
5. Çocuğa müzik, resim, dans ve drama gibi tekniklerle çocuğun kendini farklı şekillerde ifade edebilmesine yönelik öğrenme yaşantıları düzenleme.

3.6.1. Çocukların Söz İsteme-Dinleme Kurallarına Uygun Şekilde Konuşmalarını Teşvik Etme

Okul öncesi eğitim kurumları çocuğun ilk defa sosyalleştiği ve toplumsal kuralları öğrendiği yerdir. Çocuğun toplumsal kuralları benimsemesi ve sosyal ilişkiler

²⁴⁸ MEB Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocukla İletişim, Ankara 2012, s.23, 24, 25.

kurabilmesi ise iletişim becerilerini öğrenmesi ile mümkündür. Bu nedenle; okul öncesi dönemde eğitim kurumlarının önemli işlevlerinden birinin çocukların dil ve iletişim becerilerini geliştirmek olduğu söylenebilir. 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenleri çocukların iletişim becerilerini geliştirmek için öncelikle çocukları konuşma esnasında konuşma sırasına riayet etmesi, konuşurken nezaket sözcüklerini kullanabilmesi, dinleme ve söz isteme gibi iletişim kurallarına uyması konusunda teşvik etmeli ve bu konuda çeşitli etkinlikler düzenleyerek çocukların iletişim becerilerini benimseyip, günlük hayatta kullanmalarını sağlamalıdır. ²⁴⁹ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme konusundaki yeterlik algısı şöyledir:

Tablo 77. Çocukların Söz İsteme-Dinleme Kurallarına Uygun Şekilde Konuşmalarını Teşvik Etme

	Frekans	Yüzde
Biraz Yeterliyim	4	2,2
Orta Düzeyde Yeterliyim	40	22,3
Oldukça Yeterliyim	78	43,6
Tam Yeterliyim	57	31,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,2'si biraz yeterli, %22,3'ü orta düzeyde yeterli, %43,6'sı oldukça yeterli, %31,8'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %24,5'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %75,4'ü yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukları söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmaya teşvik ediyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “her derste çocukların söz isteme ve dinleme kurallarına uymaları gerektiğini hatırlattıklarını ancak çocukların yaşı nedeniyle bu kurallara yeterince uymadıklarını” belirtmişlerdir. Ancak öğretmenler arasında çocukları söz isteme dinleme kurallarına uymaya teşvik etmek için etkinlik yaptığını söyleyen bir öğretici olmamıştır. Bu nedenle öğretmenler her

²⁴⁹Alev Önder, Asude Balaban Dağal, Duygu Şallı, 60-68 Aylık Çocuklara İletişim Becerilerinin Kazandırılmasında “İletişim Becerileri Programının” Etkisinin İncelenmesi, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt:4, Sayı:3, Ağustos 2015, s.357.

ne kadar çocukları bu konuda teşvik etse de çocukların söz isteme-dinleme kurallarını daha iyi anlamaları için etkinliklere yer vermeyip yalnızca sözlü uyarılar yapmaları nedeniyle hedeflenen kazanımların elde edilemeyebileceği ve bazı öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olabileceği söylenebilir.

3.6.2. Çocukların Dinleme Becerilerini Soru-Cevap, Tekrarlama, Özetleme, Tamamlama ve Sergileme Gibi Yollarla Geliştirmelerini Sağlama

Okul öncesi dönemde öğretmenler çocuklara dinleme becerileri kazandırmak için ilk olarak dinlemenin ve dinleme kurallarının ne olduğunu çocuklara kavratmalıdır. Öğrencilere dinlemenin bir saygı işi olduğu, bir nezaket kuralı olduğu, dinlemenin karşındakine değer vermek anlamına geldiği öğretilmelidir. Ancak öğretmenler öğrencilere dinleme kavramı ve dinlerken uyulması gereken kuralların ne olduğu bilgisini aktararak bırakmamalıdır. Öğrencilerin bu kuralları içselleştirmesi ve davranışa dönüştürmesi sağlanmalıdır. Öğretmenlerin bu kuralları içeren drama çalışmaları, örnek olay incelemesi, soru-cevap, tekrarlar, özetleme, tamamlama yaptırarak bu bilgileri dikte ettirmelerinden daha fazla öğrenci üzerinde etkili olacaktır. Ayrıca öğretmenler çocukların dinleme becerilerini geliştirmek için hem ders içi hem de ders dışında birtakım etkinlikler yaptırarak öğrenilenlerin pekiştirilmesini ve davranışa dönüştürülmesini sağlamalıdır.²⁵⁰ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların dinleme becerilerini soru-cevap, tekrarlar, özetleme, tamamlama ve sergileme gibi yollarla geliştirmelerini sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 78. Çocukların Dinleme Becerilerini Soru-Cevap, Tekrarlama, Özetleme, Tamamlama ve Sergileme Gibi Yollarla Geliştirmelerini Sağlama

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	4	2,2
Orta Düzeyde Yeterliyim	43	24,0
Oldukça Yeterliyim	76	42,5
Tam Yeterliyim	55	30,7
Toplam	179	100,0

²⁵⁰Sevtap Yazar, İlyas Yazar, Dinleme Öğretimi (ed: Serdarhan Taşkaya, Ruhan Karadağ) içinde: Türkçe Öğretimi, Lisan Yay., İstanbul 2018, s.80-100.

Tabloya göre çocukların dinleme becerilerini soru-cevap, tekrarlama, özetleme, tamamlama ve sergileme gibi yollarla geliştirmelerini sağlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünmektedir. %2,2'si biraz yeterli, %24'ü orta düzeyde yeterli, %42,5'i oldukça yeterli, %30,7'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %26,2'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %73,2'si yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların dinleme becerilerini soru-cevap, tekrarlama, özetleme, tamamlama ve sergileme gibi yollarla geliştirmelerini sağlayabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak bu soruya evet cevabını vermiş ama konuyla ilgili neler yaptığı hakkında bilgi veren bir öğretici olmamıştır. Bir öğretici ise “meslekte ilk yılı olduğu için bu konuda yeterli olmadığını ve sıkıntı yaşadığını” belirtmiştir (Kadrolu, İlitam Mezunu, 1 yıllık). Öğreticilerin bu konuda yeterli olup çocukların iletişim becerilerini geliştirebilmeleri öğretim yöntem ve teknikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarına ve yöntem ve teknikleri doğru bir şekilde kullanmalarına bağlıdır. Ancak öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili bir dersin olmaması nedeniyle öğretmenlerin bu konudaki bilgilerinin teorik bilgiye dayanmayan kişisel tecrübeleri olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretimi planlama boyutunda yer alan “kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini bilme” yeterlik ifadesinde yeterli olduğunu düşünenlerin oranı (%56,4) ile öğretimi düzenleme boyutunda yer alan “drama, alan gezileri, grup tartışması, birbirlerine öğretme, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yöntemleri kullanma konusunda yeterli olduğunu düşünenlerin oranı (%63,6) birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin bu konuda daha yüksek yeterlik algısına sahip olmalarının bir çelişki olduğu söylenebilir. Bu nedenle öğretmenlerin çoğu bu konuda yeterli olduğunu düşünmekteyse de çocukların dinleme becerilerini geliştirmek için hangi etkinlikleri yaptıkları ve bu etkinliklerin çocukların seviyesine uygun olup olmadığı ayrıca araştırılabilir.

3.6.3. Çocukların Ses Tonu, Vurgulama, Jest ve Mimikleri Doğru Kullanmaları İçin Etkinlikler Düzenleme

Öğreticilerin çocuklara kazandırması gereken iletişim türlerinden birisi de sözsüz iletişimidir. “Sözsüz iletişim, konuşulan sözü içermeyen, ifade, bilgi verme veya

davranış olarak tanımlanabilir. Yüz ifadeleri, el kol hareketleri, bedenin konumları ve sesin yükselip alçalmasıyla gönderilen mesajlar sessiz iletişim kapsamındadır.”²⁵¹ Beden dili kişinin duygu ve düşüncelerinin yansımasıdır. Jest ve mimiklerle duygu, düşünce ve tutumlar desteklenir ve somutlaşır. Özellikle; kızgınlık, yorgunluk, sevinç, korku gibi duygular sözsüz iletişimle daha iyi ifade edilebilir.²⁵² Öğreticiler çocukların etkili iletişim becerilerini geliştirmek için konuşma sırasında ses tonu ve vurgulamaları doğru kullanmalarına yönelik etkinlikler düzenlemeli, konuşmalarının etkililiğini artırmak için jest ve mimikleri kullanmalarını da sağlamalıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların ses tonu, vurgulama, jest ve mimikleri doğru kullanmaları için etkinlikler düzenleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 79. Çocukların Ses Tonu, Vurgulama, Jest ve Mimikleri Doğru Kullanmaları İçin Etkinlikler Düzenleme

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	15	8,4
Orta Düzeyde Yeterliyim	59	33,0
Oldukça Yeterliyim	71	39,7
Tam Yeterliyim	32	17,9
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların ses tonu, vurgulama, jest ve mimikleri doğru kullanmaları için etkinlikler düzenleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1’i yeterli olmadığını düşünmektedir. %8,4’ü biraz yeterli , %33’ü orta düzeyde yeterli, %39,7’si oldukça yeterli, %17,9’u tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %41,4’ü bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %57,6’sı yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların ses tonu, vurgulama, jest ve mimikleri doğru kullanmaları için etkinlikler düzenleme konusunda neler yapıyorsunuz” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin hepsi bu soruya “drama etkinlikleri ile öğrencilerin bu konudaki becerilerini artırmaya çalıştıklarını” belirtmişlerdir. Drama etkinlikleri sözlü ve sözsüz iletişime dayanır ve bu etkinliklere katılan çocuklar kendi duygularının, düşüncelerinin ve bedeninin farkına varırlar. Bu yönüyle drama etkinlikleri çocuklarda

²⁵¹Doğan Cüceloğlu, Yeniden İnsan İnsana, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005, s.33.

²⁵² MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocukla İletişim, s.10.

iletişim becerilerini kazandırmak için etkili bir yöntemdir. Bununla birlikte öğretmenlerden bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının (%41,4) yüksek olması nedeniyle bazı öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olduğunu düşündükleri söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin çocuklarda sözsüz iletişim becerilerini geliştirmek için drama yöntemini kullanırken nelere dikkat ettikleri, kullandıkları drama yönteminin çocuklarda ses tonunu, vurgulamayı, jest ve mimikleri doğru kullanmayı sağlayıp sağlamadığı ayrıca araştırılabilir.

3.6.4. Çocuklarda Beden Dili Kullanabilme Becerilerini Geliştirecek Etkinlikler Düzenleme

Sözlü iletişime destek olan (güçlendirici, anlamı kuvvetlendirici) beden dili sözsüz iletişim kapsamındadır. İletişimde düşünceler sözle ifade edilirken, duygular ise beden dili ile ifade edilir. Sözle ifade edilen ile beden dilinin ifadesi uyum içinde olduğunda daha güçlü ve sağlıklı bir iletişim kurulmuş olur. Eğer bu ikisi arasında bir uyumsuzluk varsa beden dili daha etkili olur. Çünkü insanlar duyduklarından çok gördüklerine inanırlar.²⁵³ Öğreticiler öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek için sözsüz iletişimin en önemlilerinden biri olan beden dili ile ilgili etkinlikler düzenlemelidir. Böylece çocukların hem kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini hem de karşısındaki insanları daha iyi anlamalarını sağlayabilirler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklarda beden dili kullanabilme becerilerini geliştirecek etkinlikler düzenleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir.

Tablo 80. Çocuklarda Beden Dili Kullanabilme Becerilerini Geliştirecek Etkinlikler Düzenleme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	1	0,6
Yeterli Değilim	5	2,8
Biraz Yeterliyim	18	10,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	62	34,6
Oldukça Yeterliyim	63	35,2
Tam Yeterliyim	30	16,8
Toplam	179	100,0

²⁵³Binnur Erişkon Cangil, Beden Dili ve Kültürlerarası İletişim, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 2, 2004, s.70.

Tabloya göre çocuklarda beden dili kullanabilme becerilerini geliştirecek etkinlikler düzenleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i yeterli olmadığını düşünmektedir. %10,1'i biraz yeterli, %34,6'sı orta düzeyde yeterli, %35,2'si oldukça yeterli, %16,8'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %44,7'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %52'si yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocuklarda beden dili kullanabilme becerilerini geliştirecek etkinlikler düzenliyor musunuz” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler bu soruya da bir önceki yeterlik maddesinde olduğu gibi drama ve sessiz sinema etkinlikleri ile çocukların beden dili kullanabilme becerilerini geliştirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Öğreticilerin anlatım, drama ve diğer öğretim yöntemlerini kullanırken ses tonunu alçaltıp yükseltmesi, jest ve mimiklerini uygun şekilde kullanması öğrencilerin beden dilinin nasıl kullanılacağını fark etmesini ve beden dilini kullanmasını sağlayabilir. Bununla birlikte tabloda bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının (% 44,7) yarıya yakın olması nedeniyle öğretmenlerin bu konuda eksiklikleri olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

3.6.5. Çocuğa Müzik, Resim, Dans ve Drama Gibi Tekniklerle Çocuğun Kendini Farklı Şekillerde İfade Edebilmesine Yönelik Öğrenme Yaşantıları Düzenleme

Okul öncesi çocukları farklı gelişimsel özelliklere sahiptir. Bu nedenle her çocuk kendini farklı şekillerde ifade edebilir. Çocukların kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesi, özgüven kazanabilmesi ve etrafındakilerle sağlıklı iletişim kurabilmesi için öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde müzik, dans, drama gibi etkinliklere yer vermesi önemlidir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuğa müzik, resim, dans ve drama gibi tekniklerle çocuğun kendini farklı şekillerde ifade edebilmesine yönelik öğrenme yaşantıları düzenleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 81. Çocuğa Müzik, Resim, Dans ve Drama Gibi Tekniklerle Çocuğun Kendini Farklı Şekillerde İfade Edebilmesine Yönelik Öğrenme Yaşantıları Düzenleme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli Değilim	4	2,2
Biraz Yeterliyim	9	5,0
Orta Düzeyde Yeterliyim	54	30,2
Oldukça Yeterliyim	65	36,3
Tam Yeterliyim	45	25,1
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocuğa müzik, resim, dans ve drama gibi tekniklerle çocuğun kendini farklı şekillerde ifade edebilmesine yönelik öğrenme yaşantıları düzenleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,2'si yeterli olmadığını düşünmektedir. %5'i biraz yeterli, %30,2'si orta düzeyde yeterli, %36,3'ü oldukça yeterli, %25,1'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %35,2'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %61,4'ü yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocuğa müzik, resim, dans ve drama gibi tekniklerle çocuğun kendini farklı şekillerde ifade edebilmesine yönelik öğrenme yaşantıları düzenliyor musunuz” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi bu soruya evet cevabını vermiş ancak neler yaptığını belirten bir öğretmen olmamıştır. Öğretmenlerin etkinliklerinde hangi müzikleri kullandıkları, bu müziklerin çocukların seviyesine uygunluğu, resim, dans ve drama gibi teknikleri kullanırken nelere dikkat ettikleri ve bu teknikleri doğru kullanıp kullanmadıkları ayrıca araştırılmalıdır.

3.6.6. Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme Yeterlik Boyutunun Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme boyutunda yer alan ifadelerle öğretmenlerin algılarının ortalamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 82. Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları

	N	ORTALAMA	ALGI DÜZEYİ
Çocukların söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme	179	4,05	Oldukça yeterli
Çocukların dinleme becerilerini soru-cevap, tekrarlama, özetleme, tamamlama ve sergileme gibi yollarla geliştirmelerini sağlama	179	4,01	Oldukça yeterli
Müzik, resim, dans ve drama gibi tekniklerle çocuğun kendini farklı şekillerde ifade edebilmesine yönelik öğrenme yaşantıları düzenleme.	177	3,78	Oldukça yeterli
Çocukların ses tonu, vurgulama, jest ve mimikleri doğru kullanmaları için etkinlikler düzenleme.	179	3,65	Oldukça yeterli
Çocuklarda beden dili kullanabilme becerilerini geliştirecek etkinlikler düzenleme.	178	3,53	Oldukça yeterli
Ortalama	178	3,8	Oldukça yeterli

Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme yeterliklerine ilişkin puanlarının ortalaması; (3,8)'dir ve öğretmenlerin bu konuda kendilerinin oldukça yeterli olduklarını düşündükleri anlamına gelmektedir.

Çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme yeterlik boyutunda ortalamanın üzerinde yer alan yeterlik ifadeleri “çocukların söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme; (4,05)”, “çocukların dinleme becerilerini soru-cevap, tekrarlama, özetleme, tamamlama ve sergileme gibi yollarla geliştirmelerini sağlama; (4,01)”dır. Ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri ise; “çocuklarda beden dili kullanabilme becerilerini geliştirecek etkinlikler düzenleme; (3,53)”, “çocukların ses tonu, vurgulama, jest ve mimikleri doğru kullanmaları için etkinlikler düzenleme; (3,65)”, “müzik, resim, dans ve drama gibi tekniklerle çocuğun kendini farklı şekillerde ifade edebilmesine yönelik öğrenme yaşantıları düzenleme; (3,78)” dir.

Tablodaki verilere göre öğretmenler çocukların kurallara uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme ve dinleme becerilerini geliştirme konusunda yeterli olduklarını düşünmektedir. Çocuklarda iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler

düzenleme konusunda ise eksiklikleri olduğunu düşünmektedirler. Bunun sebebi; çocukların iletişim becerilerini geliştirmek için düzenlenecek etkinlikler konusunda sertifika programlarında bir dersin bulunmaması olabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *resmi statüleri* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig.= 0,169; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin resmi statüleri ile çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmenlerin kadrolu, sözleşmeli ve ücretli olmaları bu konuda yeterlik algılarını etkilememektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mesleki kıdemleri* arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla Korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 83. Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme-Kıdem Korelasyon Analizi

		Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme	Mesleki Kıdem
Çocuklarda İletişim Becerilerini Geliştirme	Pearson Correlation	1	,159*
	Sig. (1-tailed)		0,018
	N	175	175
Mesleki Kıdem	Pearson Correlation	,159*	1
	Sig. (1-tailed)	0,018	
	N	175	175

Yapılan Korelasyon analizine göre ($r= 0,018$; $p<0,05$)'dir. Buna göre mesleki kıdem ile öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme yeterlik algı puanları arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır. Öğretmenlerin kıdemi arttıkça çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme konusundaki yeterlik algısı artmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mezun oldukları okul programları* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Anova testi sonucu şöyledir: (Sig.= 0,364; $p>0,05$) Buna göre mezun olunan okul programı ile öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir

farklılık yoktur. Mezun olunan okul programlarında konu ile ilgili dersin olmaması nedeniyle anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum değişkeni* arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için Anova testi yapılmıştır. (Sig.= 0,780; $p>0,05$) Bu sonuca göre sertifika programları ile öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Sertifika programlarında konu ile ilgili dersler bulunmaktadır.²⁵⁴ Ancak sertifika programlarının süresinin farklı olmasına rağmen (uzaktan eğitim 1 ay, halk eğitim merkezi 4 ay, çocuk gelişimi ön lisans bölümü 2 yıl) anlamlı bir farkın olmaması bu programların niteliğinin sorgulanmasının gerekli olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumu* arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır. (Sig.= 0,136; $p>0,05$) Bu sonuca göre hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumu ile öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Hizmet içi eğitim seminerlerine katılan ve katılmayan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılığın olmaması düzenlenen seminerlerde bu konularla ilgili bir dersin olmaması veya seminerlerin verimli olmamasından kaynaklanmış olabilir.

3.7. AİLELERLE İLETİŞİM, AİLE KATILIMI ve AİLE EĞİTİMİ YETERLİKLERİ

Çocukların ilk öğretmeni aileleridir ve çocuk okula başlayana kadar onların gelişimlerinden ve eğitimlerinden birinci derecede sorumludurlar. Çocuklar okula başladığında ailelerin sorumlulukları sona ermez sadece sorumluluklarını öğretmenlerle paylaşırlar. Aileler ve öğretmenler birlikte hareket ederek çocukların eğitimsel gelişmelerine önemli katkılar sağlayabilir.²⁵⁵ Bu nedenle öğretmenler ailelerle iletişim kurmaya, eğitim etkinliklerinde ailelerin katılımına önem vermeli, ailelerin ihtiyaç

²⁵⁴ Bkz. s.22.

²⁵⁵ Özlem Çamlıbel Çakmak, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Aile Katılımı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:1 Sayı:20, 2010, s.1.

duyduğu konularda eğitim almalarına yardımcı olmalıdır. Bu araştırmada öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi yeterlikleri ile ilgili aşağıdaki maddelere yer verilmiştir.

1. Konferans, bilgi notları, aile görüşmeleri, telefon ve internet gibi yollarla ailelerle iletişim kurma.
2. Eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme.
3. Ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlama.
4. Çocukların ve ailelerin eğitimi için ihtiyaç halinde uzman desteği alma.

3.7.1. Konferans, Bilgi Notları, Aile Görüşmeleri, Telefon ve İnternet Gibi Yollarla Ailelerle İletişim Kurma

Okul öncesi dönem, eğitim kurumları ve ailenin birlikte yol alması gereken bir süreçtir.²⁵⁶ Çünkü bu dönemde çocuklara kalıcı ve olumlu davranışlar kazandırabilmek ancak okulda verilen eğitimin evde de devam etmesi ile mümkün olabilir. Bu nedenle öğretmenler aile ile sıkı bir ilişki içinde olmalı, düzenli olarak çocuğun gelişimi ve kazanımlar hakkında aileyi bilgilendirmelidir.²⁵⁷ Ailelerin çocuk ve kazanımlar hakkında bilgilendirilmesi başarıyı olumlu yönde artırarak ailelerin desteğini sağlayacaktır. Öğreticiler ailelerle oluşturulacak işbirliği çalışmaları için öncelikle belli aralıklarla bilgilendirme yazıları göndererek, telefonla görüşerek veya akıllı telefon uygulamaları ile (WhatsApp vb.) aileleri evde yapılacak çalışmalar hakkında yönlendirebilir. Veli toplantıları düzenleyerek öğrenme-öğretme süreci, ailenin bu süreçteki önemi, vb. konularda bilgilendirme yapabilir. Zaman-zaman kurs ortamında bazen de ev ortamında çocuk hakkında aileyle yüz yüze görüşmeler düzenleyebilir.²⁵⁸ Araştırmaya katılan öğretmenlerin konferans, bilgi notları, aile görüşmeleri, telefon ve internet gibi yollarla ailelerle iletişim kurma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

²⁵⁶ Turaşlı, s.1-28.

²⁵⁷ Oktay, s.202.

²⁵⁸ Bilgin, s.226-237.

Tablo 84. Konferans, Bilgi Notları, Aile Görüşmeleri, Telefon ve İnternet Gibi Yollarla Ailelerle İletişim Kurma

	Frekans	Yüzde
Yeterli Değilim	4	2,2
Biraz Yeterliyim	7	3,9
Orta Düzeyde Yeterliyim	32	17,9
Oldukça Yeterliyim	68	38,0
Tam Yeterliyim	68	38,0
Toplam	179	100,0

Tabloya göre konferans, bilgi notları, aile görüşmeleri, telefon ve internet gibi yollarla ailelerle iletişim kurma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,2'si yeterli olmadığını düşünmektedir. %3,9'u biraz yeterli, %17,9'u orta düzeyde yeterli, %38'i oldukça yeterli, % 38'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %21,8'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %76'sı yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “konferans, bilgi notları, aile görüşmeleri, telefon ve internet gibi yollarla ailelerle iletişim kuruyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi bu soruya evet cevabı vermişlerdir. Neler yapıyorsunuz sorusuna ise “özellikle whatsapp uygulaması ile aileleri bilgilendirdiklerini, ihtiyaç halinde veli toplantısı da yaptıklarını” belirtmişlerdir. Öğretici görüşleri ve tablo verilerine göre bu konuda öğretmenler kendilerinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin ailelerle iletişim konusunda neler yaptıkları ve bu çalışmaların yeterliliği ayrıca araştırılmalıdır.

3.7.2. Eğitim Ortamında Aile Katılımına Yönelik Etkinlikler Düzenleme

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenleri öğretim sürecinin etkisini artırmak için ailelerin eğitim ortamına katılmalarını sağlayacak etkinlikler düzenleyebilir. Çünkü ailenin eğitim etkinliklerine katılımı, aile bireylerinin okul öncesi eğitim hakkında görüş sahibi olmalarını, çalışmaların evde pekiştirilmesini, desteklenmesini ve böylece eğitimde devamlılığın sağlanmasına katkı sağlar. Ayrıca ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı, ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusundaki bilgi ve becerilerini artırarak daha etkili

ebeveynler olmalarını sağlarken ²⁵⁹ çocukların aileleri ile öğretmenleri arasındaki işbirliğini görmelerine ve onların kursa karşı olan tutumlarının olumlu yönde etkilenmesine de sebep olacaktır.²⁶⁰ Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 85. Eğitim Ortamında Aile Katılımına Yönelik Etkinlikler Düzenleme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli Değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	31	17,3
Orta Düzeyde Yeterliyim	60	33,5
Oldukça Yeterliyim	51	28,5
Tam Yeterliyim	33	18,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1'i yeterli olmadığını düşünmektedir. %17,3'ü biraz yeterli, %33,5'i orta düzeyde yeterli, %28,5'i oldukça yeterli, %18,4'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %50,8'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %46,9'u yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenliyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak aile katılımına yönelik etkinlikler düzenlemediklerini söylemişlerdir. Nedeni sorulduğunda aile katılımına yönelik etkinliklerin eğitimi aksattığını ve çocukların olumsuz etkilendiğini bu nedenle aile katılımına yönelik etkinlikler düzenlemediklerini söylemişlerdir.

Öğretici görüşleri ile tablodaki verilere göre eksikliği olduğunu düşünenlerin oranı birlikte değerlendirildiğinde eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme konusunda bazı öğretmenlerin eksikliği olduğu söylenebilir. Öğreticilerin bu konudaki eksikliğinin sebebinin ailelerle çok fazla muhatap olmanın sorunlara sebep

²⁵⁹ MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları İle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi, Ankara 2013, s. 11.

²⁶⁰ Çakmak, s.3.

olabileceğini düşünmelerinden ²⁶¹ kaynaklandığı söylenebilir. Ancak ailenin eğitim sürecine katılmaması hem ailenin bu süreç konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı için çocuğa beklenen desteği verememesine hem de çocuğun öğretmeni ve ailesi arasındaki işbirliğini fark edemediği için kursu yeterince benimseyememesine sebep olabilir.

3.7.3. Ailelerin Kurumla ve Öğrenme Süreciyle İlgili Kararlara Katılımını Sağlama

4-6 yaş grubu öğretmenlerinin öğrenme-öğretme sürecinin etkinliğini artırmak için yapabilecekleri faaliyetlerden biri de kurs ve aile arasında işbirliği sağlamaktır. Kurs-aile işbirliği, öğreticinin aileyi ve çocuğu yakından tanınmasına yardım ettiği gibi, ailenin de kursu daha iyi tanınmasına yardımcı olur. Böylece aile çocuğun hangi şartlarda eğitim-öğretim gördüğünü yakından öğrenme fırsatını bulur, gördüğü eksiklikler konusunda ilgililere gerekli uyarıları yapabilir, kursta eksik olan ve ihtiyaç olan malzeme vb. karşılanmasında kendi imkânları ölçüsünde katılabilir. Aileler böylece; çocuklarının eğitimlerinde kendi rollerinin önemini farkına varabilir, çocuğun gelişimine farklı yönlerden katkıda bulunabilir. Ancak ailelerin kursla yapacağı işbirliğinin ve kursun imkânlarını geliştirme yolunda gösterecekleri maddi ve manevi çabaların, sınıftaki öğreticinin işine müdahale şekline dönüşmemesi gerekir.²⁶² Aksi takdirde bu durum öğretici ve aile arasında olumsuz durumların yaşanmasına sebep olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlama konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 86. Ailelerin Kurumla ve Öğrenme Süreciyle İlgili Kararlara Katılımını Sağlama

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	5	2,8
Yeterli Değilim	5	2,8
Biraz Yeterliyim	21	11,7
Orta Düzeyde Yeterliyim	43	24,0
Oldukça Yeterliyim	66	36,9
Tam Yeterliyim	39	21,8
Toplam	179	100,0

²⁶¹Bkz. s.38.

²⁶² Oktay, s. 206.

Tabloya göre ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlama konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,8'i yeterli olmadığını düşünmektedir. %11,7'si biraz yeterli, %24'ü orta düzeyde yeterli, %36,9'u oldukça yeterli, %21,8'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %35,7'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %58,7'si yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “ ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılmasını sağlıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler genel olarak çocukların beslenmeleri ile ilgili olarak ailelerin görüşlerini aldıklarını, bunun dışındaki konularda eğitimi olumsuz etkileyeceğini düşündükleri için ailelerin kurumla ve eğitim süreciyle ilgili kararlara katılımının sağlanmadığını belirtmişlerdir. Buna göre bazı öğretmenlerin okul öncesi dönemde öğrenme sürecinde aileyle işbirliğinin önemini bilmedikleri için hem aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme hem de öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlamada eksiklikleri olabileceği söylenebilir. Öğretmenlerin bu konulardaki eksiklikleri ailelerin kurs hakkında yeterince bilgi sahibi olmamasına, gerekli durumlarda destek olamamasına, öğretmenlerin de aileleri yakından tanımadığı için çocuğu yeterince tanıyamamasına sebep olabilir.

3.7.4. Çocukların ve Ailelerin Eğitimi İçin İhtiyaç Halinde Uzman Desteği Alma

Okul öncesi dönemde çocuklar zamanlarının çoğunluğunu aileleri ile birlikte geçirirler. Bu nedenle her aile bireyi çocuğun bilişsel, duyuşsal, sosyal gelişimini destekleyerek çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlayabilir. Ancak aileler çocuğun gelişimindeki önemlerinin farkında olmayabilir ya da çocuğun sağlıklı gelişimi ve eğitimi için neler yapacağı konusunda yeterli bilgiye sahip olmayabilir. Bu nedenle öğretmenler ailelerin ihtiyaç duyduğu konularda eğitimler düzenlemeye çalışmalıdır. Öğretmenlerin velilere yönelik yapacakları eğitim etkinlikleri, ailelerin çocuk yetiştirme bilgi ve becerilerinin gelişmesine katkı sağlayabilir.²⁶³ Öğretmenler ayrıca çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim alanlarında sorun varsa uzman desteği olarak çocuğun daha sonraki dönemlerde okul başarısını olumsuz yönde etkileyebilecek etkenleri azaltabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların ve ailelerin eğitimi için ihtiyaç halinde uzman desteği alma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

²⁶³ MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları İle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi, s.10.

Tablo 87. Çocukların ve Ailelerin Eğitimi İçin İhtiyaç Halinde Uzman Desteği Alma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	5	2,8
Yeterli Değilim	16	8,9
Biraz Yeterliyim	30	16,8
Orta Düzeyde Yeterliyim	58	32,4
Oldukça Yeterliyim	50	27,9
Tam Yeterliyim	20	11,2
Toplam	179	100,0

Tabloya göre çocukların ve ailelerin eğitimi için ihtiyaç halinde uzman desteği alma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %8,9'u yeterli olmadığını düşünmektedir. %16,8'i biraz yeterli, %32,4'ü orta düzeyde yeterli, %27,9'u oldukça yeterli, %11,2'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %49,2'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %39,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir. Yeterli olmadığını düşünen öğretmenlerin oranının diğer yeterlik ifadelerine göre fazla olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “çocukların ve ailelerin eğitimi için ihtiyaç halinde uzman desteği alıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticiler genel olarak “özellikle çocukların eğitiminde ihtiyaç halinde uzman desteği almanın önemli olduğunu bildiklerini ancak aileler tarafından yanlış anlaşılmaktan çekindikleri için yapamadıklarını” söylemişlerdir. Öğretici görüşleri ve tabloya göre bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının fazla olması birlikte değerlendirildiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin ihtiyaç halinde aile ve çocuk için uzman desteği alma konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir. Öğreticilerin bu konudaki eksikliği çocukların çeşitli alanlardaki gelişim eksikliklerinin zamanında fark edilememesine ve önlenebilecek geriliklerin daha da artmasına neden olabilir.

3.7.5. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişki

Ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutunda yer alan ifadelerle öğretmenlerin algılarının ortalamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 88. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları

	N	ORTALAMA	ALGI DÜZEYİ
Konferans, bilgi notları, aile görüşmeleri, telefon ve internet gibi yollarla ailelerle iletişim kurma	179	4,06	Oldukça yeterli
Ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlama	174	3,65	Oldukça yeterli
Eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme	177	3,46	Oldukça yeterli
Çocukların ve ailelerin eğitimi için ihtiyaç halinde uzman desteği alma	174	3,16	Orta düzeyde yeterli
Ortalama	176	3,58	Oldukça yeterli

Tabloya göre öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutuna ilişkin yeterlik puanlarının ortalaması (3,58)'dir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenler ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi konusunda kendilerinin oldukça yeterli olduğunu düşünmektedir.

Bu boyutta ortalamanın üzerinde olan yeterlik ifadeleri “konferans, bilgi notları, aile görüşmeleri, telefon ve internet gibi yollarla ailelerle iletişim kurma; (4,06)”, “ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlama; (3,65)” dir. Ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri ise “çocukların ve ailelerin eğitimi için ihtiyaç halinde uzman desteği alma; (3,16)”, “eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme; (3,46)” dir. Bu verilere göre öğretmenler aileyle iletişim kurma ve ailelerin öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlama konusunda yeterli olduklarını düşünürken, ailelere yönelik etkinlikler düzenleme konusunda ise eksiklikleri olduğunu düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *resmi statüleri* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla Anova testi yapılmıştır. (Sig.= 0,207; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi yeterlik algı puanları ile resmi statüleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre öğretmenlerin resmi statüleri aileyle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi konusunda yeterlik algılarını etkilememektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mesleki kıdemleri* ile arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla Korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 89. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı, Aile Eğitimi-Kıdem Korelasyon Analizi

		Ailelerle İletişim Aile Katılımı, Aile Eğitimi	Mesleki Kıdem
Ailelerle İletişim, Aile Katılımı, Aile Eğitimi	Pearson Correlation	1	,174*
	Sig. (1-tailed)		0,011
	N	175	175
Mesleki Kıdem	Pearson Correlation	,174*	1
	Sig. (1-tailed)	0,011	
	N	175	175

Korelasyon analizine göre ($r= 0,011$; $p<0,05$)'dir. Bu sonuca göre mesleki kıdem ile öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır. Buna göre meslekteki kıdemi fazla olan öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi konusunda yeterlik algıları daha yüksektir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mezun oldukları okul* programları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla Anova testi yapılmıştır.

Tablo 90. Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi-Mezun Olunan Okul Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	9,331	5	1,866	2,651	0,025	-
Gruplar İçi	112,621	160	0,704			
Toplam	121,952	165				

Yapılan analize göre öğretmenlerin mezun oldukları okul programları ile yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır. (Sig.= 0,025; $p<0,05$) Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan “Tukey çoklu karşılaştırma testi” sonucunda; en az bir grup ikiden az olguya sahip olduğundan öğretmenlerin mezun oldukları okul programları için post hoc sonrası testler yapılamamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum değişkeni* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Anova testi yapılmıştır. (Sig.= 0,890; $p>0,05$) Bu sonuca göre öğretmenlerin yeterlik algı puanları ile sertifika alınan kurum değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Sertifika programlarında konu ile ilgili bir modülün bulunmaması nedeniyle anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumu* arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonucuna göre (Sig.= 0,087; $p>0,05$) öğretmenlerin yeterlik algı puanları ile hizmet içi eğitime katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerine katılan ve katılmayan öğretmenlerin yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir farkın olmaması hizmet içi eğitimlerin verimliliğinin sorgulanması gerektiğini göstermektedir.

3.8. MESLEKİ GELİŞİM YETERLİKLERİ

Mesleki gelişim bütün meslekler için önemli olmakla birlikte öğretmenlik/öğreticilik söz konusu olduğunda daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü öğrenci başarısının en temel belirleyicisi nitelikli öğretmenlerdir. Mesleki olarak sürekli kendini geliştiren öğretici öğrencileri için verimli öğrenme-öğretme süreci oluşturabilir.²⁶⁴ Özellikle günümüzde eğitim bilimi, eğitim teknolojisi, programlar, öğretim yöntemleri, eğitim sisteminin yapı ve işleyişinde meydana gelen değişimler, öğretmenlerin mesleki

²⁶⁴ Bekir Bilge, Engin Aslanargun, Öğretmenlerin Mesleki Gelişimleri ve Okul Müdürlerinin Katkı Düzeyleri, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:12, 2018, s.279.

gelişimini zorunlu hale getirmektedir.²⁶⁵ 4-6 yaş öğretmenlerinin pedagojik formasyon eksikliği ve sertifika programları ve mezun oldukları okullarda okul öncesi dönem çocuğunun dini gelişim özellikleri ile ilgili bir dersin olmaması nedeniyle mesleki açıdan kendilerini geliştirmelerinin bir zorunluluk olduğu söylenebilir. Araştırmada öğretmenlerin mesleki gelişim yeterlikleri ile ilgili aşağıdaki yeterlik maddelerine yer verilmiştir:

1. Mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme.
2. Mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılma.
3. Mesleki öneri ve eleştirilere açık olma.
4. Mesleki açıdan kendini geliştirme konusunda sürekli çaba gösterme.
5. Meslektaşlarından mesleki gelişimine katkı sağlayıcı eleştiri ve öneriler alıp, onlardan yararlanma.

3.8.1. Mesleki Gelişimine Katkıda Bulunabilecek Yayınları Takip Etme

4-6 yaş öğretmenleri öğrenme-öğretme sürecini doğru bir şekilde yönetebilmek, öğrencilerine rehberlik yaparak ihtiyaçlarını karşılayabilmek için mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak yayınları takip etmeleri gerekir. Bunun için özellikle çocuk gelişimi ve eğitimi, okul öncesi dönem çocuğunun dini gelişim özellikleri, öğretim yöntem ve teknikleri vb. konularda yazılı, görsel ve sesli yayınları takip ederek mesleki bilgi ve becerilerini geliştirebilirler. 4-6 yaş döneminin hem eğitim hem de din eğitiminde kritik bir dönem olması nedeniyle öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için çeşitli yayınları takip etmelerinin gereklilik olduğu söylenebilir. Aksi takdirde öğretmenler kendi bilgi ve tecrübelerini yeterli görerek bazı yanlışları farkında olmadan devam ettirebilirler. Bu da süreçten beklenenlerin gerçekleşmemesine ya da eksik ve yanlış öğrenmelere sebep olabilir.²⁶⁶ Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

²⁶⁵ Şişman, s.14.

²⁶⁶ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri, s.369.

Tablo 91. Mesleki Gelişimine Katkıda Bulunabilecek Yayınları Takip Etme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli Değilim	4	2,2
Biraz Yeterliyim	15	8,4
Orta Düzeyde Yeterliyim	57	31,8
Oldukça Yeterliyim	68	38,0
Tam Yeterliyim	33	18,4
Toplam	179	100,0

Tabloya göre mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %2,2'si yeterli olmadığını düşünmektedir. %8,4'ü biraz yeterli, %31,8'i orta düzeyde yeterli, %38'i oldukça yeterli, %18,4'ü tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %40,2'si bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %56,4'ü yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “mesleki gelişiminize katkıda bulunabilecek yayınları takip ediyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerden bazıları bu konuda çaba gösterdiklerini söylerken bazı öğretmenler ise evli ve çocuklu oldukları için mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip edemediklerini söylemişlerdir. Kur'an Kursları ile ilgili yapılan araştırmalarda öğretmenlerin yarısının pedagojik formasyon ve öğretim metotlarıyla ilgili zaman buldukça ilgili eserleri takip ettiği, bununla birlikte alandaki yenilikleri takip etmeyenlerin ve kitap okumayanların oranının yüksek olduğu,²⁶⁷ öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme konusunu önemsemedikleri ve bu konuda yeterli bilince sahip olmadıkları²⁶⁸ belirtilmiştir.

Sonuç olarak yapılan görüşmeler ve bu konuda eksikliği olduğunu düşünenlerin oranının yüksek olması göz önüne alındığında bazı öğretmenlerin bu konuda eksikliği olduğu söylenebilir. Öğreticilerin bu konudaki eksikliği gerçekleştirdikleri öğretim etkinliklerinin istenilen düzeyde olmamasına ve kendi bilgilerinin yeterli olduğu düşüncesine kapılmalarına sebep olabilir.

²⁶⁷ Ahmet Ali Çanakçı, Öğrenme ve Öğretme Süreci Açısından Yaz Kur'an Kursları (Balıkesir Örneği), Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, Konya 2014(Yayınlanmamış Doktora Tezi) s.350.

²⁶⁸ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim- Öğretim Yeterlikleri, s.371.

3.8.2. Mesleki Gelişimine Katkıda Bulunabilecek Bilimsel Etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) Katılma

Eğitim süreci dinamik bir yapıya sahip olduğundan 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğreticisinin alanı ile ilgili gelişmeleri takip etmesi çok önemlidir. Özellikle de öğretmenlerin pedagojik formasyon ve okul öncesi çocuğunun dini gelişim özellikleri konusundaki eksiklikleri ile göreve başlamaları nedeniyle bilimsel etkinliklere katılmalarının önemi daha açık ortaya çıkmaktadır. Öğreticilerin, bilgi ve uygulama konusunda eksiklik hissettiği konularda konferans, seminer ve hizmet içi eğitimlere katılmaları onlardan beklenen görevleri gerçekleştirmelerine yardımcı olacaktır. Öğretici, alanındaki gelişmelerden ve bilimsel araştırmalardan yararlanarak öğrenme-öğretme süreci ile ilgili farklı bakış açıları geliştirebilir, okul öncesi eğitim konularında değişik yaklaşımlar öğrenerek, etkinlikleri farklılaştırabilir ve öğretimi zevkli hale getirebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 92. Mesleki Gelişimine Katkıda Bulunabilecek Bilimsel Etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) Katılma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli Değilim	3	1,7
Biraz Yeterliyim	11	6,1
Orta Düzeyde Yeterliyim	41	22,9
Oldukça Yeterliyim	69	38,5
Tam Yeterliyim	53	29,6
Toplam	179	100,0

Tabloya göre mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,7'si yeterli olmadığını düşünmektedir. %6,1'i biraz yeterli, %22,9'u orta düzeyde yeterli, %38,5'i oldukça yeterli, %29,6'sı tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %29'u bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %68,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “mesleki gelişiminize katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin hepsi DİB ya da müftülükler tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerine katıldıklarını, bunun dışındaki konferans ve seminerlere katılmadıklarını belirtmişlerdir. Hizmet içi eğitim seminerleri öğretmenlerin mesleki gelişimlerine önemli katkılar sağlayabilir. Bununla birlikte seminerler sınırlı bir zaman diliminde ve toplu olarak gerçekleştirildiği için öğretmenlerin eksiklik hissettiği konularda yeterli olmayabilir. Ayrıca öğretmenlerin hepsinin bu seminerlere katılmaması da²⁶⁹ öğretmenlerin kendi eksikliklerini fark edememelerine ve mesleki açıdan kendilerini geliştirememelerine sebep olabilir. Düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinin ne kadar verimli olduğu, niteliği ve Kur’an Kursu öğretmenlerinin ihtiyaç duyduğu konularda hazırlanıp hazırlanmadığı ayrıca araştırılmalıdır.

3.8.3. Mesleki Öneri ve Eleştirilere Açık Olma

4-6 yaş öğretmenleri mesleki açıdan gelişimlerini sağlayabilmek için aynı zamanda kendisine sunulan öneri ve eleştirilere de açık olmalıdır. Öğreticiler düzenledikleri eğitim etkinliklerindeki eksiklikleri veya yanlışlıkları fark edemeyebilir. Bu nedenle kendisine meslektaşlarından ya da öğrenci velilerinden gelen öneri ve eleştirileri dikkate almalı, bu eleştirilerin kendisinin mesleki açıdan gelişimine katkı sağlayacağını ve böylece eğitim etkinliklerinin daha verimli olabileceğini unutmamalıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki öneri ve eleştirilere açık olma konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 93. Mesleki Öneri ve Eleştirilere Açık Olma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	2	1,1
Yeterli Değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	1	0,6
Orta Düzeyde Yeterliyim	33	18,4
Oldukça Yeterliyim	79	44,1
Tam Yeterliyim	62	34,6
Toplam	179	100,0

²⁶⁹ Bkz. s.25.

Tabloya göre mesleki öneri ve eleştirilere açık olma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1'i yeterli olmadığını düşünmektedir. %0,6'sı biraz yeterli, %18,4'ü orta düzeyde yeterli, %44,1'i oldukça yeterli, %34,6'sı tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %19'u bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %78,7'si yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “mesleki öneri ve eleştirilere açık mısınız” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin hepsi de bu soruya evet cevabını vermişlerdir. Öğretmenlerin bu görüşleri ile araştırmada elde edilen veriler birbiri ile uyumaktadır. Ancak ailelerle arasında mesafe olan²⁷⁰, onlardan eğitim süreciyle ilgili görüşlerini almayan²⁷¹ ve meslektaşlarıyla görüşüp tecrübelerini paylaşma imkânı olmayan²⁷² öğretmenlerin öneri ve eleştirilere ne kadar açık olduğu ve bu öneri ve eleştirileri dikkate alıp almadıkları ayrıca araştırılabilir.

3.8.4. Mesleki Açıdan Kendini Geliştirme Konusunda Sürekli Çaba Gösterme

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki eğitim kalitesinin yükseltilmesi için öğretmenlerin mesleki açıdan kendilerini geliştirme konusunda çaba göstermeleri çok önemlidir. Özellikle de öğretmenlerin pedagojik formasyon ve okul öncesi dönem dini gelişim konusundaki eksiklikleri nedeniyle kendilerini geliştirmek için çaba göstermelerinin zorunluluk olduğu söylenebilir. Bu nedenle bir öğretici devamlı olarak kendini geliştirip, yeni bilgiler edinmeye gayret etmelidir. Öğretmenler, mesleki açıdan yeterli olmadıklarını düşündükleri alanlarda kitap okuyarak, seminer veya konferanslara katılarak, elektronik ortamlardan yararlanarak ve elektronik kaynakları kullanarak kendilerini geliştirebilirler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki açıdan kendini geliştirme konusunda sürekli çaba gösterme konusundaki yeterlik algıları şöyledir:

²⁷⁰ Bkz. s.38.

²⁷¹ Bkz. s.167.

²⁷² Bkz. s.179.

Tablo 94. Mesleki Açıdan Kendini Geliştirme Konusunda Sürekli Çaba Gösterme

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli Değilim	2	1,1
Biraz Yeterliyim	3	1,7
Orta Düzeyde Yeterliyim	33	18,4
Oldukça Yeterliyim	65	36,3
Tam Yeterliyim	73	40,8
Toplam	179	100,0

Tabloya göre mesleki açıdan kendini geliştirme konusunda sürekli çaba gösterme konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,1'i yeterli olmadığını düşünmektedir. %1,7'si biraz yeterli, %18,4'ü orta düzeyde yeterli, %36,3'ü oldukça yeterli, %40,8'i tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %20,1'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %77,1'i yeterli olduğunu düşünmektedir. Ancak mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme (% 56,4) ve mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılma (%68,4) yeterlik maddelerinde daha düşük bir algıya sahip olan öğretmenlerin mesleki açıdan kendini geliştirmek için sürekli çaba gösterme yeterlik maddesinde daha yüksek bir algıya sahip olmalarının bir çelişki olduğu söylenebilir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “mesleki açıdan kendinizi geliştirmek için sürekli çaba gösteriyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerden bazıları evet derken bazıları ise evli ve çocuklu olmanın getirdiği zorluklar nedeniyle bu konuda yeterli çabayı gösteremediklerini belirtmişlerdir.

Öğretici görüşleri ve mesleki gelişim konusundaki diğer veriler birlikte değerlendirildiğinde bazı öğretmenlerin bu konuda eksikliği olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için neler yaptıkları ayrıca araştırılabilir.

3.8.5. Meslektaşlarından Mesleki Gelişimine Katkı Sağlayıcı Eleştiri ve Öneriler Alıp, Onlardan Yararlanma

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri farklı yaş ve farklı gelişimsel özelliklere sahip çocuklarla birlikte olmaktadır. Öğreticilerin her çocuğun gelişimini destekleyip

geliştirmesi için farklı etkinlikler yapması ve öğretim sürecini sürekli olarak yenilemesi gereklidir. Ancak öğretmenler bu konuda zorlanabilir ve tekrara düşebilir. Bu nedenle düzenlenecek çeşitli toplantılarla öğrenciyi tanıma, materyal geliştirme, öğretim yöntem ve teknikleri vb. konularda öğretmenler bilgi ve tecrübelerini paylaşarak öğretim sürecinde karşılaştıkları güçlükleri, sorunları aşmada birbirlerine yardımcı olabilirler. Ayrıca meslektaşlarından gelen eleştiriler öğretmenlerin eksikliklerini ya da yaptıkları yanlışlıkların farkına varmasına ve kendini geliştirmesine yardımcı olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslektaşlarından mesleki gelişimine katkı sağlayıcı eleştiri ve öneriler alıp onlardan yararlanma konusunda yeterlik algıları şöyledir:

Tablo 95. Meslektaşlarından Mesleki Gelişimine Katkı Sağlayıcı Eleştiri ve Öneriler Alıp, Onlardan Yararlanma

	Frekans	Yüzde
Cevapsız	3	1,7
Yeterli Değilim	1	0,6
Biraz Yeterliyim	3	1,7
Orta Düzeyde Yeterliyim	27	15,1
Oldukça Yeterliyim	65	36,3
Tam Yeterliyim	80	44,7
Toplam	179	100,0

Tabloya göre meslektaşlarından mesleki gelişimine katkı sağlayıcı eleştiri ve öneriler alıp onlardan yararlanma konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %0,6'sı yeterli olmadığını düşünmektedir. %1,7'si biraz yeterli, %15,1'i orta düzeyde yeterli, %36,3'ü oldukça yeterli, %44,7'si tam yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin %16,8'i bu konuda eksikliği olduğunu düşünürken %81'i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlere “ meslektaşlarınızdan mesleki gelişiminize katkı sağlayıcı eleştiri ve öneriler alıp yararlanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler beraber görev yaptıkları öğretmenlerle çeşitli konularda görüş alışverişi yaptıklarını ama diğer kurslarda görevli olan öğretmenlerle sorunlarını konuşup tecrübelerini paylaştıkları toplantı vb. bir etkinliğin olmadığını, bunun önemli bir eksiklik olduğunu, müftülüklerin öğretmenleri bir araya getirerek tecrübe paylaşımı konusunda etkinlikler yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler öğrenciyi tanımak için ilgililerle işbirliği yapma

konusunda da benzer bir görüş belirtmişler ve bunun Kur'an Kursu öğretmenleri için önemli bir eksiklik olduğunu söylemişlerdir.²⁷³

Sonuç olarak öğretmenlerin bu konuda oldukça yüksek yeterlik algısına sahip olmalarının nedeninin beraber görev yaptıkları öğretmenlerden öneri ve eleştiri almalarından kaynaklandığı ancak sınırlı sayıdaki öğreticiye ait öneri ve eleştirilerin öğretmenlerin düzenledikleri eğitim etkinlikleri hakkında yeterli değerlendirmeyi sağlayamayacağı bu nedenle de öğretmenlerden bazılarının bu konuda eksikliği olabileceği söylenebilir.

3.8.6. Mesleki Gelişimi Sağlama Yeterliklerinin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Mesleki gelişimi sağlama boyutunda yer alan ifadelerle öğretmenlerin algılarının ortalamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 96. Mesleki Gelişim Yeterliklerine İlişkin Puanların Ortalamaları

	N	ORTALAMA	ALGI DÜZEYİ
Meslektaşlarından mesleki gelişimine katkı sağlayıcı eleştiri ve öneriler alıp, onlardan yararlanma	176	4,25	Oldukça yeterli
Mesleki açıdan kendini geliştirme konusunda sürekli çaba gösterme	176	4,16	Oldukça yeterli
Mesleki öneri ve eleştirilere açık olma	177	4,12	Oldukça yeterli
Mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılma	177	3,89	Oldukça yeterli
Mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme	177	3,63	Oldukça yeterli
Ortalama	177	4,01	Oldukça yeterli

Tabloya göre öğretmenlerin mesleki gelişimi sağlama boyutuna ilişkin yeterlik ortalaması; (4,01)'dir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenler mesleki gelişimi sağlama boyutunda kendilerinin“oldukça yeterli” olduğunu düşünmektedir.

²⁷³ Bkz. s.41.

Tabloya göre ortalamanın üzerinde olan yeterlik ifadeleri “meslektaşlarından mesleki gelişimine katkı sağlayıcı eleştiri ve öneriler alıp, onlardan yararlanma; (4,25)”, “mesleki açıdan kendini geliştirme konusunda sürekli çaba gösterme; (4,16)”, “mesleki öneri ve eleştirilere açık olma; (4,12)” dır. Ortalamanın altında kalan yeterlik maddeleri ise “mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme; (3,63)”, “mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılma; (3,89)” dır. Bu verilere göre öğretmenler meslektaşlarından mesleki gelişimine katkı sağlayacak öneri ve eleştiriler alıp yararlanma, mesleki öneri ve eleştirilere açık olma ve kendini geliştirme konularında yeterli olduklarını düşünmektedirler. Mesleki açıdan kendini geliştirecek yayınları takip etme ve bilimsel etkinliklere katılma konusunda ise eksiklikleri olduğunu düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişim boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *resmi statüleri* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Anova testi sonucuna göre (Sig.= 0,741; $p>0,05$) öğretmenlerin yeterlik algı puanları ile resmi statüleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna göre öğretmenlerin kadrolu, sözleşmeli ve ücretli olmaları mesleki gelişim algılarını etkilememektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişim boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mesleki kıdemleri* arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Korelasyon analizine göre ($r= 0,231$; $p>0,05$) yeterlik algı puanları ile mesleki kıdem arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Buna göre mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için yeterli çaba göstermediği meslekte kıdemli olan öğretmenlerin ise kendi tecrübelerini yeterli gördükleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişim boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *mezun oldukları okul programları* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Anova testi sonucuna göre (Sig.= 0,376; $p>0,05$) öğretmenlerin yeterlik algı puanları ile mezun oldukları okul programları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişim boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını aldıkları kurum değişkeni* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testi sonucuna göre

(Sig.=0,355; $p>0,05$) öğretmenlerin yeterlik algı puanları ile sertifika programları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişim boyutuna ilişkin yeterlik algı puanları ile *hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumu* arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır:

Tablo 97. Mesleki Gelişim-Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu t- Testi

	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Katılmayanlar	45	3,79	0,75	176	2,20	0,029
Katılanlar	133	4,07	0,72	73	2,16	0,034

Yapılan t-testine göre öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılma durumuyla mesleki gelişim yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Hizmet içi eğitim seminerlerine katılan öğretmenlerin yeterlik algıları ($\bar{X}=4,07$), katılmayan öğretmenlere ($\bar{x}= 3,79$) göre daha yüksektir. Hizmet içi eğitim seminerlerinin mesleki gelişim konusunda öğretmenlere olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

3. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algılarını ortaya koymaya çalışan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısını (%50,3) ücretli öğretmenler, %36,9'unu kadrolu, %12,8'ini sözleşmeli öğretmenler oluşturmaktadır. 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki iş yoğunluğunun fazla olması, öğrencilerle birebir ilgilenilmesi, yardımcı personel bulmakta yaşanan zorluklar vb. sebepler kadrolu öğretmenlerin bu kurslarda görev almayı istememelerine sebep olmaktadır. İhtiyacı karşılamak için müftülükler tarafından ücretli öğretmenler görevlendirilmekte ancak onların hizmet içi eğitimlere katılamamaları, geçici olmaları nedeniyle kuruma aidiyet duygusunun oluşmaması, kendini geri planda kalmış hissettiği için motivasyon eksikliği yaşaması, kadrolu öğretmenlerle özlük hakları arasında büyük farklar olmasına rağmen iş yükünün aynı olması nedeniyle şevklerinin kırılması vb. sebepler hem ücretli öğretmenleri hem de öğrencilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası (%59,8) bir ya da iki yıllık tecrübeye sahiptir. Yapılan çapraz tablo analizine göre sözleşmelilerin tamamına yakınının meslekteki ilk yılı, ücretli öğretmenlerin ise %71'i bir ya da iki yıllık tecrübeye sahiptir. Bu sonuca göre 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarındaki öğretim sürecinin çoğunlukla göreve yeni başlayan ücretli öğretmenlerle yürütülmekte olduğu söylenebilir.

3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %9,5'i İ.H.L, %52,5'i İlahiyat ön lisans, %15,6'sı İlahiyat Fakültesi, %21,2'si İlitam, %0,6'sı ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi

öğretmenliği bölümü, %0,6 sı ise yüksek lisans mezunudur. Buna göre 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin %62'si lisans mezunu değildir. Bu kurslarda görev alan öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında ve sertifika programlarında pedagojik formasyon ve okul öncesi çocuğunun dini-ahlaki gelişim özellikleri ile ilgili bir dersin bulunmaması öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecini yürütmekte yetersiz kalmalarına bu nedenle kendi tecrübelerinden hareketle yürütecekleri bu süreçte çocukların eksik ya da yanlış öğrenmelerine sebep olabilecekleri söylenebilir.

4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %24,6'sı uzaktan eğitim, %54,2' si halk eğitim merkezinden, %1,7'si müftülük halk eğitim merkezi işbirliği ile düzenlenen sertifika programlarından, %0,6'sı ise Manisa eğitim merkezinde düzenlenen hizmet içi eğitime katılarak çocuk gelişimi sertifikasını almışlardır. Öğretmenlerin yarısından fazlası halk eğitim merkezlerinde düzenlenen sertifika programlarına katılarak çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını almıştır. Sertifika programlarında çocuk gelişimi, oyun ve drama etkinlikleri, çocuklarla iletişim modülleri bulunmakla beraber okul öncesi çocuğunun dini ahlaki gelişim özellikleri, okul öncesi çocuğuna Kur'an-ı Kerim öğretimi vb. din eğitimi ile ilgili dersler bulunmamaktadır. Bu durum çocuklarda dini bir etki bırakma ve dini duygunun gelişmesine katkı sağlamayı amaçlayan 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarının amacına ulaşamamasına ve çocuklarda beklenen dini duygunun gelişmemesine sebep olabileceği söylenebilir.

5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %74,9'u 4-6 yaş ile ilgili hizmet içi eğitime katıldığını %25,1'i hizmet içi eğitime katılmadığını belirtmiştir. Yapılan çapraz tablo analizinde hizmet içi eğitime katılmayanların çoğunluğunun ücretli öğretmenler olduğu belirlenmiştir. Ücretli öğretmenler de hizmet içi eğitimlere istedikleri halde çağrılmadıkları için katılmadıklarını belirtmişlerdir. Kurslarda görev almalarına ve bu kurslarda çoğunlukla ücretli öğretmenlerin görevlendirilmesine rağmen hizmet içi eğitim seminerlerine katılmamaları ücretli öğretmenlerin kendi eksiklik ve yanlışlıklarının farkına varamamalarına, kendilerini geliştirememelerine ve bunun sonucu olarak öğrenme-öğretme sürecini iyi yönetememelerine neden olabilir.

6. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %46,5'i kaç defa hizmet içi eğitimine katıldığını belirtirken %53,6'sı hizmet içi eğitime kaç defa katıldığını belirtmemiştir. Öğretmenlerin

%74,9'unun hizmet içi eğitime katıldığını belirtmesine rağmen çoğunluğunun bu soruyu cevapsız bırakmasının sebebinin; öğretmenlerin hizmet içi eğitime katıldıkları halde kaç kez katıldıklarını bilmemeleri ya da hatırlayamamaları olduğu söylenebilir.

7. Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterliklerine ilişkin aldıkları puanların ortalaması; (3,70)'dir ve öğretmenlerin kendilerini "oldukça yeterli" olduğunu düşündükleri anlamına gelmektedir. Bu sonuç "Araştırmaya katılan öğretmenler kendilerini eğitim-öğretim yeterlikleri konusunda genel olarak yeterli olduklarını düşünmektedirler." şeklindeki 1. denenciyi doğrulamaktadır. Öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlikleri konusunda öz yeterlik algılarının yüksek olması, yaptıkları işi başarılı bir şekilde gerçekleştirdikleri inancına sahip olduklarını ve kendilerinde bir eksiklik olduğunu düşünmedikleri anlamına gelmektedir. Ancak öğretmenlerin mezun oldukları okul programları ve sertifika programları birlikte değerlendirildiğinde ve görüşme yapılan öğretmenlerin görüşleri dikkate alındığında öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlikleri konusunda eksiklikleri olabileceği söylenebilir.

8. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenciyi tanıma boyutuna ilişkin yeterlik puanlarının ortalaması; (3,72)'dir. Bu sonuca göre öğretmenler öğrenciyi tanıma konusunda oldukça yeterli olduklarını düşünmektedirler. Bu boyutta "4-6 yaş grubu öğrencileri tanımak için ilgililerle işbirliği yapma" yeterlik ifadesi; (3,96) ile en yüksek ortalamaya sahiptir. "4-6 yaş grubu öğrencilerinin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilme; (3,87)", "4-6 yaş grubu öğrencilerin arkadaş ilişkilerini bilme; (3,86)", "4-6 yaş grubu öğrencilerinin dini ve ahlaki gelişimini bilme; (3,83)" yeterlik ifadeleri genel ortalamanın üzerindedir. En düşük ortalamaya sahip olan ve öğretmenlerin "orta düzeyde yeterli" olduğunu düşündüğü yeterlik ifadesi "4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini bilme; (3,3)" ifadesidir. "4-6 yaş grubu öğrencilerinin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimini bilme; (3,55)" 4-6 yaş grubu öğrencilerin aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini bilme; (3,67)" ortalamasının altında kalan yeterlik ifadeleridir.

Görüşme yapılan öğretmenler ise "4-6 yaş çocuğunu tanıma konusunda eksiklikleri olduğunu, bu konuda yeterli olmadıklarını" belirtmişlerdir. Ayrıca çocuğu farklı yönleriyle tanımalarını sağlayan öğrenciyi tanıma tekniklerini bilme konusunda düşük bir algıya sahip olmaları teorik bilgi olmadan kendi tecrübelerinden hareketle çocuğu

tanımaya çalıştıklarını göstermektedir. Nitekim görüşme yapılan öğretmenlerden bazıları çocuğu tanımak için gözlem yaptıklarını belirtmişlerdir. Ancak öğretmenlerin söylemlerinden gözlemlerinin planlı değil gelişigüzel olduğu ve bu tür gözlemlerinde güvenilir olmaması nedeniyle çocuğu tanıma konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir. Bu sonuç “Araştırmaya katılan Kur’an kursu öğretmenleri en az öğrenciyi tanıma konusunda yeterli olduklarını düşünmektedir.” şeklindeki 2. denencenin doğrulanmadığını göstermektedir.

9. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi planlama boyutuna ilişkin puanlarının ortalaması; (3,71)’dir ve öğretmenlerin bu boyutta oldukça yeterli olduklarını düşündükleri anlamına gelmektedir.

Öğretimi planlama yeterlikleri içinde genel ortalamanın (3,71) üzerinde olan 3 yeterlik ifadesi şunlardır: “çocukların gelişim özelliklerine uygun Kur’an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme” (3,88), “amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayacak ve konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak somut örnekleri belirleme (3,82)”, “Kur’an Kursları öğretim programının (4-6 yaş grubu) temel amaç ve ilkelerini bilme (3,81)” dir.

Öğretimi planlama yeterlikleri içinde genel ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri ise şunlardır: “kazanımlara uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleme ;(3,55)”, “materyal geliştirme ilkelerini bilme; (3,61)”, “4-6 yaş dönemine ilişkin değerler eğitimi özelliklerini bilme; (3,63)”, “kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme; (3,66)” dir. Bu veriler öğretmenlerin, öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme, materyal geliştirme, ölçme değerlendirme araçlarını belirleme konularında eksiklikleri olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Görüşme yapılan öğretmenler ise genel olarak “4-6 yaş öğretim programını okumadıklarını, okul öncesi çocuğuna yönelik Kur’an-ı Kerim öğretim yöntemi konusunda sertifika programlarında bir dersin olmaması nedeniyle her öğreticinin kendine göre bir yöntem uyguladığını, araç-gereç materyal belirleme, hazırlama konusunda yeterli bilgilerinin olmadığını ve sınıf ortamlarının yetersiz olması nedeniyle öğrenmeyi destekleyecek şekilde düzenleyemediklerini” belirtmişlerdir. Sonuç olarak öğretici görüşleriyle anket verilerinin uyuşmadığı ancak öğretmenlerin pedagojik formasyon konusundaki eksikliği göz önüne alındığında bu konuda eksiklikleri

olabileceği söylenebilir. Öğreticilerin öğretimi planlama konusundaki eksiklikleri öğrenme-öğretme sürecinde neyi nasıl öğreteceğini ve nasıl değerlendireceğini bilmemelerine ve olumsuz sonuçlarla karşılaşmalarına neden olabilir.

10. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi düzenleme konusundaki yeterlik algı puanlarının ortalaması; 3,91'dir. Bu sonuç öğretmenlerin öğretimi düzenleme konusunda oldukça yeterli olduklarını düşündükleri anlamına gelmektedir. Bu boyutta ortalamanın üzerinde olan yer alan üç yeterlik ifadesi şunlardır: “çocukların Peygamber Efendimizi sevip model almalarını teşvik etme; (4,22),“çocukların Allah'ı sevgi temelinde tanımalarını sağlama; (4,19)“öğrenme sürecinde çocukların zevk almalarını ve eğlenmelerini önemseme; (4,17) dir. Bu boyutta genel ortalamanın altında çıkan yeterlik ifadeleri ise; “Kur'an Kursu dışındaki öğrenme ortamlarından yararlanma; (3,32)”, “öğrenme ortamında öğrenci özelliklerine uygun ilgi köşeleri düzenleme; (3,38)”, “ezberlenecek surelerin anlamlarını öğrencilere açıklama; (3,51)”, “yazı tahtasını etkili kullanma; (3,59)”, “bireysel etkinliklere ve grup (küçük, büyük) etkinliklerine dengeli biçimde yerme; (3,63)”, “olumsuz öğrenci davranışları için işlevsel ve eğitsel çözümler üretme; (3,64)”, “öğretim sürecinde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında etkili tedbirlere başvurma; (3,71)”, “kazanımlara uygun araç-gereç ve materyal kullanma; (3,76)”, “Drama, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yeni öğretim yöntem ve teknikleri bilme; (3,8)”, “öğrenme sürecinde zamanı etkili kullanma; (3,85)”dir. Öğreticilerin bu boyutta öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma, araç-gereç ve materyal kullanma ve öğrenme sürecini yönetme yeterliklerinde eksiklikleri olduğu, öğretimi planlama konusundaki eksikliklerinin öğretimi düzenlemeye de yansıdığı görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenler “ Kur'an Kursu dışındaki öğrenme ortamlarından hem zor olması hem de müftülükler tarafından izin verilmemesi nedeniyle yararlanamadıklarını, ilgi köşeleri düzenlemek için uygun sınıf ortamının olmadığını, ezberlenecek surelerin anlamlarını çocukların anlayamayacağını düşündükleri için genel olarak açıklamadıklarını, yazı tahtası yerine sinevizyon kullandıklarını, olumsuz öğrenci davranışı ve öğretimde meydana gelen istenmedik durumlar karşısında nasıl davranacaklarını bilmediklerini, araç-gereç konusunda eksiklikleri olduğunu, program yoğun olduğu için zamanı etkili kullanamadıklarını” belirtmişlerdir. Sonuç olarak görüşme yapılan öğretmenler bu konularda eksiklikleri olduklarını belirtmiş olsalar da

araştırmaya katılan öğretmenlerin yeterli algılarının yüksek olması nedeniyle araştırma verileri ile öğretici görüşlerinin birbiriyle uyuşmadığı söylenebilir.

11. Araştırmaya katılan öğretmenlerin farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma boyutuna ilişkin yeterli puanlarının ortalaması; (3,32) dir ve öğretmenlerin bu konuda orta düzeyde yeterli olduklarını düşündükleri anlamına gelmektedir. Bu boyutta ortalamanın üzerinde çıkan yeterli ifadesi; “sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, vb.) farkına varma; (3,62) dir ve bu puan öğretmenlerin oldukça yeterli algısına sahip oldukları anlamına gelmektedir. Ortalamanın altında kalan yeterli ifadeleri “özel eğitime ihtiyaç duyan (otistik vb) öğrencileri saptayarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlama; (3,09)”, “Sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) ihtiyaçlarını karşılayabilme; (3,27)”dir.

Görüşme yapılan öğretmenler özel gereksinimli çocuklar konusunda sertifika programlarında bir modül bulunmadığını bu nedenle yeterli bilgilerinin olmadığını, kendi tecrübelerinden hareketle özel gereksinimli çocukları tanıyıp ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak araştırma verileri ile öğretici görüşlerinin birbiriyle uyuştugu ve öğretmenlerin bu konuda eksikliği olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin bu konudaki eksiklikleri farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrencilerin zamanında fark edilememesine ve gerekli önlemlerin alınamamasına sebep olabilir.

12. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimi değerlendirme boyutuna ilişkin yeterli puanlarının ortalaması; (3,49) dur ve öğretmenlerin oldukça yeterli oldukları algısına sahip oldukları anlamına gelmektedir. Bu boyutta ortalamanın üzerinde olan yeterli ifadeleri: "çocuğun gelişimine yönelik değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşma; (3,9)", "çocukların öğrenme çabalarını ve ürünlerini düzenli olarak değerlendirme; (3,78)" dir. Ortalamanın altında kalan yeterli ifadeleri ise: “çocukların gelişimini standart testler, kontrol listeleri, portfolyolar(gelişim formu), oyun gözlem formları, anekdot kayıtları gibi yöntem ve araçlarla değerlendirme; (3,02)”, “çocukların gelişimini, kendilerinin, arkadaşlarının ve ailelerin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme; (3,33)”, “uyguladığı eğitim programında, öğretmenin

edindiği değerlendirme sonuçlarını analiz ederek bunları yeni uygulamalarına yansıtması; (3,43)” dır. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin çocukların gelişimini farklı yöntem ve araçlarla değerlendirme konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

Görüşme yapılan öğretmenler öğretimi değerlendirme konusunda yeterli bilgilerinin olmadığını, çocukların gelişimlerini kayıt altına almak ve değerlendirmek için çeşitli yöntem ve araçlar kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ölçme değerlendirme konusunda yeterli bilgilerinin olmaması çocuğun bütün yönleriyle değerlendirilememesine, öğrenme sürecinde gerekli değişikliklerin yapılamamasına ve kurslardan beklenen verimin alınamamasına neden olabilir.

13. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme boyutuna ilişkin yeterlik puanlarının ortalaması; (3,8) dir. Bu sonuç öğretmenlerin oldukça yeterli olduklarını düşündükleri anlamına gelmektedir. Bu boyutta ortalamanın üzerinde yer alan yeterlik ifadeleri; “çocukların söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme; (4,05)”, “çocukların dinleme becerilerini soru-cevap, tekrarlama, özetleme, tamamlama ve sergileme gibi yollarla geliştirmelerini sağlama; (4,01)”dir. Ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri ise; “çocuklarda beden dili kullanabilme becerilerini geliştirecek etkinlikler düzenleme; (3,53)”, “çocukların ses tonu, vurgulama, jest ve mimikleri doğru kullanmaları için etkinlikler düzenleme; (3,65)”, “müzik, resim, dans ve drama gibi tekniklerle çocuğun kendini farklı şekillerde ifade edebilmesine yönelik öğrenme yaşantıları düzenleme; (3,78)” dir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin çocuklarda iletişim becerilerini geliştirmek için etkinlikler düzenleme konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

Görüşme yapılan öğretmenler ise çocukların söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme ve dinleme becerisi kazandırmada zorluk yaşadıklarını, diğer yeterlik ifadelerinde ise drama faaliyetleri ile bu becerileri kazandırmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle öğretici görüşleri ile yeterlik algılarının uyummadığı söylenebilir.

14. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi boyutuna ilişkin yeterlik puanlarının ortalaması; (3,58) dir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenler ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi konusunda kendilerinin

oldukça yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu boyutta ortalamanın üzerinde olan yeterlik ifadeleri “konferans, bilgi notları, aile görüşmeleri, telefon ve internet gibi yollarla ailelerle iletişim kurma; (4,06)”, “ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlama;(3,65)” dır. Ortalamanın altında kalan yeterlik ifadeleri ise “çocukların ve ailelerin eğitimi için ihtiyaç halinde uzman desteği alma; (3,16)”, “eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme; (3,46)” dir.

Görüşme yapılan öğretmenler ise ailelerle internet aracılığıyla görüştiklerini ancak aile katılımına yönelik etkinlikler düzenlenmediğini, ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımının olmadığını belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenlerin aileyle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi konularında eksikliklerinin olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin bu konudaki eksiklikleri ailelerin kurs hakkında yeterli bilgi sahibi olmamalarına, çocuğa gereken desteği verememelerine ve bunun sonucunda öğrenme sürecinde aksaklıklara neden olabilir.

15. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişim boyutuna ilişkin yeterlik puanlarının ortalaması; (4,01)dir. Bu sonuca göre araştırmaya katılan öğretmenler mesleki gelişim boyutunda kendilerinin“oldukça yeterli” olduğunu düşünmektedir.

Tabloya göre ortalamanın üzerinde olan yeterlik ifadeleri “meslektaşlarından mesleki gelişimine katkı sağlayıcı eleştiri ve öneriler alıp, onlardan yararlanma;(4,25)”, “mesleki açıdan kendini geliştirme konusunda sürekli çaba gösterme; (4,16)”, “mesleki öneri ve eleştirilere açık olma; (4,12)” dir. Ortalamanın altında kalan yeterlik maddeleri ise “mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme; (3,63)”, “mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılma; (3,89)” dur.

Görüşme yapılan öğretmenler mesleki gelişimine katkıda bulunacak yayınları takip etme ve bilimsel etkinliklere katılma konusunda eksiklikleri olduğunu, kurs dışında meslektaşlarıyla bir araya gelerek tecrübelerini paylaşma imkânlarının olmadığını belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenlerin mesleki gelişim ile ilgili eksiklikleri olabileceği söylenebilir. Pedagojik formasyon ve çocuğun dini-ahlaki gelişim özellikleri hakkında eksiklikleri olan öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak için yeterince gayret

göstermemeleri kurslarda nitelikli bir eğitimin olmamasına ve bunun sonucunda 4-6 yaş Kur'an Kurslarının amaçlarının gerçekleşmemesine neden olabilir.

16. Öğreticilerin eğitim-öğretim yeterlik boyutlarına ilişkin algı puan ortalamasının (3,70) altında kalan yeterlik boyutları: “farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma (3,32)”, “öğretimi değerlendirme (3,49)”, “ ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi (3,58) dir. Bu verilere göre öğretmenlerin bu boyutlarda kendilerinin eksiklikleri olduğunu düşündükleri söylenebilir. Görüşme yapılan öğretmenler de “farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklar hakkında sertifika programlarında modül olmadığını, öğretimi değerlendirme yöntem ve araçlarını bilmediklerini ve öğrenme-öğretme sürecine ailelerin katılımının olmadığını ve ailelerin eğitimi için etkinlikler yapmadıklarını” belirtmişlerdir. Bununla birlikte yapılan görüşmelerden öğretmenlerin diğer boyutlarda da eksiklikleri olduğu görülmüştür.

Eğitim-öğretim yeterlik boyutlarının tamamından alınan toplam puanlar ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler ise şöyledir:

17. Eğitim-öğretim yeterlik boyutlarının tamamından alınan toplam puanlar öğretmenlerin resmi statülerine göre farklılaşmamaktadır. Ankette yer alan yeterlik boyutlarında da yalnızca “farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma” boyutunda anlamlı bir farklılık ortaya çıkmış, kadrolu öğretmenlerin bu konuda yeterlik algısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre genel olarak öğretmenlerin kadrolu, sözleşmeli ve ücretli olmaları yeterlik algılarını etkilememektedir. Bu sonuç “kadrolu öğretmenlerin yeterlik algısı ücretli öğretmenlere göre yüksektir” şeklindeki 5. denencenin doğrulanmadığını göstermektedir.

18. Eğitim-öğretim yeterlik boyutlarının tamamından alınan toplam puanlar öğretmenlerin kıdemlerine göre farklılaşmamaktadır. Buna göre mesleki kıdemi düşük olan öğretmenler kendi bilgilerini yeterli görürken kıdemi yüksek olan öğretmenler kendi tecrübelerini yeterli görmektedirler. Ankette yer alan yeterlik boyutlarında ise “öğretimi planlama, çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme, ailelerle iletişim aile katılımı ve aile eğitimi” boyutlarında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre” Kur,’an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları mesleki kıdemlerine göre değişmektedir” şeklindeki 5.denence doğrulanmamıştır.

19. Eğitim-öğretim yeterlik boyutlarının tamamından alınan toplam puanlar öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarına göre farklılaşmamaktadır. Bu sonuç “Kur,’an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları mezun oldukları okul programına göre değişmektedir” şeklindeki 4.denencenin doğrulanmadığını göstermektedir. Ankette yer alan yeterlik boyutları arasında da öğretmenlerin mezun oldukları okul programları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bunun sebebinin öğretmenlerin mezun oldukları okul programlarında okul öncesi çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili derslerin bulunmaması olduğu söylenebilir.

20. Eğitim-öğretim yeterlik boyutlarının tamamından alınan toplam puanlar öğretmenlerin çocuk gelişimi ve eğitimi sertifika programının alındığı kuruma göre farklılaşmamaktadır. Bu sonuca göre “Kur,’an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasının alındığı kuruma göre değişmektedir” şeklindeki 6.denence doğrulanmamıştır. Sertifika programlarının süreleri birbirinden farklı olmasına rağmen (uzaktan eğitim 1 ay, halk eğitim merkezi 4 ay, çocuk gelişimi ve eğitimi ön lisans bölümü 2 yıl) farklılaşmanın olmaması manidardır. Çocuk gelişimi ön lisans programından mezun olan öğretmenlerin daha yüksek bir algıya sahip olmamaları ön lisans program içeriğinin 4-6 yaş Kur,’an Kursu öğretmenliği için gereken bilgi ve beceriyi sağlamada yeterli olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

21. Eğitim-öğretim yeterlik boyutlarının tamamından alınan toplam puanlar öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılma durumlarına göre farklılaşmaktadır. Buna göre hizmet içi eğitim seminerlerine katılan öğretmenlerin yeterlik algıları daha yüksektir. “Kur,’an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları hizmet içi eğitime katılma durumuna göre değişmektedir” şeklindeki 7.denencenin doğrulandığını göstermektedir. Ankette yer alan yeterlik boyutları arasında da “öğretimi planlama, öğretimi düzenleme ve mesleki gelişim” boyutlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Ancak diğer boyutlarda anlamlı bir farkın olmaması düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinde “öğrenciyi tanıma, öğretimi değerlendirme, farklı öğrenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmalar yapma, çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme, ailelerle iletişim aile katılımı ve aile eğitimine” ilişkin konulara yer verilmediği ya da seminerlerin nitelikli olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle geliştirilen öneriler şoyledir:

1. Diyanet İşleri Başkanlığı'na Öneriler

- ✓ Araştırmaya katılan öğreticilerin çoğunluğu ücretli öğreticilerden oluşmaktadır. Ancak ücretli öğreticilerin devamlı olarak görev yapmamaları, DİB tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerine çağrılmadıkları için katılamamaları vb. nedenler eğitim sürecinin en önemli öğesi ve programın uygulayıcısı olan öğreticilerin öğrenme-öğretme sürecini yönetememelerine, hatalar yapmalarına neden olabilir. 4-6 yaş arası kazanılanların kalıcı izli olması nedeniyle bu kurslarda ocuk gelişimi ve eğitimi konusunda yeterli bilgisi olan kadrolu öğreticilerin görevlendirilmesine özen gösterilmelidir.
- ✓ 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında ocuklarla birebir ilgilenilmesi, daha fazla sorumluluk ve çaba gerektirmesi, yardımcı personel bulmakta yaşanan zorluklar sebebiyle kadrolu öğreticiler bu kurslarda görev almayı istememekte ya da görevlerini bırakmaktadır. Kadrolu öğreticilerin 4-6 yaş kurslarında görev alması için özlük hakları iyileştirilebilir, kız meslek lisesinden okul öncesi eğitimi mezunlarının yardımcı personel olarak görevlendirilmesi sağlanarak öğreticilerin sorumlulukları hafifletilebilir.
- ✓ Araştırmaya katılan öğreticilerin %62'si lisans mezunu değildir. Öğreticilerin yarısından fazlası ilahiyat ön lisans mezunudur ve İ.H.L. mezunları da bu kurslarda görev yapmaktadır. Okul öncesi dönem temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı, çocukların gelişimlerinin en hızlı olduğu dönem olması nedeniyle bu kurslarda ocuk gelişimi ve eğitimi konusunda eğitim almış lisans mezunu öğreticiler görevlendirilebilir.
- ✓ 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev alan öğreticilerde pedagojik formasyon konusunda eksiklikler olduğu görölmektedir. Bu nedenle DİB, YÖK ile ortak bir çalışma yaparak kurslarda görev alan öğreticilerin pedagojik formasyon eksikliğini giderebilir.
- ✓ Kurslarda görev alan öğreticilerin okul öncesi dönem çocuğunun dini-ahlaki gelişim özellikleri ile çocuklara yönelik Kur'an öğretimini ve çocuklara bu konuların

hangi yöntemlerle nasıl anlatılacağını bilmesi gerekir. Ancak görev almak isteyen öğretmenlerden istenen sertifika programlarında bu konularla ilgili dersler bulunmamaktadır. Bu nedenle her öğretmen kendi tecrübelerinden hareketle öğretim sürecini yönetmektedir. Sertifika programlarında bu konulara yer verilerek yeni bir sertifika programı düzenlenebilir.

✓ Kurslarda görev alan öğretmenler en çok neyi nasıl yapacaklarını bilmeden göreve başladıklarını bu nedenle de çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. Sertifika programlarında teorik bilgiyle birlikte uygulama içeren derslere de yer verilebilir. Bunun için MEB ile yapılacak ortak bir çalışma ile öğretmenlerin anaokullarında staj yapmaları sağlanabilir.

✓ Öğrenme sürecini etkileyen unsurlardan birisi fiziki mekân özelliğidir. DİB tarafından 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarının açılması için gerekli olan kriterler belirlenmiş olmasına rağmen açılan pek çok kurs belirlenen şartları taşımamaktadır. Bu nedenle belirlenen kriterleri taşımayan kursların açılmasına izin verilmemelidir.

✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarında anaokulu etkinlikleri ile birlikte Kur'an öğretiminin de olması öğretmenlerin zamanı etkili kullanamamalarına neden olmaktadır. Bu nedenle kurs süreleri yeniden düzenlenmelidir.

✓ Kurslarda öğrenci sayılarının fazla olması öğretmenlerin öğrencilerle yeterince ilgilenememesine ve öğrenme-öğretme sürecinin planlandığı şekilde yürümemesine sebep olmaktadır. Kurslardan beklenen verimin alınabilmesi için sınıflardaki öğrenci sayısı 15 ile sınırlandırılmalıdır.

✓ Farklı yaş çocuklarının farklı gelişimsel özelliklere sahip olmaları nedeniyle sınıflar ayrı yaşlara göre oluşturulmalıdır.

✓ Kursların başarılı olmasında en önemli unsur öğretmenlerin yeterlikleridir. Öğretmenlerin okul öncesi eğitim konusunda hem pedagojik hem de teorik açıdan yeterli olmaları gerekir. Bunun için eğitim fakülteleri ve ilahiyat fakültelerinin işbirliği ile 4-6 yaş Kur'an Kurslarında görev alacak öğretmenlere yönelik yeni bir program hazırlanabilir.

- ✓ Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarındaki verimliliği artırmak için okul öncesi dönem din eğitimi, öğretici yeterlikleri ile ilgili sempozyum, panel vb. bilimsel etkinlikler düzenleyebilir.
- ✓ 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarından beklenenlerin gerçekleşmesi için araç-gereç ve materyallerinin yeterli olması gerekmektedir. Ancak öğretmenler bu konularda önemli eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir. Müftülükler öğretmenlerle düzenli olarak görüşerek kurslardaki araç-gereç materyal eksikliklerinin tamamlanmasına yardımcı olabilir.
- ✓ Öğreticiler öğretim yöntem ve teknikleri, materyal geliştirme vb. konularda eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir. Müftülükler öğretmenlerin görüşlerini alarak ihtiyaç duyulan konuları tespit edip hizmet içi eğitim seminerleri düzenleyebilir.

2. Öğretim Programını Hazırlayanlara Öneriler

- ✓ Öğreticiler 4-6 yaş grubu için hazırlanan öğretim programının yoğun olması nedeniyle yetiştirilemediğini ve farklı yaştaki çocuklara uygun olmadığını belirtmişlerdir. Öğretim programı hakkında, programın uygulayıcısı olan öğretici görüşleri dikkate alınarak programdaki eksiklikler tespit edilip gerekli düzenlemeler yapılabilir.

3. Öğreticilere Öneriler

- ✓ Öğreticiler çocukların gelişim özellikleri konusundaki bilgi eksikliklerini tamamlamak için bilimsel kaynaklardan yararlanabilirler.
- ✓ Öğretimi planlama, düzenleme ve değerlendirme konusunda bilimsel kaynaklardan yararlanarak kendi uygulamalarının yeterliğini gözden geçirebilir, yanlış ya da eksik yaptıkları uygulamaları düzeltebilirler.
- ✓ Mesleki gelişimlerini sağlamak için bilimsel yayınları takip etmeye özen gösterip konferans ve seminerlere katılmaya çalışmalıdırlar.
- ✓ Meslektaşlarıyla fikir alışverişinde bulunarak birbirlerinin tecrübelerinden yararlanmak için internet ortamında gruplar oluşturabilirler.

4. Araştırmacılara Öneriler

- ✓ Öğreticilerin eğitim-öğretim yeterlik algıları başka illerde de araştırılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.
- ✓ Öğreticilerin alan yeterlik algıları veya genel kùltür yeterlik algıları araştırılabilir.
- ✓ Öğreticilerin yeterlik algıları başka yöntemler kullanılarak araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Acer, Dilek, *Erken Çocukluk Eğitiminde Fiziksel Ortam ve özellikleri* (ed: Gül den Uyanık Balat) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yayıncılık, Ankara 2010
- Ak, Güler Kanbay, Bilal Yıldırım ve Hatice Kadioğlu Ateş, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlik Algılarının İncelenmesi (Başakşehir İlçesi Örneği)” *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:56, Mayıs-Haziran 2016, s.89-108
- Akbaş, Oktay, “Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 6, No. 16, Aralık, 2008, s.9-25
- Akyürek, Süleyman, “Kur’an Kursu Öğreticisinin Mesleki Yeterlikleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 18 Yıl: 2005/1, s.175-192
- Akyürek, Süleyman, “İmam Hatip Lisesi Meslek Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Eğitim- Öğretim Yeterliklerine İlişkin Algıları”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 10 No:23, Haziran 2012, s.7-47
- Akyürek, Süleyman, *Din Öğretimi: Model, Strateji, Yöntem Teknikler*, Nobel Yayın, Ankara 2013
- Aladağ, Soner, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi*, , Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2009(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
- Altınkaynak, Şenay Özen, Hatice Uysal Bayrak, Necdet Taşkın ve Berrin Akman, “Çocukların Ödül ve Ceza Algıları ile Öğretmenlerin Disiplin Hakkındaki Görüşleri”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:33, 2018, s.1-12
- Arslan, Mehmet, *Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Uygulanması* (<https://www.academia.edu/27331490>, 10.2.19)
- Asri, Safinaz, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlikleri (Göller Bölgesi Örneği)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2005,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

- Atıcı, Meral, “Yüksek ve Düşük Yetkinlik Düzeyine Sahip Öğretmenlerin Sınıf Yönetim Stratejileri”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı: 28, Güz 2001, s.483-499
- Ay, M. Emin, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*, Timaş Yayın, İstanbul 2012
- Aydın, Betül, *Gelişimin Doğası* (ed.: Binnur Yeşilyaprak) içinde:*Eğitim Psikolojisi*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2017
- Aydın, M. Şevki, *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu*, DİB Yayınları, Ankara 2008
- Aydın, M. Şevki, *Açık Toplumda Din Eğitimi: Yeni Bir Paradigma İhtiyacı*, Nobel Yayın, Ankara, 2011
- Aydın, M. Zeki, “Değerlerin Eğitimi Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi”, Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu, 28-29 Mayıs
- Balat, Gülden Uyanık, *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi* (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2012
- Bandura, Albert , “*Social Learning Theory. Englewood Clifts*, NJ: Prentice Hall “(Akt; S. Sadi Seferoğlu ve Cenk Akbıyık, İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgisayara Yönelik Öz-Yeterlik Algıları Üzerine Bir Araştırma, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı:19, s.89-101)
- Başal, Handan Asude, *Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005
- Bay, D. Neslihan ve Fatma Alisinanoğlu, “Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerine Uygulanan Soru Sorma Becerisi Öğretim Programının Öğretmenlerin Sorularının Bilişsel Taksonomisine Etkisi”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 3, Aralık 2012,s.80-93
- Bayındır, Nida ve Ali Fuat Arıcı, “Sınıf Tahtalarının Etkili Kullanım Üzerine Bir Araştırma”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(4), 2015, s.74-83
- Bayraktar, M. Faruk, *Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma*, Yıldızlar Matbaası, İstanbul 1992

- Bilge, Bekir ve Engin Aslanargun, “Öğretmenlerin Mesleki Gelişimleri ve Okul Müdürlerinin Katkı Düzeyleri”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 12, 2018, s.278-303
- Bilgin, Hülya, *Okul Öncesi Eğitimde Aile İle İletişim ve Ailelere Rehberlik* (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yayıncılık, Ankara 2013
- Büyükgöncü, Necmiye, *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Bireyi Tanıma Tekniklerinin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kayseri Örneği)*, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2013(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Cameron, R. J. “*School discipline in the United Kingdom: promoting classroom behaviour which encourages effective teaching and learning. Educational and Child Psychology*”, 15(1), 1998(akt: Hatice Uysal, Sadegül Altun, Ege Akgün, Okulöncesi Öğretmenlerinin Çocukların İstenmeyen Davranışları Karşısında Uyguladıkları Stratejiler)
- Cangil, Binnur Erişkon , “Beden Dili ve Kültürlerarası İletişim”, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2, 2004,s.69-78
- Ceyhan, Aykut ve Esra Ceyhan, *Etkili Sınıf Ortamı: Sınıf Yönetimi* (ed: Yaşar Özbay, Serdar Erkan) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yayıncılık, Ankara 2009
- Colorado Department of Education Child and family outcomes <http://www.cde.state.co.us/resultsmatter/childfamilyoutcomes.htm> (akt. Erdoğan, Canbeldek
- Cüceloğlu, Doğan, *Yeniden İnsan İnsana*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005
- Çakmak, Özlem Çamlıbel, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Aile Katılımı”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1 Sayı: 20, 2010, s.1-20
- Çanakçı, Ahmet Ali, *Öğrenme ve Öğretme Süreci Açısından Yaz Kur'an Kursları (Balıkesir Örneği)*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014 (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

- Çınar, Enes, *İhtiyaç Odaklı Kur'an Kurslarında Yetişkinlerin Eğitimi (Ankara Örneği)*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2018 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Çınar, Fatih ve Nural Şener, "Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özelliklerine Uygun Ailede Din Eğitimi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:9, Sayı:7,s.607-615
- Dağlıoğlu, H. Elif, *Okul Öncesi Öğretmeninin Özellikleri ve Okul Öncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme* (ed: Gelengül Haktanır) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara, 2008
- Dam, Hasan, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi, Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015
- Demir, Rıdvan, *Özel Eğitim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabının Çeşitli Açılardan İncelenmesi*, <http://orcid.org/0000-0002-6141-6638> (25.5.19)
- Demirel, Özcan, *Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2011
- Demirel, Özcan, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2004
- Demirel, Özcan, S. Sadi Seferoğlu ve Esed Yağcı, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2002
- Demirezen, Vijdan, *Kur'an Kurslarında Kur'an-ı Kerim Derslerinde İzlenen Öğretim Yöntemleri (Kayseri Örneği)*, , Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2017 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Dereobalı, Nilay *Okul Öncesi Eğitim ve Kitle İletişim Araçları*, (ed: Gelengül Haktanır) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara 2008
- Diyanet İşleri Başkanlığı, *4-6 yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı*, Ankara 2018
- Doğanay, Ahmet, *Değerler Eğitimi*,(ed: Cemil Öztürk) içinde: Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, PegemA Yayıncılık, Ankara 2011

- Ege, Remziye, *Din ve Ahlak Öğretiminde Ayet, Hadis, Sure ve Dua Öğretimi* (ed: Cemal Tosun, Fatma Çapçioğlu) içinde: *Din Ve Ahlak Öğretimi*, Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayıncılık, Ankara 2016
- Erdoğan, Nesrin Işıkoğlu ve Merve Canbeldek, “Erken Çocukluk Eğitiminde Ölçme Ve Değerlendirme”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 2017, s.1306-1327
- Erhan, Serdar, *Gelişim Psikolojisinde Temel Kavramlar*, (ed: Yaşar Özbay, Serdar Erhan) içinde: *Eğitim Psikolojisi*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2009
- Erginer, Ergin, *Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2008
- Genç, M. Fatih, *Kur’an Kurslarında Toplam Kalite Yönetimi*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2007 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Gözütok, F.Dilek, “Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları”, *Milli Eğitim Dergisi*, Güz 2003, s.607-622
- https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/160/gozutok.htm 16.01 19)
- Gözütok, F.Dilek, *Öğretmenliği Geliştiriyorum*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2004
- Gücen, Ali, Ahmet Çakmak ve Fatih Ay, “4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Uluslar arası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi, 18-20 Mart, İstanbul 2016,s.752-765
- Gün, Ayşegül, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:7,s.33-66
- Güven, Gülçin, *Okul Öncesi Eğitim Programı* (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2013
- Hesapçioğlu, Muhsin, *Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2011

- Işıkdogan, Davut, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Mezunu Öğretmenlerin Yeterlikleri* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
- Karasar, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2006
- Katranlı, Mehmet, *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, (ed: Serdal Seven) içinde: Okul Öncesi Eğitim ve Önemi, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2014
- Kayış, Aliye, *Güvenilirlik Analizi* (ed:Şeref Kalaycı) içinde: SPSS Uygulamalı, Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayıncılık, Ankara 2009
- Kılıç, Mustafa, “Kur’an-ı Kerim Öğretiminde Öğretmenin Yeri ve Kur’an Öğretim Yöntemleri”, *Din Eğitiminde İyi Örnekler Sempozyumu*, Osmaniye 16-17 Haziran 2015
- Koçak, Nurcan, *Okul Öncesi Öğretmeni*(ed: Neslihan Avcı, Mehmet Toran) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yayıncılık, Ankara 2015
- Konuk, Yurdagül, *Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1994
- Korkmaz, Mehmet, *Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim- Öğretim Yeterlikleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2012
- Korkmaz, Mehmet, *Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme*, Tezmer, Kayseri 2014
- Köylü, Mustafa “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”, AÜİFD XLV, Sayı:2, 2004, s.137-154
- Kurt, İbrahim, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum 2017 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Kuşat, Ali, “Bilişsel Gelişim Açısından Din Fıtrat İlişkisi”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2012/2, sayı:15, s.35-53
- Küçükkaragöz Hadiye, *Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi*,(ed: Binnur Yeşilyaprak) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yayıncılık, Ankara 2017

- Küçükylmaz, Aysin ve Nil Duban, “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretimi Öz yeterlik İnançlarının Arttırılabilmesi İçin Alınacak Önlemlere İlişkin Görüşleri”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:3, Sayı:2, Aralık 2006,s.1-23
- Mcafee, O. & Leong, D. J, Erken çocukluk döneminde gelişim ve öğrenmenin değerlendirilmesi ve desteklenmesi (B. Ekinci Çev. Ed) Nobel Yayıncılık, Ankara 2012 (akt. Erdoğan, Canbeldek)
- MEB, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, *Okul Öncesi Eğitim Programı*, Ankara, 2013
- MEB, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı*, Ankara 2018
- MEB, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Erken Çocukluk Eğitiminde Temel İlkeler*, Ankara 2011
- MEB, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocukta Temel İhtiyaçlar*, Ankara 2017
- MEB, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı*, Ankara 2016
- MEB, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi 0-72 Ay Bilişsel Gelişim*, Ankara 2015
- MEB, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitimi Programı*, Ankara 2013
- MEB, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocukla İletişim*, Ankara 2012
- MEB, Okul Öncesi Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri, <https://oygm.meb.gov.tr/www/ilkogretim-ozel-alan-yeterlikleri/icerik/257>
- Ocak, Gürbüz, *Yöntem ve Teknikler* (ed: Gürbüz Ocak) içinde: Öğretim İlke ve Yöntemleri, PegemA Yayıncılık, Ankara 2008
- Oktay, Ayla, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2004
- Oral, Behçet, *Etkili Öğretim ve Etkili Öğretimin İlkeleri* (ed.: Alim Kaya) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yayıncılık, Ankara 2011
- Oruç, Cemil, *Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi, Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi* (ed. Mustafa Köylü), Nobel Yayıncılık, Ankara 2015

- Oruç, Şahin ve Sibel Çağır, “5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemini Kullanımının İncelenmesi”, *International Journal of Social Science Research*, Cilt:7, Sayı:1,2018,s.154-174
- Önder, Alev, Asude Balaban Dağal ve Duygu Şallı, “60-68 Aylık Çocuklara İletişim Becerilerinin Kazandırılmasında “İletişim Becerileri Programının” Etkisinin İncelenmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Ağustos 2015, Cilt:4, Sayı:3,s.355-362
- Öz, Şaban, “Engelli” Din Eğitiminden “Özürsüz” Din Eğitimi Modelliğine: “Ötekileştirilen” Özürlülerin Din Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Hikmet Yurdu Düşünce- Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Cilt:6, Sayı:11,Haziran 2013/1,s.75-89
- Özdemir, Soner Mehmet, *Eğitimde Program Geliştirme ve Program Geliştirme Sürecinin Unsurları* (ed: Gürbüz Ocak) içinde: Öğretim İlke ve Yöntemleri, PegemA Yayıncılık, Ankara 2008
- Özeri, Zeynep Nezahat, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul 2004
- Özkubat, Seda, “Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi ve Donanım”, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Aralık 2013, Cilt:4, Sayı:2, s.58-66
- Özmen, Suna Kaymak, “Okulda Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite(DEHB)”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, Aralık 2010, s.1-10
- Öztürk, Bülent ve İbrahim Kısaç, *Bilgiyi İşleme Modeli* (ed: Binnur Yeşilyaprak) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yayıncılık, Ankara 2017
- Özür, Nazan Karakaş ve Salih Şahin, “Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinliklerin Öğrenci Başarısına Etkisi”, *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:18, Sayı: 3, Aralık 2017, s.324-347
- Özyurt, Berrin Eylen, *Gelişim Konularına Genel Bir Bakış*, (ed: Âlim Kaya) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yayıncılık, Ankara 2011
- Poyraz, Hatice, *Okul Öncesi Yıllarda Gelişim*, (Hatice Poyraz, Hale Dere) İçinde: Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000

- Sağlam, İsmail, “Okul Öncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri ve Din Eğitimi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:10 Sayı:1, 2001,s.195-208
- Sarı, Saime Çağlak, *Okul Öncesi Eğitimde Sınıf Dışı Etkinlikler* (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yayıncılık, Ankara 2013
- Selçuk, Mualla, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1991
- Semerci, Nuriye, Demet Demiralp, Sevda Koç ve Seda Kerimgil, “Geçmişte (1942) ve Günümüzde (2003) Göreve Başlamış Sınıf Öğretmenlerine Göre Öğretmenlik”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:33, Sayı: 1, 2009, s.37-60
- Senemoğlu, Nuray, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Gazi Kitabevi, Ankara 1997
- Sezer, Türker ve Sibel Yoleri, *Okul Öncesi Çocuğunun Temel Özellikleri ve Gereksinimleri* (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yayıncılık, Ankara 2013
- Sönmez, Veysel, *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara 2005
- Şimşek, Eyüp, “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi IV*, Sayı:1, 2004, s.207-220
- Şişman, Mehmet, *Öğretmenliğe Giriş*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002
- Tok, Emel, *Okul Öncesi Eğitimde Eğitim Ortamları* (ed: Gülden Uyanık Balat) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yayıncılık, Ankara 2010
- Tuğluk, Mehmet Nur, *Okul Öncesi Eğitimde Teknoloji ve Bilgisayar Kullanımı* (ed: Gülden Uyanık Balat), içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, PegemA Yayıncılık, Ankara 2013
- Turan, İbrahim, “Bazı Batı ve Türk Klasiklerinde Dini ve Ahlaki Değerler”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt:10, Sayı:1, s.171-194
- Turaşlı, Nalân Kuru, *Okul Öncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi* (ed: Gelengül Haktanır) içinde: Okul Öncesi Eğitime Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara 2008
- Uysal, Hatice, Sadegül Altun ve Ege Akgün, *Okulöncesi Öğretmenlerinin Çocukların İstenmeyen Davranışları Karşısında Uyguladıkları Stratejiler*, İlköğretim

Online, Cilt: 9 Sayı:3, 2010,s.971-979[Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
(4.6.19)

Wortham S. ve Hardin B.J., *Assessment in early childhood education* (6th Edition) NJ:
Pearson (akt. Erdoğan, Canbeldek)

Yağcı, Samet, *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)*, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İzmir 2018 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Yalçın, Vakkas ve Halil Uzun, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kullanma Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Kilis ve Gaziantep İli Örneği)", *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, Cilt:3 Sayı:2, Eylül 2018,s.42-54

Yavuz, Kerim, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1987

Yavuzer, Haluk, *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitapevi, İstanbul 2007

Yazar, Sevtap ve İlyas Yazar, *Dinleme Öğretimi*, (ed: Serdarhan Taşkaya, Ruhan Karadağ) içinde: Türkçe Öğretimi, Lisan Yayıncılık, İstanbul 2018

Yazıcı, Kubilay, "Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış", *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:19, 2006-Bahar, s.499-522

Yeşilyaprak, Binnur, *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2004

Yeşilyaprak, Binnur ve Ertuğrul Uçar, *Öğrenmeden Öğretime*, (ed: Binnur Yeşilyaprak) içinde: Eğitim Psikolojisi, PegemA Yayıncılık, Ankara 2017

Yıldırım, Betül, *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2015 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Yılmaz, Hasan ve Ali Murat Sünbül, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Çizgi Yayıncılık, Konya 2006

Yılmaz, Nazif, *Kur'an Öğretiminde Temel İlkeler ve Yöntem-Teknikler*, İstanbul 2012

Yorulmaz, Bilal, “Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)”, *Öneri Dergisi*, Cilt:10, Sayı: 39, 2013, s.149-162

Yuvacı, Züleyha, *Okul Öncesi Değerler Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi*, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, , Kütahya 2013,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Zengin, Mahmut, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:15, Sayı: 27 2013/1, s.1-28

Zengin, Mahmut, Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar ve Uygulama, <https://docplayer.biz.tr/22426020-Degerler-egitiminde-yaklasimlar-ve-uygulama> (4.5.19)

İnternet Kaynakları

<https://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr/detay/466/4-6-ya%C5%9F-grubu-kur'an-kurslar%C4%B>

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55be31184334a1.04916144

https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Okul_Oncesi_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf

<https://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/14>

<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/turkiye-programlari/acikogretim-fakultesi-onlisans-programlari-2-yillik/ilahiyat>

<https://uzem.omu.edu.tr/ilahiyat-lisans-tamamlama-ders-icerikleri>

http://www.sausem.sakarya.edu.tr/3/18/Egitim/4-6_Yas_Grubu_Cocuk_Egitimi_ve_Etkinlikleri;

<http://ulusem.uludag.edu.tr/egitim-1-4-6-yas-cocuk-egitimi-ve-etkinlikleri>

[https://sausem.sakarya.edu.tr/3/18/Egitim/4-6-Yas-Grubu-Cocuk-Egitimi-ve-Etkinlikleri-Sertifika-Programi-\(Uzaktan-Egitim\)](https://sausem.sakarya.edu.tr/3/18/Egitim/4-6-Yas-Grubu-Cocuk-Egitimi-ve-Etkinlikleri-Sertifika-Programi-(Uzaktan-Egitim))

<https://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr/Detay/544/>

https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Okul_Oncesi_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf

<http://www.hasanyildiz.com/egitimde-zamanin-etkili-kullanimi/>

https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/06160307_5-

YYretmen_Yeterlikleri_KitabY_okul_Yncesi_YYretmeni_Yzel_alan_yeterlikle
ri_ilkYYretim

EKLER

1. ÇAPRAZ TABLOLAR

Çapraz Tablo 1: Mesleki Kıdem X Resmi Statü

Yıl	Kadrolu	Sözleşmeli	Ücretli	Toplam
1	10	22	36	68
2	13	0	26	39
3	19	1	9	29
4	10	0	9	19
5	9	0	4	13
6	5	0	2	7
Toplam	66	23	86	175

Çapraz Tablo 2: Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu X Resmi Statü

Resmi Statü	Evet	Hayır	Toplam
Kadrolu	53	13	66
Sözleşmeli	22	1	23
Ücretli	59	31	90
Toplam	134	45	179

EK 2. Anket İzin Belgesi

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
İl Müftülüğü

Sayı : 33911579.044/ - 468
Konu: Anket İzin Talebi.

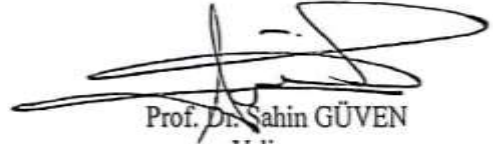
12 -02- 2019

..... KAYMAKAMLIĞINA
(Müftülük)

İlgi : Erciyes Üniversitesi Rektörlüğü'nün (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı) 09/01/2019 tarihli ve 14065294/044/E.642 sayılı yazısı.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden Zülfi DOĞAN'ın yüksek lisans tez çalışması kapsamında "04-06 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri" hakkında araştırma yapması ilgi yazıda istenilmektedir.

Yukarıda adı geçen kişiye 14 Ocak 2019-15 Nisan 2019 tarihleri arasında Kur'an Kurslarında gerekli kolaylığın sağlanması hususunda;
Bilgi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Şahin GÜVEN
Vali a.
İl Müftüsü

EK : İlgi yazı ve eki (6 sayfa)

DAĞITIM : Kocasinan, Melikgazi, Talas
Ve Hacılar Kaymakamlığına (Müftülük)

EK 3. Anket Formu

<p>Değerli 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Bu çalışmamın amacı "4-6 Yaş Grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlikleri açısından kendilerini nerede gördüklerini belirlemek", böylece onların bu konudaki gelişimine katkı sağlamaktır. Aşağıda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinde bulunması gereken eğitim-öğretim yeterlikleri verilmiştir. Vereceğiniz cevaplar araştırmamız için son derece değerlidir. Lütfen aşağıdaki her bir maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, kendinizi bu yeterlikler açısından nerede gördüğünüze ilişkin kanaatinizi, her bir maddenin karşısında yer alan seçeneklerden sadece birini (X) işaretleyerek belirtiniz. Ankette elde edilen veriler araştırma haricinde herhangi bir kurum veya kişilerle paylaşılmayacak ve başka amaçlar için kullanılmayacaktır. Samimiyetle vereceğiniz cevaplar ve katkılarınız için teşekkür ederim.</p> <p style="text-align: center;">Zübiri DOĞAN E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi</p>						
1. Resmi Statünüz. : Kadrolu () Sözleşmeli () Ücretli/Fahri ()						
2. 4-6 yaş grubundaki hizmet yılınız :yılay						
3. En son mezun olduğunuz okul : İHL () İlahiyat ön lisans () İlahiyat Fakültesi () İLİTAM () İlköğr. Din Kül.ve Ahl. Bil. Öğr. Böl. () Yüksek Lisans () Başka (Belirtiniz).....						
4. Çocuk gelişimi ve eğitimi sertifikasını hangi kurumdan aldınız : Uzaktan Eğitim () Halk Eğitim () Çocuk Gelişimi Bölümü () Başka (Belirtiniz).....						
5. 4-6 Yaş Grubu Eğitim-öğretim yeterliklerine ilişkin hizmet içi eğitim kursuna katıldınız mı? Hayır () Evet ()kez katıldım.						
Seçeneklerde yer alan ifadeler ve Anlamları						
Tam yeterliyim	5	Tam olarak biliyorum ve çok iyi bir şekilde yapabiliyorum				
Oldukça yeterliyim	4	Oldukça iyi biliyorum ve iyiye yakın yapabiliyorum				
Orta düzeyde yeterliyim	3	Orta düzeyde biliyorum ve kabul edilebilir düzeyde yapabiliyorum				
Biraz yeterliyim	2	Biraz biliyorum ve biraz yapabiliyorum				
Yeterli değilim	1	Bilmiyorum ve yapamıyorum				
Aşağıda verilmiş olan yeterliklere ne derece sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz? Lütfen karşı taraftaki kutucuklardan birisine X işareti koyarak belirtiniz.		Yeterli Değilim	Biraz Yeterliyim	Orta Düzeyde Yeterliyim	Oldukça Yeterliyim	Tam Yeterliyim
Öğrenciyi Tanıma		1	2	3	4	5
1	4-6 yaş grubu öğrencilerinin bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor, gelişimini bilme					
2	4-6 yaş grubu öğrencilerinin dini ve ahlaki gelişimini bilme					
3	4-6 yaş grubu öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini bilme					
4	4-6 yaş grubu öğrencisini tanıma tekniklerini bilme					
5	4-6 yaş grubu öğrencilerin aile çevresini, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini bilme					
6	4-6 yaş grubu öğrencilerin arkadaş ilişkilerini bilme					
7	4-6 yaş grubu öğrencileri tanımak için ilgililerle (veliler, meslektaşlar, yöneticiler) işbirliği yapma					

Aşağıda verilmiş olan yeterliklere ne derece sahip olduğunuzu düşünmüyorsunuz? Lütfen karşı taraftaki kutucuklardan birisine (X) işareti koyarak belirtiniz.		Yeterli Değilim	Biraz Yeterliyim	Orta Düzeyde Yeterliyim	Oldukça Yeterliyim	Tam Yeterliyim
		1	2	3	4	5
Öğretimi Planlama/ Öğretime Hazırlık		1	2	3	4	5
1	Kur'an Kursları Öğretim Programının (4-6 yaş grubu) temel amaç ve ilkelerini bilme					
2	Dersi planlamada çocukların bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma					
3	Kazanımlara uygun ders içeriğini belirleme					
4	Amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayacak ve konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak somut örnekleri belirleme					
5	Konuların anlaşılmasına yardımcı olacak ayet ya da hadisleri belirleme					
6	Kazanımlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini bilme					
7	Çocukların gelişim özelliklerine uygun Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemini bilme					
8	4-6 Yaş grubu çocuklarına uygun değerler eğitimi özelliklerini bilme					
9	Kazanımlara uygun öğretim araç-gereçleri belirleme ve hazırlama					
10	Materyal geliştirme ilkelerini bilme					
11	Öğrenme ortamının fiziksel koşullarını öğrenmeyi destekleyecek biçimde hazırlama					
12	Çocukların psikolojik olarak rahat hissedebilecekleri, eğlenceli öğrenme ortamları hazırlama					
13	Kazanımlara uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını belirleme					
Öğretimi Düzenleme		1	2	3	4	5
1	Derse girişte öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekme					
2	İşlenecek konuyu daha önce öğrenilen konularla ilişkilendirme					
3	Konuları öğrencilerin ihtiyaçları ve günlük hayatıyla ilişkilendirme					
4	Çocukların kazandıkları değerleri günlük hayatta kullanmalarını sağlama					
5	Ezberlenecek surelerin anlamlarını öğrencilere açıklama					
6	Anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel öğretim yöntemlerini kullanma					
7	Öğrencilerin ilgilerini çekecek ve düşüncelerini sağlayacak sorular sorma					
8	Drama, alan gezileri, grup tartışması, birbirlerine öğretme, gösteri, soru-yanıt, deney, model alma, öykü, eğitsel oyun ve işbirlikçi öğrenme gibi yöntemleri kullanma					
9	Bireysel, Küçük Grup ve Büyük Grup Etkinliklerine Dengeli Biçimde Yer Verme					
10	Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygun Şekilde Kullanma					
11	Çocukların Kur'an-ı Kerim'i Ses ve Şekil Olarak Tanımlarını Sağlama					
12	Çocuklara Güzel ve Doğru Kur'an Okumada Modeller Sunma					
13	Çocukların İslam dininin değerlerini fark etmelerini sağlama					
14	Çocukların Allah'ı Sevgi Temelinde Tanımlarını Sağlama					
15	Çocukların Peygamber Efendimizin Kişiliğini ve Karakterini Tanımlarını Sağlama					

		Yeterli değilim	Biraz Yeterliyim	Orta düzeyde Yeterliyim	Oldukça Yeterliyim	Tam Yeterliyim
	<i>Aşağıda verilmiş olan yeterliklere ne derece sahip olduğumuzu düşünüyörünüz? Lütfen karşı taraftaki kutucuklardan birisine X işareti koyarak belirtiniz.</i>					
16	Çocukların Peygamber Efendimizi Sevip Model Almalarını Sağlama	1	2	3	4	5
17	Çocukların, Dini Bayram ve Kandillerin Anlam ve Önemini Fark Etmelerini Sağlama					
18	Kazanımlara Uygun Araç-Gereç ve Materyal Kullanma					
19	Yazı tahtasını etkili kullanma					
20	Öğretimde bilgisayar ve internetten yararlanma					
21	Öğretimde Şema, Şekil, Resim Gibi Görsel Unsurlardan Faydalanma					
22	Dersin Sonunda Öğrenme Düzeyini Tespit Etme					
23	Öğrencilerin Eksik ya da Yanlış Öğrenmelerini Düzeltme					
24	Öğrenme Sürecinde Zamanı Etkili Kullanma					
25	Öğrencilerin Olumlu Davranışlarını Ödüllendirme					
26	Olumsuz Öğrenci Davranışları İçin İşlevsel ve Eğitsel Çözümler Üretme					
27	Öğretim Sürecinde Meydana Gelen İstenmedik Durumlar Karşısında Etkili Tedbirlere					
28	Öğrenme Ortamında Öğrenci Özelliklerine Uygun İlgi Köşeleri Düzenleme					
29	Demokratik bir öğrenme ortamı sağlama					
30	Öğrenme Sürecinde Çocukların Zevk Almalarını ve Eğlenmelerini Önemseme					
31	Öğrenme Ortamının Tehlikelerden Uzak, Estetik, Temiz ve Düzenli Olmasına Dikkat Etme					
32	Kur'an Kursu Dışındaki Öğrenme Ortamlarından Yararlanma					
	Farklı Öğrenme İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çalışmalar Yapabilme	1	2	3	4	5
1	Sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil becerileri, duygusal uyum, sosyal uyum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, vb.) farkına varma					
2	Sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin (dil ve konuşma yetersizliği, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu vb.) ihtiyaçlarını karşılama					
3	Özel eğitime ihtiyaç duyan (otistik vb) öğrencileri saptayarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlama					
	Öğretimi Değerlendirme	1	2	3	4	5
1	Çocukların öğrenme çabalarını ve ürünlerini düzenli olarak değerlendirme					
2	Çocukların gelişimini standart testler, kontrol listeleri, portfolyolar, oyun gözlem formları, anekdot kayıtları gibi yöntem ve araçlarla değerlendirme					
3	Çocukların gelişimini, kendilerinin, arkadaşlarının ve ailelerin değerlendirmesi gibi çeşitli yöntem ve araçlarla değerlendirme					
4	Uyguladığı eğitim programında, edindiği değerlendirme sonuçlarını analiz ederek bunları yeni uygulamalarına yansıtma					
5	Çocuğun gelişimine yönelik değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşma					

Aşağıda verilmiş olan yeterliklere ne derece sahip olduğumuzu düşünüyörsünüz? Lütfen karşı taraftaki kutucuklardan birisine X işareti koyarak belirtiniz.		Yeterli değilim	Biraz Yeterliyim	Orta düzeyde Yeterliyim	Oldukça Yeterliyim	Tam Yeterliyim
<u>Çocuklarla İletişim</u>		1	2	3	4	5
1	Çocukların söz isteme-dinleme kurallarına uygun şekilde konuşmalarını teşvik etme					
2	Çocukların dinleme becerilerini soru-cevap, tekrarlama, özetleme, tamamlama ve sergileme gibi yollarla geliştirmelerini sağlama					
3	Çocukların ses tonu, vurgulama, jest ve mimikleri doğru kullanmaları için etkinlikler düzenleme.					
4	Çocuklarda beden dili kullanabilme becerilerini geliştirecek etkinlikler düzenleme.					
5	Müzik, resim, dans ve drama gibi tekniklerle çocuğun kendini farklı şekillerde ifade edebilmesine yönelik öğrenme yaşantıları düzenleme.					
<u>Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi</u>		1	2	3	4	5
1	Konferans, bilgi notları, aile görüşmeleri, telefon ve internet gibi yollarla ailelerle iletişim kurma					
2	Eğitim ortamında aile katılımına yönelik etkinlikler düzenleme					
3	Ailelerin kurumla ve öğrenme süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlama					
4	Çocukların ve ailelerin eğitimi için ihtiyaç halinde uzman desteği alma					
<u>Mesleki Gelişim</u>		1	2	3	4	5
1	Mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek yayınları takip etme					
2	Mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek bilimsel etkinliklere (kurs, seminer, sempozyum, konferans vb.) katılma					
3	Mesleki öneri ve eleştirilere açık olma					
4	Mesleki açıdan kendini geliştirme konusunda sürekli çaba gösterme					
5	Meslektaşlarından mesleki gelişimine katkı sağlayıcı eleştiri ve öneriler alıp, onlardan yararlanma					
Başka görüş ve değerlendirmeleriniz						
.....						
.....						
.....						
.....						

ÖZGEÇMİŞ

Zülfi Doğan, 1982 yılında Kayseri'nin Bünyan ilçesinde doğdu. İlkokulu Yeni Mahalle İlkokulunda, ortaokul ve liseyi Bünyan Naci Baydemir İmam Hatip Lisesi'nde okudu. 2004 yılında Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2007 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Kur'an Kursu öğreticisi olarak göreve başladı. 2014 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. Halen Kayseri'nin Bünyan ilçesinde Kur'an Kursu öğreticisi olarak görev yapmaktadır.

